

ወይ የሚለው ነገር ትልቅ ጥያቄ ነው። ምክንያቱም ፓርቲው የውስጥ ዲሞክራሲን ያሳደገ አይደለም፤ ከዚህ በፊትም ካደርገዋል ይልቅ የራሳቸውን ሃሳብ ማራመድን መርከው የተለየ ሃሳብ ያንፀባረቁ የፓርቲው ነባር አባላት መጨረሻ ሚታወቅ ነው።

አድርገዋል፤ እሩብ አመት አብሮ ቆይታ በኋላ እንደችግር የተነሳበት ምክንያት የአቶ መለስን ሞት ተከትሎ እሳቸውን የሚተካ ጠንካራ ሰው ብት እስከሚል ድረስ በፓርቲው ውስጥ ሊሰማ የሚችለው ፍርሃት ፍርሃት የሚል ስሜት የአባላትንም ታማኝነት እስከመጠራጠር ድረስ ዘልቆ ሊሆን ይችላል። በአብዛኛው አባላትን ያሳለበው ደግሞ የፓርቲውን አይዲዎሎጂ ጠንቅቆ ከማወቅ ይልቅ አድርገዋል፤ የሚያደላ ታማኝነት መሆኑ ደግሞ ስጋቱን ያባብሰዋል። ምክንያቱም በዚህ አገር የተሰበሰበ ተከታይ በዙፋኑ ላይ ስጋት የንግግር እለት «እናቱን ያገባ ሁሉ አባቱ ነው» ብሎ ከባለ ጊዜው ጋር በለመደ እግሩ እንደሚነገድ የሚጠበቅ ስለሚሆን ማስፍራቱም አይቀርም።

ከነረ ስራው ያስታውቃል። ትልቁ ጥያቄ ግን እንደዚህ ስልጣንን በጨርቅ ቋጥሮ ለማቆት የሚደረገው ጉዞ የት ድረስ ይዘልቃል የሚለው ነው።

5.1 የአብዮት ነገር!

የዲሞክራሲያዊ ስርዓት እምብርት የሆነው ምርጫ የሚካሄደው እንደ አብዛኛው የአፍሪካ ሃገራት መረሃ-ግብሩ እንዳይሰትተንገል ሳይሆን የተሻለ መንግስታዊ አስተዳደር ለማስፈን ነው። የአንድ መንግስትን (ሰው) ለረዥም ጊዜ ስልጣን ላይ መባደት ማስቀረትም የዲሞክራሲያዊ ምርጫ ሊላው አላማ ነው። በመሆኑም ዲሞክራሲ ባደገባቸው ሃገራት በተወሰነ የጊዜ ገደብ በሚደረግ ምርጫ ስልጣን የያዘው መንግስት፣ ፓርቲ፣ እግረ-መንግሥትም መሪ ይቀይራል። ይህ ያስፈለገበት ዋነኛ ምክንያት የአንድ ፓርቲ (መሪ) ስልጣን ላይ መሰንበት ከዲሞክራሲ ጋር ህብረት ስለሌላቸው ነው። መሪዎች ስልጣን ላይ በቆዩ ቁጥር አምባገነን እና መሰረተኛ የመሆን እድላቸው ይጨምራል። አምባገነንነት ደግሞ ጥፋቱ ብዙነውና የመፈጠር እድሉን ለመቀነስ በየጊዜው ምርጫ ይደረጋል።

ይህ ሲባል ግን ምርጫ ባለበት ሁሉ አምባገነንነት አይኖርም ማለት አይደለም። ጊዜው ዘነፋ ሳይል ምርጫ እየተደረገም አምባገነንነት ሊኖር ይችላል። ለዚህ አብዛኞቹ የአፍሪካ መሪዎች ህያው ምስክሮች ናቸው። ምርጫ ለነሱ ተቃዋሚያቸውን ድባቅ መተው ራሳቸውን «እንደንስር» የሚያድሱበት ሁኔታ እንጂ ተሸናፊታቸውን አምነው ስልጣን የሚያስረክቡበት አይደለም። በመሆኑም የአሁኑ አፍሪካ የምርጫ ውጤትን እያጭበረበሩም ቢሆን ከስልጣን መንበር አለመጥፋት ብልህነት የሆነባት፣ «ተመራጭ» አምባገነኖች የበዙባት፣ በምርጫ ማግስት የተከሰ እሩምታ የማያጣት ሆናለች። የዚህ ሁሉ ውጤት የአሁኑ ራሱን ሰው ፈላጊ ቡድኖች የምርጫ ውጤትን ተስፋ እንዳያደርጉ በምትኩ ለመንግስት ሰው ምርጫ መፈንቅለ መንግስትን፣ ህዝባዊ አመፅን እና ብረት ማንሳትን እንደ አዋጭ መንገድ እንዲመስዱ አስገድዶ አሁኑ ራሱን የእልቂት አምባ አድርጓታል።

ባለረዥም ታሪክ ሃገራችንም ዘመን ከተቆጠረ ጀምሮ እስከሃራ ጉልበተኛ እንደ ፈለገ የሚነዳት እንጂ የህዝብ ድምፅ ተቆጥሮ መሪዋ የሚሰየምባት

ሆኖ አታውቅም። ይህ የሆነው ግን ዜጎቹ ዲሞክራሲን ስለማይሹ፣ ለተግባራዊነቱም ስላልታገሉ አይደለም፤ የተከፈለውን መስዕዋትነት የሚመጥን ውጤት አልመጣም እንጂ ስለህዝባዊ መንግስት ምስረታ ብዙዎቹ ውድ ህይወታቸውን ሰውተዋል።

ትግል Vs አብዮት

አብዮት ለትርጉም አስቸጋሪ ከሆነት ትቂት ዕንሰ ሃሳቦች ወገን እንደሆነ ካርል ካቱስኪ የተባለ ሀሃፊ «what is Revolution?» በሚለው ዕውቀቱው ይገልጻል። እንደ ሀሃፊው አብዮት በግርድፍ ትርጉሙ አዝጋሚ ባልሆነ ሁኔታ ለውጥ የሚመጣበት ሃይት ነው። ለአብዮት ገቢራዊነት ትግል አስፈላጊ ቢሆንም ትግል ሁሉ አብዮት እንደማያመጣ ሃገራችን ምስክር ናት። በሃገራችን ሰማይ ስር መንግስታዊ ለውጥ በምድራዊ ሃይል ማምጣት እንደሚቻል ለመጀመሪያ ጊዜ የታየው ከ1953ቱ ያልተሳካ የመፈንቅለ-መንግስት ሙከራ ነው። የመፈንቅለ-መንግስት ሙከራው አልሞት የተነሳውን ስልጣኑ በህገ-መንግስት የተገደበ ዘውዳዊ ስርአት የመመስረቱ ነገር ባይሳካም መንግስት መስታዊ በመሆኑ በምድራዊ ሃይል አይተየርም፤ የሚለውን የቆየ ፖለቲካዊ እይታ ጥላ የገፈፈ እንቅስቃሴ ነበር። በመሆኑም ከ1953 በኋላ በሃገራችን ብዙ ትግሎች ተካሂደዋል። የገበሬዎች፣ የተማሪዎች፣ የሰራተኞች (ከተማ ንዑስ ከበርቱው)፣ በፓርቲ ጥላ ስር የተሰባሰቡ ፖለቲከኞች፣ መውዘር ታጣቂ ዱርቤቱ ባዮች የልባቸውን ያላደረሰውን የመንግስት አስተዳደር ለመቀየር ውጤት ላይ ያደርሰናል ባሉት መንገድ ታግለዋል/እየታገሉም ነው።

ነገር ግን ረጅም ጊዜ የወሰደው ትግል የፈሰሰበትን ደም እና ላብ የሚመጥን ውጤት አላመጣም። ከላይ የተጠቀሱት እና ሌሎችም በሃገሪቱ የተደረጉ ከትጥቅ ትግል እስከ በዋና ከተማ ላይ በሽጉጥ መተላለፍ፣ የፖለቲካ ፓርቲ መስርቶ ከመታገል እስከ የምርጫ ውጤት ተጭበርብሯል በሚል ውዝግብ መጋደል መታሰር ድረስ የደረሱ ትግሎች ሃገሪቱን ያልተሳኩ ትግሎች መብደም አደረጋት እንጂ ለተግባራዊ ለውጥ አልሆነላትም። ከዚህ የተነሳ በግሉ እስካሁን በሃገራችን ትግል እንጂ አብዮት አልተደረገም ብዬ አምናለሁ። ምክንያቱ ደግሞ ገና ከጠዋቱ ለ1950ዎቹ እና1960ዎቹ ትግሎች ዋነኛ ምክንያት የነበሩ ማህበራዊ-ፖለቲካዊ ሆነ ኢኮኖሚያዊ ጥያቄዎች በተገቢው ሁኔታ አልተመለሱም ብዬ ስለማምን ነው። ትቂት ለመጥቀስ ያህል ኢህአፓ

ሲታገልለት የነበረው ህዝባዊ መንግስት የመመስረት ጥያቄ አሁንም አልተመለሰም። ህዝባዊ መንግስት ማለት ሌላው ቢቀር የህዝብን ጥያቄ በተገቢ ሁኔታ ማድመጥ የሚችል እንጂ ብቻውን የሚያወራ፣ ህዝብ ችግሩ ይህ ነው ሲል የለም ችግርህን የማውቀው አኔ ነኝ የሚል አይነት መንግስት አይደለም። በሃገራችን እስካሁን ብቅ ያሉ መንግስታት ደግሞ ህዝብን ሲያደምጡ ሆነ በችግሩ ላይ የተመሰረተ መፍትሄ ለማፈላለግ ሲጥሩ አላየንም። በምትኩ ከባህር ማይ የቃረሙትን ፖሊሲ አምጥተው ሲጭኑ እና ለስልጣናቸው ማራዘሚያ ይሆናል ያሉትን ማድረጉ የሚቀናቸው ናቸው።

መኢሶን ሲታገልለት የነበረው ፖለቲካዊ ንቃትን በህዝብ ዘንድ የማስረዕ ነገርም ገና ውሃው ያልሞቀ ጉዳይ በመሆኑ አሁንም ህዝባችን ፖለቲካን የነበር ጭራን እንደ መያዝ ይቆጥረዋል። መንግስት እድራጊ ፈጣሪ ህዝብ ደግሞ እሽባይ ተገዥ ብቻ ሚመስለው ዜጋ የትላለ ነው። እነ ዋለልኝ መኮንን፣ ጥላሁን ግዛው እና ሌሎች ዘመነኞቻቸው ህይወታቸውን ያጡለት የመሬት ባለቤትነት ጉዳይ፣ ሃሳብን በነፃነት የመግለፅ መብት፣ የመደራጀት ነገር፣ የዜጎች እኩልነት፣ የግብር ጉዳይ፣ መንግስታዊ መስና ወዘተ አሁንም ጥያቄ እንደሆነ ቀጥሏል። በኢኮኖሚው መስክም ቢሆን ሁሉም ለማለት በሚሰደድር ሁኔታ የሃገራችን ገበሬ በነሐሴ ድልናኦድ ዘመን ይደረግ እንደ ነበረው በሁለት በሬ እና በባለ አንድ ጥርስ ማረሻ እናኝ ሙሉ ምርት ለማምረት ወደ ሰማይ አንጋጦ ዝናብ ከመጠበቅ ፊቅ ነቅነቅ ሳይል ባለበት አለ። ባስ ሲልም በጦር ወይም በደማ መቆረር ይመጣል። መሬት ላራሹ ተብሎ ብዙ የተሆነለት ትግልም መሬትን ለመንግስት አድርጎ ተጠናቋልና የገበሬው ሁለንተናዊ አጣፋንታ በመንግስት መዳፍ ስር እንደሆነ ቀጥሏል።

በአንድ ሃገር አብዮት ተካሂዷል ለማለት ብዙ መስፈርቶች ቢኖሩትም ቢያንስ የማህበራዊ ግንኙነቱ እና የስልተ-ምርት ባለቤትነት (በማምረቻ መሳሪያባለቤትነት) ላይ ለውጥ መታየት አለበት ይላሉ ፕሮፋሰር መሳይ ከበደ በቅርቡ ከኢሳት ቴሌቭዥን ጋር ባደረጉት ውይይት። በዚህ እሳቤ ሲታይ ዘውዳዊ ስርዓቱን የገረሰው የሃገራችን ትግል የፊውዳሉ ስርዓት የቆመበትን የመሬት ከበርቱ-ጭሰኛውን ማህበራዊ-ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ ግንኙነት ስላጠፋው በተወሰነ መልኩ ለውጥ አምጥቷል ብሎ ማሰብ ይቻላል። ነገር ግን አሁንም መሬት የአራሹ ገበሬ የግል ሃብት እስካልሆነ ድረስ ለዚህ የተደረገው እንቅስቃሴ ግብን መታገል ለማለት አያስደፍርም።

የተሳካ አብዮት ዋነኛ መገለጫዎች

የአብዮት ትርጓሜ አስቸጋሪነቱ ለምሁራን ብቻ እንዳልሆነ የሚገልጹት ካርል ክቱስኪ አብዮተኞች በተለይ መሪዎች ራሳቸው የትግላቸውን አላማ ለማስቀመጥ ብዙ ጊዜ እና ሃይል ይጨርሳሉ ይላሉ። አክለውም የአብዮቶች አካሄድ እና ውጤት መልኩ-ብዙነት ትርጓሜውን አስቸጋሪ እንዳረገት ያስረዳሉ። አብዮቶች ያልተጠበቀ ውጤት ከማምጣት እስከ መክሸፍ የሚደርስ ፍፃሜ ሲኖራቸው የታለመላቸውን ግብ ለመምታት የታደሉ አብዮቶችም በአለማችን ታይተዋል። በቅርቡ «የአረብ ሀይይ አብዮት» በመባል የሚታወቁትን ብንወስድ እንኳን የቲኒሲያው እና የሊቢያው የተሳካ ቢሆኑም የግብፁ እና የሶሪያው ያልታሰበ ውጤት ያመጡ፤ መዘዛቸው ገና ተመዘ ያላበቀ ይመስላል። የሶርያው በተለይ ህገ-መንግስት እንዲሻሻል በመጠየቅ ተጀምሮ ከአርባ አንድ አመት በላይ የቆየውን የአሳድ ቤተሰብ ስርወ-መንግስት በዲሞክራሲያዊ መንግስት የመተካት ጥያቄ ላይ ደርሷል። በዚህ መሃል በአማካይ በቀን የአንድ መቶ ሰዎች ህይወትን የሚያስገብር ሶስት አመት ያስቆጠረ ፍጅት በሃገሪቱ የነገሰ ቢሆንም የትግሉን የመጀመሪያም ሆነ የመጨረሻ ጥያቄ የመለስ ለውጥ በሃገሪቱ እየታየ አይደለም።

አብዮት የተጠበቀውን ውጤት ሳያመጣ ሲቀር፣ በከፊል ግፁን ሲመታ ወይም ሲከሸፍ ስኬታማ አልሆነም ሊባል ይችላል። አብዮትን የሚያቀጣጥሉ ለውጥ ፈላጊዎች ትግል የሚያደርጉት ያሰቡትን ለውጥ ለማምጣት ነውና ለውጥ የሚያመጣ አብዮት ምን አይነት ገፅታዎች ይኖሩታል ወደ ሚለው ሃሳብ ልለፍ። በኮሎምቢያ የኒሸርሲቲ የታሪክ ፕሮፌሰር የሆኑት ስሞን ስቻማ “Elements of successful Revolution” ሚለው ዕውቀታቸው ሁሉን የሚመዘግበው ታሪክ አብዮትን ስኬታማ የማድረጊያ መንገዶችን ከተሞክሮ እንድንረዳ ያደርገናል ይላሉ። እንደ ሀሃፊው አብዮት ከሁሉ በፊት ሁሉም ለውጥ ፈላጊዎች ለደራጀደብት የማይችሉት የተወሰነ የለውጥ ግብ ያስፈልጋቸዋል። በዚህ ረገድ የግብፅን እና የሊቢያን አብዮት ብንወስድ እንቅስቃሴው ሲጀመር ለውጥ ፈላጊዎቹ የመብረክ እና የጋዳፊን ክስልጣን መውረድ በምንም ሁኔታ የማይደራጀደብት ግብ አድርገው ነበር የተነሱት። ግብጾች ይህ እውን ካልሆነ ቤታቸው እንደማይገቡ ተናግረው ታህረር አደባባይ ከትመው እንደነበር ይታወሳል። በሊቢያ ሁኔታም ጋዳፊን ከጉድጓድ ጎትተው እስኪያወጡ ድረስ እረፍት አልነበረም። ይህ የሁለቱ ሃገሮች ሁኔታ

ሲሆን በአጠቃላይ ሲታይ ግን አብዮተኞች የሚፈልጉት ለውጥ መልኩ-ብዙ ነው። ምሳሌ የመንግስት ለውጥ፣ የህገ-መንግስት መሻሻል፣ የዲሞክራሲ ተቋማት ገለልተኛነት፣ አወቃቀር፣ አሰራር፣ የመገናኛ ብዙሃን አጠቃቀም፣ የግብር አከፋፈል ሁኔታ፣ መንግስት የሃገርን ሃብት የሚጠቀምበት መንገድ፣ ፍትሃዊ የሃብት ክፍፍል ሁኔታ ወዘተ ሊሆን ይችላል። ግብ ከማስቀመጡ እኩል አብዮተኞቹ ከግላዊ ጉዳዮች ይልቅ ለተቀመጠው ትልቅ ግብ ትኩረት ሰጥቶ የመስራት ልዕልና ላይ መድረስ አለባቸው። ይህ መሆኑ የስልጣን ሽኩቻ፣ የግል ቁም ሰቀል፣ መስና እና ሌሎች ችግሮች በታጋዮቹ መሃል እንዳይከሰቱ እና ትግሉን እንዳያዳክሙት ይረዳል።

ሌላው ለስኬታማ አብዮት አስፈላጊው ነገር የተፈለገውን ለውጥ ለማምጣት የሚያስችል የጋራ ገዥ አስተሳሰብ (Ideology) መኖር ነው። ገዥ አስተሳሰቡ ለውጥ ፈላጊዎቹ ሁሉ ትግላቸው የቆመለትን አላማ ጠንቅቀው እንዲውያቁ የሚደረግበት ነው። በተመሳሳይ ለአብዮት ስኬታማነት እስከመጨረሻው የሚወጣ፣ በተሻለ ሁኔታ የትግሉን አይደዋሉጅ ማስረጃ የሚችል ጠንካራ አመራር አስፈላጊ ነው። አመራሩ አብዮተኞቹ የሚቃወሙትን እና እንዲለወጥ የሚፈልጉትን መንግስት ፖለቲካዊ ህወዳኝ ንቅሶ በማውጣት በእውቀት የሚከተሉ ታጋዮችን የማብዛት ስራ በመስራት ብቻ ሳሆን ከትግሉ በኋላ ሊመጣ ስለታሰበው መንግስት ተፈጥሮ ግንዛቤ በመፍጠር በኩል ትልቅ ድርሻ አለው። በተጨማሪም ትግሉ ወደአልሆነ አቅጣጫ ሂዶ ያልተፈለገ ውጤት እንዳያመጣ ወይም እንዳይቀሰበስ ወደ ትክክለኛው አቅጣጫ የመምራቱን ትልቅ ሃላፊነት የሚሸከመው አመራሩ ነው። በዚህ መልክ የተሳካለት አብዮት በመምራት ማህተማ ጋንዲ፣ ኔልሰን ማዴላ፣ ፊደል ካስትሮ፣ ማኦዘዱንግ ጆሴፍ ስታሊን ተጠቃሾች ናቸው።

እንደ ካርል ክቱስኪ አብዮት እንዲላካ አምባገነን መንግስታትን አጣብቂኝ ውስጥ የማስገባት አቅም ሊኖረው ያስፈልጋል። የአብዮታዊያኑ እንቅስቃሴ አይሉ ወይም አምባገነን መንግስታት በራሳቸው የውስጥ ችግር ተዳክመው መሰላለስ ሲጀምሩ ያ የአብዮት ስኬት ምልክት መሆኑን ያስረዳሉ ሀሃፊው። በ13ኛው ክ/ዘ በእንግሊዝ ተነስቶ የነበረው አብዮት የዘመኑን ፈላጭ ቆራጭ ንጉስ ጆንን አጣቂኝ ውስጥ ከቶ በሃገሪቱ እስከ ዛሬ የሚሰራበትን ህገ-መንግስት መሰል ሰነድ (ማግኘርታ) እንዲፀፍ በማድረግ በዚህ ረገድ እንደምሳሌ ልናነሳው እንችላለን። በተጨማሪ የኢራን ጀመሪያው አብዮት

አምባገነን መሪዋን አላሳልሶ የህዝቡን የሲቪል መብቶች ያክብር ዘንድ አስገድዶት ነበር።

ስለ ሰው ጥራት የሃገራችን ተጨባጭ ዜና

ለውጥን ከመሻት አንፃር በአሁኑ ወቅት ያለው የሃገራችን ህዝብ ስሜት ብዙ አይነት ይመስላል። ሁኔታውን በፐርሰንት ለመግለፅ በሳይንሳዊ መንገድ የተጠናቀረ መረጃ ባይኖረኝም ከቀን ተቀን ትዘብቶቹ የተረዳሁትን ለመግለፅ ያህል ለውጥን የሚፈራው ህዝብ ቀላል አይደለም። ይህኛው የህብረተሰብ ክፍል ለውጥን ይፈራዋል ማለት አይፈልገውም ማለት ላይሆን ይችላል። ለውጥን የሚፈራበት ምክንያት ለውጥን ለማምጣት በሚደረጉ እንቅስቃሴዎች ውስጥ የእርስበርስ ግጭት ሊከሰት ይችላል ወይም በአሁኑ ጊዜ ሃገርን ለማስተዳደር ብቁ የሆነ አካል የለምና አረረም መረረም ያለው ነገር ቢቀጥል ይሻላል ከማለት የሚመነጭ ሊሆን ይችላል። ሁሉም ኖርሃት መሰረት የሌለው አይደለም። የመጀመሪያው የእርስበርስ ግጭትን መፍራቱ የመነጨው ከሃያ አንድ አመት በላይ የዘለቀው የዘር ፖለቲካ በፈጠረው ዘርን ማዕከል ያደረገ ቅራኔ እና ጥላቻ ክፉቱን ሲመጣ እርስ በርስ ወደ መተላለቅ ሊያድግ ይችላል ከሚል ይመስለኛል። ሁለተኛው እና የሁነኛ ተረካቢ አለመኖርን እንደ ምክንት የሚያነሳውም በተለይ ሃገርቤት ያለው የተቃውሞ ጎራ ሃገርን ተረክቦ መምራት በመቻሉ ጥንካሬ ላይ ያለ ጥርጣሬ ያመጣው ስጋት ነው። ይህም ከ1997 ጀምሮ እስካሁን ከዘለቀው የተቃውሞው ጎራ ሳንካዎች የተነሳ የተፈጠረ ስጋት ነው።

በሌላ በኩል መንግስት ሃገሪቱን በልማት ጎዳና እየመራት ስለሆነ ምን ፍላጋ ነው ለውጥ የሚመጣው በሚል ለውጥን የማይፈልጉ ዜጎችም አሉ። እንደ እነዚህኞቹ አሁን ያለው መንግስት ለሃገሪቱ በልክ የተሰፋ ተስማሚ መንግስት ነው፤ ፖለቲካዊ ለውጥ የማምጣቱን ስራም አህአዴግ በደደቢት በረሃ እና በጉና ተራሮች ሰርቶ ጨርሶታልና አሁን ትግሉ መሆን ያለበት ስጋና ደም ካልሆነው ድህነት ጋር ነው ባይ ኖረው። ይህን ሲሉ ማስረጃቸው የተሰሩ/በመበሰራት ላይ ያሉ ግድቦች፣ ህንፃዎች፣ መንገዶች፣ በቅርብ ርቀት የሚተያየ በርከት ያሉ የኒሽርሲታዎች፣ በጥቃቅን እና አነስተኛ ተደራጅተው የሰራ እድል ያገኙ ወጣቶች ብዛት፣ የኢህአዴግ መንግስት እያደረገ ነው የሚባለው ከድህነት ጋር ትግል ወዘተ ናቸው። እንደተባለው ኢህአዴግ እንከን

አልባ መንግስት ነው ቢባል እንኳን እስከሃሬ የቆየበት ሃያ ሁለት አመት የሰጣን ዘመን እና ወደፊትም ይቆይ የሚባለው አርባ አመት እንዴት ሆነው ከድርጅቱ ስም አንድ ቃል የሆነውን ዲሞክራሲያዊነት ጋር እንደሚገናኝ እነዚህ ወገኖች የሚያስረዱበት አመክንዮ ሊኖራቸው አይችልም። ምክንያቱ ደግሞ እንደ መጫኛ የረዘመ የስልጣን ዘመን ከዲሞክራሲያዊነት ጋር ሊዛመድ የሚችልበት አግባብ የለምና ነው።

በሶስተኛነት ሚመጡት ፖለቲካ እንደ ኮረንቲ ነው ባዮች፣ ከሃራቸው ፖለቲካ ይልቅ የባህርማዶ የእግርኳስ ክለቦች ውሎ አዳር የሚወዘውዛቸው ለፖለቲካ ምንግዴ ክፍሎች ናቸው። እነዚህኞቹ ምናልባትም ስለኳስ ተጫዋች ዝውውር እንጂ ስለሃገራቸው ፖለቲካዊ ለውጥ አስበው የማያውቁ ማሰብም የማይፈልጉ ሊሆኑ ይችላሉ። እነዚህ ነገር አለመን ትተው ያሉበት ምክንያቱ ምናልባትም ከ1997 በኋላ በገዢውም ሆነ በተቃውሞው ጎራ በሃገራችን በተከሰተው ፖለቲካዊ ሁኔታ ተስፋ በመቁረት ሊሆን ይችላል።

ከላይ ከተጠቀሱት በተቀራረቢ በሃገራችን ነገ ዛሬ ሳይል ለውጥ መምጣት አለበት የሚሉት ደግሞ ለውጥ እንዴት ይምጣ በሚለው ላይ ልዩነት አላቸው። ገሚሶቹ በተለይ (ሃገርቤት ያሉት) በሰላማዊ መንገድ በሚደረግ ህዝባዊ አመፅ ለውጥ ማምጣት ይቻላል ሲሉ ባህር ማዶ የከተሙት (ሁሉም አይደሉም) ደግሞ ትጥት ትግል እንደ የለውጥ መንገድ ይታያቸዋል። በሃገርቤት ካሉ ለውጥ ፈላጊወች ወገን የሆኑ ሌሎች ደግሞ ፓርቲ መስርቶ በምርጫ በመገዳደር የመንግስት ለውጥ ማምጣት ይቻላል ብለው በምርጫ መወዳደሩን ተያይዘውታል።

5.2 ሰልጠኑ የመንግስታዊ ሰው ጥራት አሳቢዎች በሃገራችን

በአሁኑ ወቅት ሃገራችን ለውጥ ያስፈልጋታል ብለው ለዚህ እየሰሩ ያሉ የለውጥ ሃይሎችን በትግል ስልት አመራረጣቸው እና በለውጥ አሳቢያቸው መሰረት ለአራት መክፈል ይቻላል። የመጀመሪያዎቹ በፖለቲካ ፓርቲ ጥላ ስር ያሉ፣ መንግስትን በምርጫውጤት እንለውጣለን ብለው የሚያስቡ ሰላማዊ ታጋዮ ናቸው። ሌሎቹ ደግሞ ኢህአዴግ በሰላማዊ መንገድ ስልጣን እንደማይለቅ እርግጠኝነት ላይ ደርሰው፣ ለውጥ ለማምጣት የትጥቅ ትግልን መርጠዋል፤ እናም ኢህአዴግ በደምብ በሚያውቀው የባሩድ ሽታ እና የጥይት

ቋንቋ ሊያናግሩት ዱር ቤቱ ብለዋል። ከኒህኞቹ ብዙ የማይርቁት ደግሞ ኢህአዴግን ከስልጣን እስከወረደልን ድረስ ማንኛውንም የትግል ስልት እንክተላለን ሲሉ የሁለንቱ ትግል ስልትን እያሳዩዱ እንደሆነ ይናገራሉ። እራተኞቹ ደግሞ የሰሜን አፍሪካውን የአረብ አብዮት አርአያ የሚያደርጉ እና የወቅቱ የሃገራችን ነባራዊ ሁኔታ «በመሬት አንቀጥቅጥ» ህዝባዊ አመፅ የመንግስት ለውጥ ማምጣት የሚያስችል እንደሆነ የሚወተውቱ ናቸው። የሁለንቱ ትግል አራማጅ ወገኖቹን በተመለከተ ለትንታኔ የሚበቃ መረጃ ስለሌለኝ የተቀሩትን ሶስት የለውጥ መንገዶች እንዴትነት እና ሊገጥሟቸው የሚችሉትን ተግዳሮቶች ከኢህአዴግ ፖለቲካዊ ማንነት እና ከሌሎች የሃገራችን ተጨባጭ ፖለቲካዊ እውነታዎች አንፃር ለመዳሰስ እሞክራለሁ።

እሳቤ አንድ፡ ሰወጥ በምርጫ ካርድ

በምርጫ ውጤት ለውጥ ማምጣቱ ከሁሉም የለውጥ መንገዶች የተሻለ፣ የህይወትም ሆነ የንብረት ውድመትን ሳያስከትል ለውጥ ለማምጣት የሚያስችል ከመሆኑ በተጨማሪ ያለንበትን ዘመን የሚመጥን የእውቀት መንገድ በመሆኑ ተመራጭ የለውጥ መንገድ ነው። ሆኖም ግን ይህ መንገድ የተመራጭነቱን ያህል በተለይ በአፍሪካ ተግባራዊ እየተደረገ አይደለም። ለዚህ ዋነኛ ምክንያቱ አፍሪካን ከቅኝግዛት ለማላቀቅ ሲታገሉ የነበሩት እና በኃላም የየሃገራቸውን መንበረ-ስልጣን የጨበጡ መሪዎች ለአፍሪካ የሚያስፈልጋት የአንድ ጠንካራ ፓርቲ አመራር እንጅ መድበለ-ፓርቲ ስርአት አይደለም ብለው ያምኑ ስለነበር ነው። ይህ ጠንካራ ፓርቲ የሚባለው ደግሞ በአብዛኛው ከቅኝ ግዛት ነፃ ለመውጣት ይደረግ የነበረውን ትግል የሚመራው ፓርቲ ነው። በነፃ አውጭ ፓርቲዎቹ ስም ስልጣን ላይ የተቆናጠጡት ነፃ አውጭ መሪዎች ይህን ሲሉ ነፃ በወጡት ሃገሮቻቸው ምድር የመድበለ-ፓርቲን ህልውናን ከፈቀዱ በተቃዋሚ ፓርቲዎች በኩል የቀድሞ ቅኝ ገዢዎቻቸው በሃገሮቻቸው ፖለቲካ ውስጥ እጃቸውን ያስገቡ ይሆናል ከሚል ስጋት ነው። ይህን ሃሳብ ከዋሚ ኒክራማን ጨምሮ ብዙዎቹ የአፍሪካ ነፃ-አውጭ ፓርቲ መሪዎች የሚያራምዱት አቋም ነበር።

ይህ ዘዴ በአሁን ድረስ በስልጣን ላይ ባሉ ትቂት «የነፃነት አባት» ፕሬዚዳንቶች ላይም ይስተዋላል። ለዚህ ጥሩ ምሳሌ የሚሆኑት የዙምባቤው ሮበርት ሙጋቤ ናቸው። ሮበርት ሙጋቤ ተቀናቃኛቸውን ሞርጋን

ቻንጋራይን «የምዕራባዊያን ተላላኪ» ሲሉ ዘወትር የሚወርፏቸው ከዚህ የተነሳ ነው። ይህ እሳቤ ከቅኝ ግዛት ማክተም በኃላ በጥቁር አምባገነን መሪዎች ላይ ብረት እንስተው ስልጣን በያዙ (እንደ ኢህአዴግ ያሉ) የቀድሞ ሽማቂዎች ዘንድም እንደልምድ ተይዞ በመቀጠሉ በአህጉሪቱ አብዛኛ ሃገሮች ስኬታማ የመድበለ-ፓርቲ ስርአት መመስረት እንዳዳገተ “African Studies Association” የተባለው ተቋም በሚወያየባቸው ዕሁፎቹ ያስረዳል። ከነፍጥ አንጋች ነፃ አውጭዎች ወገን የሆነው ኢህአዴግም መንግስታዊ ስልጣን የመያዙ እጣ ሲገጥመው የመድበለ-ፓርቲ ስርዓትን ህልውና በህገ-መንግስት በፈቅድም ተግባሩ ላይ ሲመጣ የሮበርት ሙጋቤን ቃል በመዋስ ጠንካራ ተቃዋሚዎችን በምዕራባዊያን («በኒዎሊራል ሃይሎች») ተላላኪነት ይከሳል፤ በልማት አደናቃፊነት ይፈርዳል፤ ነገሩ ሲጠና ደግሞ ወደ እስርቤት ያግዛል። የአፍሪካ ነፃአውጭ መሪዎችን የአንድ ጠንካራ ፓርቲን አስፈላጊነት ዜማም ቀየር አድርጎ «ለኢትዮጵያ የሚያስፈልጋት ለልማት የሚተጋ አውራ ፓርቲም ነው፤ ያደግሞ እኔ ነኝ» ይል ይዟል። በውጤቱም የዲሞክራሲ መገለጫ የሆነው የመድበለ-ፓርቲ ስርዓት እና እሱን ተክትሎ የሚመጣው ዲሞክራሲያዊ ምርጫ እድገት ገዝው አንድ ወደፊት ሶስት ወደ ኃላ አይነት እየሆነ ያለበት ሁኔታ ሰፍኗል።

በሰላማዊ ትገል ላይ የኢህአዴግ «ገም»!

ኢህአዴግ አዲስ አበባን በተቆጣጠረ ማግስት ሃገርን በጋራ ለመምራት ከመደሰን፣ ኢህአፓ፣ አዲሃቅ እና አህፓ በተር የሃገሪቱን የለውጥ ሃይሎች የሚያሳትፍ ጥሪ አድርጎ ነበር። ይህ ወቅት ለኢህአዴግ የትጥቅ ትግሉን ድል በሴራ ፖለቲካ ደገፎ ነጋሲነቱን በአስተማማኝ መደላድል ላይ ያስቀመጠበት ወሳኝ ጊዜ ነው። በሽግግሩ ወቅት የተደረገው የሰላም ጉባኤ ጥሪ፣ እሱን ተክትሎ ከባለድሉ ኢህአዴግ ውጭ ላሉ ፓርቲዎች የተረፈው የስልጣን ክፍፍል ጅማራ እና የአቶ መለስን በስልጣን ላይ ብዙ አታዩኝም መሃላ ላስተዋለ ኢህአዴግ አስከ ሽበት ሽምግልና ዘመኑ ስልጣን ላይ ይኖራል ብሎ ለመጠርጠር ፍንጭ አይሰጡም ነበር። የሆነው ግን ሌላ ነው።

የሽግግር ወቅቱን በሚፈልገው መንገድ ማለፉን ያረጋገጠው ኢህአዴግ ጠንካራ ተፎካካሪ ፓርቲዎችን በዙሪያው የማቆየቱ አስፈላጊነት አልታየውም። በተለይ እነግ አስፈላጊነቱ ማብቃቱ ብቻ ሳሆን አስፈሪነቱም እየታየው መጣ። እናም

በስልጣን ዋዜማ የጀመረውን አህዴድን የማንጎቱን ስራ ስለጨረሰ አነግሯል። «ጠባብ» የሚል ስም አንጠልጥለላለት መንገዱን ጨርቆ ያድርግልህ ሲል አሰናበተው። አስጊ የመሰለውን ሃይል ሳያስወግድ እንቅልፍ የሌለው የአቶ መለስ ፖለቲካዊ ስብዕና አነግሯል። ካስወገደ በኋላ የሌሎቹ አስጊነት ስላልታየው በምርጫ ወቅት ያጅቡት ዘንድ ትቷቸው ነበር። አቶ መለስ በአነግሳ ዓይ ያደረጉት እርምጃ አስከ ህልፈታቸው አብሯቸው የኖረ ፖለቲካዊ ስብዕናቸው ነው። አነግሯል። ለማጥፋት አህዴድ የተባለውን እንጎቻ የማብሰሉን ዘይቤ ቅጅ በ1997 ምርጫም በስራ ላይ ያዋሉት አካሄድ ነው። ቅንጅት የተባለውን ጠንካራ ተፎካካሪ ለማጥፋት «ነውጠኛው» የሚል ተቀዕላ ለጥራው አስርቤት ሲያውርዱት ፓርላማ ጉባዔ ውጥረቱን የሚያረጋግጥላቸውን «ለዘብተኛ» (አሁን ቤተኛ የሆነ ይመስላል) ቅንጅት አነጎቱ። ቀጥሎም በህዝብ ልብ የታተመውን የፓርቲውን ምልክት ለሌላ «ለዘብተኛ» እንጎቻ ጀባ አሉት። በዚህ ሁኔታ ያዳክሙት ቅንጅት የራሱ የውስጥ ሽኩቻም ተጨምሮ የአነግሳ እጣ ገጥሞት ዋናቸውን ወደ ስደት ደጋፊዎቹንም ወደ ተስፋ መቀረጥ ሸኝቷል። ይህን ተከትሎም የፖለቲካችን ሁለመና እንዳደረ ገንፎ የማያንን ፈዛዛ እንደሆነ እዚህ ደርሷል።

የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲው «ነብይ»

ምርጫ 1997 ሁለት ሶስት አመታት ሲቀሩት አቶ መለስ ዜናዊ የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ምሁራንን በዕህፈትቤታቸው ጠርተው ባናገሩበት ወቅት አንድ የዩኒቨርሲቲው ምሁር በሚያስደንቅ ድፍረት እና የሃሳብ ፍሰት ጠ/ሚኒስትሩ ሰላማዊ ትግልን ለማስኬድ የሚያስችል ስብዕና ባለቤት እንዳልሆነ እና እርሳቸው (አቶ መለስ) በስልጣን ላይ እስካሉ ድረስ በሃገሪቱ በሰላማዊ ትግል ለውጥ ይመጣል ብለው እንደማይገምቱ የተናገሩበት ሺዲዩ ከሰሞኑ በማህበራዊ ሚዲያዎች ተለቋል። ሰውየው ይህን ሲናገሩ አቶ መለስ ምንም አይነት መልስም ሆነ ማስተካከያ እንዳይሰጧቸው አጥብቀው ጠይቀዋል። ምክንያታቸው ያደረጉት ደግሞ አቶ መለስ የሚመልሱላቸውን ሳይነግሯቸው እንደሚያውቁ በመጠቀም ነበር። የአቶ መለስን አህፉ ላለመስማት አጥብቀው የጠየቁት ምሁር ንግግራቸውን የቋጩት ጠ/ሚኒስትር መለስን ቅን ሆነው ሃገሪቱንም በቅንነት ይመሩ ዘንድ በመማህን ነው።

በግሌ ለአንድ ችግር መፍትሄ ለማግኘት በችግር ፈጣሪው ሰው ፊት ስለችግር ፈጣሪነቱ አስረግጦ መናገር ምትክ የሌለው መፍትሄ ነው ብዬ አምናለሁ። በሃገራችን ግን ይህ የተለመደ አይደለም። እንኳን በመንግስት የመጨረሻው ቁንጮ የተቀመጠን ሰው ቀርቶ ለምንቀርበው ሰውም እንዲህ እንቅጩን መናገር አይሆንልንም። የአዲስአበባ ዩኒቨርሲቲው ምሁር ግን ከዚህ ተዋጁ ሰው ናቸውና ድፍረታቸው አድናቀትን ያጭራል። በመቀጠል ስለአቶ መለስ ፖለቲካዊ ስብዕና የተናገሩት ነገር እውነትነቱም ትንቢትነቱም አስደናቂ ነው። አቶ መለስ እያሉ በሰላማዊ ትግል ለውጥ እንደማይመጣ በ1997 ከወሰዷቸው እርምጃዎች መረዳት ቀላል ነው። የምሁሩ ንግግር ግን የ1997ቱን ምርጫ ተከትሎ ከተደረገው የአቶ መለስ ተስፋ አስቆራጭ እና አሳዋኝ እርምጃ ቀደም ብሎ የተነገረ ስለሆነ ነው ትንቢትነው ማለቱ!

እኔም የሰውየውን ሃሳብ አጋራለሁ። አቶ መለስ እያሉ በሰላማዊ ትግል የመንግስት ለውጥ ይመጣል ብሎ መጠበቅ ግመል በመርፌ ቀዳዳ እንደ ማሾላክ ያለ ቀበሌ ተስፋ ይመስለኛል። ለዚህ ዋነኛ ምክንያቶቹ የምርጫቦርድ እና የመንግስት መገናኛ ብዙሃን ገልልተኝነት ጉዳይ አንዱ እና ዋነኛው ሲሆን አህአዴግ ለሰላማዊ ትግል ማስኬጃ እንቅስቃሴዎች የሚሰጠው ትርጉምም ሌላው ነው። አቶ መለስ ከ1997 ምርጫ በኋላ ለሰላማዊ ትግል ጉዞ እንደ አስትንፋስ የሚያስፈልጉ እንቅስቃሴዎችን ስማቸውን ቀይረው በሌላ ተክተዋቸው ነበር። ለመጥቀስ ያህል ሰላማዊ ሰልፍ፡ «የጎዳና ላይ ነውጥ» የሚል አስገራሚ ስም ተሰጥቶት በጥይት የሚያስቆላ ድፍረት ሲሆን፤ ብዛታቸው በአይን የሚታይ ፖለቲካዊ ጥያቄዎች ያነገቡ እልፍ ሰላማዊ ሰልፈኞችም «ጥቂት ባንክ ዘራፊዎች» ወደ ሚል ተራ ውንብድና አንሰው ነበር። የመድበለ ፓርቲ ስርዓት በህገ-መንግስት በታወጀበት ሃገር የተቃውሞ ፖለቲካ ፓርቲ አባል፤ አመራር ወይም ደጋፊ መሆን በፀረ-ሰላምነት፤ በፀረ-ህዝብነት እና በልማት አደናቃፊነት የሚያስፈርጅ «እርጉምነት» ከሆነ ሰነበተ። እነዚህን የሰላማዊ ትግል ስልቶች በበጎ ጎናቸው አይቶ፤ የዲሞክራሲያዊ መንግስት ዋነኛ መገለጫ ወደ ሆነው ልዩነትን በውይይት መፍታት ካልሆነ ደግሞ በልዩነት የማለፍን መሰረታዊ ነገሮች መቀበል ያቃተው የአቶ መለስ አህአዴግ ለሰላማዊ ትግልም ሆነ ለምርጫ ያለው ትርጉም አጠያያቂ ነው።

ሌላው ተስፋ አስቆራጭ ነገር አቶ መለስ ለፓርቲያቸው አዲስ አበባ ላይ መሉ በመሉ መሸነፍ የሰጡት ትርጉም ነው። ነገሩን «ሸነፈት» ብሎ ከመጥራት ይልቅ አቶ መለስ ያሉት «የአዲስ አበባ ህዝብ በነበረበን ትቂት ድክመቶች ምክንያት ባለመደሰቱ አካሄዳችንን እንድናስተካክል ማስጠንቀቂያ ሰጠን እንጂ አስተዳደራችንን ጭርሱኑ አልፈልገንም ማለቱ አይደለም» የሚል ግራ አጋቢ ትንታኔ ሰጡ። አባባሉ በወቅቱ የኢህአዴግ አንጎል ክንበሩት ከአቶ መለስ አፍ መሰማቱ በሃገሪቱ በምርጫ የመንግስት ለውጥ ይመጣል የሚለውን እሳቤ የሚፈታተን ነው።

በድህረ 1997 ምርጫ ኢህአዴግ የተያያዘው ተመሳሳይ ፓርቲዎች የማፍላት ስራ ሌላው ፓርቲውን ትዝብት ውስጥ የጣለና በሰላማዊ ትግሉ ላይ የተፈጠረ ነቀርሳ ነው። እነዚህን ፓርቲዎች የሚመሩ ሰዎች የኢትዮጵያን ህዝብ የባርነት ሌሊት የሚያረዝሙ፣ በሰላማዊ ትግል ላይ የሚዘባቡ፣ ከኢህአዴግ ጋር ከገቡት ሃገርን በዲሞክራሲ እጦት ቀፍድዶ የመግዛት እና የማስገዛት ቃልኪዳን ባለፈ የሃገር እጣፋንታ የማያስጨነቃቸው፣ በአስመሳይ አካሄዳቸው ለአውነተኛ ለውጥ የሚንቀሳቀሱ ፓርቲዎችን ልፋት ገደል የሚከቱ ስለሆኑ ከታሪክ ተወቃሽነት አያመልጡም። እነዚህ ፓርቲዎች ለሰላማዊ ትግል መቀጫው ከኢህአዴግ ያላነሰ ሚና ያላቸው፣ ለበደላቸው የሚበቃ ቅጣት የማይገኝላቸው የሰውጥ ጦሮች ናቸው። ፓርቲዎቹ ስተፈጠሩት የኢህአዴግ የመድበለ-ፓርቲ ስርአት እምጥቻለሁ ክርክር ማስረጃነት መሪዎቻቸው በምርጫ ሰሞን የሚወስዱት ፕዝብ እና ከኢህአዴግ ጋር የሚፈራረሙት የስነ-ምግባር ሰነድ በቂ ነው። ኢህአዴግ ዘጠና ዘጠኝ በመቶ በሆነ ውጤት «ማሸነፉም» ሆነ «አውራ ነኝ» በማለቱ የዲሞክራሲ ተገዝር መበላቱ አያስጨንቃቸውም። ፓርቲዎቹ ከኢህአዴግ ጋር በገቡት ኪዳን ኢህአዴግን የመድበለ-ፓርቲ ስርዓት ምልክት የሆነውን ከተቀናቃኝ ፓርቲዎች ጋር መወዳደሩም፣ እንደንጉስ ከስልጣን ላይ አለመጥፋቱም እንዳይቀርበት በማድረጋቸው ከኢህአዴግ ዘንድ ብድራታቸውን አያጡም። ለኢትዮጵያ ህዝብ ግን በአንዳች አይጠቅሙትም። አይጠቅሙትም ማለት ግን አይጎዱትም ማለት አይደለም! በድህነቱ ከመዘበት፣ በዲሞክራሲ እጦቱ ከማላገጥ፣ በሰውጥ ፋላጎቱ ላይ ደንቃራ ከመሆን በላይ ምን ጉዳት አለ? እጥራነታቸውን ለመቀነስ ታዲያ ሰላማዊ ትግሉ ከኢህአዴግ አኩል እነዚህን ፓርቲዎች ወደ መታገልም ማደግ አለበት።

ኢህአዴግ በምርጫ 2002 ዘጠና ዘጠኝ በመቶ በሆነ ድምፅ ማሸነፉን ተከትሎ ያስወጣው ስልፍ ላይ አቶ መለስ ፊት ላይ ይነበብ የነበረው «ሆድ ሲያውቅ...» የሆነ የድልአድራጊነት ደስታ፣ የኢህአዴግ ጠቅላይ የፓርላማ ባለቤትነት የመድበለ ፓርቲ ስርዓት እድገት ማሳያ መሆኑን የተነተነበት ሁኔታ ሁሉ የሰላማዊ ትግልን ተስፋ ሰጭ እድገት ሳይሆን ተቃራኒውን አመላካች ነው። ይብስ የሚገርመው ተቃዋሚ ፓርቲዎች የፓርላማ ወንበር ባላገኙበት ሁኔታ በሃገራዊ ጉዳዮች መሳተፋቸው እንደማይስተንጎል ቃል የገቡበት ንግግር ፓርቲውን ብቻ ሳይሆን ሰውየውንም እንደግለሰብ ትዝብት ውስጥ የጣለ ነበር። ባለፉት ሃገራዊ ምርጫዎች ተቃዋሚዎች በፓርላማ ወንበር ይዘው እንኳን ገና መናገር ሳይጀምሩ በ «አት አልቋል» ስብ ሃሳባቸው እንዳይደመጥ ሲደረግ ያላየን ይመስል ተቃዋሚዎች ፓርላማ ባይገቡም ግድ የለም በሃገራቸው ጉዳይ ይሳተፋሉ ማለት፣ አልፎ ተርፎ በፓርላማ ወንበር ላይ ሁሉ የአንድ ፓርቲ አባላት መከልከል የመድበለ ፓርቲ ፖለቲካ እድገት መገለጫ ነው ብሎ አፍ ሞልቶ መናገር ሰላማዊ ትግል፣ ምርጫ፣ የመድበለ-ፓርቲ ህልውና ማለት በኢህአዴግ አረዳድ ምን ማለት እንደሆነ ግር ያስኛል።

በተጨማሪ የአቶ በረከትን የሁለት ምርጫዎች ወግ ላነበበ ኢህአዴግ በሰላማዊ ትግል የሚቀናቀኑትን ፓርቲዎች ሚያያበትን እይታ በደንብ ያሳያል። በበኩሉ የአቶ በረከትን መዕሃፍ ሳነብ የተረዳሁት ለኢህአዴግ በሰላማዊ መንገድ በሚፎካከሩት ፓርቲዎች እና በጫካ በሳንጃ በአፈመዝ ሲዋጋው በነበረው ደርግ መሃከል ልዩነት እንደሌለ ነው። ለኢህዴግ የተለየ ሃሳብ ያለው ሁሉ ጠላት ነው፤ ጠላት ደግሞ ድባቅ መመታት አለበት! ለዚህ ይመስለኛል የቅንጅትን አመራሮች እና ደጋፊዎች እስሩንም፣ ጠብመንጃውንም፣ ህጉንም፣ ፕሮፖጋንዳውንም ተጠቅሞ ደብድቧቸው እስካሁንም ስማቸው እንዳይነሳ የሚፈልገው።

ተስፋ ስለ?

ስልሳን ሳይደፍኑ ሞት የቀደማቸው አቶ መለስ የሚመሩት ፓርቲ ዋና ከመሆን አልፈው ፓርቲው ማለት እሳቸው፣ እሳቸው ማለትም ሃዘር እስከ ሚመስል ድረስ የአምባገነንነትን ከፍታ ረግጠው ነበር። ሰውየው ወደ አምባገነንነቱ ከፍታ ይወጡ የነበረው ዋና ዋናዎቹን የዲሞክራሲ መርሆዎች

እየረጋገጡ ስለነበር የዲሞክራሲ እምብርት የሆነውን በምርጫ መንግስትን የመቀየርን ተስፋ እያደር አስልለውት ወደ ማይቀረው ሄደዋል። አሁን አቶ መለስ የሉም! በሚታይ ሁኔታም የእርሳቸውን የእምባገነንነት ጫማ ሞልቶ አድራጊ ፈጣሪ የሆነ አመራር ፓርቲው ያገኘ አይመስልም። ይህ ማለት ኢህአዴግ ሳይወድ በግድ ወደ ቡድን አመራር እየገባ ነው ማለት ነው። በቡድን አመራር ውስጥ ደግሞ ሁሉ በአንድ አይነት ሁኔታ ማሰብ አይቻልምና እንደ 2002ቱ ምርጫ ኢህአዴግ ፓርላማ ወንበርን ሁሉ ጠቅልሎ የመያዙ አካሄድ ቢያንስ ለተመልካች ሲባል በሁሉም የፓርቲው ዘዋወሮች ዘንድ ተቀባሪ ላይኛ ይችላል። በመሆኑም በምርጫ የሚወዳደሩ ፓርቲዎች በተሻለ ሁኔታ ኢህአዴግን በምርጫ የሚገዳደሩበት ሁኔታ የመፈጠር አድሎ ከባለፈው ምርጫ አሁን የተሻለ ይሆናል። በተወዳደሪ ፓርቲዎች በኩልም ኢህአዴግ የምርጫ ቦርድን እና ሌሎችን የዲሞክራሲ ተቋማትን ጠፍንጎ የያዘበትን እጁን ያላ ሆነው አበክረው መስራት ይኖርባቸዋል። ለዚህም በየላምንቱ በየፓርቲው ስም ሰላማዊ ሰልፍ፣ ከመጥራት በዘለለ የገዢውን ፓርቲ ገታራ አቋም ሊፈታተኑ የሚችሉ የተለያዩ የትግል ስልቶችን ለመጠቀም በሚያመሳስላቸው መስክ በጋራ መቆም ይጠበቅባቸዋል።

እሳቤ ሁለት፡ አሁንም ጠብመንጃ?

ደርግ ለሰላማዊ የመንግስት ለውጥ መንገድ ባለመክፈቱ ባለጋራዎቹ በጥይት ቋንቋ ያናግሩት ዘንድ ግድ ነበር። ከምጅሩ የኮሎኔል መንግስቱ ጋ/ማርያምን ታፋ በሽጉጥ በመጭረፍ የትጥቅ ትግልን በዋና ከተማ የጀመሩት ኢህአፓዎች ነበሩ። ለውጥ ፈላጊዎቹ ትግላቸውን ከዋና ከተማ ወደ አሲምባ ዳገት ለማድረግ እዛው ሲደርሱ የትግራይ ምድር ለትግራዊ አማዕያን ብቻ ባይ የህወሃት ተጋዳሪዎች በአንድ በኩል የደርግ ጥይት በሌላ በኩል እንደገና ዳቦ በሁለት ስለነደደባቸው ፍፃሜያቸው አሳዛኝ ተሸናፊነት ሆነ።

በእነሱ መቃብር ላይ የለመለመው ህወሃት ታዲያ ራሱን ኢህአዴግ ወደ ሚባል ግዝፈት አላድጎ ደርግን መገንደሉ ተሳክቷል። ስልጣንን በብዙ የሚወድ መንግስትም ሆነና ባለጋራን ለማስተናገድ ባለ ሳምንት ሆነ። ኢህአዴግ ተቀናቃኞቹን ሁሉ በናቅር ሰብስቤ በሃገሪቱ አካታች መንግስት መስርቻለሁ ቢልም ገና ከጠዋቱ ነበር ብረት እንግተው እርሱ ጥሎት ወደ መዛብ ጫካ የነገዱ ባለጋራዎች የተነሱበት። በተለይ አርበኞች ግንባር

የሚባለው ታጣቂ ቡድን ኢህአዴግ በመጀመሪያቹ የስልጣን ዘመናቹ ሞክር ያደረገውን በጎ የዲሞክራሲ ጅማራዎች ለማየት እንኳን ፋታ ሳይሰጥ ነው ወደ ጫካ የጎሰጎሰው። ስለሆነም የዚህ ቡድን የትግል እድሜ ከኢህአዴግ ረዥም የስልጣን እድሜ እምብዛም አያንስም። በውጤት ደረጃ ሲታይ ግን ቡድኑ አለም የለምም ለማለት በሚሰቸግር ወደ አለመኖር ባደላ ሁኔታ ላይ ይገኛል። በእርግጥ ኢህአዴግም ደርግን ለመጣል በማግስቱ አልተሳካለትም ይልቅስ አስራ ሰባት መራራ የትግል ጊዜያትን ጠይቆት ነበር እንጂ። የኢህአዴግ ትግል ግን ነፍስ ያለው፣ እታገልልታለሁ ያለው ከነበረው ህዝብ ጋርም በመገናኛ ብዙሃን እየተገናኘ ስለድል ሽንቱ ሲናገር መኖሩ ይታወቅ ነበር፤ ትግሉም ከቀን ቀን የሚያድግ በኋላም ወደ ድል የተለወጠ ነበር። የአርበኞች ግንባር ግን ይህን ሁሉ ሲያደርግ ያልተስተዋለ እንዲሁ እንደ ተረት አለ ተብሎ ሲነገርለት (ለዛውም በጣም አንዳንዴ) ብቻ የሚሰማ አፈ ታሪክ ወደመምሰሉ የሚያደላ ቡድን ነው።

ሌላው በትጥቅ ትግሉ ጎራ ሲጠቀስ የሚችለው ድርጅት ኢህአዴግ የሽግግር ዘመኑን ካዳመቀለት በኋላ የአገልግሎት ዘመኑ እንዲያበቃ ያደረገው እነግ ነው። ይህ ድርጅት ከጫካ የመጣው የኢህአዴግ ሰራዊት ብዙ ልምድ ያለው በመሆኑ የሃገሪቱ የመከላከያ ሰራዊት እንዲሆን፣ የአነግ ወታደሮች ደግሞ ትጥቃቸውን ፈተው ካምፕ እንዲገቡ አቶ መለስ ያመጡትን «ድንቅ» ወጥመድ ሳያቅማማ በመቀበሉ ነበር ቀድሞ ጥርሱን ያጣው። የኋላ ኋላ በውሃ ቀጠነ የልቡን ካደረሰው ኢህአዴግ ጋር መነታረኩ መሪዎቹን ወደ ባህር ማዶ ጆሎዎቹን ወደ ጫካ ገፍቶ ከሰላማዊ ትግል ጋር አፋታው። ከዚህ በኋላ በግላጭ ጥራኝ ዱሩ ብሎ የትጥቅ ታጋይ መሆኑን ያወጀው እነግ ሽቦሽ ገድሎ ለዙፋን የበቃውን ኢህዴግን በሚያሳስብ መልኩ ጫና መፍጠሩም ሳይሳካለት ጭራሽ ለሶስት ተፈርክሶ አቸውን አርበኞች ግንባርን ወደ መምሰሉ ተቃርቧል።

ከእነግ እና አርበኞች ግንባር በተሻለ መልኩ የኢህአዴግን ቀልብ የመሳብ እና የማስፈራት ግርማ ያለው ኦብነግ ይመስላል። ይህ ቡድን ከሁለቱ በተለሻለ በሶሃር ሜዳ ስላከናወነው ወታደራዊ ጀብድ፣ ስልክጠቃው ጥቃት ወዘተ ብቅ እያለ የሚናገር፣ መዘዙ ለንዑሾን በተርፍም በአካባቢው የኦብነግ መገኘት ኢህአዴግን ቢያንስ ተገዳዳሪ እንዳለው በሚያስታውስ ሁኔታ ወታደራዊ ጥንቃቄዎች እንዲያደርግ እንዳስገዳደው የሚያስታውቅ ድባብ አለ። ሆኖም

አብነንም መንግስት በፍተሻ ሰላማዊ ሰዎችን እንዲያደክም ከማድረግ ባለፈ የሚወራለት ስጋት ያመጣ አይደለም።

ከላይ የተነሱት ቡድኖች በጉልህ የሚታወቁ አህአዴግም ስለመኖራቸው እውቀት ሰጥሮ በተለያዩ ጊዜ የሚያወግዛቸው ናቸው እንጂ በሃገሪቱ የሚንቀሳቀሱ ብቸኛ ብረት አንጋፋኝ ናቸው ማለት ያስቸግራል። እነዚህ ጎሳ ያሉናቸው የሚባሉትም እንደሚሉት አህአዴግን ከወንጌላ ማንሳት ቀርቶ እንደ ባለጋራ ነገራ ብሎ እንዲያስባቸው የሚበቃ ስጋት መፍጠሩም አልተሳካቸውም። ለታጣዊዎቹ አቅም ማጣት እና የትጥቅ ትግሉ መንገድም ውጤት አልባ የሆነባቸው የተለያዩ ምክንያቶች ይኖራሉ። አህአዴግ ከደርግ በተለየ ከክታ ገጠም ሃገሪት ጋር ያለው መልካም ግንኙነት የትጥቅ ታጋቹ ወታደራቸውን የሚያሰለጥኑበት፣ ሲሸነፉም የሚያፈገፍጉበት፣ ቁስለኛ ወታደሮቻቸውን የሚያሳክሙበት ደጀን መሬት እንዲያጡ ማድረጉ እንዲ ምክንያት ነው። በዚህ ረገድ ሱዳን ለአህአዴግ ደርግን ማሸነፍ ትልቅ አስተዋዕክ ነበራት። ይህን የሚያውቀው አህአዴግ ታጣቂዎቹን አሸባሪ ብሎ ፈርጆና ከጎረቤት ሃገሮች ጋር የዐረ-ሽብር ህብረት ስምምነት ተፈራርሞ ደጀን ያሳጣቸዋል። በመሆኑም እድሜያቸውን የሚመጥን ማስፈራት እዳይኖራቸው ሆኗል። የትጥቅ ትግሉ እንዳይሳካ ካደረጉት ምክንያቶች ሁለተኛ ሊሆን የሚችለው የአህአዴግ ጥገና-ርገና ፖለቲካዊ ማንነት ታጣቂቹ ወታደሮች እንደልብ እንዳያገኙ ሳያደርግ አልቀረም። አህአዴግ አሁን አሁን አምባገነንነቱ እያደለ በመጣም በዲሞክራሲያዊ እና በአምባገነንነት መሃል ሚናውን ያልለየ ተፈጥሮ አለው። ይህም በሰላማዊ መንገድ ስልጣን ያስረክብ ይሆናል የሚለውን ተስፋ እንዳይጠፋ ስላደረገው ረጅም ጊዜ የትጥቅ ትግሉ አማራጭ እምብዛም አያታሰብ አልበረም። ይህ ደግሞ አህአዴግ ጫካ በነበረበት ጊዜ በደርግ የለየለት አምባገነንነት ተስፋ ቆርጠው የትጥቅ ትግሉን የማቀላቀሉ አእላፍ ወጣቶች አይነት የወታደር ብዛት የአሁኖቹ ታጣቂዎች እንዳያገኙ ከልክሎ እርምጃቸውን የጎሊት አስመስሎታል። ሶስተኛ ምክንያት የኢትዮጵያ ህዝብ ረጅም ዘመን በእርስበርስ ሦርነት በመሰላቸቱ የትጥቅ ትግሉን ከማሰብ ይልቅ ረጅም ጊዜ በወስደም ሰላማዊ ትግልን ተስፋ ወደ ማድረጉ እንዲያዘነብል መሆኑ ነው። ከዚህ በተጨማሪ ከአሱ በፊት በነበሩ መንግስታት ባልተሞከረ ሁኔታ አህአዴግ በተወሰነ መልኩ የሰላማዊ ትግል ሃላብ በሃገሪቱ እንዲከተል አድርጓል። ይህ ከነችግሩም በሆነ አህአዴግ

የጀመረው በጎ እርምጃ ነው። በመሆኑም ወደ ትጥቅ ትግል መመለስን ወደ ጎሳ እንደ መሄድ የመቁጠሩ ዝንባሌ በሃገሪቱ ፖለቲካ የሚታይ ነው። ሆኖም ግን አህአዴግ እያደር በከባድ እርምጃ ወደ አምባገነንነት የሚያደርገው ጉዞ ይህን እሳቤ አይፈታተነውም ማለት አይቻልም። ለሶስተኛው የለውጥ እሳቤ ማለትም በህዝባዊ ሰላማዊ አመፅ ዙሪያ ሃሳቦችን ለማንሳት ሳምንት መመለስን ወደድኩ።

ሰላማዊ ህዝባዊ አመፅ እንደ ሰውጥ መንገድ?

በሰሜናዊ አፍሪካ ሃገሮች የታየው በተለምዶ «የዐደይ አብዮት» በመባል የሚታወቀው ህዝባዊ አመፅ ወደ ሌሎች የአፍሪካ ሃገራት እንደሚዛመት ተገምቶ ነበር። እንቅስቃሴው የታየባቸው ሃገራት አስጨንቀው የሚገዟቸውን አምባገነኖች ማስወገዱ በሳካላቸውም የሃገራቸውን ፖለቲካ መልክ ማስያዙ ከጀማሪዎ ቱኒሲያ በስተቀር ለሌሎቹ አልተሳካም። በተለይ ግብፅ ዞር ዞር በወታደራዊ መንግስት መዳፍ ውስጥ ተመልሶ መግባቱ አልቀረላትም። በትግሉ ሃደት ውስጥ የብዙዎች ህይወት መጥፋቱ፣ ንብረት መውደሙ እና የተገኘ ውጤት እምብዛም የሚያረካ አለመሆኑ ከአምባገነን መንግስታት ጋር መታገል ብዙ ሊታሰብበት የሚገባ ነገር እንደሆነ ያመለክታል። በተለይ የተጠላው መንግስት ከወደቀ በጎሳ ስለሚኖረው ፖለቲካዊ ከባቢ በቅጡ ሊታሰብበት ይገባል። ይህ ሳይሆን ቀርቶ በ ውጤት እንደሚጣ ብቻ አብዮት ለማስነሳት መሞከሩ ከጥቅሙ ጉዳቱ ሊያመዘን ይችላል። ከጉዳቶቹ ግልፅ የሆኑትን ለመግለፅ አምባገነን መንግስታቱን የመጣሉ ሃደት የሚጠይቀው ዋጋ፣ አብዮቱን የሚመሩ አካላት የእርስ በርስ መከፋፈል እና መተላለቅ፣ ከመንግስታቱ መውደቅ በጎሳም መንበሩን ተቀብሎ መልክ የማስዙ ነገር ካልታሰበበት የእርስበርስ ፍጅት፣ ዘረፋ፣ የውጭ ጣልቃገብነት ማስከተሉ ወዘተ ናቸው።

እነዚህ ችግሮች ህዝባዊ አመፅ የተፈለገውን ለውጥ እንዳያመጣ ስለሚያደርጉት ህዝቡ ወደ ተስፋ መቁረጥ ያመራል። የቀደመ የለውጥ ፍላጎቱንም ያሳጣዋል። ይሄኔ ከአምባገነን መውደቅ በጎሳ በተነሳው ግርግር ስልጣን ላይ የወጣው አካል (በአብዛኛው ወታደሩ ክፍል ይሆናል) ከበፊቱ የበለጠ አምባገነን በሆነ እንኳ ሃይ የሚለው የህዝብ ቀጣ ያጣልና የአምባገነንነቱ አዙሪት ከመቀጠልም በላይ ህዝቡ ለውጥን የሚፈራ ድንገተኛ

ይሆናል። የትግሉ አርእስትም መልካም አይደለም እና የሌሎች ሃገሮችን የለውጥ ፍላጎት ለመግታት ጎረቤት አምባገነኖች እንደ መቀጣጫ የሚያነሱት ሁኔታ ይሆናቸዋል።

የቱኒሲያ አብዮት ስኬት ሲቢያን እና ግብፅን የማነቃቃቱን ያህል የግብፅ እና የሲቢያው ግን ወደ ሌሎች ሃገሮች መዛመት የተሳነው የሃገሪቱ ህዝባዊ እንቅስቃሴዎች ከተስፋ ሰጭነታቸው ይልቅ አስፈሪነታቸው ስለመሆኑ ነው። በእርግጥ የቱኒሲያው አብዮት የሰመረው የወታደሩ ወገንተኝነት ወደ ህዝቡ መሆኑ እና ብህዝቡ ላይ አልተከሰም፣ በማለቱ ነበር። የአምባገነኖች መተማመኛ ደግሞ ጠብመንጃ ነውና የወታደሩ እርምጃ ፕሬዚዳንት ቤን አሲ እግራ አውጭኝ እንዲሉ አስገድዷል። ዋናው ጥያቄ ግን የቱኒሲያው ምቹ ሁኔታ ሁሉ ይከሰታል ወይ? የሚለው ነው።

በቅርቡ የሃገራችን መንግስት በኢቲቪ ሲያስተላልፈው የነበረው ዲክመንተሪ ፊልም የሶሪያን፣ የግብፅን፣ የዩክሬንን.....ያልተሳኩ ህዝባዊ የለውጥ እንቅስቃሴዎችን እያነሳ፣ «ተንታኞች» እያፈራረቀ ሲያሳይ የነበረው ሁሉ ብትሞክሩት ይህ ይሆንባችኋል እንደማለት ያለ ማስፈራሪያ መሆኑ ነው። በዲክመንተሪ ፊልሙ ከላይ የተጠቀሱትን ህዝባዊ አመታዊ ያልተሳካቸውን ሃገራት ሲዘረዝር በሰላማዊ ህዝባዊ አመፅ መንግስት መለወጡ የተሳካለትን የቱኒሲያውን ህዝባዊ አመፅ መጥቀስ አለመፈለጉ የፊልሙ አላማ ማስፈራራት እንደ ነበር ተጨማሪ ማስረጃ ነው። ሆኖም አሁንም በሃገራችን በህዝባዊ ሰላማዊ አመፅ የመንግስት ለውጥ ማምጣቱ ይሳካል ብለው የሚያስቡ አልጠፉም። በግሌ ይህ እንደ መሳፍ መናገሩ የሚቀል አይመስለኝም። ምክንያቶቹን በአዲስ መስመር ላስረዳ።

ኢህአዴግ ስልጣን ከያዘበት ዘመን ጀምሮ በሃገሪቱ ያረበበው የዘር ፖለቲካ ህዝቡን በጎሳ ከመከፋፈሉም በላይ የአብዛኛውን ህዝብ ስሜት እና ቀልብ የመሳብ ከፍተኛ ሃይል ያለው የዘር ጉዳይ ብቻ ሆኖ ህዝቡ በሃሳብ ተመሳሳይነት ዙሪያ እንዳይሰባሰብ ከልክሎታል። እናም አብዛኛው ፖለቲካዊ ንቃት አለኝ ባይ ዜጋ ቀልቡን ሰብስቦ የሚያዳምጠው የመጣበትን ብሄር ውሎ አዳር ሆኗል። በአንፃሩ በሃገር ደረጃ የህዝቡ የነሮ ደረጃ እያደር ማሸቆልቀል፣ የዲሞክራሲ አጠቅ፣ የሰብአዊ መብት ጥሰት፣ የመልካም አስተዳደር መጥፋት ወዘተ የሚያስተባብሩ ጉዳዮች አልሆኑም። በምትኩ

መፈራራት፣ መጠራጠር፣ መንግስት በቀየር እንኳን የእንትን ብሄር ተመልሶ ሺህ አመት ሊገባ የሚችልበት በለስ ሊቀናው ይችላል። በሚል የእርስበርስ መጠባበቁ አይሏል። ከብሄር እና ከሃይማኖት በቀር የሚያስተባብር ነገር በዚች ሃገር ጠፍቷል። ዋናቸውን ለነገነታችን ከሃገሪቱ ዳርቻ ተጠራርተው በሞቱበት የአድዋ ድል አንድምታ ላይ እንኳ መስማማት አትቶን ለአንድ ብሄር አንዳንዴም ለአንድ ሰው ሽልመን ባይትዋርነትን እንመርጣለን። በዚህ መንፈስ ያለ ህዝብ በምን ሁኔታ ተደማምጦ፣ በአንድነት ታግሎ የመንግስት ለውጥ ሊያመጣ ይችላል ተብሎ እንደሚታሰብ ግራ ነው። ከለውጡ በኋላ በሚሆነው ነገር ላይ ሳይታሰብበት ተጠራርቶ አደባባይ የመውጣቱ ነገር ቢሳካ እንኳ ውጤቱ ትሻልን ሰዶ ትብስን እንደማያመጣ እርግጠኛ መሆን አይቻልም። በበኩሌ አደባባይ ላይ እንገናኝ የሚለው ነገርም የሚሳካ አይመስለኝም። እንደው በሆነ ተአምር ቢሳካ ብለን ብናስብ እንኳ አደባባይ ያስወጣን ችግር ሳይፈታ አንገላም ብለን እሳው የምንቆየው ጊዜ ምን ያህል ይረዝማል? በዘር ሳንከፋፈል አደባባይ ላይ የምንሰነብተውስ ለስንት ቀን ይሆናል? አመጹን የሚመራው የእኛ ጎሳ ሰው ካልሆነ ሁሉ ነገር ይቅር የማንልውስ ስንቶቻችን ነን? የመንግስት የጥይት አረር፣ የቦምብ ድምፅ አስበርገጎ ቤታችን የማያስገባን ምን ያህል ነን?

አምባገነን መንግስታት በስልጣናቸው ለመጣ በምድር የሚሸከረከረውንም በአየር የሚበረውንም ወታደራዊ መሳሪ ተጠቅመው ዐጥ ለማድረግ እንደሚሞክሩ የታየ ሃቅ ነው። ይህን ተቋቁሞ በሰላማዊ የህዝብ ተቃውሞ የተፈለገውን የመንግስት ለውጥ ለማምጣት ደግሞ መጀመሪያ እርስበርስ መተማመን፣ በተወሰኑ ወሳኝ ፖለቲካዊ ጉዳዮች ላይ የጋራ መግባባት ላይ መድረስ ግድ ይላል። መግባባቱ ከሌለ ለሰላማዊ ተቃውሞ መነሳሳት ሆነ በገቢር እንቅስቃሴ ማድረግ የሚታሰብ አይሆንም። አሁን በሃገራችን ያለው የቋንቋ መደበኛነት እና ጥላን ያለማመን ጥርጣሬ ደግሞ በተራው ህዝብ ቀርቶ የተቃውሞ ፖለቲካውን ልንም በጨበጠ ልሂቃን ላይም የሚታይ ነው። ልሂቃኑ በጋራ መስራት የሚችሉባቸውን ጉዳዮች ነቅለው አውጥተው በጋራ ለመስራት ሆይ ሰፊነቱም ተነሳሽነቱም የላቸውም። በመሆኑም በአንድ ሳምንት ልዩነት ሁለት ሰዓት እየጠሩ ህዝቡን ግራ ያጋዛሉ። ጭራሽ የኢህአፓን እና የመኢሶንን ዘመን በሚያስታውስ ሁኔታ (የኢህአፓውን የጠረባ ቡድን ያስታውሷል) ብእኛፓርቲ ሰዓት የእንትን ፓርቲ አባላት

ምን ሊያደርጉ መጡ በሚል ለድብድብ የሚጋበዙ አባላትን ያቀፉ ተቃዋሚ ፓርቲዎችም እየታዩ ነው። የሚጠራው ሰልፍ አላማን ሳይሆን የፓርቲን ስም ያስቀደመ ማድረጉም የተቃውሞ ፖለቲካውን ስንዝር የማያራምድ ግን እንደ መልካም ነገር በመቀጠል ላይ ያለ ፈላጊ ሆኗል።

በመንግስት በኩል ለሩብ ምዕተ-ዓመት የሰው ማንነት ድርና ማግ የሚናገረው ቋንቋ ብቻ ይመስል በዚሁ ሲከፋፈል የኖረ ህዝብ በተቃውሞው ጎራ ቢያንስ በዋነኛ ሃገራዊ ጉዳዮች ዙሪያ አስተባብሮ ለበጎ ለውጥ የሚመራው ፓርቲ ያስፈልገው ነበር። ይህ ሲሆን ግን አይታይም። የተከፋፈለ ህዝብ ደግሞ እንደ ኢህአዴግ እስከ አፍንጫ የታጠቀ፣ በኢኮኖሚም ራሱን ያደነደነ መንግስት ትርጉም ባለው ሁኔታ መንዳደሩ ቀላል አይሆንለትም። ለዚህ ነው በተለያዩ ጊዜ በተለይ በግሉ ፕሬስ ሰላማዊ ህዝባዊ አመፀ ለማይቀር ነው ሲባልለት ብዙ ጊዜ ቢያልፍም እውን ሳይሆን አመታት የነገዱት። ህዝባዊ ዝምታው የመጣው ኢህአዴግ እንደሚለው አስተዳደሩ ያመጣው እድገት የህዝቡን የልብ ስላደረሰ አይደለም። ይልቅስ ህዝቡ ከገዢውም ከተቃዋሚውም ጎራ የሚያምነው አጥቶ በዛ ላይ ተከፋፍሎ ስላለ ነው።

ሌላው ሰላማዊ ህዝባዊ አመፀን ከመከሰት የሚከለክለው ጉዳይ በሃገር ቤት የከተመ፣ በቋሚነት ላመኑበት ጉዳይ የሚሰሩ፣ ህዝቡን የሚያነቃቁ ጠንካራ አክቲቪስቶች ያለመኖር፣ መንግስትም እንዲኖሩ ያለመፈለጉ ጉዳይ ነው። በአሁኑ ዘመን ለፖለቲካዊ ለውጥ ስኬት የአክቲቪስቶች ሚና ከፍተኛ ያለ ነው። በተለይ እንደ እኛ ሃገር በየምክንያቱ ለሚከፋፈል ህዝብ መከፋፈሉ የመተባበሩን ያህል ጥቅም እንደሌለው የሚያስረዱ አክቲቪስቶች ያስፈልጉታል። አቀንቃኞች/አክቲቪስቶች እንደሆነ ዝንባሌያቸው የተለያዩ ማህበራዊ-ፖለቲካዊ ችግሮችን ነቅሰው አውጥተው ስለመፍትሄያቸው እንዲሰሩ የሚጎተጉቱ ግለሰቦች ናቸው። የአንድን ሃገር ጎላ ያሉ ማህበራዊ-ፖለቲካዊ ህማማቶች በመንቀሰ ወደ በጎው መንገድ ለመምራት አክቲቪስቶች ዋና ናቸው። በሃገራችን ልምዱ ስላልነበረም! አምባገነን መንግስታትም የግለሰቦቹን መኖር ስለማይፈልጉ ጠንካራ አክቲቪስቶችን ማየት አልተቻለም። ይህ በሚሆንበት ጊዜ ጋዜጠኞች እና ፅሁፍተኞች የአክቲቪስትነቱንም ሚና መወጣት አለባቸው የሚል አዲስ አይቻልም። እውቁ ጋዜጠኛ እና ተንታኝ እስክንድር ነጋ ይህን ሃሳብ በማራመዱ በሃገራችን ቀዳሚ ነው፤ ለተግባራዊነቱም እስር ሳይቀድመው በራት ብዙ ሰርቷል። ሃገራቸው ተለውጣ ማየት የሚፈልጉ ጋዜጠኞች እና

አምደኞችም ፈለጉን በመከተል በትርቡ የአክቲቪስትነቱን ስራም ለመስራት እየሞከሩ ነው። ሆኖም ጋዜጠኞቹ በሚፈልጉት ፍጥነት እና ድምቀት ህዝባዊ እንቅስቃሴው እየታየ አይደለም። ምክንያቱም ለህዝባዊ እንቅስቃሴ ቡዙሃኑ በኩል ፖለቲካዊ ንቃት ያሰርዕ ዘንድ ያስፈልጋል፤ ለዚህ ደግሞ ህዝቡ እንደዚሁ ሊያገኘው ሲገባ ስለጎደለበት ነገር ሳያስልሱ የሚወተውቱ በርከት ያሉ አክቲቪስቶች ያስፈልጋል። ይህ ባለመሆኑ ህዝቡ መንግስትን በእውቀት ላይ በተመሰረተ መልኩ እንዳይገዳደር፣ እንዳይተች፣ ነገሩ ሊበዛም እንዳይቆጣ ከልክሏል። በውጤቱም በሰላማዊ ህዝባዊ አመፀ መንግስት የመቀየሩ ነገር በነፃው ፕሬስ ሚዲያዎች ገፅ እንጂ በሃገራችን ምድር ላይ የማይወርድ ህልም አስመስሎታል።

ሌላው ተመሳሳይ ችግር በፖለቲካዊ ጉዳዮች፣ በሰብአዊ መብቶች ዙሪያ ወጣቱ በሚያዘውትራቸው የማህበራዊ ድህረገፆች ላይ በቋሚነት እና ሳቢ በሆነ መልኩ የሚዕፉ ብሎገሮች አለመኖራቸው ነው። ሰላማዊ ህዝባዊ አመፀ እንደጦር ሜዳ ትግል አዘማች ጀኔራል ስለማይኖረው እነዚህ ብሎገሮች የትግሉን አቅጣጫ የመምራቱን ነገርም አብረው ይሰራሉና እንደመሪም ሊቆጠሩ ይችላሉ። በግብፅ እና ሊቢያ አብዮት በሚገርም ዕናት ትግሉን ሲመሩ የነበሩት ወጣት ብሎገሮች ነበሩ። ትግሉ ከተፋፋመ በኋላም በህዝቡ ላይ ይደርስ የነበረውን ሰቃይ ለአለማቀፍ መገናኛ ብዙሃን በድምፅም በዕቃፍም እያደረሱ ትግሉ በአለም አቀፍ ደረጃ ትኩረት እንዲሰጥ ያደርጉ ነበር። በዚህ ሁሉ ውስጥ መሞት፣ መታሰር፣ መንግላታት ነበር።

ወደ እኛ ሃገር ተጨባጭ ሁኔታ ስንመለስ የሃገራችን ወጣቶች ማህበራዊ ድህረ-ገፆች በአመዛኙ የሚጠቀሙት ለማህበራዊ ጉዳዮች እንጂ ፖለቲካው አጀንዳ ያላቸውን ዕቃፎች የሚጎበኘው ሰው ቁጥር ትቂት ነው። በፖለቲካዊ ጉዳዮች ላይ ትኩረት አድርገው የሚዕፉ በሃገር ውስጥ ያሉ ብሎገሮችም ቁጥራቸውም ሆነ ተፅእኖ ፈጣሪነታቸው ብዙ አይደለም። በርግጥ ጅምሩ በሆነ ዘጠኝ ጦማሪያን ተጀምሮ ነበርና ጅምር መኖሩ መልካም ቢሆንም ተፅዕኖ ፈጣሪ የመሆኑ ነገር ግን ገና ነው።

ሃገራችን ከትጥቅ እስከ ሰላማዊ ትግል የተሞከረባት፣ ብዙዎች ስለለውጥ ሊሉ ህይወታቸውን ያጡባት ነች። ነገር ግን ይህ ነው የሚባል ለውጥ ሳይታይ አሁንም ከድህነት እና ከመልካም አስተዳደር እጦት ጋር አለች። ይህን ሁሉ

ያሳለፈችው ሃገራችን አሁን የሚያስፈልጋት ተጨባጭ ውጤት የሚያመጣ እርምጃ እንጂ እንዳለፉት ትግሎች መስዕዋትነትን ብቻ የሚያመጣ ሆኖ የሚቀር መሆን የለበትም። ይህ እንዴት ሊሆን ይችላል ለማለው ወሳኝ ጥያቄ በግሌ አዋጭ የሚመስሉኝን የቢሆን መንገዶች ላላይ።

መንገድ አንድ፡ ይህ መንገድ ሙሉ በሙሉ በኢህአዴግ እጅ ያለ እና ተመራጭነት ያለው መንገድ ይመስለኛል። እንደሚታወቀው ኢህአዴግ ለረዥም ዘመን አሸናፊነትን ብቻ ሰንቆ በሚነሳው የአቶ መለስ ፖለቲካዊ ስነ-ልቦና ሲሾር የኖረ ፓርቲ ነው። ምርጫውም ምርጫ፣ ድርድሩም ድርድር የሚሆነው ኢህአዴግን አሸናፊ እስኪደረግ ድረስ ብቻ ነበር። ይህ ይሳካ ዘንድ ደግሞ ምርጫ ቦርድን አይነት የዲሞክራሲ ተቋማት ቀርቶ ሽምግልናን የመሰሉ በሃገራችን ትልቅ ስፍራ የሚሰጣቸው ማህበራዊ ልማቶች ሳይቀሩ ኢህአዴግ በአሸናፊነት ማማ እንዲቀመጥ በሚሰሩ ግለሰቦች እንዲዘወሩ ተደርጎ ኖሯል። ይህ በርግጥ ፓርቲው እስከሰራ ስልጣን ላይ እንዲቆይ ማድረጉ እርግጥ ነው። ስልጣን ላይ ደግሞ እንደምንም ብሎ መሰንበት ይቻል ይሆናል እንጂ እንደ መለኮት ዘለለም ስልጣን ላይ መቀመጥን አያስችልም። ተወደደም ተጠላ አንድ ቀን ወንበር መክዳቱ እይቀሬ ነው። ኢህአዴግ አሁን በሚያደርገው መንገድ ስልጣን ላይ መሰንበት ደግሞ የማይቀረውን አወዳደቅ የሚያከፋ እንጂ የሚያሳምር አይሆንም።

ኢህአዴግ ስልጣን ከማግኘቱ የተነሳ ስልጣን ላይ የቆየበት ዘመን ርዝመት ለራሱ የታወቀው ባይመስልም የቆየበት ዘመን እጅግ ረዥም ነው። ከዚህ በላይ ስልጣን ላይ ለመቆየት የሚያስችል መስህብም የለውም። በፖለቲካው ሆነ በኢኮኖሚው ረገድ አመጣሁ የሚለው ለውጥ ረዥም የስልጣን እድሜውን የሚመጥን አይደለም። ስለዚህ ፓርቲው ወደደም ጠላም ህዝቡ ለውጥ ይፈልጋል። ለውጡን ሰላማዊ በማድረጉ በኩል ደግሞ ከኢህአዴግ ብዙ ይጠበቃልና ሁሉ ላሸንፍ ባይ ፖለቲካዊ ስነ-ልቦናውን ከአቶ መለስ ጋር መቅበር ይጠበቅበታል። ድርድር ማለት ሽንፈት ማለት እንዳልሆነ ተገንዘቦ ስለሃገር ያገባኛል ከሚሉ ሃይሎች ጋር ሁሉ የእውነት የሆነ ድርድር ያደርግ ዘንድ ገድ ነው። ይህን ማድረግ ለራሱም የሚጠቅመው መንገድ ነው። ድርድሩ የዲሞክራሲ ተቋማትን እና የመገናኛ ብዙሃንን ገለልተኝነት የሚያረጋግጥ፣ ተቃዋሚ ፓርቲዎች በነፃነት ይንቀሳቀሱ ዘንድ የሚፈቅድ ፖለቲካዊ ክባብ የሚያመጣ መሆን አለበት። ይህን ካደረገ በኋላ

ያለ እኔ አይሆንልትም የሚለው ህዝብ ይመርጠው እንደሆነ የሚያደብት፣ ከዚህ የተለየ ውጤት ሊመጣ ከቻለም የሚቀበልበትን ስነ-ልቦ አዳብሮ ነፃ ምርጫ ማካሄድ ይጠበቅበታል።

መንገድ ሁለት፡ ለዚህኛውም መንገድ ስምረት የኢህአዴግ ለለውጥ መዘጋጀት ያለመዘጋጀት ዝንባሌ ወሳኝ ነው። ኢህአዴግ ብዙ አመት ፀረ-ልማት፣ ፀረ-ሰላም እያለ ሲያብጠልጥላቸው ከነበሩት ተገዳዳሪዎቹ ጋር ቁጭ ብሎ መደራደሩን (መንገድ አንድን) እንደ ሽንፈት ከቆጠረው ሃገሪቱን ለተወሰነ አመት ተረክቦ፣ ማህበራዊ-ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ ችግሮቿን መልክ እስኪያ ለዲሞክራሲያዊ ምርጫ የሚያዘጋጅ የባለሙያዎች መንግስት (Technocratic Government) እንዲቋቋም ማድረግ ቢችል በለውጥ ስም የሚመጣውን ደም መፋሰስ እና የንብረት ውድመት ማስቀረት ይቻላል። የቴክኖክራቶች መንግስት ጥልቅ እውቀት እና ልምድ ያላቸውን ምሁራን በየተማሩበት መስክ ሃገራቸውን እንዲያስተዳድሩ በየሚኒስተር መስሪያቤቱ እና በየሴክተሩ ይሾማል። ይህ ሲደረግ የተሟሟዎቹ ፖለቲካዊ አቋም ግምት ውስጥ አይገባም። የዚህ አይነት መንግስታት ዋናው አላማ ሃገርን ከገባችበት ማጥ ማውጣት ስለሆነ የሚፈለገው ሙያዊ ብቃታቸው እንጂ ፖለቲካዊ አቋማቸው አይደለም። ስልጣን ላይ የሚቆዩትም ለትቂት አመታት ነው።

ይህን ዘዴ ጣሊያን ከሶስት አመት በፊት ተጠቅማበት ነበር። በወቅቱ ጣሊያን በከፍተኛ የኢኮኖሚ ዝቅጠት ላይ የነበረችበት ወቅት ነበር። ይህን ተኩትሎ የሃገሪቱ መራሄ መንግስት የነበሩት ቤርሎስኪ የጣሊያን ፓርላማ በመንግስታቸው ላይ ያለውን እምነት የሚላክበት (Vote of confidence) አስርተው ያገኙት ውጤት ዝቅተኛ ሆነ። ይህም ለሃገሪቱ ፕሬዚዳንት ተርቦ ውይይት ከተደረገበት በኋላ ለሁለት አመት የሚቆይ የቴክኖክራቶች መንግስት ተቋቋመ። አዲሱን ካቢኔ እንዲመሩ የተደረጉት በወቅቱ በአውሮፓ ሀብረት ሴንትራል ባንክ ውስጥ ይሰሩ የነበሩት ማሪያ ሞንቴ ሲሆኑ ሰውየው በሙዊ ብቃታቸው እና በፖለቲካዊ ስብዕናቸው መልካምነት የተመሰከረላቸው እንደሆኑ በሰፊው ተዘግቦ ነበር። እንደተጠበቀውም ማሪያ ሞንቴ እውቅ ባለሙያዎችን በየሚኒስተር መስሪያቤቱ መድበው ካቢኔያቸውን አዋቅረው ሃገሪቱም ከችግሯ አገግማ ወደ ተሻለ መንገድ እንድትጓዝ ሁለት አመት በርትተው ከሰሩ በኋላ ሃገራዊ ምርጫ ተደርጎ ለተመረጠው መንግስት ሃገሪቱን አስረክበዋል።

ኢትዮጵያም ከኢህአዴግ ጋር ስላልተስማሙ ብቻ ለሃገራቸው በሙያቸው ማገልገል እየፈለጉ ያልቻሉ፤ ይህም እንደሚቆጫቸው የሚናገሩ በርካታ ምሁራን አሏትና ይህን መከሰት አይገዳቸውም። ዋናው ጥያቄ ኢህአዴግ «ይህ ይሆን ዘንድ ይፈቅዳል ወይ?» የሚለው ነው። መልሱ አዎንታዊ እንደ ማይሆን መገመት አያዳግትም። የኢህአዴግ መርህ ሁሉን ማግኘት ወይም ሁሉን ማጣት እንደሆነ አቶ በረከት ስምአን «የሁለት ምርጫዎች ወግ» ባሉት በዕሃፋቸው በርካታ ገጾች ላይ ተደጋግሞ የተገለፀ ነው። በእኔ እይታ የመፍትሄ መንገድ የመሰሉኝ ከላይ የተጠቀሱት ሁለት መንገዶች ደግሞ ሁሉን ማግኘትን የሚያስችሉ ባለመሆናቸው ላይመርጣቸው ይችላል። ነገር ግን ሁሉን ማግኘትን የሚያልመው ኢህአዴግ ይህን መሰል አማራጮችን መጠቀም ባልፈለገ ቁጥር ሁሉን ማጣት ሊመጣ እንደሚችል አብሮ ማጤን አለበት። የሰላም አማራጮችን አሻፈረኝ ብሎ ወደ አምባገነንነቱ በሽመጠጠ ቁጥር ሊታገሉት ነፍጥ ላነሱ በድኖች ለረዥም ጊዜ ያጡትን ስኬት ያገኙ ዘንድ አስተዋዕኔ እያደረገ እንደሆነ ለክን ብሎ የማሰቢያው ጊዜ አሁን ነው።

ቅደም ተከተላቸው ጉዳዮች

6.1 ፖለቲካዊ ንቃት ለፖለቲካችን ፈውስ - ከህዝብ እንጻር

ፖለቲካዊ ንቃት ምንድን ነው ?

ፖለቲካዊ ንቃት ለማምጣት ፖለቲካን ነገራ ብሎ መከታተልን ይጠይቃል። ፖለቲካዊ ሁኔታችን የመከታተሉ ልማድ እያደገ ሲሄድ ማንበብን፣ መገናኛ ብዙሃንን ማድመጥን አስከትሎ ይመጣል። ይሄ ደግሞ አስፈላጊውን እውቀት ያስታጥቅና ፖለቲካዊ ንቃት እንዲኖር ያደርጋል። ፖለቲካዊ እውቀት የሚያመጣው ፖለቲካዊ ንቃት ከትንሹ መብትና ግዴታን ከማወቅ አስከ ትልቁ አለማቀፍና ሃገራዊ የፖለቲካ ነክ ክስተቶችን እስከ መተንተን ይደርሳል።

በዚህ መነሻ የሃገራችንን አብዛኛው ህዝብ ዘይቤ ስናጤን ከላይ «ትንሹ» ተብሎ የተገለፀውን መብትና ግዴታን በትንክል በመረዳቱ ረገድ አንኳን ብዙ የሚቀረን ህዝቦች ነን። ይህ ደግሞ በተፈጥሮ የተለገሰንን ሰብአዊ መብታችንን ሳይቀር በየጊዜው በሚነሱ «ገዥዎቻችን» መሃል እጅ የተቀመጠ፣ ሲፈልጉ የሚሰጡን ሳይፈልጉ ደግሞ የሚነሱን ነገር እየመሰለን ትንሽ ሲሰጠን በብዙ እያመሰገንን፣ የሚገባንን ሲነሱንም ብዙ የማናገራገር፣ ለገዥዎች ከእናት ማህበን በላይ ምቹ ሆነን በመናትን እንድንገፋ አድርጎናል። ከዚህ የተነሳም በፖለቲካውም ሆነ በአመራር ረገድ እዚህ ግባ የሚባል ልምድና ችሎታ የሌላቸው ሚሊሽኖች ሳይቀሩ የሃገራችንን የፖለቲካ ልንም በአላዋቂ አጃቸው ለመያዝ እያመነቱም።

ንጉሳዊው ስርዓት ካከተመ እና ሀገሪቱ ሪፐብሊክ ሆነች ከተባለበት ጊዜ በኋላ ያለውን ሁኔታ ብናይ አንኳን ምን እይነት መሪዎች እየመሩን አንደ ነበረ እና አንዳል ማየቱ ብቻ ይበቃል። አላዋቂነታቸው ከአነጋገራቸው ይጀምራል። ይህ ደግሞ አንደ ደፋርና ቆሬጥነት ተቆጥሮ ሲሞክሩበት ይታያል። ይህ ሁሉ ሁኔታ የብዙሃኑን ህዝብ ፖለቲካዊ የንቃት ደረጃ ያሳያል። አንገት የሚያስደፋ ከመሪ የማይጠበቅ ተራ ቃላትን መናገር የጠንካራና የቆራጥ መሪ

መለያ ሊሆን አይገባም ነበር። አይንን በጨው አጥቦ መዋሽተስ በምን ሁኔታ ነው የብልህነት መገለጫ የሚሆነው?

በተወሰነ መልኩ የተሻለ ፖለቲካዊ ግንዛቤ ቢኖረን ኖሮ ወደ ስልጣን ለመምጣት የሚቋምጠው አካልም ለመምራት ያለውን ብቃት ከግምት ውስጥ ያስገባ ነበር። እዚህ ላይ ሙሴ የአስራኤልን ህዝብ ለመምራት ከፈጣሪ በተመረጠ ጊዜ የተናገረውን ማስታወስ ይቻላል። የሚመራውን ህዝብ ጠያቂነት አስቀደሞ የተረዳው ሙሴ ይሄን ታላቅ ህዝብ በኔ አቅም መምራት አንዴት ይቻለኛል ብሎ ከመረጠው ፈጣሪ ጋር መገኘት ገጠመ። የሙሴ ስጋት አንግዲህ ጠያቂ ህዝብ አንዴት አንደሚያስፈራና አንደተንደረደሩ ማስተዳደር አንደማይቻል ያሳያል። የሚሊሺያ ልብስ አውልቆ ሱፍ መልበስ እና በቃላት ጨዋታ ጸጉር መሰንጠቅም ፖለቲካን በተሻለ ለሚያውቅ ህዝብ በቂ የመሪነት ችሎታ አይደለም።

ፖለቲካ ሁኔታና ነፃነት!

ከሌሎች እንስሳት በተለየ የሰው ልጅ ማህበራዊ እና ፖለቲካዊ እንስሳ በመሆኑ ፖለቲካን ከሰው ልጅ ለይቶ ማስቀመጥ አይቻልም። ፖለቲካን በቅርቡ መከታተል፣ ብሉም በፖለቲካው ዓለም የራስን ድርሻ ለመወጣት በቂ አውቀት ማክበት አንደ ስልጣን ወዳጅነት ወይም ነገር ፈላጊነት መታየት የለበትም፤ ነገሩ ተፈጥሮአዊ ነውና።

መውጣት መግባታችን ፖለቲካ ነው። የኑሮ መርከስ መወደድ፣ የትራንስፖርት አገልግሎት በቅጡ ማግኘት አለማግኘቱ፣ የሥራ እድል ጉዳይ፣ አንድ መስሪያ ቤት ሂደን በአግባቡ መስተናገድ አለመስተናገዳችን፣ እና ሌሎች የህይወት ድር እና ማጋችን ሁሉ የሚዳወረው በፖለቲካ ነው። «እኔ ፖለቲካ አልወድም፣ የሆነ ቢሆን አያገባኝም» ማለት አልበላም፣ አልጠጣም፣ ትራንስፖርት አልጠቀምም፣ ገበያ ወይ ሱቅ ሂጄ ዕቃ አልገዛም፣ ስራ አልፈልገም ወዘተ ማለት መሆኑ ነው።

ፖለቲካዊን ቃት ለምን?

የአንድ ሀገር ህዝብ ፖለቲካዊ ንቃት ማደግ ለሀገር እድገት የሚያበረክተው በጎ ተስፍ ብዙ ነው። ከዋነኞቹ ተፅዕኖዎች መሃከል የመንግስትን ስልጣን

ማረቅ አንዱ ነው። የተሻለ ፖለቲካዊ ንቃት ያለው ህዝብ ህገ-መንግስታዊ እና ሰብአዊ መብቶቹን ጠንቅቆ ያውቃል፤ መንግስት ምን እየሰራ እንደሆነ በአንክሮ ይከታተላል። የወደደው ሲደረግለት ደግፋል፤ ትክክል ያልመሰለውን ይጠይቃል። ይህ ደግሞ ማንኛውንም የመንግስት አንቅስቃሴ ጥንቃቄ የተሞላበት ያደርገዋል። ይህ ሆነ ማለት ህገ-መንግስታዊነት እና ተጠያቂነት በመንግስት ዘንድ ይኖራል ማለት ነው። ጠቅላላ ሲልም መንግስታዊ አምባ ገዢነት የመፈጠር እድሉ የቀነሰ ይሆናል ማለት ነው። ነገሩ በተቃራኒው ከሆነ ደግሞ ህገ-መንግስቱ ምንም ያህል በዲሞክራሲያዊ አስተሳሰብ የተቃኙ አንቀጾችን በይዝ አረባዕሙን ህዝብ ካልተከታተለው መንግስትም ከህገ-መንግስታዊነት ሲያፈነግጥ ሃይ ባይ ከሌለው ህገ-መንግስት ባለበት ሁኔታም ቢሆን መንግስታዊ አምባገነነት ሊሰፍን ይችላል። መሪዎችም ወደ ግብዝነት እና ማን አለብኝ ባይነት ሊያሸቀሉቁሉ የሚችሉበት እድልም ሰፊ ይሆናል።

መልካም አስተዳደርን ለማስፈን፣ ሙስናን ለመዋጋት፣ ፍትሃዊ የሀብት ክፍፍልን ለማምጣት፣ በአጠቃላይ የሰላጠነ ፖለቲካዊ ድብለ ለመፍጠር ህዝባዊ የፖለቲካ ንቃት አስፈላጊ ነገር ነው። አንደሚታወቀው ዲሞክራሲን ለመገንባት ህዝባዊ ተሳትፎ ወሳኝ ሚና አለው። መንግስታዊም ሆነ ሌላ አይነት ሙስናን ለመከላከል መንግስት የሀገርን ሀብት አንዴት አያስተዳደረ አንዳል መከታተል የሚያስችል ህዝባዊ ንቃት ያስፈልጋል። የነቃ ህዝብ ከመተየቅ አይሰንፍም። የሚጠይቅ ህዝብ የሚመራ መንግስት ደግሞ አጆቹን ከሙስና እና ብልሹ አሰራር አጆቹን ይሰበሰባል። ይህ ፍትሃዊ የሀብት ክፍፍልንና የተስተካከለ አኮኖሚያዊ እድገትን ያመጣል። ሰፊ ወዳለው ፖለቲካዊ ንቃት ሲከፈል ደግሞ በየጊዜው የሚወጡ ህጎችን ከዓለም አቀፍ እና አገር አቀፍ ተጨባጭ ሁኔታዎች ጋር በማገናዘብ የመተቸት፣ የመደግፍ እና የማስተካከያ ሃሳቦችን መሰንጠርን ያስችላል።

ጉዞ ወደ ፖለቲካዊ ንቃት

ሀገራችን የቆየ የመንግስትነት ታሪክ ቢኖራትም የፓርቲ ፖለቲካ ልምድ ከደርግ ስርአት ጋር የሚቆጠር ልዩነት ያለው ነው። በቅ ካሉት ፓርቲዎች ውስጥ ደግሞ ህዝባዊ የፖለቲካ ንቃትን ማሳደግን ነገራ ብሎ የያዘው ፓርቲ መአኢሶን ነበር። አንደ መአኢሶን ፕሮግራም ፓርቲ ምስረታ ወደ ሚባለው ስራ ከመኪዳ በፊት ህዝባዊ ንቃት ለማምጣት መሰራት አለበት። ይህ ድንቅ

ሃሳብ ነበር። ወደ ተግባሩ የተከደበት ነገር አከራካሪ ቢሆንም። ከመኪላን አሳዛኝ ፋናማ ዘሀ-አላ የመጡት ፓርቲዎችን ስንመለከት ፓርቲያቸውን በማሞካሸት ሳይገባቸው የሚከተሏቸውን ጆሌዎች በመስብሰብ ላይ የተጠመዱት ይበዛሉ። በብዙሃኑ ህዝብ ዘንድ ያለውን ፖለቲካዊ ንቃት ለማሳደግ ሲሰራ የታየ ጉልህ ተግባርም አልተስተዋለም።

የፖለቲካዊ ንቃት ውስንነቶችን መገሰጫዎች

የፖለቲካ ንቃታችንን ጨቅላነት የሚያሳብቀው ፖለቲካን ከኮረንቱ ጋር የሚያነሳሰረው «ዝናብ» ብላላችን ብቻ ሳይሆን ፖለቲካን ብቻውን የተቀመጠ ከሌለው የሕይወት ስንክሳርቻችን የተነጠለ ጉዳይ አድርገን የምናስብበት ልምዳችንም ነው። ታላላቅ ሰዎች ናቸውና ልምዳቸው ሌሎችን ያስተምራል ተብለው በስንት ቀጠሮ ለቃለ መጠይቅ የሚቀርቡ ታላላቅ ሰዎች ሳይቀሩ «ፖለቲካ ነኝ ካልሆነ ያገኘሁትን ነገር አነባለሁ»፤ «እኔ ፖለቲካ አለውቅም አልወድምም»፤ «ፖለቲካ ስልጣን ለሚወዱ ነው እኔ ደግሞ የስልጣን ጥም የለብኝም» በማለት ከፖለቲካ ያላቸውን ርቀት ለማስረዳት ይደክማሉ። ይህ ፖለቲካን ከሌሎች የህይወታችን ሁኔታችን ለይተን ማስቀመጣችን እና ፖለቲካን አንደ ተክሰተ ሰይጣን የመፍራታችን አባዜ ነው የስህተቱ መጀመሪያ። ሲቀጥልም የተሻለ ንቃት ኖሯቸው በተረዱት መጠን በፖለቲካዊ ሁኔታችን ዙሪያ የሚፀፋ፣ የሚናገሩ ሰዎችን አርፋችሁ ተቀመጡ እከሌን አላያችሁም የሚል አደገባዥ ምክር መለገስም የተለመደ ነው።

የዚህ ሁሉ ድምር ውጤት ለአላማው በዕናት የሚቆም ሰው ማግኘት ብርቅ አድርጎብናል። እንደውም ዕውቀት በሰጣቸው ዕናት በሰይፍ ላይ ለመቆም የማይመኑቱ ብርቱ ሰዎችን እንደ ግትር እና አኗኗር የማያውቅ ሲታሰቡ ይጋጥማል። በውጤቱም መሪዎች በተደዱልን ዐይ የምንገራለን እነሱ የፈለጉትን የሚያናግሩን፤ እንድናለቅስም እንድንከቅም እያደረጉ የፕሮፖጋንዳቸው ደንቅ ግብአት ሲያደርጉን የሚስተዋለው በዚህ ከፖለቲካ ባለን ርቀት የተነሳ በመጣ የእውቀት ውስንነት ነው። መብታችን የሆነውን ነገር ስላደረጉልን ከፈጣሪ ቸርነት ጋር አያወዳደርን መወድስ ስናሰማ የኖርነው ለዚህ ነው።

መሪዎችንም የእግዚር ታናሽ በማድረግ ስሐተት የማይሰሩ ልዕለ-ሰብ፣ በስራቸው ሁሉ ትክክል አድርገን ያፈጠጠውን ተፈጥሮአዊ የሰውልጅ

ተሳሳችነት እንኳን በረሳ ሁኔታ ለመሪዎች የሚደረደረው «በላላማዊ ነበር ይገባዋል» የሚል ስሜን ሁሉ የሚያጋጥም ንግግር መቸም ከእውቀት የመነጨ ነው ለባል አይቸልም። በውስን እውቀት ላይ የቆመው ፖለቲካ ዊ ንቃታችን አቋም የለሽ እና ፈሪ አድርጎናል። ትናንት ሲያበጠለጥለው የነበረውን አካል ባሬ ቀዳሽ አወዳሽ ሆኖ ያየነውም በዙ ነው። በርግጥ የሰውልጅ በሂደት አቋሙን ሊቀደር እንደሚችል አሙን ነው። ነገር ግን የበሬቱም የተቀየረውም አቋም በእውቀት ላይ የተመሰረተ አለመሆኑን ስለ አቋማቸው ለውጥ ሲጠየቁ በሚመልሱት መልስ (በሩቅ ሆኖ ሳየው መስለውኝ፣ በሰው ተመርጄ የሚል እንደምታ ባልቸው መልሶቻቸው)ማወቅ ይቻላል።

ዘመናዊ ትምህርታችን ስፖስቲካችን

ከዘውዳዊው ሰርአት ጀምሮ በዘመናዊው ስርዓተ-ትምህርት ውስጥ ተካቶ በተለያዩ ስሞች ሲሰጥ የቆየው የዜግነት ትምህርት መሪዎች ዜጎች እንዲሆኑላቸው በሚፈልጉት መንገድ የተማሪዎችን ማግኘት የሚቀርቡበት መድረክ ሆኖ ቆይቷል። በአፄ ሃይለስላሴ ዘመን-መንግስት ሲሰጥ የነበረው ትምህርት ተማሪዎች የነገሱን «ስዩሙ-ኤግዚአብሄርነት»እና «አይጠየቁ» ስልጣን እንዲሰብክ ተደርጎ የተዘጋጀ ስለነበረ ተማሪዎቹ የለውጥ ሃሳብ እንዲያነሱ ውጭ ሀገር ሄደው እስኪማሩ መጠበቅ ነበረበት። እንደተፈራውም የምዕራቡን ትምህርት የቀመሱት ወጣት ምሁራን (እነ ገርማማ (ዋይ) ወደ ሀገራቸው በተመለሱ ማግስት ነገሩ ሁሉ አልጥም ቢላቸው «የማይደራረውን» ለመድፈር «የማይነካውን» ለመንከት «የማይጠየቀውን» ለመጠየቅ ተንቀሳቀሱ። ባይሳካላቸውም የማይደፈር ስልጣን እንደሌለ ግን ልብ ላለው ልብ እንዲል አድረገው አልፈዋል።

በወታደራዊው መንግስትም ዘመን የፖለቲካ ትምህርት ተብሎ ይሰጥ የነበረው ትምህርት የሶሻሊዝምን መፍትሄነት ሳያሰልስ የሚሰብክ የገዢው መደብ መሳርያ ነበር። በ አንጻራዊነት አሁን ያለው የስነ-ጤጋና ስነ-ምግባር ትምህርት በይዘት ደረጃ የተሻለ ንቃትን የሚፈጠር አይነት ነው። የገዢውን መደብ ርዕዮተ ዓለም (አብዮታዊ ዴሞክራሲ) በቀጥታ አለመስበኩም ጥሩ እርምጃ ነው። ነገር ግን እንደ ይዘቱ እና የተጀመረበት ጊዜ ርዝመት ተስፋ ሰጭ የፖለቲካ ንቃት አምጥቷል ለማለት አያስደፍርም። እንደውም በአብዛኛው ለፖለቲካ ጉዳይ ምንገዴ የሆነ ዜጋ እየበሳ ይታያል።

ይህ ምናልባትም በመንግስት በኩል ያለው ማንኛውንም ኮሽታ የመቆጣጠር «ጠንቃቃነት» እና አስፈላጊ የሆኑ የተገኙ አንቅስቃሴን ድባቅ ለመምታት ያለውን «ብርታት» በማሰብ የሚያውቀውንም ለመጠየቅ «ብንናገር እናልቃለን» በሚል ዝምታን የመረጠበት ነገር ይስተዋላል። በመንግስት በኩልም የ1997ን ምርጫ ተከትሎ የተደረጉ የተማሪዎችን አንቅስቃሴዎች በመልካም ያየው አይመስልም። እንደውም ነገሩን ከትምህርቱ የታለመለተን ግብ አለመምታት ጋር አያይዞት አረፈው። እንግዲህ መደገፍና መቃዎም የትምህርቱን ግብ መሳት ከሆነ ትክክለኛ ግብ ተብሎ የታሰበው ምን እንደሆነ ግልፅ አይደለም።

መፍትሄ ቢሆነን

ሁለንተናዊ ኑሮአችን የፖለቲካዊ ማንነታችን አሻራ ያረፈበት እንደሆነ ከላይ ተጠቅሷል። በሌላ አባባል ፖለቲካችንን በቅርብ መከታተል የውዴታ ግዴታችን ነው ማለት ነው። ይህን ማድረጋችን መሰረታዊ ችግራችንን ተረድተን ለመፍትሄው የበኩላችንን እንድናደርግ አቅጣጫ ያሳየናል። እዚህ ላይ ዋናው ጥያቄ አሁን ያለውን ውስን ፖለቲካዊ ንቃታችንን ለማሳደግ ምን መደረግ አለበት የሚለው ነው። መንገዱ የትክል ነው ነገር ግን ወሳኝ የመሰለኝን፣ መሰረታዊ አውቀትን ለማሻሻል የሚረዱ መንገዶች ያልከሉቸውን ላንላ።

በመጀመሪያ ስለፖለቲካ ያለን አመለካከት መቀየር አለበት። በመሰረታዊነት ከፖለቲካ ጋር ያለን ትስስር ተፈጥሮአዊ መሆኑን ማመን አለብን። ከፖለቲካ ለመራቅ የምናደርገው አርምጃ ሁሉ ወደ ተገኝነት የሚያስጠጋን እንደሆነ መረዳት አለብን። ፖለቲካን ለማወቅ ደግሞ የግድ በድግሪ ላይ ድግሪ መጫን የለብንም። በማንበብ፣ ሚዛናዊ ዜና (መረጃ) የሚያቀርቡ መገናኛ ብዙሃንን መከታተል፣ ቢያንስ በሳምንት አንድ ሁለት ጋዜጦች ብናነብ ቀስ በቀስ ወደ ጉዳዩ እንድንሳብ ያደርናል። አሁን በሀገራችን አብዛኛው ሰው የተነሳው ኳስን የመተንተን እውቀት ትምህርት ቤት ገብቶ ከመማር የመጣ አይደለም። ለኳስ የምንሰጠውን ጊዜ እና ያገባኛል ባይነት በጣም ጥቂቱን እንኳን ወሳኝ ለሆነው ፖለቲካዊ ሁኔታችንን ለመከታተል ብናውለው ብዙ ነገራችን ይቀየር ነበር።

እንደሚታወቀው አወዛጋቢው መንግስታዊ ያልሆኑ ደርጅቶችን ለማስተዳደር የወጣው ሕግ የሲቪክ ማህበራት በግንባቤ ማስጨበጥና ዲሞክራቲያዊነቸውን

ሥራ ላይ የነበራቸውን አስተዋፅኦ አዳክሞታል። በአሁኑ ሰዓት ያሉ የሲቪክ ማህበራት አንድም መንግስት ራሱ እንደፈለገ የሚዘውራቸው አለም መንግስት እንዳይከፋባቸው በከፍተኛ ጥንቃቄ የሚሰሩ ናቸውና ከነሱ ብዙ መጠበቅ አይቻልም። በመሆኑም ይህን ስራ ለመስራት በተሻለሁኔታ መስራት የሚችሉት የፖለቲካ ፓርቲዎች ናቸው።

የነገርውም ሆነ ተቃዋሚ ፓርቲዎች አባላትን ሲመለምሉ የአባላቱን ቁጥር ከማሳደጉ ጎንለጎን የአባላቶቻቸውን ፖለቲካዊ ንቃት ማሳደግ ይጠበቅባቸዋል። ሁሉም አባል አንድ አይነት ፖለቲካዊ ንቃት ደረጃ ሊኖረው ስለማይችል ሁሉንም በወል አባላት ብሎ ከመፈረጅ ይልቅ ንቃታቸውን ባገናዘበ መልኩ ደረጃ ተለቶአቸው ክፍተት ያለበት ክፍተቱን የሚሞላበትን ሁኔታ መመቻቸት ይኖርባቸዋል።

በዚህ በኩል ደርግ የተሻለ የአባላት አመለመል ስርአት ነበረው። ሁሉም አባላት እኩል ደረጃ አልነበራቸውም። እንደ ንቃታቸው እና የተመለመሉበት ጊዜ ርዝመት «ታሳቢ»፣ «አጩ»፣ እና «ሙሉ አባል» በመባል ይከፋፈሉ ነበር። አሁን ወዳለው ልምድ ስንመጣ ምን አይተውና ፈልገው አባል እንደሆኑ እንኳን የማያውቁ፣ አለአማውቃቸው ደግሞ ግድ የማይሰጣቸው አባላትን ሰብሶ ይሄን ያህል ሚሊዮን አባላት አሉን ማለቱ ብቻ እንደ ትልቅ ግብ እየተቀጠረ ያለበት ነገር ይታያል። አባላቱንም በጾታ፣ በሊግ፣ በዘር፣ በእድሜ፣ የታገለ እና ያልታገለ በማለት ካልሆነ ፖለቲካዊ ንቃትን በተመለከተ ሲከፋፈሉ አያጋጥምም። ይህ እውነታ በተቃዋሚ ፓርቲዎችም የሚስተዋል ነገር ነው። በዚህ መንገድ የተሰበሰቡ አባላት ለፓርቲውም ቢሆን አይበጁም። ነገሩ ክር ስቶስን ሳያውቁ ሲከተሉ እንደነበሩት አእላፍ ሀዘቦች በቁርጥ ቀን የገቡበት ሊጠፋ ይችላል፤ ምክንያቱም ዕናት የሚመጣው ከዕውቀት ነውና።

6.2 ስደት በየዘመኑ እና በየፈርጁ

ዜግነት በውልደት ወይም በህግ የሚገኝና ሰዎችን ከአንድ ሃገር (በህግ ከሆነ ደግሞ ከአንድም በላይ) ጋር የሚያስተሳስር ገመድ ነው። በህግ የሚገኘው የተሻለ ነገር ፍልጋ እናት ካልሆነች ሃገር ጋር በእትብት ሳይሆን በህግ፣ ከአንድነት ሳይሆን ካንገት የሚደረግ ህብረት ነው። በውልደት የሚገኘው

ደግሞ በእውነት ከወለደች፤ ጠረን መለዋዋን ከምናውቀው፤ ከምንናፍቀው ሃገራችን ጋር የምንቆራኝበት መስህቡ ሃያል የሆነ፤ ልርሳህ ቢሉት የማይረሳ ሁለንተናዊ መጋመድ ነው። ይህን ትስስር ዶ/ር በድሉ ዋቅጅራ በለዛም ብዕራቸው «ሃገር ማለት ልጄ» በሚለው ግጥማቸው ገልፀውታል። ከእናት ሃገር ጋር ያለው ቁርኝት ማገር አውራጃ፤ እስር ትብትቡ ብዙ ነው። እግር ከሃገር ቢወጣ እንኳን ልብን ወደኋላ የሚሰበው ተቆጥሮ አያልቅም። ከሃገር የሚያስወጣው የድሉት ናፍቆት ቢረከም የማይረከብ አንድ ስሜት አለ። ይህ አለመርኅት ከእናት ሃገር ጋር ያለው ትስስር የነፍስ ለመሆኑ ምስክር ነው። የተሰደደሁሉ ያጣው ያልተሰደደን ሁሉ የምናገኘው ነገር አለ ማለት ነው።

ከዚህ በተቃራኒው በአሁኑ ጊዜ ስደት መፍትሄ ሆኗል። አብዛኛው የሃገራችን ሰው እንደ ጥንት እስራኤላዊያን ከግብፅ-ከነሐን ጉዞ በጅምላ ከሃገሩ ለቆ ወደ የትኛውም የአለም ዳርቻ ቢነጉድ ደስ የሚለው ነው። መንግስትም በተለይ «ልማታዊ ነፃ፤ ፓርቲያም አውራ ነው» ካለ ወዲህ ያነውረኛል ብሎ ያስጠውን ሰው ቢሰደድለት አይጠላም። የድሮ ወዳጆቹ እነ ተስፋዩ ገ/አብ እንደሚሉት መንግስት መኖራቸው ምቹት የማይሰጠውን ሰዎች ስደታቸውን ያመቻቻል፤ ትንሽ ሸኝቶ ከሃገር ድንበር መውጣታቸውንም አረጋግጦ የሚመለስ ቡድን ሊመድብ ሁሉ ይችላል። በውጤቱም የተሰደደብን ነገር በዝቶ ጎዶሎአችንን አስፍቶታል።

በደተኛ ታጋይ

የእድል ነገር ሆኖ በሃገራችን ወደ መንበረ ስልጣን የሚመጡ ወገኖች እነሱ ማለት ኢትዮጵያ፤ ኢትዮጵያ ማለት ዙፋናቸው ይመስላቸዋል። ፊውዳሎቹ እንደውም በሃገር በህገ-መንግስት ላይም ይህንኑ ያሰናራሉ። ሁለቱም የአፄ ኃ/ሥላሴ ህገ-መንግስቶች (1931 እና 1955) የሃገሪቱ መሬት፤ ውሃ፤ ህዝብ ሁሉ የንጉሱ-ነገስቱ ነው ሲል ያስቀምጣል። በህገ-መንግስት ለማስቀመጥ ወቅቱ አልፈቅድ ያላቸው ደግሞ በተግባር ያሳይታል። ስህተታቸውን የነቀፈ፤ አስተዳደራቸውን ያጣጣለ ከሃገሩም ጋር እንደተጣላ ይቆጠራል። ፀረ-ህዝብ ተብሎ በአብዮት ጥበቃ እየተዳፋ እስርቤት የሚገባው መንገድላይ የጥይት እራት ካሆነ ነው።

ትንሽ ብልጣብልጦቹ ደግሞ ሌላ መላ አላቸው። ንጉሱ በህገ-መንግስት ያስቀመጡትን የሃገር ባለቤትነት በትናንሽ ህጎች ቀይረው አእላፍ «ምስክሮች» (እያለቀሱም ቢሆን) አሰልፈው ዘጠላታቸው ላይ የልባቸውን ይሰራሉ። ረጋያለ፤ ጥይት ያልጮኸበት በተል ይበቀላሉ። ሃገር ማለት እነሱ መሆናቸውን በአንድም በሌላ ያስመሰክራሉ። «ከእኛ የተጋፋ እንብዛም አይፋፋ» እያሉ ህይወቱ እስኪያስጠላው ድረስ የባለጋራቸውን መከራ ያኩበዳሉ። ከነሱ የተጋፋ በሃገሩ ላይ ትምህርቱም፤ ንግዱም፤ ስራውም በግራ የመቱት ይሆንበትና መጨረሻው ስደት፤ ማክተሚው በሰው ሃገር መቅበዝበዝ ይሆናል። በሃገራቸው መኖገር ያልቻሉትን ተሰደው መኖገር፤ ስለወገኖቻቸው እዝቶ መጮህ! ምን ዋጋ አለው ምን ድምዳሜ ከብረቅ ቢበረታ አትላንቲክን አቋርጦ፤ ባህረ ኤርትራን ተሻግሮ አዲስ አበባ ላይ መፈየድ የቻለው ነገር የለም። ስምንት አመት በምድረ በዳ እንደጮኸው መጥምቁ የሐንስ የጨካኝታቸውን ብርታት የሚመጥን ውጤት አልመጣም። ሆኖም ስለ እየሩሳሌም ዝም አልልም እንዳለው የእግዚአብሔር ሰው ስለሃገራቸው ዝም ማለት አልተቻላቸውም። የመንግስት ባለስልጣናት ይሰበሰቡበታል በተባለው ቦታ ሁሉ ያጠመደ አያጣቸውም።

መንግስት ጨካኝታቸውን ከቁብ ቆጥሮ የመሰለውን ከማድረግ ባይቆጠብም የባለስልጣናቱን ኮቱ እየተከተሉ በባእድ ፊት ማሳጣታቸው አላስቆጣውም ማለት ግን አይደለም። በአንዳንዶቹ ላይ የሰነዘረው የሽብርተኝነት ክስም የቁጣውን መንደድ ያሳያል። ሲያሰኘውም «ውሾች ይጮሃሉ ግመሎችም ይሄዳሉ»ን ይተርትባቸዋል። እነሱም ከመንግስት የሆነ ምንም በጎ ነገር ያለ አይመስላቸውም። የሚሰራ የሚናገረው ሁሉ አይጥማቸውም። የሚፈልጉት የኢህአዴግን ክስልጣን መዝገብ መሰረዝ ብቻ ነው። እሾህ ቆንጥሩን ረገጦ፤ ሚዳገደሉን ገሰገሶ የመጣው ኢህአዴግ ደግሞ ገና ሃገሪቱን ለሃምሳ አመት ለመምራት የልማታዊ መንግስትነትን ካፖርት ደርሷል። ሃሳቡ ሩቅ ነው። ነገሩ ነገሩ ሁሉ ዘላለማዊነትን ታሳቢ ያደረገ እየሆነ መጥቷል። አልተገናኝቶም ነው ነገሩ። ተቀራርቦ መነጋገር የለም። እንደ እኛ ቋንቋው የተደባለቀበት፤ «መደማመጥ ለምኒ?» ያለ ህዝብ ይኖር ይሆን?

ስደተኛ ፓርቲ

የሃገራችን መሪዎች ከቀይ-ሽብር እስከ ሀረ-ሽብር ስሙን እያበዙ ተቀናቃኞቻቸውን የሚያሳድዱበት ዘይቤ ዜጎችን እረኛ እንደሌለው ከብት በአለም ዳርቻ እንዲበተኑ አደርገዋል። ቀይ-ሽብር ሃገሪቱን ያለርህራሃ የቀጠቀጠ የፈረ በትር ነበር። ለሃገር ብዙ መስራት የሚችለውን የተማረ ሃይል ሙትና ስደተኛ አድርጎ አልፏል። በለስ ቀንቶት ከሞት ያመለጠው የሚወዳትን ሃገሩን ደመነፍስ አምጥቶ ባለስልጣን ላደረጋቸው ምንዘር ወታደሮች ጥሎ ተሰደደ። አብዛኛው ሰው ሃገሩን ከለቀቀ በኋላ የኢትዮጵያን ፖለቲካ ትራጀዲ ድጋሚ ላለማየት የግል ህምቱን መምራትን መርጧል።

በሌላ በኩል ስለሃገራቸው በተገቢው መንገድ አለመሄድ፣ በፍጥነት አለመራመድ የሚቃትቱ የቀይ-ሽብር ትራጂዎች ተሰደውም ቢሆን ማደራጀት መደራጀታቸው አልቀረም። ሃገራቸው ያልተሳካላቸውን አንፃገንን አስተዳደርን የመዋጋት ስራ በስደት በስደተኛ ፓርቲ ጥላ ስር ተሰባስበው እየሞከሩት ነው።

የአድሜ ባለሀገራዊ አነግሞ ለኢህአዴግ ያልተሰጠው ከኢህአዴግ ጋር የሽግግር መንግስት የመመስረቱ ታሪዊ ስራ-አካል የመሆኑን እድል አግኝቶ ነበር - መጨረሻው ባያምርም። ነፃ የማውጣቱ ትግል ተሳታፊ እንደነበረ የሚናገረው አነግሞ ግብግቦቱን ተቀበለ። ሀብረት አንድነቱ ግን አልሰነበተም። የአነግ ድል ባልሆነ ሁኔታ የተጀመረው አብሮነት አከተመ። መንግስት ለዋነኞቹ የአነግ ባለስልጣናት ሺዛ መትቶ ስደቱን ካቆሙበት እንዲቀጥሉ ሆነ። ስልጣን መጋራቱ ያልተሳካለት አነግ የስደት ዘመኑ በመሰነጣጠቅ የሞላ ነበር። ከተሰነጠቁት ውስጥ ለዘመናት ያቀነቀነሉትን የኦሮሞ ብሄርተኝነት በሀብረ-ብሄራዊ ኢትዮጵያዊ ብሄርኝነት የተኩ አለበት።

ከስደተኛ ፓርቲዎች መካከል የሆነው አነግ ለኦሮሞ ህዝብ ቆሚያለሁ ኦሮሚያን ከኢትዮጵያ ካልገነጠልኩም ለኦሮሞ ህዝብ መልካም አይሆንም ብሎ ብዙ ዘመናትን በትግል ቢያሳልፍም ቆምኩለት ላለው የኦሮሞ ህዝብ ግን ምንም ሲፈይድ አልታየም፤ እንደውም በስሙ ለስ ሃገርቤት ያሉ አስርቤቶች በኦሮሞ ተወላጆች እንዲሞሉ ሆነ እንጂ።

ስደተኛ ጋዜጠኛ

ኪነት እና መገናኛ ብዙሃን ከኢህአዴግ በፊት ሃገራችንን ለገዙ ነገስታትም ሆነ ሚሊሻዎች ወንበራቸውን በፕሮፖጋንዳ ማገር የሚያጠብቁላቸው ታማኞቻቸው ነበሩ። በመብቃ ዳንሱ፣ በራዲዮ ቲሊቭዥን ካላሞካሷቸው እድሜአቸው የሚረዝም፣ ስልጣናቸው የሚዳብር አይመስላቸውም። ያንን ሁሉ «በል» እስኪሉት የሚጠብቅ ባታሊውን ጦር አስልፈውም ሚዲያው ሁሉ የመንግስታቸውን «ዕድቅ» ካልዘከረ ብርድ-ብርድ ይላቸዋል። በመሆኑም አርቲስት ጋዜጠኛውን ሳይጠሩት አቤት ባይሆኑ ፕሮፖጋንዳ ነጋሪት አድርገውት ናረዋል።

የበፊቶቹ ገዢዎች ልባቸው እና አፋቸው አንድ ነበር። ምንም እድነት ገለልተኛ መገናኛ-ብዙሃን መኖር እንደሌለበት ያምኑ ነበር። ይህንንም በአንደበታቸውም በሀገራቸውም ያንፀባርቁት ነበር። ይህን የተላለፈ ጋዜጠኛም ሆነ ከያሊ የድመት አፍንጫ እንዳሸተተችዋ አይጥ ይቆጠራል። የደፈረ እንግዲህ የሚጠብቀውን አያወቀ የወደደውን ያደርጋል።

ትችት የማይወዱት ቅድመ-ኢህአዴግ ገዢዎች መመስገን ካለባቸው የሚመሰገኑት ለማንም ለምንም ብለው የማያምኑበትን የነፃመገናኛ ብዙሃን ህልውና በህግ አለመፍቀዳቸው ነው። ብልጣብልጡ ኢህአዴግ ግን እንዲህ አይደለም። ግንባሩ ሌላ ሆዱ ሌላ፣ የሚያወራው ሌላ የሚሰራው ሌላ፣ ህጉ ሌላ ተግባሩ ሌላ። ኢህአዴግ ጉበስ አይደለም ቶሎ የሚያወቁት። ይልቅስ እንደ ስንዴ ብዙ መፈተግ ይፈልጋል ውስጡን ለመረዳት። አስራሰባት አመት ለመጋደሉ ምክንያት ያደረገው የነፃነት እጦት ሚዛናዊ መረጃ የመስጠትንና የማግኘትን ነፃነት እንደሚጨምር «ለነፃ አውጭ» ኢህአዴግ አይጠፋውም። በነፃነት የመናገር እና የመፃናን መብት ህጉ-መንግስታዊ መብት ለማድረግ በፈጠነው ፍጥነትም አይታማም። «የማያዛልቅ ማህበር በጠጅ ይጀመራል» እንደሚባለው የመፃና መብቱ በዝቶ ወደ አላስፈላጊ አትጣጫ ሂዶ ችግራችን ያልሆነውን ጉዳይ ስለነካ የደረሱ ልጆች ያላቸውን ወላጆች የተቃውሞ ሰልፍ እስከማድረግ አድርጎ ነበር።

አሁንስ? መፃና የሚያሳትት ነገር ነው። ከባድ የሚባለው የወንጀል አንቀፅ የሚጠቀስበት በጋዜጠኛ ላይ ነው። በየሳምንቱ በፍርድቤት በጎ ስም ከሌለው የፍትህ ስርአት ጋር በላልበልሃ የሚገኘው ከማእከላዊ እስከ ቃሊቲ

ቁሊንጦ በማይመች ሁኔታ መሚታሰብ ጋዘጠኛ ነው። ተመልሶ የማይገኝን የጉብዝና ወራት በእስርቤት ማሳለፍም ይኖራል። ድርስ እርጉዝ ሴት ጋዜጠኛ ከሆነች እስርቤት የማትወልድበት ዋስትና የላትም።

መንግስት ጋዜጠኞችን የሚያይበትን አይን አስፈሪነት የተረዳሁት አቶ መለስ በአንድ የፓርላማ ውሎዎቻቸው የሶሪያን መተላለቅ ሊዘገብ የገባ ጋዜጠኛ በሚሳኤል ተመታ ሲሉኝ ደስ ነው ያለኝ ባሉ ጊዜ ነበር። ከተማን ለማፈራረስ የተሰራ ሚሳኤል በአንድ ሰበአዊ ፍጡር ላይ ሲወርድ እንዴት ደስ ያለል? የአምባገነንነትን ገዢና ሊያጋልጥ የመጣ ጋዜጠኛ ላይ ከሆነ የሆነው አምባገነንናችን ያስደስታል ማለት ነው። ይህ ንግግር እግረ መንገዱን አንባገነንነት ምን ያህል ጨካኝ ማንነት እንዳለው ያሳያል።

በዛሬዎ አትሞጽያ ጋዜጠኛው ቀርቶ በነፃ ጋዜጦች ላይ የሚፅፍ ሰው ዛሬ ፒያሳ መዋሉ ነገ በስደት ኬንያ ወደ ዩጋንዳ ላለመገኘቱ ማረጋገጫ አይደለም። አንዳንዴም የመንግስት ቁጣ በጋዜጠኞቹ ላይ ሲበረታ «ጋጡው»ን የመሰሉ ስድቦችን ያለ ይሉኝታ ይወረወራል። ይሄን ሁሉ ከጋዜጠኝነት ጋር የሚመጣ ፈተና መቋቋም ያልቻሉ የሩጫቸው መዳረሻ ስደት ነው። ተሰዶ በድህረ ገጽ ላይ መፃፍ። በስደት አለም ሆነውም ቢሆን ከመንግስት የሽብርተኝነት ጥርጣሬና ክስ የማያመልጡ አሉ። የሽብርተኝነቱ ቀላጤ ከተፃፈባቸው በኋላ ደግሞ ሃገራቸው መመለስ የማይታሰብ ነው። ሃገራቸው ብዙ እንዲሰሩላት የምትችላቸው ባለብሩህ እኛም ፀሃፊ እና ንቃኞች እነሱም በሃገራቸው መኖር እየፈለጉ በሰው ሃገር ይቃትታሉ። «ሽብርተኝነታቸውን» የሚያውቀው መንግስት ደግሞ ትልቅ ጠላት አባሯልና ማጉደላቸው አይታየውም፤ ጥቅማቸው አያንጓውም።

ስደተኛ መገናኛብዙሃን

አሁን አሁን ብዙሃኑ ስደተኛ ስደተኛ ጋዜጠኞችን አሰባስቦ ስደተኛ ቱሊቭርንና ራዲዮ ያቋቁማል። እነዚህ መገናኛ ብዙሃን የብሶት መተንፈሻ ናቸውና ፅንፈኝነት አላጣቸውም። መንግስት እነሱን በሽብርተኝነት ሲክስ እነሱ ደግሞ በበኩላቸው ሀጥያት መተላለፉን ያነሳሉ። የመንግስትም ሆነ የዲያስፖራው ፅንፈኝነት ለዚህ ለረዘመባት ሃገር ንጋት አይሆንም። ስደተኞቹ ምናልባትም ብዙ ሳይተርፋቸው ገንዘባቸውን አዋጥተው፤ ጊዜ ጉልበታቸውን ሰውተው በአንድ ወገን ፕሮፖጋንዳ ለማደክባቸው ወገናቸው

አማራጭ የመረጃ ምንጭ ለማቅረብ ሚያደርጉት ጥረት አስመስጋኝ ነው። መንግስት ደግሞ ይህን አይወድም። ስልጣን ደጉ ሁሉን በእጁ አድርጎታልና ክነሱ የሚነሳ መረጃ ወደ ህዝብ ጆሮ እንዳይደርስ ያደርጋል። ይህ ለምን እንደሆነ የተጠየቁት የጠቅቱ የኮሚኒዜሽን ሚኒስትር አቶ በረከት መልሳቸው «አላስፈላጊ የመሰለንን መረጃ ጃም ማድረግ አንዱ ስራችን ነው» የሚል ነበር። አመዛዝኖ መፍረድ ለሚችል ህዝብ እውነት ያሉትን መረጃ ማቅረብና ሃሰት ያሉትን ውድቅ እንዲሆን ማድረግ እንጂ ማፈኑ የሚያዋጣ አማራጭ አይደለም።

የመንግስት ድክመት እኔ ብቻ ላውራ፤ የእኔ ብቻ ይደመጥ ማለት ሲሆን ተሰዳጅ መገናኛ ብዙሃን ደግሞ ከሃገር ቤት ሚዲያዎች በተቃራኒ ጥግ የቆሙ የመሰላልሉ። መንግስትን ሁሉ መልካም የማይሰራ፤ የጥፋት መልእክተኛ አድርጎ ከማቅረብ ጥቂት ቢሆኑም መንግስት ያደረጋቸውን በጎነቶች፤ ባይሳካም የጀመራቸውን ጀማሪዎች ቢያንስ እውቀትና ሰጥቶ ድክመቱ ቢወሳ ተሻይ ነው። ጥግ የያዘው የዲያስፖራ ፖለቲካ ልሳን የሆነውን ስደተኛ መገናኛ ብዙሃን መወድስ የሚወደው ኢህአዴግ አጥፍቶው ልጥፋ የሚለውም ለዚህ ነው።

ስደተኛ ምዜር

ዘመናዊ ትምህርትን ከረፈደ የጀመረችው ሃገራችን የክፍተኛ ምሁራኗ (ከሁለተኛዲግሪ በላይ) ቁጥር እምብዛም ነው። በተለይ ኢህአዴግ መጥቶ የአልህ በሚመስል ሁኔታ ሁሉን ባለዲግሪ የሚያደርግ የትምህርት ክባቢ ከመፍጠሩ በፊት ሃገራችን ብቃታቸው አስተማማኝ ቁጥራቸው መለስተኛ የሆኑ ምሁራን ባለቤት ነበረች። ኢህአዴግ ወደስልጣን ሲመጣ እነዚህን ምሁራን በደግ አይን አልተመለከታቸውም። ይልቁንም በራሱ የስልጣን ዘመን የተማሩ «ምሁራን»ን አሰኘውና በርቀቱም ቢሆን ደጋፊ እና አባላቱን አስተማረ። ከእርባ በላይ ቁጥር ያላቸውን እውቀት ከልምድ ያሰናሰሉ ቀደምት ምሁራን ማን መዘኗቸው እንደሆነ ባይታወቅም ብቃት የላቸውም በሚል የማይመስል ምክንያት ሲያባርር ምንም ሳይመስለው ነው። የምክንያቱን ግራነት የምናውቀው ምሁራኑን «ከሃገራዊታቸው» ከተባረሩ ረዥም በማይባል ጊዜ ዉስጥ ለማስተማር ቀርቶ ለመማርም እንደልብ ዘው በማይባልባቸው የአሜሪካ የኒሽርሲቲዎች በአስተማሪነት በመቀጠራቸው ነው። ይህ በጅምላ

ምሁራንን መግፋት በአስገራሚነቱ የሚጠጋጋው ባኖርም ሃገራችን ከበራትም ለምሁራን የምትመች አልነመረችም። እነ ገርማሚ ንዋይን የመሰለ ለሃገሩ ቀናሊ ምሁር ለገመድ ጀባ የምትል ነች ኢትዮጵያችን!

አሁንም በዚች ሃገር የተማረ ሰው በተማረው ትምህርት አገሩን ለማገልገል ተረጋግቶ የሚቀመጥበት ሳትሆን በተገኘው አጋጣሚ ለመሰደድ የሚቀነጠነጥበት ምድር ነች። ዲግሪ የደራረበው ዜጋ ከስራ ፊቱ እኩል የጉልበት ስራ ለመስራት እየተሳለ ዲሲ የሚሞላበት ሃገር ነች ኢትዮጵያችን። ለትምህርት የሂደው ደግሞ መመለሱ አያስተማምንም። ሳይተርፋት ያስተማረቻቸው ልጆቿ ከተሰደዱ በኋላ የሚያገለግሏት እንደነሱ ውጭ በከተሙ መገናኛብዮሃን እንዳንደ ብቅ እያሉ ለትቂት ደቂቃ ሙያዊ ማብራሪያ በመስጠት ነው። ከመንግስት ጋር ኮከባቸው የገጠሙቱ ደግሞ ኢንቨስተር ተብለው ሁሉ ይመቻቸላቸዋል። በተረፈ በተማሩት ትምህርት የሃገርን ህግም የሚፈውሱ ፖሊሲዎች በመቅረቡ ስራ መሳተፍ፣ አለመማር ተራራ ያደረገውን የሃገር ችግር በማወቃቸው ጥበብ ደልዳላ ሚዳ አድርጎ የሃገራቸውን ሁለንተናዊ አባባ ጎርባባ ማቅናቱ ላይ ለመሳተፍ ማን በጀ ብሏቸው ይሞክራል? ይሄ በተገለበጠሹ በጦርሜዳ ድል ላደረጉ ጀግኖች የሚተው የማይከፋፈል «ስልጣን» ነው። እንደዚህ ነች ሃገራችን ትክክለኛውን ሰው በተሳሳተ ቦታ በማስቀመጥ የተነሳች የጉድ ሃገር!

ስደተኛ ሲኖዶስ

«እግዚአብሔር በተቀባው ላይ አትነሳ» እያሉት፣ የነገስታትን ስዩመ እግዚአብሔርነት እየሰበከች ነገስታቱን ከህዝብ ቁጣና ማጉረምረም ስትታደግ የኖረችው የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያን አሁን ላይ የጠብና ክርክር መድረክ ሆናለች። የመሪዎቿ ሁለመና ከአለም ስርአት እምብዛም አይለይም። ሲኖዶስ ስደተኛው እና ሀገርቤት ያለው ተብለው ለሁለት ተከፍለው የሚተያዩበት መንገድ፣ የሚነጋገሩበት ሁኔታ የእግዚአብሔርን ቃል የሰሙ፣ መንግስቱንም የሚያገለግሉ አይመስለም። ስደተኛውም ሃገርቤት ያለውም ስልጣን ላይ ያሉ ናቸው፤ በያሉበት ያሉትን አብያተክርስቲያናት በበላይነት ይመራሉና። ስደተኛው ሲኖዶስ መንግስትን አክርሮ የሚቃወመውን ዲያስፖራ ሲመራ የሃገርቤቱ ደግሞ የሃገርቤቱን ምዕመን ክንቅራታው እየመራ ይገኛል።

ለሁለት የመክፈላቸው ምክንያት ከመንግስት ጋር ያላቸውን ቅርበትና እርቀት፣ ተቃውሞና ድጋፍም ይጨምራል። በስልጣን ላይ ያለው የሃገር ውስጡ ሲኖዶስ የመንግስት ሃይማኖታዊ ክንፍ እስኪመስል ድረስ በአገኘው አገጣሚ ሁሉ ስለመንግስት ልማታዊ ፖሊሲ መድሀኒነት ይሰጣል። ተስዳጁ ሲኖዶስ ደግሞ መንግስትን በመቃወም ይታወቃል። መንግስትም ተስዳጁ ሲኖዶስ ወደ ስልጣን መጣ ማለት ደርግ ተመልሶ መጣ ማለት ነው። ሲል ደርግን በሚያይበት አይነት ያየዋል። ሃገርቤት ያለው ሲኖዶስ ስደተኛን ሚክስ ሚወቅሰው የደርግ ርዝራዥ በማለት እንጂ የእግዚአብሔርን ቃል በመተላለፍ አይደለም። የተሰደደው በበኩሉ የሃገርቤቱን የሚዋጋው ልክ እንደ ዲያስፖራ ፖለቲከኞች የውጭ ሃገር የገንዘብ ምንጩን አደርቃለሁ በሚል የኢኮኖሚ ጦር እንጂ እግዚአብሔር ቃል አይደለም። በመሃከላቸው ስለተፈጠረው አለመግባባት ሲጠየቁ የሚመልሱት በፖለቲከኛ ቃና እንጂ በመንፈሳዊ መምህር ትህትና አይደለም። ንትርኳቸው ከፖለቲከኞቻችን በከር እንጂ አይለዝብም።

የፍቅርን አምላክ እናመልካን ብለው ቀሚስ ያስረዘሙ ቀላውስት ፍቅር ርቋቸዋል። እናመልክዋን የሚሉት አምላክ ፍቅር ከሌለህ ከንቱነህ ያለውን ቃል ዘንግተው ከንቱ ልፋት ይለፋሉ። ፍቅር የራቀውን በአለም ኗሪ ፍቅሩን ምክሩን አምላክ እነዲያመጣለት መሀለይ የሚገባቸው አባቶች ከባህር ወዲህና ወዲያ ሆነው ይናቀራሉ፤ የነገ/ሮ ኤፍሬም ይስሃትን የሽምገልና እርዳታ ሳይፈልጉም አይቀሩም። መጥኔ ለሃገራ!

ስደተኛ ነዋይ

በብልጣብልጥነታቸው ከመንግስቱ መሪዎች ጋር የሚተራረቡት አሄ ጋ/ስላሴ ናቸው የሃገርን ገንዘብ ወደውጭ ሃገር የማሸሸን መንግስታዊ ዘረፋ የጀመሩት። ቀዳሚያቸው አሄ ምኒሊክ ህዝቡ ጫማ ሳያደርግ እኔ ባደርግ ምን ዋጋ አለው? እስከማለት ድረስ በነጋሪቸው ከሚመሩት ህዝብ መመሳሰል የሚፈልጉ አስተዋይ መሪ ነበሩ። ተከታያቸው አሄ ጋ/ስላሴ ግን የቅዱስ ጊወርጊስ ቢራ ፋብሪካ፣ የዋቢሸባሌ ሆቴሎች እና የአንበሳ አውቶብስ ባለቤት ነበሩ። ከእነዚህ አትራፊ ድርጅቶች ሚገኘውን ገንዘብ ደግሞ እንደ ዘመናቸው ባለሀብቶች በማሰሮ ጓርዋቸው አይቀብሩም - ወደ ሰዊዝ ባንክ ያሸሻሉ እንጂ።

ዙፋናቸው በባለቀኖቹ ፋናዎች ሲገለበጥም ያሸሹትን ገንዘብ ወደ ሀገር ካዝና እንዲገባ ለመስጠት ፈቃደኛ አልነበሩም። በእግራቸው የተተካው ደርግ ከሁሉ አልንሳህ ሲለው በሙስና አይጠረጠርም። ቢቻል ለሀገር ከየትም ብሎ ማምጣት ይከፍለው ይሆና እንጂ ከደሃ ሀገር መቀነት ገንዘብ ለመቆንጠር አይዳዳውም። ይህ በጨካኝ ፊቱ ላይ የተቀመጠ ውበቱ ነው።

የእሁኖቹ ደግሞ የንዋይ ነገር የመካሰሳቸው መጀመሪያ ነው። ብዙ አመት አሸዋ ላይ ተንከባሎ የተዋጋው ጎዞ ስኳር ሲልስ ተያዙ ብለው የበረሃ ጓዳቸውን ገና ከጠዋቱ ዘብጠያ ያወረዱት በዚሁ በንዋይ ጉዳይ ነው። በማሟሻው ሙስናና አሁን በታሰሩት መንጋ ባለስልጣናት መሃከል እንደአስፈላጊነቱ ብዙዎች ስኳር በመላስ ተከሰው ሌሎችን ያጉሩበት ወደ ነበረው ዘብጥያ ወርደዋል።

ሙስናን በተመለከተ በመንግስት የሚወሰደው እርምጃ አንድም የዘገየ ነው ሁለትም ስር ነቀል አይደለም። በመሆኑም ሙስና በሀገራችን የፈጣን ስኬት መንገድ እየተደረገ መጥቷል። በተለይ የመንግስት ባለስልጣናት ገንዘብ በመመዝገብ ከሀገር ውጭ በሚገኙ ዘመናዊ ባንኮች እንደሚያከማቹ የሚከስ ፍንጭ የተገኘባቸው አሁን አይደለም። ከስምንት አመት በፊት የመንግስት ዋና ዋና ባለስልጣናትን ጠቅሰው በውጭ ሀገር ገንዘብ ስለማሸሻቸው ማስረጃ አቅርቦ መሞገት እችላለሁ ያሉ አንድ ትውልድ ኢትዳያዊ የህግ ምሁር ተነስተው ነበር። መንግስትም ባይገፋበትም ያለስራ የሚጠፋ ብሎ ግለሰቡን ስም በማጥፋት እክሳሉ እያለ ነበር። በመጨረሻ የመንግስት ዋና የሆኑት ሰው በምሬት የመንግስት ሌቦች ገንዘብ እንደሚያሸሹ የተናገሩት ነገር የበፊቱን የመንግስት ስሜ ጠፋ ስሞታ እውነተኝነት ጥያቄ ውስጥ ይጥለዋል።

ስደተኛ ቅርስ

በእኛ ጉብዝና ከሚሊዮኖች አመት በፊት አፋር በረሃ ውስጥ እንደቀበርናት የምንኮራባት ሉሲም በስደት ከኖረችበት ባህር ማዶ በ2003 ተመልሳለች። በወቅቱ ኢቲቪ ያቀረባቸው ባለሙያወችም ሰናፈን፣ ቆጥረን እሷ መሆኗን አረጋግጠናል ብለዋል። በግሉ ሉሲ ወደ ቱሪስቶች በመሄዷ አልስማማም። ምክንያቱ ደግሞ ቅርሷ ቱሪስቶችን የመላብ ተፈላጊነቷ ከፍተኛ ያለሆነ ሳለ

ይህን በማይመጥን ሁኔታ የፈላጊ ያለህ እያሉ በአለም ዳርቻ መሰሩ ክብረ-ነክ ነው ብዬ ስለማምን ነው። ለማንኛውም በስደት የቆየችው ቅርስ ምን ያህል ኢኮኖሚያዊ እና ባህላዊ ትርፍ እንዳስገኘች የተነገረ ነገር የለም።

አንደሉሲ ለመጎብኘት በመንግስት በኩል የማይላኩ ቆጥረን፣ ለክተን የማንረከባቸው አንድም ለትኝ ግዛት በመጡ ጉልበተኞች የተዘረፉ ሁለትም በሀገር በቀል ዘራፊዎች ባህር የተሻገሩ ብዙ ስደተኛ ቅርሶች አሉን። ስለሀገራችን ቅርሶች የአውሮፓን መብላጥም ማጣብብ ዳንኤል ክብረት በአይኑ ካየው ተነስቶ ብዙ አስነብዐናል።

ስደተኛ መንፈስ

ከተሰደደብን ዜጋና ቅርስ በተጨማሪ የብዙዎቻችን ያልተሰደደ አካል በመንፈስ ባህር አቋርቶ እውቂያኖስ ተሻግሯል። ያለስደት መፍትሔ ያለ አይመስለንም። ይድላን አይድላን ሳናውቅ ለመሄድ እግራችን ቁጭ ብሎም ይወዛወራል። በእቃ መጫኛ ታንክር እንደ ንፍሮ ተክድነው ህይወታቸው ያለፈ ወገኖቻችንን አሳዛኝ ፍፃሜ እየሰማንም ስደተኛው መንፈሳችን መሻቱን አያቆምም።

መኖር ማን ይጠላል ባገረ...

ፈርጆ ብዙው ስደታችን ምክንያቱ ብዙ ነው። ዋናው ለስደት ክንፍ ማብቀል የሚያስመኝን ግን ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ ችግራችን ነው። ባለዳንን በለም መሬታችን አምርተው እንዲያፍሱ የሚጋበዘው መንግስታችን ዜጎቹ ሚሰደዱበትን መንገድ ህጋዊ እንዲያደርጉ ይመክራል እንጂ ለምን እንደሚሰደዱ ምክንያቱን በማሰላሰል መድከም አይፈልግም። የዚጎቹ እንደሞተ ውሻ መንገድ ለመንገድ መጎተትም አንድ ያንደለው ነገር እንዳለ አያሳየውም። በምትኩ ስደተኞቹን በህጋዊ መንገድ እንዲሰደዱ አጥብቆ ይመክራል እንጂ። ምንም ሆነምን አንድ ሃቅ አለ ሀገራችን በጉያዋ የያዘችው ሃብት አንሶ አይደለም ልጆቿ በአመት አንድ ቀን ዝናብ ወደ ሚዘንብበት በረሃ ለአገልጋይነት የሚሰደዱት። ይልቅስ የስደታችንን ፈርጆ ያበዛው በስልጣን ላይ የሚጨክን መሪ አጦት፣ የሀገርበቀል ፖሊሲአለመኖር እናየመልካም አስተዳደር መጥፋት እንጅ።

6.3 ማስፈረ... ማደራጀት... ማፈናቀል

በተፈጥሮ ሃብት መታደሏ፤ የአካላዊ የውሃ ማማ መባሏ፤ የሚገማሸሩ በርካታ ወንዞች ባለቤት መሆኗ የልመና አቀማገጽ ከመዘርጋት ያላዳናት ሃገራችን ከተፈጥሮሃብት አኩል አንዳንዴም በላይ የሃገር በቀል ፖሊሲን እና የሁነኛ መሪን አስፈላጊነት ለማሳየት ጥሩምሳል ነች። ከንጉሱ ዘመን ጀምሮ «አማላይ» ፖሊሲዎችን (አብዛኞቹ ከውጭሃገር የተገለበጡ) ከማድረግና ለዘና የማታውቀው ሃገራችን የህዝብን ህይወት በተግባር ፈቅ ነቅነቅ ማድረግ እንደተሳናት ዘመናት ነገዱ፤ መሪዎች ተፈራረቁ። ቁጭብላ የዋለደቻቸው ሃገራት እራስ ሲሆኑ ጂራት ሆኖ የማየትን አሳዛኝ ዕዋ እየተጎነጨች እንዳላች አላች። እንደጥንቱ ገናናነቱ፤ እውቂያናስ አቋርጦ ማስተዳደሩ በቀር እንኳን በልቶ ማደር ብርቅ ባይሆን መልካም ነበር።

ይህ ሳይሆን ሲቀር ደግሞ የርሃብ ጥማቱን አስከፊነት ለመቀነስ መንበረስልጣንን የያዙ አካላት እንደየጊዜው ተጨባጭ ሁኔታ መፍትሄ የመለሳቸውን ያደርጋሉ፤ ምንም እንኳን የእነሱ ስልጣን ላይ መጥኝ ማለትም አንዱ የችግሩ መነሻ መሆኑን የማወቅ ልዕልና ላይ ባይደርሱም። ባስ ሲልም መሪዎቹ ዝና የክተቱ እየመለሳቸው የተራቡ ሰዎችን ዞር ወዳለ ቦታ ማጎርን የሚመርጡበት አጋጣሚም አለ። በየአመቱ ረሃብተኛን ከመደበቅ ረሃብን የሚያስወግድ መላ ማለት ወይ ደግሞ መላ ለሚያመጣ ቦታውን መልቀቅን ግን አስበውት የሚያውቁ አይመስልም። በአግሩ የተተኩትን ቀዳሚያቸውን ህዝብ በማስራብ ሲወቅሱ የነበሩ በቀን ሶስትጊዜ እናበላላን ባዮችም ተግባራዊነቱ እንደማውራቱ አልቀላላቸውም።

ማስፈረ ያስገደብ

የጊዜያዊ አስተዳዳሪነቱን ካባ ህገ-መንግስት በማርቀቅና ምርጫ ቢጤ በማድረግ ለማውለቅ የቸከለውን የኮሎኔል መንግስቱ ኃ/ማርያም አስተዳደር ረሃብ የሚባል አንቅፋት እንደ ገጠመው ታሪክ ይዘክራል። በወቅቱ የረሃቡ ስፋትና አስቀደነት ችላ የሚሉት አይነት ባለመሆኑ መፍትሄ ይሆናል ተብሎ በታሰበው ነገር ዙሪያ መረባረቡ ተመራጭ ሆኖ ተገኝቶ ነበር። በሰአቱ መፍትሄ ይሆናል ከተባሉት መንገዶች አንዱ ከለጋሾች እርጥባን አፈላልጎ ድርቁ በጣም ለጎዳቸው ወገኖች አፋጣኝ የነፍስ አድን እህል አቅርቦት ማዳረስ

ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ በአንፃራዊነት በተሻለ ሁኔታ ያሉትን በተደጋጋሚ በድርቅ ከሚጠቃው ቀያቸው አንስቶ ወደ ለምለም ቦታዎች ማስፈር ነበር። ሁለተኛው መፍትሄ የመንደር ምስረታንም ያካተተ ነበር። ለሰፈራው የተመረጡ ቦታዎች ከደቡብ የሃገሪቱ ክፍል ጉራፈርዳ (በድሮው አጠራር ከፋ ክፍለሃገር የሚገኝ)፤ በሰሜን መተማ (ጎንደር) እና፤ መተክል፤ በጊ (በድሮው አስተዳደራዊ አካላል የጎጃም ክፍለሃገር አካል የነበረ አሁን በቤንሻንጉል ክልል የተካተቱ ቦታዎች) ነበሩ። በሰፈራ ፕሮግራሙ ወደ 1.5 ሚሊዮን የሚጠጉ ዜጎች በድርቅ ከተጠቁት ወሎ እና ትግራይ አካባቢዎች ተነስተው ወደእነዚህ ቦታዎች እንዲሰሩ ተደርጓል። ለሰፈራ የተመረጡት ቦታዎች ለም እስከሆኑ ድረስ በመላ ሃገሪቱ ያምንም ገደብ መሆኑን ልብ ይልቃል፤ ይህ ደግሞ የኢትዮጵያዊነትን ገመድ የሚያጠብቅ እንደነበር መገመት ይቻላል።

የሰፈራ መከራ

እንደ ሃገራችን አቆጣጠር በ1977 የተጀመረው የሰፈራ እና የመንደር ምስረታ ፕሮግራም አተገባበር በእንክን የተሞላ ነበር። ከመጀመሪያው የማስፈሩ ፕሮግራም የሰፈራዎቹን ፍላጎት ያማከለ ስላልነበር ማምረት የሚችል መሬት እያላቸው፤ የጎላ የምግብ እህል እጥረት ሳይገጥማቸውም «ተነሱ ብናል ተነሱ» ተብለው የተጓዙትም ነበሩበት። በተጨማሪ ወደ ለም ቦታዎች የማስፈሩ ዋና አላማ ቀያቸው ምርት የነፈጋቸውን ዜጎች የተሻለ ምርት የመስጠት አቅም ወዳላቸው የሃገሪቱ ቦታዎች ሄደው እንዲያመርቱ ማስቻል ሆኖ ሳለ፤ እንኳን ማምረት በአግራቸው መራመድ የማይችሉ ወገኖችን እህል ውሃ በማቅረብ ፋንታ በመኪናም ሆነ በአውሮፕላን እየታጨቁ እንዲጓዙ በመገደዳቸው መንድ ላይ ህይወታቸው የሚያልፍም ነበሩ። ከለመዱት ቀየ መነሳቱም በተለይ እንደ ኢትዮጵያ ማህበራዊ መስተጋብሩ ጥብቅ በሆነበት ባህል ለሚኖር ሰው የስነልቦና ችግር ማስከተሉ አልቀረም። ወደ ሰፈራ ጣቢያዎቹ ሲደርሱም የይድረስ ይድረስ የተሰሩት ጎጆዎች ምቹ አልነበሩም አልፎ አልፎ ቃጠሎ ይክስት ነበር። በአስቸኝ ሁኔታ በአውሮፕላን ተሳናረው ስለማያውቁ ገዢው ምን እንደሚመስል ለማየት የተጓዙ ግለሰቦችም እንደነበሩና ሌላም ሌላም የሰፈራው እውነታዎችን የዐይን ምስክሩ የ»ነበር« መዕሃፍ ደራሲ ዘነበ ፈለቀ (በብዕር ስሙ ገሥጥ ተጫኔ) በውብ ቋንቋ ገልጾታል።

በኮሎኔል ብርሃኑ ባይህ እና በሻምበል ለገሰ ስፋው አጋፋሪነት የተከናወነው የደርግ መንግስት የሰፈራ ፕሮግራም ያመጣው በጎም ሆነ መጥፎ ተፅዕኖ (Impact Assessment) በሳይንሳዊ መንገድ እና በገለልተኛ ወገን ስላልተጠና አሉታዊና አዎንታዊ ጎኑን አወዳድሮ በርግጠኝነት መናገር አይቻልም። የሆነ ሆኖ ሰፈራው በደርቅ ለተጎዱ ወገኖች መጠነኛ በጎ ተፅዕኖ እንዳለው መካድ አይቻልም።

ጉዞ ወደ ምግብ ዋስትና

የኮሎኔል መንግስቱ አስተዳደር የሰራውን ስርተ ክስልጣን ከተሰናበተ በኋላ የመጣው የኢህአዴግ መንግስትም ገና ደርግን በመጣሉ ሀሴት ውስጥ እያለ ሀዘቤን ቢያንስ በተን ሶስት ጊዜ እመግባለሁ ቢልም ወደተግባሩ ሲመጣ በተራቡት ዜጎች ቁጥር ላይ መከራከሩ ላይ በረታ እንጂ ረገብን ከሃገር ማጥፋቱ ዳገት ሆኖበታል። የሆነው ሆኖ አሉም እንደ ቀደምተኛ የተለያዩ ፖሊሲዎችንና ስትራቴጂዎችን ከማውጣት አልጠነም። የምግብ ዋስትናን ለማረጋገጥ ያግዛል ተብሎ በተቀረበው መረሃ-ግብር ስር የሴኖቲኔት ፕሮግራም፣ በፈቃደኝነት ላይ የተመሰረተ ሰፈራን ማካሄድን እና ምርታማነትን መጨመር የሚሉትን ፕሮግራሞች ነድፎ ለተግባራዊነታቸው እየሰራሁ ነው ሲል ኖሯል። በመረሃ-ግብር ስር ካሉት ፕሮግራሞች አንዱ የሆነው የሴኖቲኔት ፕሮግራም ዝናብ ቢዘንብም ባይዘንብም እርዳታ የሚያስፈልጋቸውን ወገኖች ከሰጋሾች በተገኘ ምዕዋት እህል ቀምሰው የሚያድሩበትን መንገድ ያመቻቻል። በፈቃደኝነት ላይ ተመሰረተ የሰፈራ ፕሮግራሙም የደርግን የግዳጅ ሰፈራ ስህተቶች ያረመ ሲሆን ሰፈራው የሚካሄደው በክልል ውስጥ ብቻ መሆኑ ሃገራዊ ትስስርን ከመፍጠር እና በቂ የመስፈሪያ ቦታዎችን ከማግኘት አንፃር የራሱ ዉሉንነቶች ይኖሩታል። የግብርና ምርታማነትን ለመጨመር የሚደረገው ጥረትም የግብርና ኤክስቴንሽን ሰራተኞችን አሰልጥኖ በሃገሪቱ ገበሬማ ቦታዎች በማለማራት ለአርሶአደሩ ሙያዊድጋፍ እንዲሰጡ ማድረግን፣ እንደ ማዳበሪያ፣ ምርጥዘር እና ሌሎች የግብርና ግብአቶች አቅርቦት ማሟላትንም ይጨምራል። ከዚህ ሁሉ በኋላም የበሬ ግንባር በምታክል መሬት ላይ «ተአምር» የሚሰሩ አርሶ አደሮችን የማብዛት አላማ ያለው ነው።

የሆነው ሆኖ የምግብ ዋስትናው ፕሮግራም ስሙን ገበሬዊ ለማድረግ ብዙ የሚቀረው እንደሆነ በገጠር እና በከተማ እየታየ ያለው የምግብ እህል እጥረት፣ ከአመት አመት መቀነስን ያሳየው የተረጁ ህዝብ ቁጥር እና ሌሎች ተዛማጅ እውነታዎች ምስክሮች ናቸው። በሌላ በኩል መረሃ-ግብርን የነደፈው እና እየሰራበት ያለው የሃገራችን መንግስት የምግብ ዋስትናን ከማረጋገጥ አንፃር አመርቂ ውጤት እንዳሰመዘገበ ሲናገር በኩራት ነው፣ ስኬቱንም የሚያሳየውም በሪቫን ያሸበረቁ «ሚሊየን» ሞዴል አርሶ አደሮችን በመሸለም ነው። ተሸላሚ አርሶአደሮች አለኝ የሚሉት የጥሬ ገንዘብም ሆነ የንብረት መጠን አይን ከሚያየው ገዕታቸው ጋር አይገጥምም።

ሦስቱ ምክሮች

በተከታታይ በተደረጉ ሃገራዊ ምርጫዎች አሸናፊነቱን እያወጀ ከገዢነት መንበር ያልጠፋው ኢህአዴግ ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ደግሞ በገዢ ፓርቲነቱ ላይ አውራጎችንም ጨምሯል። የአውራጎቹን ሃሳብ ይፋ ከማድረግ በፊት ወደ አውራጎቹ የሚያደርሰውን ጉዞ የጀመረው ከ 1997 አገራዊ ምርጫ ማግስት ባደረገው አባላትን የማብዛት ስራ እንቅስቃሴ ነው። እንቅስቃሴው ተከታታይ ስልጠናዎችን በመስጠት ተጀምሮ በማቆራኝት እና በማደራጀት ያደገና ከፍተኛ ትኩረት የተሰጠው ስራ ነው።

እስፈላጊው ስልጠና የተሰጣቸው የህብረተሰብ ክፍሎች በእድሜ፣ በፆታ፣ በመኖሪያስፍራ (በሴል) እንዲራጁ ከተደረገ በኋላ «ንጉስ ለወደደው» የሚገባውን ሁሉ ለማድረግ እየተሞከረ ነው። የትምህርትም ሆነ የሰራ እድሎች የሚሰጡትም በቅድሚያ ለአባላት መሆኑንም አዋሳ ላይ በተደረገው የፓርቲው ሰባተኛ መደበኛ ጉባኤ ላይ በሊቀመንበሩ ማካደነት ይፋ ተደረገ። መደራጀትም ብቸኛው መፍትሄ ሆነ። የመደራጀትን መፍትሄነት አዕዕኖት ለመስጠት ሚቹ ጠቅላይሚኒስትር አቶ መለስ ዜናዊ በአንድ ወቅት ወጣቶችን ሰብስበው ሲያወያዩ ፊታቸው የተኮሰኮሱትን እና አላቸው አንድ ቃል በተነፈሱ ቁጥር ያጨበጡ የነበሩትን ወጣቶች ሶስት ምክር ምክር ልምክራችሁ አሉና «አንደኛ ተደራጁ፣ ሁለተኛ ተደራጁ፣ ሦስተኛ ተደራጁ» ሲሉ ነበር የመደራጀትን የማይታካ ሚና ያስረዱት። በዚህ መልኩ የማደራጀቱ እና የመደራጀቱ ስራ በሰፊው ተገፋበት። መደራጀቱ ለሚደራጁት በከተማ የሰራና የትምህርት እድልን የሚያስገኝ ሊሆን በገጠር ደግሞ የተለያዩ የግብርና

ግብአቶችን ለማግኘት አስፈላጊ ቅድመ ሁኔታ ነው። ለአደራጆቹ ደግሞ እያንዳንዱን ኮሽታ ለመቆጣጠር ሳይረዳ አልቀረም።

ህገወጦችን ማፈናቀስ?

በአንድ በኩል ዜጎችን የማደራጀቱን ስራ አጥብቆ የያዘው መንግስት በሌላ በኩል ድንበር ዘለው ጫካ የሚያቃጥሉ፣ ያለክልልላቸው ሂደት የእነሱ ያልሆነን አካባቢ መንግስታዊ መዋቅር የሚቆጣጠሩ ህገወጦች ያላቸውን ዜጎች ወደ «ሃገራቸው» እንዲመለሱ ማድረጉን የጀመረው ከጠቅላይ ሚኒስትር መለስ ሞት ትቂት ቀደም ብሎ ነበር። ሚቹ ጠቅላይ ሚኒስትርም የእርምጃውን ትክክለኛነት ማስረዳቱን ሳያቋርጡ ነበር ለሞት የዳረጋቸው የጤና አክል የገጠማቸው። ከአሳቸው ሞት በኋላም ቢሆን ማፈናቀሉ ተጠናክሮ ቀጥሏል። የተቀየረ ነገር ቢኖር ለመፈናቀሉ በምክንያትነት የቀረበው ነገር ነው። በአቶ መለስ አንደበት የጥፋተኞች ድርሻ መላው የተሰጠው ለተፈቻቃዮቹ ነበር። ዋል አደር ተብሎ ደግሞ መፈናቀሉን ያመጣው የበታች ሹማምንት ግብታዊነት ነው ተባለ።

«ሃገረ ክስል»

የመፈናቀሉ ፖሊሲ ዋነኛ ተጠቂ የሆኑት የአማራ ብሄር ተወላጆች መፈናቀል የተጀመረው እንደ ሃገራችን አቆጣጠር በ2003 በደቡብ ብሄር ብሄረሰቦች ክልል ልዩስሙ «ጉራፈርዳ» በተባለው ወረዳ ነበር። የአማራ ብሄር ተወላጆች ወደጉራፈርዳ ጉዞ አህዱ የተባለው ከላይ እንደተጠቀሰው በደርግ መንግስት የሰፈራ ፕሮግራም ጉራፈርዳ ለመንደር ምስረታው ከተመረጡ ቦታዎች አንዱ በመሆኑ ነበር። ሰፋሪዎቹ ወደ ጉራፈርዳም ሆነ ወደሌሎቹ ጣቢያዎች ሲጓዙ እንደ ግሉዝ እቃ በመኪና አጭቆ ከመላክ ባለፈ ፈቃዳቸውን እንኳን የጠየቃቸው አልነበረም። ይህ የሚያሳየው ደግሞ ሰፋሪዎቹ በሚሰፍሩባቸው ቦታዎች ለመገኘታቸው በራሳቸው ያደረጉት አንዳች አስተዋዕክ እንዳልነበረ ነው። በአሁኔያው መንግስት የሚወቀሱበትን የጉራፍርዳን መንግስታዊ መዋቅር የመቆጣጠር «ወንጀልም» በቦታው ረጅም ጊዜ በመኖራቸው፣ ከምንም በላይ ደግሞ ኢትዮጵያዊ በመሆናቸው ያገኙት የዜግነት መብት እንዲ ጥፋትም አልነበረም።

በርግጥ ከደርግ መውደቅ በኋላ ሃገሪቱ ዘርን ማዕከል ያደረገ ፌዴራላዊ ስርዓትን በመከተሏ ክልላዊነት አፅዕኖት እየተሰጠው ቢመጣም የፈተኞቹን ዋናቸውን ፍሊጋ ከክልላቸው (አማራ ክልል) ወደ ሰፋሪዎቹ የሄዱ አይጠፉም። ይሄም በህገ-መንግስቱ በተሰጠ በሃገሪቱ የትኛውም ቦታ ተዘዋውሮ የመሰራት መብት የተደገፈ ህጋዊ አካሄድ ነው። በተጨማሪም በ2001 ዓም በአካባቢው አዲስ ወረዳ ሲመሰረት አካባቢውን ለማልማት የሚፈልግ ዜጋ ሁሉ ወደ አካባቢው ቢመጣ ወረዳው በደስታ የሚቀበል መሆኑን በይፋ በመግለፅ ባደረገው ግብዣ መሰረት በርከት ያሉ ዜጎች ከአማራ ክልል ወደ ጉራፍረዳ አቅንተው፣ የአዲሱ ወረዳ አስተዳደርም ህጋዊ ቦታ እንደሰጣቸው ተፈናቃዮቹ ጠያቂ ሲያገኙ የሚገልፁት ሃቅ ነው። ይሄ ሁሉ ምክንያታዊነት እና ህጋዊነት ግን «ወደ ሃገራችሁ ሂዱ» ከሚለው ፍርድ ገምድል የሹማምንት ቀጭን ትዕዛዝ እና የመፈናቀል እንግት ሊያድናቸው አልቻለም።

የመፈናቀል ክስተቱ እንደ ግልፅ የሚያደርገው ነገር ቢኖር አንድ ሰው ሀገሩ ያለ እንዲመስለውና በሃገር ላይ ሲኖሩ የሚሰማው ሁለንተናዊ የመረጋጋት እና የመተማመን ስሜት እንዲሰማው እትብቱ በተቀበረበት አካባቢ ማደግ፣ መኖር እና እዛው ማርጀት አለበት ማለት ነው። ሀገረ ክልሉ ማለት ይሄ ነው!

የመሸኛው መፈክር

መፈናቀል ምን አይነት ህመም እንደሚኖረው ለማወቅ የግድ መፈናቀል ላያስፈልግ ይችላል። ቤት አልባ በበዛበት ዘመን ቤት ለመተየር ስናስብ እንኳን እቃችንን ማንንዙ፣ አዲስ አካባቢን መላመዱ የሚያስከትልብንን ምቹት የሌለው ስሜት ማለቡ የሚሄዱበትን እንኳን ሳያውቁ የተፈናቀሉ ወገኖቻችን ፈተና ክብደት እንድንገምት ይረዳናል። ተፈናቃዮቹ ልጅ ውላጅ ካላቸው ደግሞ ችግሩ ይብላል። መፈናቀሉን አስመልክቶ በ2002 በአሜሪካ ድምፅ ራዲዮ (VOA) እየሮ ላይ በዋለ ፕሮግራም በወላጆቹ መፈናቀል ምክንያት ትምህርቱን ለማቋረጥ የተገደደ የሰድስተኛ ክፍል ተማሪ የሚሰማውን እንዲናገር ጋዜጠኛ እስክንድር ፍሬው ጋብቦት ነበር። ህግ-የተገኘው አዲስ አበባ በሚገኘው የመኪከላዊ ቢሮ ተጠልሎ ነበር፤ ባለበት ሆኖ ግን የሚያሳስበው የትምህርቱ መቋረጥ እንደ ነበር የተናገረው ህግ

ወደፊት በሚኖርበት ሌላ ሃገር (የት እንደሆነ ባይታወቅም) ትምህርቱን መቀጠል መቻሉ እንደሚያስድስተው እና መሸኛም እንደተሰጠው ወረቀቱን አውጥቶ ለእስክንድር ሲያሳየው በመሸኛው ወረቀት መጨረሻላይ የተፃፈው መፈክር እንዲህ ይላል «አንድም ህግን ከትምህርት ገበታው አይስተጓጎልም!» በመሸኛው ላይ የተፃፈው ለምን አልተተገበረም? ካልተተገበረ ደግሞ ለምን ይሳፋል? ብሎ ለመጠየቅ የሚሰማ፣ ለምቶም የሚመልስ አካል ያስፈልጋል!

ክሩ እንዳይበጠስ መቋቋሙ ምን?

የፌዴራሊዝም ሃገራዊ አወቃቀር አንዱ በጎ ያልሆነ ጎን አገራዊነትን ችላ አስብሎ ክልላዊነትን የሚያጎላ መሆኑ ነው። እንደ ኢትዮጵያ የክልል አካላለሉ በዋናነት ዘርን ያማክሰ ከሆነ ደግሞ ችግሩ ይጎላል። ሃገር በዚህ ሁኔታ ላይ ስትሆን ደግሞ የፌዴራሊዝም አወቃቀሩን ሁኔታ መለስ ብሎ መከለስ ቢቻል ተመራጭ ይሆናል። አንደኛው ኢህአዴግ አይነት አቋምን የመቀየር ነገር ሲነሳ «በመቃብራ ላይ» ማለት ለሚቀናው መንግስት ከሆነ ደግሞ የራሱን መንገድ ተጠቅሞ ህዝባዊ ትስስርሽን ማጠናከር እንጂ «ያለቦታው ተገኘ» የተባለን ሁሉ በአውቶብስ እየሞሉ «ወደሃገሩ» መመለሱ ለህዝብም ለመንግስትም አይበጅም።

ኢህአዴግ መልካም የመሰለውን ነገር አበክሮ መያዝ ጠንካራ ጎኑ ነው። የብሄር ብሄረሰቦች ቀንን ለማክበር የሚሰጠው ከፍተኛ ዝግጅትም ፓርቲው በአሉ ሃገራዊ ትስስርን የፈጥሮልኛል ብሎ ስላለበ መሆኑን በሚቆጣጠራቸው መገናኛብዙሃን ከሚያስተላልፋቸው ፕሮግራሞች ይዘት ማወቅ ይቻላል። እራሱ የብሄር ሄረሰቦችን ቀን ማክበሩ የተጀመረበትን ጊዜ ስናጤንም ገዢው ፓርቲ የሀብረ-ብሄራዊነትን አስፈላጊነት በተገነዘበበት እና ነገሩን በተመለከተም የአቋም ለውጥ ያደረገበት የምርጫ 1997 ማግስት ነበር። በተመሳሳይ የባንዲራ ቀንን የማክበሩ ጉዳይም ከደርግ ውድቀት በኋላ እየተቀነቀነ የመጣውን ኢትዮጵያዊ ብሄረተኝነትን ከተዳፈነበት እንደገና የማንቀሳቀሱ አካል ነው።

የፈቃድ ዘመን መቼ?

የዚህ መጣኖፍ ርዕስ የተደረገው ማስፈር፣ ማደራጀት እና ማፈናቀል የሚሉት ድርጊቶች በአንዷ ሃገራችን ላይ በሁለት የተለያዩ መንግስታት

(ደርግ እና ኢህአዴግ) የተደረጉ ክስተቶች ናቸው። መንግስቶቹ የተለያዩ ቢሆኑም የሚያመሳስሏቸው ነገሮች አሉ። እርግጥ ነው ኢህአዴግ ራሱን ዲሞክራት አድርጎ ስለሚወስድ ከደርግ ጋር ሲያመሳስሉትም ሲያወዳድሩትም እንደማይወድ ይታወቃል። ሆኖም ልዩነት ቢኖርም አንድነትም አለና ማወዳደር ሲያስፈልግ ማወዳደራችን ግድ ነው።

ደርግ በግዳጅ ያደርገዉ የነበረውን ስፈራ ባለሳምንቱ ኢህአዴግ የሰፋሪወቹን ፈቃድ በመጠየቅ የደርግን ስህተት ማረመራ ሁልጊዜ በህዝብ ስምምነት የተመከበ ስራ የሚሰራ ፓርቲ አያደርገውም። የደርግን አስገዳጅነት ኢህአዴግም ዜጎችን በፓርቲው ስር ለማደራጀቱ ስራ ሲጠቀምበት እናያለን፤ ኢህአዴግን መደገፍ ህልውና እንጂ የምርጫጉዳይ አለመሆኑንም ሲናገር እንሰማለን። ማስፈሩ በግድዳጅ፣ ማደራጀቱ በትዕዛዝ፣ ማፈናቀሉ በጉልበት በሚካሄድባት ሀገራችን መቼይሆን ሁሉን ነገር በፈቃድ ማደረግ የሚሆንላት?

ደግ ያልተመሰሰበት ደግ ባላገር!

የሃገራችንን ረዥም ታሪካዊ ዘመን የሚሸፍነው የፈውዳላዊው ስርአት መንግስታዊ አስተዳደር ለብዙሃኑ ለፍቶ አዳሪ ገበሬ የፍጻ ዘመን ነበር። «ባላገር የሚበላው ቢያጣ የሚከፍለው አያጣም» እየተባለ ነገስታቱ ይቀማጠሉበት ዘንድ ድሃው አርሶ አደር በግብር እና እጅመንሻ ስም ከጉድለቱ ብቻ ሳይሆን ከባዶ ከሱም ገንዘብ «እንዲወልድ» ይገደድ ነበር። ፍትህ ለደሃው ገበሬ በጣም ሩቅ ነበረች። ተበድሎም ማር ቂጤውን ጭኖ በግፈኛ ጌቶቹ ፊት ተምበርክኮ በዳዮቹን ይቅርታ ይጠይቅ ነበር። በመሆኑም «ባላገር ክሶ ይክላል መልሶ» እየተባለ ይተረት ነበር።

የነገስታቱ እና ጭፍሮቻቸው ልጆች ከሃገር ውስጥ የቤተ-ክህነትም ሆነ ዘመናዊ ትምህርት እስከ ባህር ማዶ እያካለሉ ሲማሩ የሰፊው ገበሬ ልጅ አባቱ ሲደክም ወደ ሲሞት ጌቶቹ ጉልበት ገንዘቡን የሚበዘብዙት እንዳያው በአባቱ እግር እንዲተካ ይሆን ነበር። ይህ የሆነው ለብዙ ዘመን ነው። በትክክል ርዝመቱን ለመረዳት ከሃገራችን ረዥም እድሜ ላይ ወደ እኛ ዘመን ያሉትን ሃምሳ አመት የማይሞሉ ጊዜያትን መቀነስ ነው።

የተቀነሱት ዘመናትም ለፈረደበት ደሃ ገበሬ ከቀደመው ይሻላሉ ተብሎ እንጂ ችግሮቹ ተወግደዋል ማለት አይደለም። የፈውዳሉ ስርአት ካከተመ በኋላ

ወደ ስልጣን መጥቶ መሬት ላራሹ አደረገኩ ያለው ደርግ ሰፊው የሀገራችን ገበሬ ቢያንስ ያመረተውን ለጌታ አስረክቦ መሬቱን በጌቶቹ ተነጥቆ ባይ እጁን ከመቆዘም ታድጎታል እንጂ የአርሶ አደሩን ጥያቄ በአጥጋቢ ሁኔታ አልመለሰም።

በአርሶ በአርሶ ጦርነት ሲወጣጥብ የኖረው ደርግ ስልጣኑ ሲለቅ በእግሩ የተተካው ኢህአዴግ ደግሞ «ዋና ጉዳዩ የአርሶ አደሩን ችግር መፍታት ነው» ይላል። ሌት ተቀን ሚያስጨንቀኝ የአርሶ አደሩን ህይወት የመቀየሩ ሰራ ነው የሚለው ኢህአዴግ በተለይ ከ1997 ምርጫ በፊት መንግስትነቱ ለገጠርም ለከተማም መሆኑን እንደመዘነጋት አድርጎት ነበር። ኢህአዴግ ከአርሶ አደሩ ጋር ያለውን የወዳጅነት ጥበቀት ከድሮ መሆኑን «በጫካ ሳለን በሽነሪ እጁ አቅፎ ደግፎ ለዚህ ያበቃን አርሶ አደሩ ነው» ሲሉ ነበር አቶ መለስ በአንድ ወቅት የተናገሩት። በትጥቅ ትግሉ ወቅት የነበረውን የአርሶአደሩን ሁለንተናዊ ድጋፍ አቶ አስገደ ገ/ስላሴን የመሰሉ የህወሃት አንጋፋ ታጋዮችም ደጋግመው የሚያነሱት ጉዳይ ነው።

በረራ ወደ ዋግህምራ!

ኢህአዴግ ወረታ አዋቂነቱን ያስመሰከረው ወደስልጣን በመጣበት ማግስት አቶ መለስን ጨምሮ ታላላቅ ባለስልጣናት ወደ ዋግህምራ እና ወደሌሎች የአማራ ክልል ገጠራማ ቦታዎች ባደረጉት የሃሊኮፒትር በረራ እና ከሀዘቡ ጋር ውይይት ነበር። አቶ መለስ በሞቱ ሰሞን ይህን ውይይት ደጋግመን እንድናይ ሲባትል የነበረው ኢቲቪ አቶ መለስ በትግሉ ወቅት የአማራ ክልል ሀዘብ ያደረገውን አስተዋዕኔ ሲናገሩ አስደምጦናል። እርግጥ ነው ኢቲቪ ይህን ፊልም ከተገቢው በላይ ሲደጋግም የነበረው የሚቹን ጠቅላይሚኒስትር ትህትና ከዙፋኑ በኋላም በዋሻ ውስጥ ከተራው ሀዘብ ጋር በድንጋይ ላይ ተቀምጦ እስከማውራት እንደሚደርስ ለማሳያት ነበር። የኢቲቪ አላማ ምንም ይሁን የባለስልጣናቱ በረራ ግን የአካባቢው ሀዘብ ለኢህአዴግ ስኬት ያበረከተውን አስተዋዕኔ እና የኢህአዴግን የውለታ ባለእዳነትን የማቃለል ራጫ ያሳያል። ውለታ ማወቅ መልካም ቢሆንም ዘላቂ ካልሆነ ግን ወደ አስመሳይነት ማድላቱ አይቀርም።

እፅፍነት በማን ላይ?

ኢህአዴግ አውርቶ የማይጠግብለት የትጥቅ ትግል የተጀመረው ትግራይን ነፃ ለማውጣት ታስቦ በትግራይ ምድር ላይ ቢሆንም ሰፊዋን ሃገር ለማስተዳደር ምኞት እና ተስፋው የመጣው ግን የአማራ ክልልን መርገጥ ከጀመረ በኋላ ነበር። የዘገየው የኢህአዴግ ድል የፈጠነው ጎንደርን እና ጎጃምን ሲቆጣጠር ነበር። ኢህአዴግ ጎጃም እና ጎንደርን ከረገጠ በኋላ ከደርግ ጋር የተዋጋው ሁለት አመት አይሞላም። የአዲስ አበባን መንገድ አሻግሮ ማየት የተጀመረውም ጉና ተራራ ከታሰፈ በኋላ ነበር። ኢህአዴግ ደብረታቦር ሲደርስ እንጦጦ እንደደረሰ ነበር የቆጠረው። «ዛሬ ደብረታቦር ነገ አዲስአበባ» ብሎ የዘፈነውም ደብረታቦር ለአዲስ አበባ እንደ ውሃ መንገድ ቅርብ ስለነበረች አልነበረም የአማራን ሀዘብ ምገንተኝነት ማግኘቱ ድሉን ቅርብ እንደሚያደርገው በማሰብ እንጂ። «እልፍ ሆነናል» የተዘመረውም እልፉን የአማራን ሀዘብ አጋርነት በመተማማን ነበር።

እናት ባዳ ሆነች!

በትጥቅ ትግሉ ወቅት ከነበረው ህብረት አንፃር ኢህአዴግ የአማራን እና የትግራይን ሀዘብ ድህነት አላምሮ ያውተዋል። ኢህአዴግ «የነፍጠኛው ስርዓት» እያለ በሚጠራው ዘመንም ቢሆን ሰፊው የአማራ ሀዘብ እንደ ሌላው የኢትዮጵያ ሀዘብ በአስከፊ ድህነት እንደኖረ ለማንም ግልፅ ነው። ከዚህ ጋር በማይገጥም ሁኔታ ከኢህአዴግ ዋና ባለስልጣን እስከ ዝቅተኛው ካድሬ ድረስ አማራው ባለፈው የፊውዳል ስርአት ተጠቃሚ እንደነበር ይደሰካል። ይሄ በተለይ በትግሉ ወቅት የአማራን ሀዘብ ድህነት እስከንዳው ገብቶ ባየው ኢህአዴግ አፍ ሲወራ ግራ ያጋባል፤ እናት ባዳ ሆነች ያስብላል። ኢህአዴግ እንደሚወራው አማራው ባለፈው ስርአት የበላይነቱ ከተረጋገጠለት ለምን ብሎ ይሆን ልጁን እየገበረ ኢህአዴግ አዲስ አበባ ገብቶ «ያሳለፈለትን» ስርአት ባፍጠሙ እንዲደፋው ያዝው።

ወርቅ ሳበደረ ጠጠር?

ከደደቢት አዲስ አበባ የነበረው የኢህአዴግ የባተሌነት ዘመን ባበቃበት ማግስት ነበር ኢህአዴግ በአይኑ ያየውን የአማራ ሀዘብን ጉስቱልና በሌለ የበላይነት ተክቶ ማውራት ጀመረው። ትምክህተኝነትን ከአማራነት ጋር የሚመጣ

ቅጥያ ያደረገው። ለብሄር ብሔረሰቦች መብት ተቆርቋሪነቱን የሚያገለግልም አማራጭን በትምክህተኝነት በመፈረጅ ነበር። ይሄ አይነቱ የአፍ ፕሮፖጋንዳ በተግባር መደገፉም አልቀረም። ከበደኖ አስከ አርባጉጉ ድረስ የተደረገው ጥፋት የዚህ በቅጥ ሳይታሰብበት የተለፈፈው ፕሮፖጋንዳ ውጤት ነበረ። ደግነቱ ሃገሩ ኢትዮጵያ ነውና ነገሩ እንደአጀማመሩ አልቀጠለም።

ኢህአዴግ በስልጣኑ መባቻ የተፈጠሩትን ዘርን ማዕከል ያደረጉ ግጭቶች የዘር ፖለቲካን በማጣወቅ ስህተት ላይ የተመረከቡ መሆናቸውንና ነገሩ ለራሱም ስልጣን የማይበጅ መሆኑን ዘግይቶም ቢሆን በመረዳቱ ያለፈውን ስርዐት ሲከሰስበት የነበረውን ኢትዮጵያውያንን የማግላት ስራ ተያይዞታል። ልማታዊ ነጻ ካለ ወዲህ ደግሞ ሁሉን ነገር ትቶ ልማት ብቻ እንዲታሰብ ይወተውት ይህል።

የልማታዊነት ተቃርኖ

ልማታዊነቱ አርሶ አደሩ ላይ ትኩረት እንዲያደርግ እንዳደረገው የሚናገረው ኢህአዴግ ዋና ሰው አቶ መለስ በመንግስታቸው የማይስተሰረይ ሃጢአት ማለት ልማቱን የሚያደናቅፍ ስራ መስራት እደሆነ አበክረው ይናገሩ ነበር። «ልማቱ ለአንድ ደቂቃ አይደናቀፍም» ሲሉም ያክሉ ነበር። ከዚህ በተቃራኒው በደቡብ ክልል ጉራፊርዳ አካባቢ ጦም አዳሪውን መሬት ያለመ አርሶ አደሮችን «ሞፈር ዘመት» የሚል ስም ተጨምሮላቸው ጉልበታቸውን አናስሰው ካለሙት መሬት ላይ በሚያሳዝኑ ሁኔታ እንዲፈለፍታሉ ተደርጓል። ስለዚህ ሲጠየቁም አቶ መለስ ድርጊቱ ትክክል ነው እንደማለት የሚቃጣው መግት ነበር በፓርላማ ያደረጉት። ልማት ልማት በሚለው አንደበታቸው ከተወለደበት ሰፈር ርቆ የሄደሰው የሚያለማው ልማት በአፍንጫችን ይውጣ እንደማለት ጉራፊርዳ ጎጃምን ጎጃምን ሸተተ አሉ እንጅ ልማቱ አልታያቸውም። ራቅ ብሎ ሂዶ ማልማት የተፈቀደው ለህንድ ከባንያዎች ብቻ ይሆን? ወይስ አበባ እያመረቱ ለሳንታይንስ ቀን የሚያደርሱ ፈረንጅ አልሚዎች ይሆኑ ለኢህአዴግ ትርጉም ሰጭ ልማታዊያን?

አመት ባልሞላ ጊዜ ውስጥ ተመሳሳይ ነገር እንደተከሰተ የሚታወቅ ነው። «ልማታዊነቱ» እስከ ካምፕዴቪድ ያስጠራው መንግስት ደሃ ገበሬዎችን ለአድገት ደፋቱና ከሚሉበት እያፈሰ በሽንጣም አውቶብስ ወደ «ሃገራቸው»

ማመላለሱን ተያያዘው። ጠያቂ ሲበዛበት ደግሞ «እኔ አይደለሁም መሬት መቸብቸብ የለመዱ ምንዘሮች ናቸው ቆይዋጋቸውን ያገኛሉ» ሲል ፎክረ። የጉራፊርዳውቹ ጉዳይ «ውሾን ያነሳ ውሻ ይሆን ተብሎ የአእላፍ ነፍሳት ጉዳይ እንደቀላል ነገር በዘምታ የታለፈ ሲሆን የቤኒሻንጉልቹ ጉዳይ በተሻለ ትኩረት ተሰጥቶት ቢያንስ ሰዎቹ ወደነበሩበት እንዲመለሱ ተደርጓል፤ ጥፋቱን ያደረሱ መሬት ነጋዴ የበታች ባለስልጣናትም ይጠየቃሉ ተብሎ የነበረ ቢሆንም እንዳቸውም ምንም ሳይደረጉ ተለባብሶ ቀረ። አርሶ አደሮቹን ወደ ቀያቸው የመመለሱ ስራም ቅንነት የጎደለው፤ ከልብ ያልተያዘ፤ እንደው ጥያቄ ስለበዛ ብቻ የጨካኝቱ ብርታት ለስልጣንም ጥሩ አይለም ተብሎ በሚመስል ሁኔታ የግብርድውጣ የተደረገ እንደሆነ ያስታውቃል።

የመልስ ጉዞው ጥቅም ሰማን?

ለመጉ እንደ ሃገራችን አቆጣጠር በግንቦት 2005 ባወጣው ሪፖርት ከመፈናቀሉ ተመላሽ የሆኑ ዜጎች የባለ እንግልት እንደጠበቃቸው ይገልጻል። ወደ ቀያቸው ተመለሱ የተባሉት ዜጎች ንብረታቸውን እንዳላገኙ፤ ገሚሶቹ መሬታቸው ጌቶቻቸውን ባመኑ ምንዘሮች እንደተነጠቀ እንደቀረ፤ መሬታቸውን ያገኙት ደግሞ ንብረታቸው ተዘርፎ ዲዳ እጃቸውን በመሆናቸው እንደ ዘር፤ ማዳበሪያ አይነት የምርት ግብአቶችን ለመግኘት እንዳልቻሉ፤ በብድር ለመውሰድ ሲጠይቁ ብሄራቸው እየተጠቀሰ አገልግሎቱ እንደማይገባቸው ተነግሯቸው እንደሚመለሱ፤ ገፋ ሲልም ድብደባ እና እስራት እንደሚደርስባቸው ቦታው ድረስ ባለሙያዎችን አሰማርቶ መረጃ ያጠናቀረው ለመጉ በሪፖርቱ ያትታል። የደረሰባቸውን እንግልት ሁሉ በተለይ ለውጭ ሚዲያ መናገር ቅጣት ያስጨምራል ይላል ሪፖርቱ።

በተመላሽ ተፈናቃዮቹ ላይ የደረሰውን ሁሉ ላጤነ በዜጎቹ መመለስ ይበልጥ የተጠቀመው መንግስት መሆኑን መረዳት ይቻላል። ምክንያቱም በወቅቱ የዜጎቹ መፈናቀል በመንግስት ላይ ያስነሳው የተጋጋለ ጉርምርምታ ቀዝቀዝ ያለው ዜጎቹ ወደቀያቸው የመመለሳቸው ዜና ሲሰማ ነበር። የመንግስት ያለወትሮው ጥፋተኛነት ማለትም ይህንኑ ትርፍ ከማስብ ይመስላል።

መተከል፡ የመንታ እናት

እንደ ኢትዮጵያ ባሉ ሃገራት መንግስት በተቀየረ ቁጥር የሀገሪቱን ሁለመና እንደ ገና እንደ አዲስ የመስራቱ ነገር የተለመደ ነው። ኢህአዴግም ደርግን ሲተካ የምክተለው ፌዴራላዊ መርህን ነው። በማለቱ ቀድሞ የነበረውን አስተዳዳሪዊ አከላለል እግር በራስ አድርጎ ቋንቋን መሰረት ያደረገ አስተዳዳሪዊ ክልሎች መመስረቱ የሚታወቅ ነው። መተከልን ጨምሮ በአሁኑ ቤኒሻንጉል ክልል ስር የተካለሉ ጥቂት ግዛቶች በደርግ ዘመን በጎጃም ክፍለ ሀገር ውስጥ ነበሩ። መንግስት ተቀየረ እንጂ ሀገር ሀገር ነውና ነዋሪዎቹ ተወልደው ባደጉበት ሃገር ኑሯቸውን ቀጠሉ። ከዚህ የተለየ ማድረግ የሚችሉት ነገርም አልነበረም።

በዚህ ሁኔታ ያሉ ህዝቦችን ነው እንግዲህ (ሃገራችሁ አይደለም) ተብለው ወደ «ሃገራቸው» እንዲሄዱ የተደረገው። የነገሩ አግባብ አለመሆን ግልፅ ነገር በመሆኑ ኢህአዴግ እንኳን ያለውትሮው ጥፋቱን ወደዝቅተኛ አመራሩ ቢያላክም ጥፋት እንደሰራ አምኗል።

የእርምጃው ነገር

ኢህአዴግ ክልሉ የያዘው ነገር ያስታውቃል። ክልሉ ጥፋተኛ ነው ብሎ ያሰበውን አካልም የሚቀጣበት መንገድ የሚታወቅ ነው። አስርም አይረካም። ፍርድ እንኳን እስከሚሰጥ አላስችል ስለሚለው «የጥፋተኞቹን» በደል ለማጥፋት በደክመንተሪ ፊልም የተደገፈ «የበደላቸውን» ጥግ የሚያሳይ ፕሮፖጋንዳ ይሰራል። በጥብቅ ባመረረባቸው ላይ ደግሞ ጠያቂ ወዳጅ ዘጭድ ባጠነባቸው ዝር እንዳይል ደርጋል፤ ሃብት ንብረት ያግዳል ሌላም ሌላም !

ዜጎቹን በማራናቀላቸው ጥፋተኛ ናቸው ያላቸውን የበታች ሹማምንት ላይ ግን ጥፋቱን የሚመጥን እርምጃ ሲወሰድ አልታየም። በርግጥ የተፈናቃዮቹን ጉዳት መንግስት ነገራ እንዳላለው በሰአቱ ያስታውቅ ነበር። እርምጃው ይወሰዳል የተባለበት ሁኔታም በወቅቱም ክልብ አይመስልም ነበር። ነገር ግን ጠ/ሚኒስትሩ ስለተናገሩት ቃል ሲሉ እንኳን ለተፈናቃዮቹ አፋጣኝ መፍትሄ አጥፎ ለተባሉት ደግሞ የእርምት እርምጃ ይወስዳሉ ተብሎ ሲጠበቅ በየጊዜው ማስቀየሻ ዜማ የማያጣው መንግስታችን እነ አቶ መላከ ፋንታን በመስና ጠረጠርኩ ብሎ አሰረና የተንከራታቸዋል ዜጎች እንግልት እንዲረሳ አደረገ።

በቅርቡ ደግሞ ዜጎቹን አፈናቅለዋል በተባሉ ሃያስድስት የበታች ሹማምንትን ላይ ክስ መሰረትኩ ሲል ቢሰነብትም ምን እንደተፈረደባቸው ግልፅ ሳይደረግ ተደብስብሶ ቀርቷል። ይባስ ብሎ የጉራፈርዳዎቹን ተፈናቃዮች ያፈናቀሉት ሹማምንት ዝም ከመባል አልፈው ሹመት ሽልማቱ ተሻርጎድጉዳላቸዋል። ይህ ለምን ሆነ ሲባል መንግስት ጉዳዩን ለይምሰል ያውም ለአንድቀን የፓርላማ ውሎ ፍጅታ በአፋ ከመናገር ባለፈ ክልሉ ነገራ ብሎ እንዳልያዘው ያሳብቃል።

6.4 አባይ ወንዝ ወንዙ!

መነሻውን ከሰሜኑ የሃገራችን ክፍል አድርጎ በተራራማው ምድር ሽንጡን አስረዝሞ ሲገማሸር ለኖረው አባይ ምንም ሳይጠቅመን ስንዝፍን ስንቀሻለት ኖረናል። የሃገሩን ለም አፈር ከእናታው እየጠራረገ ወደ ግብፅ የሚጣደፈው አባይ ለሱዳንም ሊጋሲ ነው። ሁለቱ ሃገራት የሃገሩን አፈር እያራቁት ወፍሮ የሚደርስላቸውን ይህን ወንዝ የሚገነ በሁለት አይናቸው እንደመጣ ይቆጥሩታል። ከኢትዮጵያ እንደሚፈልቅ እንኳን ዘንግተው የወንዙን ሁለመና ለራሳቸው ለማድረግ እንደ ልጅ በሰው ገንዘብ ሲያለቅሱ ኖረዋል። ሃገራችን ጠንክራ ማየትንም አይሹም። የማይበጃትን እየደገፉ፤ የሚወጋትን እያስታጠቁ ሰላሚን እንዲደርስ እና እነሱ ውሳኔውን በመዘዝ በተለኮሰ ጦርነት ስትለበለብ እያራቁታት ስላለው አባይ ማሰቢያ ፋታ ነስተዋት ኖረዋል። አባይም በዘመን ሁሉ ሳያሰልስ ለም አፈሯን እየጠረገ ለጠላቶቿ ያቀብላል።

የሚበሉት ውሃ የሚጠጡት ውሃ!

ረዥም ዘመን በሃገራችን ለም አፈር ምድረበዳቸውን ሲለመልሙ የጥፋት ሱዳን እና ግብፅ አባይን እንደ ግል ሃብታቸው ይቆጥሩታል። የአባይ ምንጭ የሆነችው ኢትዮጵያ ድርሻዋ ለእነሱ ሃራራማ ምድር አራት ከመብራት ማቅረብ ብቻ እንደሆነ ያስባሉ። በመሆኑም ከጥንት የራሳቸው ነገስታት እስከ ነጭ ቅኝ ገዥዎቻቸው መንበረስልጣን የያዘሁሉ ኢትዮጵያን ያለማዳከም የአባይ ባለቤትነትን ዋስትና የሚያገኙበት ሌላ መንገድ አይታያቸውም። ያለ አባይ ለእነሱ ህይወት አይታሰባም። ህይወት ለማስቀጠል ደግሞ ተገቢ ያልሆነውንም መንገድ ይሞክራሉ።

የአንጀራ ገመዳ ከአባይ ወንዝ ጋር የተፈተለው ግብፅ ኢትዮጵያችንን በረሃዋን የሚያረሰርሰላት የአባይ ምንጭ ሳይሆን የአባት ገዳይ ጠላት

አድርጋ ትቆጥራታለች። የኢትዮጵያ መራመድ የአባይን ለም አፈር ማመላለስ ያስተንጉላል ብላ ስለምታሰብ የሃገራችንን አርምጃ ለመግታት እግራላይ ድንጋይ ለማሰር ሰንፋ አታውቅም። ከጥንት ጀምሮ በግብፅ በኩል ወደሩት ምስራቅ ተጓዥኢትዮጵያዊያን ነጋዴዎችን፣ ወደ እየሩሳሌም የሚያቀኑ ለነፍስ ያደሩ መነሳትን፣ ፖለቲካዊ ተልእኮ ይዘው ወደ መካከለኛ ምስራቅ ለማለፍ ድንበሯን የረገፉ ኢትዮጵያዊያን ዲፕሎማቶችን ወዘተ መንገዳቸው ቀና እንዳይሆን መግደልን ጨምሮ ጥፋት ታደርስ ነበር። በጥንት እና መካከለኛው ዘመን የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ጳጳሳት የሚመጡት ከግብፅ ስለነበር የጳጳሳቱን አመጣጥ ማስተንገሉም እንደ አንድ ኢትዮጵያን መጉጃ አጋጣሚ ይቆጠር ነበር በግብፅ።

በአንፃሩ የዘመኑ የኢትዮጵያ ነገስታትም ግብፅ አደብ እንድትገባ የሚያደርጉት አባይን እንገድባለን። በሚል ማስፈራሪያ ነበር። ከማስፈራራት ባለፈ ግን በተግባር አባይ ለእናት ሃገሩም እንዲጠቅም ማድረግ አልተቻለም። ይህ ማለት ግን ቀደምት የኢትዮጵያ መሪዎች ስለአባይ አስበው አያውቁም ማለት አይደለም። ይልቅ የውስጥ እና የውጭ ቆርቋሽ ለሚታጣው ሃገራቸው ህልውና እና ነፃነት ቅድሚያ በመስጠት ጠላቷን የማንበርከኩ አኩሪ ተግባር ፋታ ነስቷቸው ስለኖረ እንጂ።

ምስጋና ለቀደምቶቻችን ይሁንና ቅኝ ግዛት በሰፈነበት ዘመን ሃገራችን በራሷ ልጆች ስትመራ ግብፅ እና ሱዳን በእንግሊዝ ቅኝ አገዛዝ መዳፍ ስር ወድቀው ነበር። የሁለቱም ሃገራት ቅኝ ገዥ እንግሊዝ አንድ ግብዓዊያኑ ነገስታት ለኢትዮጵያ ቀጋ ነበረች። ሃገራችንን ያገለሉ ፍርድ-ምድል ስምምነቶችን በስራ ላይ እያዋለች የአባይን የግብፅ ብቻነት አጠናክረች። እንግሊዝ ውሎችን ታግተለትል የነበረው ለግብፅ እና ሱዳን የአባይ ተጠቃሚነት በማሰብ ሳይሆን በዘመኑ በራሷ ምድር ላቋቋመቻቸው የጨርቃ ጨርቅ ፋብሪካዎች ጥሬ ዕቃ የሚሆን የጥጥ ምርት በቅኝ ግዛቶቿ ግብፅ እና ሱዳን ምድር ለማምረት ነበር። በጊዜ ሃደት የቀኝ ግዛት ጀምሮ ጠልቃ እንግሊዝም ከአፍሪካ እግሯን መንቀላ ግድ ሆነ። ነገር ግን በቅኝ ገዥዋ እንግሊዝ አደላዳይነት የተቀመረው የ1959 የአባይ ወንዝ አጠቃቀም ውል ከአስሩ የአባይ ተፋሰስ ሃገራት ስምንቱን የበይ ተመልካች አድርጎ ፍርድ-ምድልነቱ ከተፈፃሚነት ሳያግደው እስካሁን ቀጥሏል።

ከትኝግዛት ማብቃት በኋላ ግብፅ እና ሱዳን የአባይ ባለቤትነታቸውን ለማዕናት የሃገራችንን አማፅያን ከአስማን ሳልሳቤህ እስከ ኢሳስ አፈወርቂ እስከአፍንጫ እያስታጠቁ፣ ወታደራዊ ስልጠና እየሰጡ ሃገራችን ከሩብ ምዕተ-አመት በላይ ለዘለቀ በግልጅቺ እርስበርስ እልቂት እንድትደማ አደረጉ። የግብፅ እርዳታ በሻዕብያ በኩል ለህወሃትም ይደርስ ነበር። ሱዳን በበኩሏ ለአማፅያኑ ወታደራዊ ደጃን መሬት በመስጠት ወንድሞቻቸውን እየገደሉ ተመልሰው እንዲያርፉባት፣ ቀስለኞቻቸውን እንዲያስታምሙባት ቤት ለእንግዳ ትል ነበር። ይሄ ሁሉ የግብፅ እና ሱዳን እንቅልፍ አጥቶ ኢትዮጵያን ለሚወጋ ሁሉ ምን እነሰ እያሉ ሶር ማቀበል ስለ አንድ አይኖቸው ስለ አባይ ባለቤትነት የተከፈለ ዋጋ ነው። የሃገራችን አማፅያን ከሃገራቱ ጋር እጅ እና ንጉትነት ደግሞ ስልጣን ላይ ያደርሰናል ብለው ካሰቡት ፈረስ ጀርባ ላይ ሁሉ የመፈናጠጥ አባዛያቸው መገለጫ ነው። አማፅያኑ ስልጣን ከያዙ በኋላም ከከፋቱን ወዳጆቻቸው ሱዳን እና ግብፅ ጋር ወዳጅነታቸውን ቀጥለው በግብፅ መድረክ ላይ አረብ ነን እስከማለት ድርሰው እንደነበረ አስራት አብርሃም «መለስ እና ግብፅ» በሚለው መፅሃፍ ገልፆታል።

አባይን የደፈረ?

በሃገር ወዳድነታቸው የማይታሙት ቅድመ-መለስ ዜናዊ የሃገራችን መሪዎች አባይን ለእናት ሃገሩ ጥቅም እንዲሰጥ ማድረግ አልቻሉም። ያማለት ግን ስለጉዳዩ ምንግዴ ነበሩ ማለት አልነበረም። ነገር ግን ግብፅ እና ሱዳንን ጨምሮ በሃገራችን ላይ ልዩ ፍላጎት ያላቸው የውጭ ሃይሎች የሚሰሟቸው የቤትስራ ፋታ ስለነሳቸው የአባይን ጉዳይ በይደር ለማቆየት ተገደው ነበር። ለምሳሌ አዲስ አበባ አባይን ለመገደብ ጥናት ማስጠናት ጀምረው ነበር። ደርግም በእርስ በርስ ጦርነት ተሰቅዞ በተያዘበት ዘመንም ቢሆን ጎጃም ላይ አባይን ገድቦ ለመስኖ እና ለሃይል ማመንጫ ለመጠቀም እየሞከረ ነበር።

ይህን ሃቅ በካይ መልኩ በዘመነ ኢህአዴግ ስለ አባይ የታሰበው በአቶ መለስ ዘመነ መንግስት ብቻ እንደሆነ የማድረግ ነገር ተስተጋብሯል። የግድቡ ምስል በተሰቀለበ ቦታ ሁሉ ያአቶ መለስ ፎቶ አይጠፋም። በእርግጥ ኢትዮጵያ በአቶ መለስ ዘመን በተሻለ መረጋጋት ላይ እንደመሆኗ እ.ኤ.አ በ1999 የናይል ኢኒሽየቲቭ የምክክር መድረክን በመመስረት በጉዳዩ ላይ በተፋሰሱሃገራት መሃከል ወይይቶች እንዲደረጉ ከማድረግ እስከ ተግባራዊ

የግድብ ግንባታ እንቅስቃሴ የተሻለ ስራ መስራቱ የማይካድ ነው። አቶ መለስ ደሄ በተሰራበት ዘመን የሃገሪቱ መሪ በመሆናቸውም የሚወስዱት ምስጋና ይኖራል። በተጨማሪም የግብዓት እና የሱዳንን ይሁንታ ማግኘት ባይቻልም የቅንግዛት ዘመኑን ስምምነት የሚተካ በተፋሰሱ ሃገራት መሀከል ስምምነት (የኢንቴቤው ስምምነት) እንዲፈረም ያደረጉት ጥረት እውቅና ሊሰጠው የሚገባ የአቶ መለስ ሚና አለበት።

ነገር ግን አሁን አሁን በተጋነነ ሁኔታ የአባይን ነገር ከኢህአዴግ አልፎ ከአቶ መለስ ጋር የማጣበቁ ነገር ከጥቅሙ ጉዳዩ ያመዘናል። ምክንያቱም የአባይ ጉዳይ ከፖለቲካ አቋም ዘመነ ስላሴ በሁሉም ኢትዮጵያዊ ልቦና የተቀመጠ ማህተም ነው። በሌላ በኩል የአቶ መለስ ፖለቲካዊ ተክል ስብእና የሚያመልኩት መኖራቸውን ያህል በደግ አይን የማያዩትም አለ። ስለዚህ የአባይን መንገድ ጉዳይ ከአቶ መለስ «በልህ አመራር»፣ «የሀገር ተቆርቋሪነት» «ያልተደፈረውን ደፋሪ ቆራጥነት» ብቻ ጋር ማያያዝ ከታቀደው ሁሉንም ኢትዮጵያዊ በአባይ አጀንዳ ዙሪያ የማስባሰብ አላማ ጋር ይጣረሳል። እንደውም ሲባል ብዙውን ግድብ አመት ባልሞላ ጊዜ ውስጥ ለሶስተኛጊዜ ስሙን ቀይሮ በሚቼ ጠቅላይ ሚኒስትር ስም ለመጥራት ሃሳብ እንዳለ አቲቪ እያዳነቀ ሲወራ ነበር - ጠቅላይ ሚኒስትሩ በሞቱ ሰሞን።

ይሄ አካሄድ የአቶ መለስ ፖለቲካዊ ማንነት የማይዋጥላቸው ነገር ግን ስለአባይ ሃገሩን ያለመጥቀም ቅንኢት ያላቸውን ኢትዮጵያዊያን ለግድቡ እውንነት ድጋፋቸውን ከማድረግ እያራቃቸው ነው። ለዚህ ጥሩ ማሳያ የሚሆነው የአቶ መለስን አስተዳደር አጥብቆ የሚያመገዝው ትውልድ ኢትዮጵያዊ ዲያስፖራ ስሜት ነው። የኢህአዴግ ባለስልጣናት ለአባይ ቦንድ ሽያጭ እና የገንዘብ ማሰባሰብ ስራ ባህር በተሻሩበት ወቅት የሚያጋጥማቸው ከባድ ተቃውሞ የዚሁ የኢህአዴግ የተሳሳተ አካሄድ ውጤት ነው። የኢህአዴግን በቀል በመፍራት እንደ ውጭ ሃገሩ ግልፅ አይውጣ እንጂ አስተሳሰቡ በሃገርበት ነዋሪውን ዜጋ ዘንድም ይስተዋላል።

የድንገተኛው አባይን «መድረር»

ትክክለኛ የህዝብ መንግስት ባለበት ሃገር ትልልቅ ሃገራዊ አጀንዳዎች በመንግስት ብቻ ታስበው ለህዝብ በመጨረሻው ሰአት ይፋ አይደረጉም። በምትኩ ከጥንሰሱ ጀምሮ ህዝብ ተወያይቶበት የባለቤትነቱን ድርሻም እንዲወስድ ይደረጋል። ከዚህ በተቃራኒው የአቶ መለስ አስተዳደር ባለፈው አመት በድንገት ዱብ ያደረገው አባይን የመንገድ እቅድ የኢትዮጵያ ሰራ ህዝብ ቀርቶ ከአቶ መለስ በታች ያሉ ዋና ባለስልጣናት እንኳን የመከራበት ጉዳይ አይመስልም። ለዚህ ማስረጃ የሚሆነው ደግሞ አቶ መለስ በሞቱ ማግስት ባለስልጣናቱ ሚቹን አለቃቸውን ከፍ ያደረጉ መስጋቸው የግድቡ እቅድ ጥንሰስም ውልደትም በብቸኝነት የአቶ መለስ ብሩህ አእምሮ ውጤት እንደሆነ የተናገሩት የራሳቸው ቃል ነው።

አባይ ለኢትዮጵያ ህዝብ ብዙ ነገር ነው። አፈር ጦርን የሚወስድ ወንዝ ብቻ አይደለም። አብዛኛው ኢትዮጵያዊ ለዘመናት በአባይ ባለመጠቀሙ የመበለጥ እና የመጠቃት ስነልቦና አለበት። ስለዚህ የአባይ ጉዳይ ለእኛ የኢኮኖሚ እና የጂኦ-ፖለቲካ ጉዳይ ብቻ ሳይሆን የስነልቦና ጉዳይ ነው። ለዛም ነው አባይ ሲገደብ ነው ሲባል የሃገራችን ህዝብ በወል የተደሰተው። ለምን ለሃይል ማመንጫ ብቻ መስኖ የማናለማበት ማንን ፈርተን ነው ብሎ አጥብቆ ያልጠየቀው። የራት የራቱን ብሎ ምንም ዋጋ ያስከፍል፣ ማንም ይገደብው፣ ብቻ አባይ ይገደብ እና የዘመናት የመበለጥ ጥቃታችን ያበቃ ያለው፣ የወር ደሞዝህን ሲባል ሳይተርፈው ያበደረው የአባይ ነገር በኢትዮጵያዊያን ዘንድ ከፖለቲካዊ አቋም፣ ዘር ቋንቋ፣ ሃይማኖት... አልፎ ያለ ቦታ ስላለው ነው።

እንደዚህ የሁሉም ኢትዮጵያዊ ጉዳይ የሆነውን እና በታችኛው ተፋሰስ ሃገራት እንደ አንድ አይን የሚታየውን አባይን ለመደብ ሲታሰብ ታዲያ እንዲህ በድንገት መሆን አልነበረበትም። ሃገር ከጥግ እስከ ጥግ መነጋገር ነበረበት። ያሉትን ተግዳሮቶች አሁን አናጥጠው ሲመጡ ሳይሆን ቀደም ተብሎ ከሰፊው ህዝብ ጋር ውይይት ቢደረግ የተሻለ የህዝብ ባለቤትነትን ማምጣት ይቻል ነበር። ትርፍ ኪሳራው፣ የገንዘብ ምንጩ፣ ውስብስብ የዲፕሎማሲያዊ እንቅስቃሴም መውጠንጠን መወሰን የነበረበት «በባል ራዕይ መሪ» የአእምሮ ጓዳ ብቻ መሆን አልነበረበትም። እንደው አቶ መለስ ሁሉን አዋቂ «እውቅ ጢቅ» ተደርገው ቢታሰቡ እንኳ ምሁራንን ማማከሩ፣ ህዝቡን በጉዳዩ ላይ

ማናገሩ ወደፊት ሚመጣውን ተግዳሮት በተሻለ ብርታት እንደ አመጣጡ ለማስተናገድ ይበጃል እንጂ የእሳቸውን «አዋቂነት» አይቀንሰውም ነበር።

አባይን በባይ እጅ?!

በአሁኗ ኢትዮጵያ የወር ደምዝተኛ ሳይቀር የእሳት ጉርሱን ለማሟላት ይቸገራል። መንግስታችንም አመታዊ ባጀቱን ለመመላት ብድርንም፣ ልመናውንም ይሞክራል። ይህ እውነታ ባረበበባት ሃገር ነው እንግዲህ ባለ ቢሊዮን ባጀቱን ግድብ እኛው የፋይናንስ ምንጭ ሆነን እንገባዋለን የተባለው። ካለው ተጨባጭ ሁኔታ ጋር እገናዝቦ የነገሩን ገቢራዊነት የተጠራጠረ ሰውም ስሙ ሃገር ሃገር ከዳተኛ፣ ፀረ-ልማት፣ የግብፅ ጉዳይ አስፈጻሚ ነው። በዚህ አንፃር የበፊቶቹ ነገስታት ያለውን ተጨባጭ ሁኔታ አገናዝበው በህዝባቸው ላይ ጫና ላለማሳደር ብለው ትተውት እንጅ እንዲህ ኑሮ ግራ ያጋባውን ህዝብ መዋጮ ውለድ ማለት አቅቷቸው አልነበረም። ህዝቡ ኑሮ ባሻጠው ጎኑ ሌላ ጫና እንደተጣለበት አባይን ደፈሩ የተባሉት አቶ መለስም ያውቁት ነበር። ነገሩን የገለፁትም «ገንዘብ እየሰበሰብን ያለነው ቁርሱን ከማይበላ ህዝብ መሆኑን እናውቃለን» በማለት ነበር።

በተሻለ ደረጃ የገንዘብ አቅም ያለው እና ብዙ ሊያግዝ የሚችለው ትውልደ ኢትዮጵያዊ ዳያስፖራ ደግሞ ከላይ እንደተጠቀሰው የአባይጉዳይ በኢህአዴግ እና ሲነገር አይዋጥለትም። የአባይን ለሃገር ጥቅም መዋል የሚጠላ ኢትዮጵያዊ ባይኖርም ከፍብሉ እንደተጠቀሰው የአባይን ግድብ ሙሉ በሙሉ የአቶ መለስ አበርክቶት አድርጎ የማትረቡ የፕቶፖፓንዳ ስራ አብዛኛውን ዳያስፖራ ግድቡን ከመደገፉ ትብብር ፊቱን እንዲያዞር አድርጓል።

የተለመደውን የውጭ እርዳታ ለማግኘት ማለቡም ቀበቦተኛ ነው። መንገዱን ሁሉ ከአለም አቀፍ ምሁራን ልጆቿ ጋር ተመክኮራ የምትሰራዋ ግብፅ ቀድሞ ዘግታዋለች። ሃገራችንም ከግብፅ በሚተካከል መልኩ በአለም መድረክ ለሃገራቸው ጥቅም የሚሟገቱ፣ ተሟግተውም የመርታት አቅም ያላቸው ልጆች አላጣችም። ችግሩ ግን የግድቡን ስራ በፊታውራሪነት የያዘው መንግስት ከአብዛኞቹ ምሁራን ጋር ኮከቡ አይገጥምም፣ በሃገር አጥፊ አሸባሪነት የሚከላቸውም ብዙ ናቸው። በዚህ ሁኔታ ላይ ሆኖ ለረዥም አመታት ምሁራኗዋን ደጅን አድርጋ በተደራጀ መልኩ በአባይወንዝ ላይ ለሚደረግ የግድብ ስራ እርዳታ እንዳይለገስ ስትወተውት የኖረችውን ግብፅ

በዲፕሎማሲው ስራ ቀድሞ፣ ለአማራጭ የገንዘብ ምንጭ ከአለም አቀፍ ተቋማት ማማተር ለሃገራችን ከባድ ፈተና ነው።

የዘገየው አባይን መድፈር

ከአለፈው አመት ጀምሮ በሰፊው እየተነገረለት ያለው አባይን የመገደብ ጉዳይ በግሌ ፍጥነቱ ሳይሆን መዘግየቱ ነው የሚታየኝ። የአባይ ጉዳይ ወደ አስር የሚጠጉ የወንዙ ተፋሰስ ሃገራት ጉዳይ ነው። ከነዚህ ሃገራት ውስጥ በወንዙ ላይ ከሃገራችን ጋር ተመሳሳይ የተጠቃሚነት ጥያቄ ያላቸው የታችኛው ተፋሰስ ሃገራት ለረዥም ጊዜ በቅኝ ግዛት ስር የነበሩ። ከቅኝ ግዛት ማክተም በኋላ ደግሞ ራሳቸውን ለማስተዳደሩ ስራ አዲስ ነበሩና የውስጥ ጉዳያቸውን በፍጥነት አስተካክለው ስለአባይ ትኩት የሚሰጡበት መረጋጋት ላይ አልነበሩም። በመሆኑም በቅኝ ግዛቱ ዘመን ብቸኛ ነፃ ሃገር በመሆኗ በአባይ ጉዳይ ብቻዋን የምትሞግተው ሃገራችን ከቅኝግዛት ማክተም በኋላም ከጎኗ ቆሞ ጨክቷት ትጋርቶ ብርታት የሚሰጥላት አጋር አጥታ ብቻዋን ስትከራክር ጥያቄዋም ሳይመለስ ዘመናት አልፈዋል። ሃራችንም ረዘም ላለ ጊዜ በእርስ በርስ ጦርነት ላይ በመቆየቷ የብቻ ጨክቷትም በተጠናከረ እና ተከታታይነት ባለው ሁኔታ ማለማት ያዳግታት ነበር።

በአንፃራዊነት ኢህአዴግ ስልጣን ከያዘ በኋላ ባሉት አመታት ሃገራችን ለራሷ በተሻለ ፖለቲካዊ መረጋጋት ላይ ከመሆን አልፋ ምስራቅ አፍሪካን በማስተዋወቅ እና በማረጋጋቱ የአካባቢው ግዝፈት ላይ ደርሳለች። ከጎረቤት ሃገሮች በተለይ እና በማረጋጋቱ የአካባቢው ግዝፈት ላይ ደርሳለች። ከጎረቤት ሃገሮች በተለይ ከሱዳን ጋር የጫነው የወዳጅነት እርሾም ረድቶት ኢህአዴግ ከቀደምቶቹ የኢትዮጵያ መሪዎች የተሻለ የወዳጅነት ግንኙነት መፍጠር ችሏል። ይህም የታችኛውን የተፋሰስ ሃገራት ቀደም ብላ አስተባብራ አሁን ብዙ የተባለሰትን አባይን የመገደብ ስራ መጀመር ትችል ነበር። በተለይ ሱዳንን ወደ ራሷ ጎራ በማለል ሃገር ላይ የአቶ መለስ መንግስት ዳኝነት ታይቶበታል። ከቀደመ ወዳጅነታቸው አንፃርና በቅርቡ በሱዳን በኩል የተደረገውን የኢትዮጵያን በአባይ ወንዝ የመጠቀም መብት የመቀበል ዘንባሌ ስናስተውል የኢትዮጵያን ነገሩን ከመጀመር መዘግየት ያሳያል።

እዚህ ላይ ምናልባት የኡስኒ መባረክ መንግስት ጥንቁሩ እንደተገዳረጠ ሊነሳ ይችላል። በግሌ ይህን መቀበል ይከብደኛል ምክንያቱም የአባይ ጉዳይን

በተመለከተ በግብፅ የሚመጡ መንግስታት ሁሉ አቋማቸው ተመሳሳይ ነው ብዬ ስለማስብ ነው። ስለዚህ ነገሩ ቀደም ብሎ በጀመርም የኦሲኒ መብረክ አስተዳደር ሌል የሚችለው ነገር የመርሱም ሆነ የተከታያቸው አልሲሊ መንግስት ከሚለው እምብዛም የሚለይ አይሆንም ነበር ብዬ እገምታለሁ። የነገሩ መሃንዲስ የተባሉት አቶመለስ የኦሲኒ መብረክ መንግስት ወንበር የተነቃነቀበትን የግብፅን ክፉቀን ጠብቀው ወንዙን ለመገደብ መነሳታቸው ከኦሲኒ መብረክ አስተዳደር ይገኙማቸው የነበረውን የወዲያው እስጣገባ እንዲያመልጡ መርዳቱ አልቀረም።

ይሄ ማለት ግን የግብፅ ክፉቀን አያልፍም ማለት አይደለምና የአቶ መለስ አባይን ለመገደብ የመረጡት ቀን እና አጋጣሚ ከግብፅ ጋር የሚኖረውን እስጣገባ ያዘዘው ይሆናል እንጂ አያስቀረውም። አሁን በተግባር እየታየ ያለው የግብፅ ሁኔታ ይህን የሚያጠናክር ነው። ግድቡ እንደተጀመረ ሰሞን ምንም የተቃውሞ ድምፅ ሳታሰማ የቆየችው እና አሁን ጦር ለመምዘዝ የምትገልገለው ግብፅ እያደረገች ያለው ነገር ይህን የነገር መዘግየት መቅረት እንዳልሆነ የሚያስመስክር ነው።

ዞርዞር እስጣገባው ማይቀር ከሆነ ደግሞ ኢትዮጵያ የአረብ ስፕሪንግ ያመጣውን ግርግር ሳትጠብቅ ጉዳዩን ቀደም ብላ ብነታሳ ኖሮ ተገቢውን ዲፕሎማሲያዊ ስራም ለመጥከር ያስችላት ነበር። ይሄ ደግሞ ከምንም በላይ ለግድቡ መስሪያ የሚያግዝ ገንዘብ ለማፈላለግም ይመች ነበር። በዚህ እሳቤ ውስጥ ግን የአቶ መለስ መንግስት አባይን ለመገደብ ሲነሳሳ በሃገር ውስጥ ፖለቲካ ሊኖረው የሚችለውን ፍላጎት ሳይጨምር ነው። በግድቡ ስም ሊገኝ የታሰበውን የውስጥ ፖለቲካዊ ትርፍ ግምት ውስጥ ካስገባን አባይን ለመገደብ የተመመረጠው ሰአት ተገቢ ሊሆን ይችላል።

ስባይን ለመጠቀም ግብፅን ማስፈቀድ ስለብን?

ድንበር ተሻጋሪ ወንዞችን ለግድብም ሆነ ለመስኖ ለመጠቀም ማደረገው እንቅስቃሴ ሃገር ውስጥ ሰርገው የሚቀሩ ወንዞችን ከመጠቀሙ በላይ ዲፕሎማሲያዊ ውስብስብ ጉዳዮችን ማለፍን ግድ ይላል። ምክንያቱም ድንበር ተሻጋሪ ወንዞች ድንበር ሲሻገሩ የሚመነጨበት ሃገር ብቻ ንብረት መሆናቸው ያበቃና የተፋሰስ ሃገራቱ ሁሉ ባለመብትነት ይመጣል። አባይም

ብዙ ተፋሰሶች ያሉት ሽንጠ-ረዥም ወንዝ ነውና ሃገራችን ምንም እንኳን የወንዙ መፍሰድያ ስማኒያ ፐርሰንቱን የወንዙን ውሃ የምታበረክት ብትሆንም የተፋሰሱን ሃገራት ጥቅም ሳታማክል ወንዙን እንደልቧ የመጠቀም መብት የላትም። በስራ ላይ ያሉት የድንበር ተሻጋሪ ወንዞች ህጎችም የተፋሰስ ሃገራቱን እኩል ተጠቃሚነት በሚያበረክቱት የውሃመጠን እና ሌሎች ተጨባጭ ሁኔታዎችን ባገናዘበ መልኩ እንደሚሆን ይደነግጋል። በተጨማሪም ድምበር ተሻጋሪ ወንዞችን በተፋሰስ ሃገራቱ ለመጠቀም ሲያስቡ በትኩረት መታየት ያለበት የሌሎችን ሃገራት ጥቅም የማይጎዳ መሆኑን ማረጋገጥ ነው። እዚህ ላይ ለሃገራችን በአባይ ላይ ተጠቃሚ የመሆን መብት አረንጓዴ መብራት የሚሆነው በምታበረክተው የውሃመጠን እኩል ተጠቃሚነትን የሚፈቅደው ህጋዊ መሰረት ነው። በተጨማሪም የታችኞቹን ተፋሰስ ሃገራት ጥቅም ባለመጉዳቱ በኩልም ሃገራችን ያደረገችውን ጥንቃቄ ሱዳን ራሷ የመስከረችው ነውና በዚህ ላይም ህገ-ወጥነገር አልተሰራም - በኢትዮጵያበኩል።

በሌላ በኩል ግብፅ ይህን ትርጉም ሰጭ ወቅታዊነት ያለው እና የሁሉንም ተፋሰስ ሃገራት ፍላጎት የሚያሟላ ገዢነብ ወደጎን በማድረግ ያልፈበትን የቅኝ-ግዛት ህግ ሙሉ በሙሉ የራሷን ፍላጎት የሚያስጠብቅ ስለሆነብቻ ዘላለማዊ ማድረግ ትፈልጋለች። ለተግባራዊነቱም ሱዳንን ከጎኗ አድርጋ ተገቢ ያልሆነውን ተቀባይ ለማድረግ ስትደክም ኖራለች።

ይሄ አካሄድ ግን የህዝብ ብዛታቸው እየጨመረ በሚሄደ ቁጥር የበለጠ አባይን የመጠቀም ፍላጎት እያሳዩ በመጡት የላይኛው ተፋሰስ ሃገራት ዘንድ ተቀባይነት እያጣ ነው። በተጨማሪም ሞቶ ርቆ በተቀበረው የቀኝ አገዛዝ ስርአት የተደነገገን ህግ በነፃነት እና እኩልነት ዘመን እየመዘዙ እንደ ትክክለኛ መከራከሪያ ማቅረብ አውቆ የመተኛት ራስ ወዳድነት ስለሆነ ተቀባይነት አይኖረውም። ይህን በመገንዘብ በተለይ በኢትዮጵያ ግንባርቀደም አስተባባሪነት የተመሰረተው የተፋሰስ ሃገራ የምክክር መድረክ እና እሱን ተክትሎ የመጣው የኢንቴስ ስምምነት ይበል የሚያሰኝ እና ግብፅን ከነአፈጃ የራስወዳድ አቋሚ ለብቻ የሚያስቀር እርምጃ ነው።

መሻሻል እና መብራራት ያስፈልገው/የነበረባቸው ጉዳዮች

ኢህአዴግ ዘግይቶም ቢሆን የጀመረውን ግድብ ስኬታማ ለማድረግ አሁን እየሄደባቸው ያሉትን አንዳንድ ተሳሳቱ አካላት ማስተካከል አለበት። በመጀመሪያ ደረጃ አባይ የኢትዮጵያ ህዝብ ሁሉ ጉዳይ በመሆኑ የኢህአዴግ ባለስልጣናት እና ደጋፊዎች ራሳቸውን የአባይነገር እንቅልፍ የሚያሳጣቸው በለጥ ያሉ ተቆርቀረዎች አድርገው በጉዳዩ ላይ የተለየ አቋም ያሳያን ዜጋ ሁሉ የሃገር ጠላት አድርጎ ፕሮፖጋንዳ መስራቱ ቢቀር ጥሩ ይሆናል። ምክንያቱም የኢህአዴግ አካላዊ ብቸኛው ትክክለኛ መንገድ ሊሆን ስለማይችል ከኢህአዴግ ሃሳብ ጋር መለያየት ማለት የአባይን መገደብ መቃወም፣ የግብፅ ተላኪ መሆን ማለት አይደለም።

ከዚህ ስህተት ለመዳን የኢህአዴግ ተቃዋሚም ሆነ ደጋፊ ኢትዮጵያዊ የሆነ ሁሉ የአባይን መገደብ እንደማይጠላ ማመን አለበት። ስለሆነም ተቃዋሚ ፓርቲዎችን በአባይ ጉዳይ ላይ ከማግለል እና ከማጥላላት ቅርበው መልካም ነው ያሉትን አሳብ እንዲሰነዝሩ ቢደረግ አባይን የኢትዮጵያዊያን ሁሉ የጋራ ጉዳይ አድርጎ ኢህአዴግንም ሃምሳ ሎሚን ብቻውን ከመሸከም ያድነዋል። ምሁራንም እንደሆነ መስነቸው ስለግድቡ ለህዝቡ ማብራሪያ እንዲሰጡ ከባለስልጣናት የእንገነዘባለን የንግግር ስለትላይ ተቀንሶ ቢሰጣቸው መልካም ነው። የውሃና የግንባታ መሀንዲሶች፣ የክርሰምድር ባለሙያዎች (ጅእሎጅስቶች)፣ የህግ ባለሙያዎች፣ የፖለቲካ እና ዲፕሎማሲ ምሁራን ወዘተ በጉዳዩ ላይ ከፕሮፖጋንዳ በተለየ ሁኔታ ያለውን ስጋት እና አስቸዳሪ ሁኔታ ለህዝብ ያስረዱ ዘንድ መድረኮች በከፊት አለባቸው።

ስለ አባይ ጉዳይ ያሉ እውነታዎችንም መንግስት በጊዜ ለህዝቡ ይፋ ማድረግ አለበት። ህዝብ የሚፈለገው መዋጮ ለመሰብሰብ ብቻ መሆን የለበትም። መዋጮውን ለመብሰብም ቢሆን በቅድሚያ በህዝብ ዘንድ የባለቤትነት መንፈስ መፈጠር አለበት። ለዚህ ደግሞ ከመንግስት ዘንድ ከአሁኑ በጣም የተሻለ ግልፅነት መምጣት አለበት። ኢህአዴግ ግን አንዳች ነገሮችን ሁሉ ሚስጥር የማድረግ አባዜ አለበትና ይህን እያደረገ አይደለም። የግብፅ ባለስልጣናት በሀገራቸው ላይ ቡራክሪዩ ሲሉ ከነበረበት ድንገት ተነስተው ከኢትዮጵያው አቸቸው ጋር ለመወያየት መጥተው ሲሄዱ ምን የተለየ ነገር እንደ ተፈጠረ አይነገርም። ኢቲሲም እንደ ተለመደው ጉብስ ጉብሱን ነው የሚያወራው።

የህዝቡን መሰሉ አመኔታ ለማግኘት ግድቡን እየሰሩ ያሉት ሃገር በቀልና የባህር ማዶ ኩባንያዎች ለስራው የተመረጡበትን መስፈርት በተመለከተ በህዝብ ዘንድ ያለውን ግርታ የሚያጠራ ማብራሪያ መስጠት ከመንግስት ይጠበቅ ነበር። ለምሳሌ በግልገል ጊቤ ሁለት የሃይል ማመንጫ ግድብ ስራ ውጤታማ ያልነበረው የጣሊያኑ ሳሊኒ ኩባንያ ያለውም ያለጫረታ የአባይን ድልድይ እንዲሰራ የተደረገበት ምክንያት ግልፅ መደረግ የነበረበት ሌላ ነጥብ ነው። የብረት ማቅለጠ ሚና የተሰጠው መከላከልያ ኢንጅነሪንግ፣ ሲሚንቶ የማቅረቡን ሃላፊነት፣ የወሰደው የኢፈርቱ መሰብ ሲሚንቶ ፋብሪካ እና እህት ኩባንያው መስፍን ኢንጅነሪንግም አቅማቸው የግድቡን ታላቅነት የሚመጥን መሆኑ እና ከማን ጋር ተወዳድሮ እንደተመረጠ ማወቅ ይፈልግ ነበር ደሞዜን የሚገባለው ህዝብ።

ዲፕሎማሲውን በተመለከተም በባድመ ጉዳይ የታየው አይነት ጥፋት እንዳይደገም ጥንቃቄ መደረግ አለበት። ከመጀመሪያው የግድቡ ስራ ውሳኔ ይፋ ሲደረግ ግብፅ ምንም አይነት ተቃውሞ እንዳላነሳች፣ እንደውም ሃገራችን በአባይወንዝ የመጠቀም መብቷን እንደተቀበለች ሲነገረን ከነበረው በተቃራኒ ግብፅ ሰንበት ብሎ ደግሞ ሃገራችንን እስከመውጋት ልትሄድ እንደምትችል ስትደልት የነበረበትን ፊልም በአይናችን አይተናል። በዛው ሰሞን የታችኛው ተፋሰስ ሃገራትን አቋም የመደገፍ ዝንባሌ አሳየች የተባለችው ሱዳን ቢያንስ የኢንቴሌውን ስምምነት እስካልፈረመች ድረስ በአቋሟ ዕናት እርገጠኛ መሆን አይቻልምና የሱዳን አቋም ምን ያህል ጠንካራ እንደሆነ መጣራት አለበት እንጂ ቶሎ እምነት ተጥሎበት ማዘናጋትን እንዳያመጣ ጥንቃቄ መደረግ አለበት።

ግብፅን በተመለከተም «ከላበደች በስተቀር ጦርነት አታነሳም» ከማለት ባለፈ ጦርነት የማታነሳበትን ምክንያት ከስሜታዊነት በተላቀቀ ሁኔታ በምክንያታዊነት ላይ የተመሰረተ ማብራሪያ መስጠት ከመንግስት ይጠበቃል። ግብፅ የጉንደት እና ጉራ ሽንፈቷን እያስታወሰች እስካሁን ስለምትፈራን ጦርነት አታስብም የሚለው የባለስልጣናቶችን ክርክር እንኳን አድማጭ ሊቀበለው ራሳቸውም አምነውበት የሚሉት ነገር አይመስልም። ይልቅስ ወቅታዊ ሁኔታዎችን እየጠቀሱ እነሱ እርግጠኛ የሆኑበትን የግብፅን ወደጦርነት ያለመግባት ምክንያት ለህዝብ በሚያሳምን መልኩ ማስረዳት አለባቸው።

ግብፅ ጦርነት አታነሳም?

ግብፅን ያለ አባይ ማሰብ ከብዳል። በመሆኑም አባይ ተነክቶ ግብፅ ጦርነት አታነሳም ሲባል ግር ይላል። መሪዎቻችንም በተደጋጋሚ ግብፅ ካለበደች ጦርነት አታነሳም እያሉን ነው። ቃሉ መጀመሪያ የተነገረው በአቶ መለስ ነበር። የእርግጠኝነታቸው ምክንያት ደግሞ የጉንደት እና ጉራ የግብዎች በኢትዮጵያ መሸነፍ ነበር። በበኩሉ ግብፅ ወደጦርነት አትገባም የሚለውን የአቶ መለስ አሳቤ ብጋራም የጉንደትና ጉራን ድል እንደ ምክንያትነት መቅረብ ግን የምስማማበት አይሆንም። ምክንያቱም ድሎቹ የሚሳዩት የዛ ዘመኑን ተጨባጭ ሁኔታ እንጂ የአሁኑን ስላልሆነ ነው። መሪዎቻችን በተለይ አቶ መለስ ይህን ሲሉ የአድዋን ድላችን ለማይጨው እንዳልረዳን ሳያውቁ ቀርተው አይመስለንም።

ታሪክን በማነሳሳት የማይታወቁት የኢህአዴግ ባለስልጣናት ይሄ አሁን የሚሉትን በማያስኬድ ሁኔታ ታሪክን የወደፊቱን ለመገመት የመጠቀም አካሄድ ትተው የወቅቱን ሁኔታ ባገናዘበ ሁኔታ ግብፅ ጦርነት አታነሳም ያሉበትን አሳቤ በያስረዱን ተሻይ ነበር። ይህ ጉዳይ ተብራርቶ ከመሪዎቻችን እንደምንሰማ ተስፋ እያደረግን ግብፅ ወደጦርነት አትሄድም በሚለው ሃሳብ ላይ የምስማማበትን የራሱን አሳቤዎች ላንላ።

የግድቡ አላማ ለሃይል ማመንጫነት ብቻ መሆኑ ግብፅ ከአባይ ታገኝ የነበረውን የውሃመጠን በተጋነነ ሁኔታ አይቀንሰውም። በእርግጥ መንግስት የሚለው ግድቡ በፊት ግብፅ ከምታገኘው የውሃ መጠን ምንም ለውጥ አይመጣም የሚለው ትክክል አይደለም። በግድቡ ውስጥ ተፈላጊው የውሃመጠን እስኪጠራቀም ድረስ ግብፅ በአመት ታገኘው ከነበረው የውሃ መጠን ውስጥ ሃያ ፐርሰንቱን ታጣለች። ይሄ ግን ጦር ሊያስመዝዝ የሚያስችልጉድለት አይደለም።

የሱዳን ወቅታዊ የአቋም ለውጥም በሁለት መንገድ ጦርነቱን እውን ከመሆን ያግደዋል። በአንድ በኩል የሱዳን ከታችኛው ተፋሰስ ሃገራት ጋር የመስማማት ዝንባሌ ግብፅን አሸንፎ ምርኩሷ የቀኝ ግዛት ውል ጋር ለብቻዋ እንድትቀር ያደርጋትና የቀደመ (ከሱዳን ጋር በህብረት ከነበረችበት ጊዜ)ጉልበቷን ያሳጣታል። የሱዳን ከግብፅ ጎራ ወደ ተቀሩት የታችኛው ተፋሰስ ሃገሮች ማዘዝበል ግብፅን ብቻዋን ሲያስቀር ለሃገራቱ ደግሞ ብርታትሊሆን ይችላል።

የሃይል ሚዛኑ ወደ አብዛኛው ሃገር ማዘዝሉ ደግሞ ግብፅን ወደጦርነት ከመሄድ ይልቅ የቀደመ አቋሚን እንትፈትሽ ሊያደርጋት ይችላል።

የግብፅ ከኢትዮጵያ ያላት ምልካምድራዊ ርቀትም ሌላው የጦርነቱን ገቢራዊነት ጥያቄ ውስጥ የሚከት ነው። የኢትዮጵያ ጎረቤት የሆነችውን ሱዳንን ለወታደራዊ ሃይል ማስፈሪያ ልትጠቀም ትችላለች የሚለውን ብዙ ጊዜ የሚነሳ ስጋት የአሁኑ በሱዳን በኩል እየተስተዋለ ያለው አዲስ የአሰላለፍ ለውጥ ከተፈፃሚነት ያመክነዋል። የወታደራዊ ደጅን ያላገኘችው ግብፅ የሚሳካል እና የአየር ጥቃት ለማድረግ ብትፈልግ እንኳን የሱዳንን ፈቃድ ማግኘት ግድ ነው። ኢዮጵያ ከሁለቱም ሱዳኖች ጋር ያላት ወቅታዊ መልካም ዲፕሎማሲያዊ ግኝትነት እና ወቅታዊው የሱዳን የአቋም ለውጥ ተደማምረው የግብፅን ወታደራዊ ጉዞ ከመሆን ወደአለመሆን እንዲያደላ ያደርጉታል።

የግብፅን ወታደራዊ ወጭ በየአመቱ አንድ ነጥብ አምስት ቢሊዮን ዶላር በመመደብ የምትደግፈው አሜሪካ ሁለቱ የአፍሪካ ዋነኛ አጋርቿ ወደጦርነት ሄደው የምስራቅ አፍሪካን ሰላም እንዲያደርሱ የምትፈቅድ አይሆንም። ከዚህ ይልቅ ጉዳዩን በድርድር እንዲፈቱ አጥብቃ እንደምትፈልግ እውን ነው። ወደድርድር ሲመጣ ደግሞ ያፈጀ የቅኝግዛት ውልን ይዞ ከምትመጣው ግብፅ የኛዋ ሃገር በህግ ፊት ሊያሳምን የሚችል መከራከሪያ አላትና መብቷን ማስከበር ትችላለች። ነገር ግን ለዲፕሎማሲያዊ ስኬት እውነትን መያዝ ብቻ በቂ ስለማይሆን እውነትን መግለፅ የሚያስችል በቂ እውቀት እና ልምድ ያለው ብርቱ ዲፕሎማት ያስፈልጋታል ሃገራችን።

ስስፒ እውነታዎች

የግድቡን መሳካት ከሚገዳደሩ እውነታዎች አንዱ የገንዘብ እጥረት ነው። የወር ደሞዝ ተለግቦ፣ ቦንድ በህፃናት ስም ሳቀይር ተሸጦ ተብሎ ሌላም ሌላም ተደርጎ በአንድ አመት ውስጥ የተሰበሰበው የገንዘብ መጠን ጣራ ከ 5 ቢሊዮን እንደሆነ እየተነገረ ነው። የገንዘቡ መጠን ግድቡ ይጠናቀቃል ተብሎ ከተገመተበት ጊዜ ቅርበት ጋር ሲተያይ የገንዘብ ነገር ወገብ የሚይዝ ተግዳሮት እንደሆነ ያስገነዝባል።

የግብፅ አልጨበጥ ያለ ወጭ ወራጅ አቋምም ሌላው ስጋት ነው። ግብፅ ግድቡ ከተጀመረ አመት ጀምሮ የምታሳየው አቋምም አደናጋሪ ነው። ግድቡ

በተጀመረበት ሰሞን ታላቁው ነበረው ከዝምታ እስከ የይሁንታ አዝማሚያ ጊዜ ለመግዛት ታደርገው የነበረ ስልት መሆኑን ቆየት ብላ ደግሞ የምታሰማው ባቻ ምስክር ነው። ከዚህ መለስ ብላ ደግሞ አዲስ አበባ ድረስ ገስግሳ መጥታ እንስማማ፤ እንነጋገር፤ ወንድማማች ህዝቦች ነን እያለች ስትለን ነበር። ቀጥሎ ደግሞ ምን ትል ይሆን የሚለው ነገር ለኢትዮጵያ የማያሳስብ አይደለም።

አባይ ጉዳይ ውስብስብ እና ላቅ ያለ የዲፕሎማሲ ጥበብን የሚጠይቅ ነው። የዲፕሎማሲው ነገር ዋናው ሰው አቶ መለስ በሀይወት እያሉ እንኳን ብዙ የማይሰምርለት የኢህአዴግ መንግስት ይህንን ውስብስብ የዲፕሎማሲ ስራ በልቅና መወጣት ይችላል ይሆን የሚለው ጉዳይም ያስጋል። ስጋቱን የሚያብሰው ደግሞ መንግስት በጉዳዩ ላይ የምሁራንን እገዛ ሲጠይቅ አለመታየቱ ነው።

ከላይ የተቃቀሱትን ሳንዘዎች አልፎ ግድቡ እውን ቢሆን እንኳን በደለል የመሞላቱ ስጋት እና ደለሉን ለማዕዳት ሃገራችን የሚጠበቅባት ገፋ ያለ ወጭም ሌላ አራስምታት ነው።

6.5 የቆሞ ቀርነት ፖለቲካ!

በፊውዳሊዝም ፖለቲካዊ ዘዴዬ የኖረው የሃገራችን ዘውዳዊ መንግስት የእድሜውን ርዝመት ያህል ሃገሪቱን ውጥንቅጥ ውስጥ ከቶ የኖረ ነው። ከዚህ ዘመን ውስጥ ደግሞ «ዘመን መሳፍንት» ተብሎ የሚጠራው ከ 1769-1855 የቆየው ዘመን የሃገሪቱን ህልውና ፊትና ውስጥ ከቶ የነበረ የጦርነት እና የአልቂት ዘመን ነበር። የዘውዳዊ አገዛዙ ዘመን መደወሪያው ፊውዳሊዝም፤ ነገስታቱም ከቤተ-ክህነት ያልዘለለ ግንዛቤ የነበራቸው እንደመሆኑ በዘመኑ ስለጠፋው ጥፋት በዚህ ዘመን የንቃት ደረጃላይ ሆኖ መሪዎቹን ከመውቀስ ይልቅ በነበራቸው ውሱን ግንዛቤ ለሃገራቸው ላበረከቱት አስተዋዕኦ እውቅና መስጠቱ ተሻይ ይመስለኛል። በተለይ የነገስታቱ የሃገር ፍቅር ከዙፋኑ አውርዶ እንደተራ ወታደር እስከመዋጋት የሚያደርስ ነበርና መወደስ አይባባሰንም።

በአንፃሩ በዛሬ የንቃት ደረጃ ሲፈተሽ ጥፋት የሚባሉ በርካታ እንክፍኞች እንደነበሩባቸው የማይካድ ሃቅ ነው። ይህ የሚያግባባውም ትናንትን በዛሬ ሚዛን መመዘኑ ትክክል ነው ተብሎ ከታሰበ ነው። ያም ሆነ ይህ ብሞተ ስርዓት ላይ ከዚህ በላይ ጊዜ ማጥፋት አይገባም እንዲሉ ፕሮፌሰር መስፍን

ነገስታቱን እነሱ ካለፉ ከስንት አመት በኋላ ወደ ጠረጴዛ የመጣውን የሰብአዊ መብት አከባባር ፍልስፍና እያነሱ እሱን በመተላለፍ ማብጠልጠል እልፍ ማይል ወደ ኋላ ተጉዞ ቆሞ መቅረት ይመስለኛል። በዘመነ ኢህአዴግ ብቅ የሚሉ ጦማሪያን ደግሞ እጃቸውን የሚያፍታቱት፤ ፖለቲከኞች ህዝባዊ ድጋፍ ለማግኘት የሚሞክሩት እነዚህን ነገስታት በማብጠልጠል ሆኗል። ነገሩ በአመዛኙ ከኢህአዴግ ወደ ስልጣን መምጣት ጋር ሃገሪቱን ከወረሳት የዘረኝነት አባዜ የሚነሳ ነው። ለዚህ ማመሳከሪያው የእነዚህ ጦማሪያ ትችት ፍላጎ የሚወረወረው ከነሱ ብሄር ባልሆኑ ነገስታት ላይ ሲሆን ትክክለኛውን የሚሏቸውን ነገስታት ደግሞ በፊውዳላዊ ስርአት ውስጥ ዲሞክራቲ፤ ብዕዕ እና ነብር በጥሬ የሚገድሉ ጀግኖች ለማድረግ መፋተራቸው ነው። ነገሩ ባስ ሲል ደግሞ የእኛ ሰፈሩ ባላምባራስ እንትና ከእንትን ምንጭ ማዞሪያ መለስ የተመለመሉ ወታደሮችን ብቻ ይዘው ጣልያንን ስላርበደበዱ የተራራማውን እና ቆላማውን ምድር ህዝብ ይዘው ካሸነፉት እሄ እንትና አንሰው ምክትል ጀግና መደረግ የለባቸውም እየተባለ ቁም ነገር እንደያዘ ሰው በምሬት ክርክር ይገጠማል። የሰብአዊ መብት ጉዳይ ባልተነሳበት፤ የሰው ልጅን ገበያ አውጥቶ መሸጥ ሽምብራ እንደመሸጥ ነውር በሌለው ዘመን እሄ እንትና ባሪያ እንዲሸጥ ፈቅዶ ነበርና የነፃነት አባት ሳይሆን ሃገር ከሃዲ ነው የሚል ክርክር በዚችው መዕሄት ላይ ያነበብነው «ትንታኔ» ነው። ለሃገራቸው ክብር ሲሉ ከሃገር ዳርቻ በእግር በፈረስ ተጉዘው በጣም ራ ክንዳቸው ጠላትን ድል የመቱ ወንድማማቾችን ለመነጣጠል «አንኮበራዊ» እና «አክሱማዊ» አርበኞች የሚል ስራ-ፊት ሽንሽናም እንደ ደህና ነገር እየተወሳ መጥቷል። ለአንባቢ ቁምነገር እንደሚያቀብል ሰው ብዕር አንስተው እንደ እየሩሳሌም ቆነጃጅት «አክሱማዊያን እልፍ ገደሉ አንኮበሮች ግን ሺ ብቻ» እያሉ ለሰፈራቸው ሰዎች ለመዘፈንም ይሞክራቸዋል። ይህ ሲባል የተረሳው ጉዳይ «አንኮበራዊውም» ሆነ «አክሱማዊው» ገዢ ያደረገውን ያደረገው ግዛቱን አስፋፋቶ ከተገዢዎቹ የሚሰበስበውን አመታዊ ግብር መጠን ለማሳደግ እንጂ «አክሱማዊ» እና «አክሱማዊ» ማን ይጀግናል ለሚለው መልስ የሚሆን ነጥብ አስመዝግበው አልፈው፤ እኛ የልጅ ልጆቻቸው ደግሞ እንድንተነትነው አልነበረም።

የቆሞ ቀር ፖለቲከኝነት አባዜያችን የሃገር ድንበር ከቀይ ባህር ማዶ ይሆን ዘንድ የተዋደቁ እንደ አሉላ አባነጋ አይነት ሃገር ወዳዶችን አስበውት በማያውቁት መልኩ የገድላቸውን አክራሪነት እና የጀግኖቹን ወገንተኝነት ቡተወለዱበት መንደር ብቻ ተወስኖ የሚቀር አስመስሎ ከማለብ አልፎ

እስከ መፃፍ ይደርሳል። ይህ እንግዲህ ቆሞቀርነት ብቻ ሳይሆን በእስፌሪ ሁኔታ እየተዋሃደን ያለው የዘረኝነት እና የመለያየት አባዜያችን ያመጣው ልክፍት ነው። ከዚህ በተዋጀ ሁኔታ ከታሰበ ግን አሉላም የሁላችንም ጀግና ናቸው፤ ዶግአሊም ሆነ አድዋ የኢትዮጵያዊ ሁሉ ድል ነው፤ አሉላ ቀርቶ ዘርአይደረስም ስለኢትዮጵያ የተጋደሉ የኢትዮጵያዊ ሁሉ ጀግና ናቸው።

ከዚህ ባረገጠ መልኩ አሉላን የትግራዊያን ብቻ የጀግንነት ምልክት አድገው ሊያቀርቡ ለሚሞክሩ ተክረካሪዎች መቅረብ ያለባቸው ወላጅ ጥቂዎች አሉ። እነዚህ የወንዝ ልጅ ነን ባዮች በጀግናው አሉላ አባነጋ ስም ተሰይሞ የነበረው ትምህርትቤት በመለስ ዜናዊ ስም ሲቀየር ምነው ይህ ተቆርቋሪነታቸው ለመለስ ሌላ ትምህርት ቤት ይሰራ እንጂ የመለስን ስም ለመስቀል የራስ አሉላ ስም መውረድ የለበትም ለማለት አላስቻላቸውም? ወይስ የአንድ ትግራዊ ስም በሌላ ትግራዊ ስም መተካቱ ችግር የለውም? እርግጥ በዘረኝነት አዘራት ለተተበተበ ሰው ይህ ያሳምን ይሆናል ተገቢ ነው ማለት ግን አይደለም። ከወንድሞቻቸው ጋር ሲጋደሉ ሰሞቱ የህወሃት ሰማዕታት ስንት ነዋይ የፈሰሰበት ሃውልት ሲሰራ የራስ አሉላ አዕም ያረፈበት ቦታ ይህ ነው የሚባል ምልክት የሌለው መሆኑ፤ ይህ ሳያንስ ምዕዋ ላይ ደርግ ያሰራው ሃውልታቸው ሲፈርስ ከአንክበራዊያን ጋር ለማወዳደር ሲሆን የሚፈጥኑ የወንዝ ልጅ ነን ባዮች ተቆርቋሪነታቸው ምንም ያላናገራቸው ለምን ይሆን? እዚህ ላይ በዚህ ጉዳይ ላይ ድምዳሜውን ማሰማት ያለባቸው ከትግራይ የሆኑ ወገኖች ብቻ ናቸው ለማለት አይደለም። ምክንያቱም እንደ አፄ ምኒልክ፤ አሉላአባነጋ፤ አብዱላ አጋ፤ ሙሉኔታ ቡሊ (በስማአቸው ይጠራ የነበረው የሆለታው የጦር ትምህርት ቤት አሁን በሃየሉም እርአያ ስም ተቀይሯል)፤ በላይ ዘለቀ አይነት የሃገር ባለሙሉታዎች ስም ተገቢውን ክብር ማግኘት ያለማግኘት ጉዳይ ሁላችንንም የሚመለከት ነው። ለዚህ ወደ ሰዎቹ የትውል መንደር መርጥ አያስፈልገንም፤ በያንስ ነጭ ወራሪን እንበርክከው ጥቁር አፍሪካዊ ወገኖቻችን ያላገኙትን ክብር በኢትዮጵያ ሰማይ ስር ለተፈጠርን ሁሉ እጎናዕፈውናልና።

በትግራዊነት እና አንክበራዊነት ላይ በሚያጠነፍን ስንዝሮ ትንታኔ ፍቅር የወደቁ ተንታዎች ሌላው መለያ የፈለቁበትን ትግራዊነት ለማወደስ እና አንክበራዊነት ብለው የሰየሙትን አካል ለማንኳሰስ ከአፄምኒልክ ዘመን አሰፍ ማለት አለመቻላቸው ነው። በእነሱ መንገድ ተጉዘን በሚገባቸው ቋንቋ

እንነጋገር ከተባለ ወደ ዘመነ መሳፍንነት መንዝ ግድ ይላል። ወደዛ ከተኪደ ደግሞ በዘመኑ አሻንጉሊት መንግስታትን እየሾሙ፤ የሃገሪቱን ህልውና ማጥ ውስጥ የከተተ የረሻጦም ዘመን መተላለፉን ያመጡ፤ በሃገሪቱ ታሪክ ታደቱ በማይታወቅ ሁነታ የማዕከላዊ መንግስትን አቅም ያደቀቀ የአካባቢ አለቆች ጉልበት መፈርጠምን እየኮተኮቱ ያሳድጉ የነበሩት ሚኒሌል ስቡል ትግራዊ ናቸውና የአፄ ምኒልክ ስም የሚገረፍበት የቆሞቀርነት ብዕር ለበቅ በዚህ ሰው ላይም ሊወርድ ነው። ከዛ እልፍ እንበል ከተባለ ደግሞ የእንግሊዝን ጦር እየመሩ ወንድማቸውን አፄ ቱወድሮስን ያስገደሉት ትግራዊው አፄ ዮሃንስ የመሆናቸው እውነት አፍጥጦ ይመጣል። ይህን ብለን ሳንጨርስ ደግሞ አፄ ዮሃንስ ከዙፋን ወርደው እንደ ተራ ወታደር ስለሃገራቸው ሊፋሉሙ መተማ መገኘታቸውን፤ በዛውም ወድ ህይወታቸውን ማጣታቸውን ታሪክ ያስረዳናል። ይህን በሰማንበት ጆሮ ደግሞ የመቀሌው ራስ ሃይለስላሴ ጉግሳን የባንዳነት ታሪክ ማድመጣችን አይቀርም። ይህ መለሱ የታሪክ ሻገርጉር የሚያስረዳው ሰዎች በወለዱበት መንደር ምክንያት ጀግናም ሆነ ባንዳ ሊሆኑ እንደማይችሉ ነው። ይህን የሚወስነው ከትውልድ መንደር፤ ከቋንቋ፤ ዘር ውጭ የሆኑ ብዙ ምክንያቶች ነው። ይልቅ የታሪክን ግራ ቀኝ ሳናስተውል ልክ ነው ባሉት መንገድ በፍፁም ልባቸው ለሃገራቸው ነፃነት በተዋደቁ ዋናቻችን ላይ ዘረኝነታችንን በብዕራችን ግንኙነት ለመግለፅ ስንንደረደር የምናስተው ብዙ ይሆናል። ይህ ማለት ቀደምቶቻችን ምንም ስህተት አልሰሩም ማለት አይደለም። ይልቅስ ወድጋላ መለስ ብለን የዋናቻችንን ስራ ስንገመግም በሚዛናዊ ጭንቅላት፤ ከዘረኝነት በተዋጀ ጨዋ ብዕር፤ ከሁሉም በላይ ደግሞ ለትንታኔ የሚበቃ የእውነት ስንቅ ይዘን መሆን አለበት ለማለት ነው።

በአፄ ምኒልክ ዘመን ቆሞ የመቅረቱ ነገር የኦሮሞ ህዝብን ከኢትዮጵያ እንገነጥላለን ይሄ እንዳይሆን ከተፈለገ የኦሮሞ ህዝብ ጥያቄ የተመለሰበት ኢትዮጵያ መመስረት አለባት (ጥያቄ የሌለው ኢትዮጵያዊ ይኖር ይሆን?) በሚሉ የኦሮሞ ብሄርተኛ ልሂቃን ዘንድም ይስተዋላል። እነዚህኞቹ ከሚኒልክ ዘመን በፊት የህዝብ ቁጥር ማሻቀብ በፈጠረው የእርሻ እና ግጦሽ መሬት መስል የተፈጥሮ ሃብቶች እጥረት ወደ ሰሜን ራያ ድረስ የራቀ ጉዞ እደርገው እንደ ነበሩ፤ ይህ ጉዞዋቸው ደግሞ የወይራ ዝንጣፊ የያዘች እርግብ የምትመራው፤ አንድም ሰው ሳይሞት የተደረገ መስፋፋት እንዳልሆነ ቢያውቁትም ደግመው ማሰብ አይፈልጉም። ለምን ቢባል ይህን ማመን የአፄ ሚኒልክን የተስፋፊነት እንቅስቃሴ አሁን በሚራዝበው መጠን

ለማራገብ አቅም ያሳጣል። ነገሩ በመስፋፋት ውስጥ ያለው ደም መፋሰስም የኢኮኖሚያዊ እና ፖለቲካዊ አምራቶች ያመጡት በማንኛውም ተስፋፊ ለከፍተኛ የሚችል ሁኔታ እንጂ ሰውን በዘሩ ማጥቃትን አላማ ያደረገ ክስተት አለመሆኑን ያረጋግጣል። ይህ መሰሉ የመስፋፋት ግስጋሴ ደግሞ የምርጫ ሳጥን ተይዞ የነበረች ህዝቦች ፈቃደኝነት እየተጠየቀ የማይሆን እንደሆነ ወደ መካከለኛ ዘመን የሃገራችን ታሪክ ተገብ፤ በአፍሪካ ደረጃ እንኳን በታሪክ መጠነሰፊ መስፋፋት ነበር የሚባልልትን የኦሮሞ ህዝብ የመስፋፈት ታሪክ በወጥ ማጤን ያስፈልጋል። ይህ ግን ዘረኝነትን የተከናወነ ቆሞቀር ፖለቲካዊ ትንታኔን ለምቶ ስሜቱ እንደገፋው የሚከተለውን ጂሊ ቁጥር ይቀንሳልና በዘር ፖለቲካ አቀንቃኞች ዘንድ አይፈለግም። በመሆኑም የኦሮሞ ህዝብን እና ማዕከላዊውን መንግስት ግንኙነት ፖለቲካዊ ታሪክ በአፄ ምኒልክ የሰልጣን ዘመን ጀምሮ የመጣ ነው በማለት እዛው ላይ ቆሞ መቅረቱ በብሄሩ ልሂቃን ዘንድ በብዛት ይስተዋላል። ይህ እንግዲህ ከላይ የተጠቀሰውን በአፍሪካ ደረጃ ሳይቀር በስፋቱ እና በወሰደው ጊዜ ርስዝማኔ በታላቅነቱ የሚታወቀውን የኦሮሞ ህዝብ ወደ ሰሜን መስፋፋት አውቆ የረሳ፤ በጎንደሪያን ነገስታት ቤተመንግስት የኦሮምኛ ቋንቋ መግባቢያ እስከመሆን ደርሶ የነበረበትን ሃቅ የነደ ክርክር ነው። ታሪክን በዚህ መልኩ በሚፈልጉት መንገድ መተንተኑ በህዝብ ነፃነት ስም መክረኛ ስልጣን ላይ ቁብ ብሎ ተረኛ አምባገነን ለመሆን ነው። በእውነት ለህዝብ ነፃነት ነው ከተባለ ደግሞ ትግሉ ያስፈልገበት ዋነኛ ምክንያት ታሪክ ሳይጣመም በአሳማኝ መንገድ መቅረብ አለበት።

ከላይ በተወሰነው መልክ በምኒልክ ዘመን ላይ ቆመው የሚቀሩ የኦሮሞ ብሄር ፖለቲካ ልሂቃን ከዚህ አለፍ የማለት ነገር በሚታይባቸው ሁኔታዎች ደግሞ ቀደም ሲል ቆመው የኖሩበትን ክርክር በሚጠናክር ሌላ ሁኔታ ላይ እመር ብሎ እዛ ላይም የጨው አምድ የመሆን ነገር ይታያል። ይህ ዘመን ደግሞ ወደ ኃ/ስላሴ ዘመን ያመራል። ይህኛው ክርክር በኃ/ስላሴ ዘመን በመንግስት ደረጃ በተያዘ እቅድ የኦሮሞ ህዝብ ከአንደኛ ደረጃ በላይ እንዳይማር መደረጉን፤ ይህም በወቅቱ ከስርዓቱ ማገር አንዱ የነበሩት ጀነራል ታደሰ ብሩ ኦሮሞ መሆናቸው ሳይታወቅ እንደተነገራቸው የሚያወሳው ክርክር ነው። ይህ አሳፋሪ እና መሆን ያልነበረበት ነገር ነው። ይህ ነገር እንደ በደል ለኦሮሞ ብሄርተኛ ልሂቃን የነፃነት ትግል ግብአት መሆኑም ከብቁ በላይ ነው። ይህ ሳይረሳ ነገሩ የተለገጠበት መንገድ የሚነግረን አንድ ትልቅ ጉዳይ በዛ ዘመን በትልቅ የመንግስት መንበር ላይ ለመሰየም ዘርን መጠየቅ እና

ማወቅ እንደማያስፈልግ ነው። ለዚህ ማመሳከሪው በወታደራዊ ክንፋ ትልቅ ደረጃ ላይ የነበሩት ጀነራል ታደሰ የዘር ሃረግ ሳይመዘዘዝ በመቅረቱ ይህ ሚስጥር ስለተነገራቸው ነው። እነዚህን እውነታዎች ሳናጤን ዛሬ ላይ ቆመን እንትና የተገደለው፤ የተሰደደው የእንትን ተወላጅ በመሆኑ ነው እያልን በዘር ክረጢታችን ውስጥ ሆነን፤ የዘረኝነት መነሳር አጥልቀን የምንሰጠው ትንታኔ ትርጉም አልባ ይሆናል። ወደዚህ አይነት ትንታኔ የሚመራንም አሁን አዲስ ታሪክ ለመስራት ካለመቻላችን የመጣ ስራፈትነታችን የሰጠን የተትረፈረፈ ጊዜ ውሃ እንድናላምጥ ስላደረገን ይመስለኛል።

ወደዋናው ነገር ስመለስ የኦሮሞ ህዝብ ከአንደኛ ደረጃ በላይ እንዳይማር፤ ቋንቋውም እንዳይስፋፋ ተደርጎ ነበር የሚለው ክርክር በብቁ ማስረጃ እየተደገፈ ይቀርባል። እዚህ ላይአብሮ መነሳት ያለበት ጉዳይ ይህን የሚሉ ልሂቃን አሁን ባህልን የማስፋፋት፤ ትምህርትን ለሁሉም የማዳረሱ መብት ህገ-መንግስታዊ እና ሰብአዊ መብት በሆነበት ዘመን የድሮውን እያነሱ ቆሞ ከመቅረት ባለፈ የበፊቱ የትምህርት ክልከላ የጎዳውን ሰፊ የኦሮሞ ህዝብ ክፍተቱን በሚሞላ መልክ ትምህርት እንዲያገኝ የተለየ ጥረት ሲደርጉ አይስተዋልም። የኦሮምኛ ቋንቋ ሁን ተብሎ እንዳያድግ ተደርጓል ብሎ እስከ ዛሬ የሞተውን የዘውዳዊ ስርአት ከመውቀስ አሁን የብሄረሰቦች መብት ተረጋገጠበት በሚባለው ዘመን የተለያዩ መዝገቦቻችን እና የኢንፕቡብ ስራዎችን በቋንቋው በማዘጋጀት በፊት ነበረ ሚባለውን ክፍተት መመላት ይቻላል። በተጨማሪም ቋንቋውን የማይናገርን የሃገር ልጅ የጎሪጥ ከማየት ይልቅ የወንድማማችነት ቅርርብ ፈጥሮ ቋንቋውን በፍላጎቱ እንዲማር ማድረግ ይቻላል። ይህን ለማድረግ ግን ችግር ላይ ቆሞ ከመቅረት ወደ መፍትሄ መንቀሳቀስን ይጠይቃል።

7.1 የአፍሪካ ህብረት፡ የማይረመደው ጎልማሳ

1960ዎቹ ለአፍሪካ የተለዩ አመታት ነበሩ። በ1960 ብቻ ወደ 17 የሚሆኑ የአፍሪካ ሃገራት ከቅኝ ግዛት ነጻወጥተዋል። በ1963 መጨረሻ ሰማኒያ ፐርሰንት የሚሆኑ የአህጉሪቱ ሃገራት ነጭ ቅኝ ገዢዎቻቸውን አስወግደው በራሳቸው ጥቁር መሪዎች የሚመራ መንግስት እውን አድርገዋል። ለረዥም ዘመን በቀኝ ግዛት ስር የነበረችዋ አህጉር ራስን በራስ የመምራት እዳጅ ምዕራፍን የጀመረችበት ዘመን በመሆኑ ይህ አስርተ-አመት የአፍሪካ ዘመን (African Year) እየተባለ ይጠራል።

የአብዛኞቹ አፍሪካ ሃገራት በተለይ በዚህ አስርተ-አመት ነጻ መውጣት በአመዛኙ የአፍሪካዊያን የትግል ውጤት ቢሆን የአለም አቀፉ ሃይል ሚዛን መለወጥም የራሱ ድርሻ ነበረው። ሁለቱ የአለም ጦርነቶች ዋነኞችን ቀኝ ገዢዎች (እንግሊዝ እና ፈረንሳ) በሁለንተናዊ መዳከም ውስጥ የከተቱ እና በምትካቸው የቀኝ ገዢነት ታሪክ የሌላቸውን ሰሜን አሜሪካን እና የቀድሞዋን ሶቪት ህብረት ገናናነት ያመጣ ነበር። ሁለቱ አዲስ ሃያላን ሃገራት የቅኝ-ግዛትን መቀጠል ማደግ ስላልነበሩ ቅኝ አገዛዝ እንዲያከትም የራሳቸውን አስተዋፅኦ አድርገዋል።

በራሳቸው ትግል እና በአለም አቀፍ ፖለቲካዊ የሃል ሚዛን ለውጥ ምክንያት ነጻ የወጡት የአፍሪካ ሃገራት በ1963 በነፃነት በኖረችው ሃገራችን መዲና አዲስ አበባ ላይ የአፍሪካ አንድነት ድርጅትን መሰረቱ። ከቅኝ-አገዛዝ ነጻ የወጡት ሃገራት የአፍሪካ አንድነት ድርጅትን ሲመሰርቱ በዋናነት ያነገቧቸው አላማዎች ቅኝ-ግዛትን ከሃገሪቱ ማጥፋት (በወቅቱ ነጻ ያልወጡ ሃገራት ስለነበሩ)፣ አህጉራዊ አንድነትን ማምጣት፣ ለአፍሪካዊያን የተሻለ ህይወትን ማምጣት፣ የአፍሪካ ሃገሮችን የጋራ ጥቅም እና ሉአላዊነት ማረጋገጥን ያካትታሉ።

አፍሪካ እንደነት እና ፓን አፍሪካኒዝም፡ ደባና ቅፅ

አውሮፓዊያን ቀኝ ገዢዎች በ1884ቱ የበርሊን ስብሰባቸው አፍሪካን ተቀራምቶ በቀኝ-ግዛት ለመያዝ በገሃድ ከማወጃቸው በፊት «አዲሱ አለም» በመባል በሚታወቀው ሰሜንና ደቡብ አሜሪካ የነበሯቸው ሰፊ እርሻዎች የሚያለሙት በስመ ባርነት የአፍሪካዊያንን ነጻ ጉልበት በመጠቀም ነበር። ባሮቹ ከሁሉም የአፍሪካ ክፍሎች የሚወሰዱ ቢሆንም ምዕራባዊው አፍሪካ ግን ዋነኛ የነፃነት ምንጭ ነበር - ለአውሮፓዊያን።

በአትላንቲክን ተሻጋሪ የባሪያ ንግድ መስመር ከአስራ አምስተኛው ክፍለዘመን አጋማሽ እስከ አስራ ዘጠነኛው ክፍለዘመን መጨረሻ ድረስ የተጋዙት አፍሪካዊያን ባሮች በባሪያ ንግድ ዘመን በከባድ የባርነት ቀንበር ስር የኖሩ ሲሆን የባሪያ ንግድ ዘመን ሲበቃ ደግሞ በተለማቸው ጥቁረት ሳቢያ ከፍተኛ መድሎ ይደርስባቸው ነበር። ይህ በጥቁሮች ላይ ይደርስ የነበረው ጭቆና ነው ለጥቁሮች የነፃነት ትግል ምክንያቱ።

የአፍሪካዊያን ሀረ-ባርነት ትግል ከአውሮፓዊያን ወደ አፍሪካ መምጣት ጀምሮ የነበረ ቢሆንም በተጠናከረ እና በዘመናዊ መልክ የተጀመረው ግን በሃያኛው ምዕተ-አመት መገባደጃ ላይ በተነሳው የፓን አፍሪካኒዝም እንቅስቃሴ አማካኝነት ነበር። እንቅስቃሴው የተጀመረው ከአፍሪካ ውጭ ባሉ የጥቁሮች መብት አቀንቃኝ ጥቁር ምሁራን ሲሆን ዋነኛ አላማውም በባሪያ ንግድ ዘመን ከአፍሪካ ወደ አዲሱ አለም የተጋዙ ጥቁሮችን እና ዝርያዎቻቸውን ስቃይ እንግልት፣ የዘር መድሎ ማስቆም ነበር። ለዚህ ተግባራዊነት በሁሉም ቦታ ያሉ ጥቁሮችን ህብረት ፈጥረው እንዲታገሉ የሚጋብዝ እንቅስቃሴ ነበር - ፓን አፍሪካኒዝም።

እንደ ፊተኛው ፓን አፍሪካኒዝት እንቅስቃሴ እምነት ወደ አዲሱ አለም የሂዱት አፍሪካዊያን ነፃነታቸውን እንዲያገኙ ወደ እናት ምድራቸው አፍሪካ መመለስ ነበረባቸው። ለዚህ ገቢራዊነት የተደረገው ትግል ወደ እናት ምድር የመመለስ እንቅስቃሴ (Back to Home Land Movement) በመባል ይታወቃል። በውጤቱም ቁጥራቸው በዛ ያለ ነፃ የወጡ አፍሪካዊያን ወደ እናት ምድራቸው አፍሪካ ተመልሰው የሰፈሩበት ቦታ እስካሁን ላይቤሪያ በመባል ይታወቃል፤ liberity (በአማርኛ አቻ ቃሉ ነፃነት) ከሚለው እንግሊዝኛ ቃል የተወሰደ ነው የቦታው ስም።

በጊዜ ሂደት ፓን አፍሪካኒዝም ከአፍሪካ ውጭ ያሉ አፍሪካዊያንን ወደሃገራቸው ከመመለስ ይልቅ በያሉበት መብታቸው እንዲከበር ወደ መታገል እንቅስቃሴነት የሰልጉ ሰውጥ አደረጉ። በተጨማሪም በአፍሪካ ውስጥ ያሉ ጥቁሮች እና ከአፍሪካ ውጭ ያሉ ጥቁሮችን (ኒግሮዎች) ጥያቄ የተለያየ ስለሆነ የተለያየ የትግል ስልት እንደሚሰፈልገው ታምናበት የአፍሪካ ጥቁሮች እና ኒግሮዎች ችግራቸውን ባማከለ ሁኔታ ትግል እንዲያደርጉ በተለያየ ጊዜ ባደረጓቸው የፓን አፍሪካኒዝም ስብሰባዎች ላይ ተወሰነ።

አፍሪካን አሜሪካን ወይም ኒግሮ ተብለው የሚታወቁት ጥቁሮች ችግር በነጮች ምድር ላይ እንደመኖራቸው ችግራቸው በጥቁርነታቸው ይደርስባቸው የነበረው የዘር መድሎ እና የመብት ረገጣ ሲሆን በአፍሪካ ምድር ይኖሩ የነበሩ ጥቁሮች ችግር ደግሞ በአውሮፓዊን ቅኝ ግዛት ስር መተዳደራቸው ነበር። በመሆኑም እ.ኤ.አ 1945 ማንቸስተር ላይ በተደረገው 6ኛው የፓን አፍሪካ ጉባኤ አፍሪካ ውስጥ ያሉ ጥቁሮች በራሳቸው ሁኔታ አንድነት ፈጥረው ዐረ-ቅኝ ግዛት እንቅስቃሴ እንዲያደርጉ ተወሰነ። ይህም ለ1963ቱ የአፍሪካ አንድነት ድርጅት መመስረት መነሻሆነ።

በአጠቃላይ ምንም እንኳን የአፍሪካ አንድነት ድርጅት የተወለደው ከፓን አፍሪካን እንቅስቃሴ ቢሆንም ሁለቱን አንድ አድርጎ ማየት ስህተት አለው። የፓን አፍሪካኒዝም እንቅስቃሴ ከአፍሪካ ውጭ በአለም ዳርቻ ላሉ እና በቆዳቸው ቀለም ጥቁረት መድሎ ለሚደርስባቸው ዳያስፖራ አፍሪካዊያን መብት የቆመ በመሆኑ አለማቀፋዊ ይዘት ነበረው። በሌላ በኩል የአፍሪካ አንድነት ድርጅት የዚሁ አለማቀፋዊ ትግል ውላጅ ቢሆንም የሚታገለው አፍሪካ ውስጥ ላሉ በትውልድ ሃገራቸው ላይ በባዕድ አስተዳዳሪ ለሚተዳደሩ ጥቁሮች የራስ መንግስት ምስረታ እና ከዛ በኋላ ስለሚኖረው አፍሪካዊ ትብብር ነበር።

ፓን አፍሪካኒዝም እንደ አጀማመሩ አለማቀፋዊ ቅርፅ ይዞ አልቀጠለም። አለማቀፍ ስብሰባዎችን ማድረጉንም በ1945 ካደረገው ስድስተኛው የፓን አፍሪካኒዝም ስብሰባ በኋላ አልቀጠለም። በምትኩ ጥቁሮች በብዛት በሚገኙባቸው የሁለቱ አሜሪካን ግዛቶች በተለይ በየካሪቢያ (West Indies) አካባቢዎች ወደ ሚደረጉ የመብት ማስከበር እንቅስቃሴዎች (civil Right Movements) መልኩን ቀይሯል። ከሁለተኛው አለም ጦርነት በኋላ

በአንጻራዊነት ለሰዎች ሰብአዊ እና ህጋዊ መብቶች መከበር በተሰጠው ትኩረት እና በጥቁሮቹም ተከታታይ የመብት ማስከበር ትግል የፓን አፍሪካኒዝም አላማዎች ከሞላላዊል ተሳክተዋል ማለት ይቻላል። በሌላ በኩል የአፍሪካ አንድነት ድርጅት በአሁኑ አጠራር የአፍሪካ ህብረት በማዕከላዊ ኮሚሽን ዕህፈት ቤቱ አማካኝነት ከፓን አፍሪካኒዝም በተለየ ህልውናውን ጠብቆ ይገኛል። የተነሳሰትን አላማ ከማሳካት አንጻር ከታየ የአፍሪካ አንድነት ድርጅት የአሁኑ አፍሪካ ህብረት ሊያሳካ ካለመው ግብ በሩቅ ርቀት ላይ ማገኝ ህብረት ነው።

የተነከሰው የማን እጅ?

የፓን አፍሪካኒዝም ውላጅ የሆነው የአፍሪካ አንድነት ድርጅት ገቢራዊነት የብዙዎች አስተዋዕድ እንዳለበት እውን ነው። ነገር ግን በወላኝ ሰዓት ተቃራኒ ሃሳቦች ታርቀው ድርጅቱ ህልውና እንዲያገኝ አዲስ ሃይለስላሴ ያደረጉትን ጉልህ ሚና «የአፍሪካ አባት» የሚል ማዕረግ በመስጠት ነበር አባል ሃገራቱ የገለፁት። በአፍሪካ አንድነት እንዴትነት ላይ በወቅቱ ነፃ የወጡ ሃገራት አንድ አይነት አመለካከት አልነበራቸውም። ገሚሉ (የሞናርሲያ ቡድን) የአህጉሪቱን ፖለቲካዊ ጨምሮ ሁለንተናዊ ውህደት ሲሻ በተቃራኒው (የካብባላንክ ቡድን) አባል ሃገራቱ ሉአላዊነታቸውን እንደጠበቁ በልል አንድነት ህብረት እንዲያደርጉ ይሞግት ነበር። በዚህ ሁኔታ ልዩነቱን ወደ ስምምነት አምጥቶ የአፍሪካ አንድነት ድርጅትን በማዋለዱ በኩል የአዲስ ሃይለስላሴ ሚና ጎላ ያለ ቢሆንም አሁን አሁን የጋናውን ዶክተር ከዋሚ ኒክሩማ ቀዳሚ ማድረጉ ነገር ይስተዋላል።

በቻይና ልግስና አዲስ አበባ ላይ በተሰራው የህብረቱ አዳራሽ በርላይም እንደ በረሃ ዛፍ ለብቻው እንዲቆም የተደረገው የከዋሚ ኒክሩማ ሃውልት ነው። ሃውልቱ ለከዋሚ ኒክሩማ ሳይሆን የሚገባው ለአዲስ ሃይለስላሴ ነበር ሲሉ ፕሮፌሰር መስፍን ወልደማርያምን እና ዶ/ር ያቆብ ኃ/ማርያምን ጨምሮ ብዙ የሃገራችን ምሁራን እና ታዛቢዎች ተከራክረዋል። በተቃራኒው የቀድሞው ጠ/ሚኒስትር አቶ መለስ ዜናዊ በወቅቱ አስተያየታቸውን ሲሰጡ የከዋሚ ኒክሩማን ሃውልት መቆም መቃወም ያሳረሰን እጅ መንከስ እንደሆነ ነበር የገለፁት። ምክንያታቸው ደግሞ በፓን አፍሪካን እንቅስቃሴ ከከዋሚ ኒክሩማ የበለጠ አስተዋዕል ያበረከቱ ከወዴት ማምጣት ይቻላል የሚል ነበር።

ኢትዮጵያን ስም ደጋግሞ ማነሳሳት ጠቅሰው ደጋግመው በጠሯት ሃገር ላይ በተገነባ ህብረቱ አዳራሽላይ ሃውልታቸው ቢቆም ስለውለታቸው ምላሽ ይሆናል እንጂ ምን ጉዳት አለው ሲሉ ነበር የሃውልቱን ለተገቢው ሰው የመቆም አግባብነት ያስረዱት።

ፓን አፍሪካኒዝምን እና አፍሪካ አንድነት ድርጅትን አንድ ካደረገው የመጀመሪያው የኢትዮጵያ መለስ ክርክር ብንነሳ ዶ/ር ክዋሚ ኒክሩማ ለፓን አፍሪካ እንቅስቃሴ ብዙ መስራታቸው እውነት ነው። ያማለት ግን በእንቅስቃሴው ውስጥ ቀዳሚ ተጠቃሽ ናቸው ማለት አይደለም። እነማርክስ ጋርቪይ፣ ዊሊም ዲ ቦይስ እና ሌሎች ላቅ ያለ ሚና ያላቸው ሰዎች አሉና ከክዋሚ ኒክሩማ የበለጠ ፓን አፍሪካኒስት ማምጣት አይቻልም ያሉት ነገር ትንሽ የተጋነነ አባባል ነው። በተጨማሪም የፓን በአፍሪካኒዝም እንቅስቃሴ ተዋናይ መሆን ማለት ለአፍሪካ አንድነት ድርጅት እውነት ቀዳሚ ሰው መሆን ማለት አይደለም። የኢትዮጵያን ስም ምርምር ዕውቀታቸው ላይ ደጋግመው ስላነሱ ሃውልቱ ይገባቸዋል የተባለውም ብዙ ጠንካራ መከራከሪያ አይደለም። ሃገራችን በወቅቱ የነፃነት ተምሳሌት ተደርጋ ትወሰድ ስለነበር ስሟ ተደጋግሞ ይነሳ ነበር እና የኒክሩማን አዲስ የሚያደርገው ነገር የለም።

ለህብረቱ እውነት የክዋሚ ኒክሩማም ሆነ የአባ ሃ/ስላሴ ሚና ትልቅ ቢሆንም ብቸኛ ግን አልነበረም። ስለሆነም ዘግሎ እንደዚህ በብዙ ሰዎች አስተዋዕክ እውን የሆነ ነገርን ለመዘከር የዋና አስተዋዕክ አድራጊዎቹን ምስል የሚያሳይ የህብረት ሃውልት ተሰርቶ፣ ላቅ ያለ ተሳትፎ ያደረጉትን ሰዎች ምስል ጎላ ብሎ እንዲታይ ማድረግ ቢቻል የሃውልቱን ትርጉም ሰጭነትም ይጨምራል፤ ውዝግቡንም ይቀንሳልብዩ አስባለሁ። የክዋሚ ኒክሩማን እጅ ላለመንከስ የብዙ ሰዎችን እጅ አመድ አፋሽ ያደረገ ነው የሃውልቱ አቋቋም። በተጨማሪም የአፍሪካ አንድነት ድርጅት ምስረታ በአንድሰው አስተዋዕ ብቻ እውን እንደማይሆን እየታወቀ ወረታውን ሁሉ ለአንድሰው መስጠት አጉርሶ የተነከለውን እጅ ብዙ ያደርገዋል።

የአፍሪካ ነፃነት፡ በሃገር ጅብ መበላት

ከከባድ ትግል በኋላ ከቅኝ ግዛት ነፃ የወጡ የአፍሪካ ሃገራት ከነፃነት በኋላ በሃገራቸው አምባገነን መሪዎች መዳፍ ስር መውደቃቸው ነፃነታቸውን ግንጥል ጌጥ አድርገዋቸው አብዛኞቹ ሃገራት መከራቸው ላይቀል፤ የጦርነት አውድማ፣ የከፋ ድህነት ቀጠና፣ የኋላ ቀርነት ተምሳሌት ሆነው ቀጥለዋል።

ከነፃነት በኋላ አብዛኛውን የአፍሪካ ሃገራት ለመምራት ስልጣን የተረከቡት መሪዎች በነፃነት ትግሉ ወቅት ግንባርቀደም ታጋዮች ነበሩና ይህንን እንደውለታ ለሀዘባቸው ደጋግመው እየነገሩ ራሳቸውን የሃገር ባለቤት ያደርጋሉ። የነፃነት አባትነታቸውን አንዲዘክር የሚያሰሩት ፕሮፖጋንዳም ስልጣን ላይ ተጥዶ ዘመናትን ለማስቆጠር የሚረዳ ስብከታቸው ነው። በዚህ ስልጣን ላይ ሙጥኝ ማለት ሳቢያ ሃውልቱ የቆመላቸውን ከዋሚኒክሩማን ጨምሮ ብዙዎቹ የነፃነት ዘመን ታጋይ የአፍሪካ መሪዎች ከስልጣን የሚነሱት በመፈንቅለ መንግስት ካልሆነም በትጥቅ ትግል ነበር። በተለይ በ1970ዎቹ አፍሪካ መፈንቅለ መንግስትን ልማዷ አድርጋ ነበር። አላዛዥ ነገር በመፈንቅለ መንግስቱ ወደስልጣን የሚያመጣው ወታደሮችን ስለነበረ ሃገራቱን ወደ ሌላ የወታደራዊ አምባገነንነት ምዕራፍ ከትቷቸው የዲሞክራሲያዊ መንግስትን መምጫ ቀን ሩቅ መንገዱንም ውስብስብ አድርጎታል።

ስልጣን በምርጫ ማስረከብ በአፍሪካ ብርቅ በመሆኑ የአሜሪካ ፕሬዚዳንቶች የአፍሪካ ጉብኝታቸውን ይህንን ባደረጉ ትቂት ሃገራት ላይ ብቻ እስከማድረግ ይደርሳሉ። በምርጫ ስም ስልጣን ላይ የሚሰነቡ «ተመራጭ» አምባገነኖችም የትየለሌ ናቸው። የአፍሪካ አምባገነን መሪዎች ስልጣን የሚያፈቅሩት እንዲሁ አይደለም። የሃገርን ሃብት መዝብረው ራሳቸው የድሃ ሃገር ሃብታም መሪ ሊሆኑበት፣ ሰባት ጉልበታቸውንም ተጃር ሊያደርጉበት እንጂ። ነጻጅ ዘይት ወይም ሌላ የከበረ ማዕድን ባለቤት ሃገር ሚመሩ ከሆነ ሃገርን ጠቅልሎ የመጉረስ ያህል የሃገር ሃብት ይመዘብራሉ። ይህ የሌላቸው ደግሞ በደሃ ሀዘብ ስም በሚመጣው የእርዳታ ገንዘብ ኪሳቸውን አዳብረው ከአለም ግንባር ቀደም ሃብታሞች ተርታ የተሰለፉም አይጠፉም። የዶላር ንግድም ሌላው ሃገር ሚዘርፋበት መንገድ ነው። በዚህ አይነት አምባገነን እና ሙሰኛ መሪዎች መዳፍ ውስጥ በሁለንተናዊ ጉስቁልና የሚላጋውን

አብዛኛውን የአፍሪካ ህዝብ ከቅኝ አገዛዝ ሕግ ወጣ ከማለት ይልቅ የሰው ሃገሩን ሽኝቶ በሃገሩ ድብ እየተበላ ነው። ማለቱ ገላጭ ሳይሆን አይቀርም።

ከአፍሪካ አንድነት ድርጅት ወደ አፍሪካ ህብረት፡ የጉልቻ ሰወጥ

እ.ኤ.አ 2002 ጅዋንስበርግ ላይ በተደረገ የቀድሞው አፍሪካ አንድነት ድርጅት አባል ሃገራት ስብሰባ «የአፍሪካ አንድነት ድርጅት» በመባል ይጠራ ነበረው አህጉራዊ ትብብር «አፍሪካ ህብረት» ወደ ሚል መጠሪያ ተቀየረ። ከስሙ ለውጥ ጋርም የህብረቱ ዋና ዕህፈት ቤት መቀመጫውን ከአዲስ አበባ ወደ ሌላ የመውሰድ ሃሳብ ተነስቶ ነበር። በወቅቱ የዋናውን ዕህፈት ቤት መቀመጫ አዲስ አበባ ላይ እንዲረጋ ለማድረግ የአቶ መለስ ብርቱ ሙግት እና ጥረት ምስጋና የሚያስቸራቸው ነው። በእርግጥም የአህጉራቱ የነፃነት አርማ የሆነችው ሃገራችን ለህብረቱ ዋና ዕህፈት ቤት መቀመጫነት ከበቂ በላይ ተገቢ ቦታ ነች።

የስም ለውጥ ያስፈለገው አፍሪካ ህብረት የሚለው ስም አህጉራቱ ለማምጣት ከምታልመው አህጉራዊ ኢኮኖሚያዊ ትስስር እና ፖለቲካዊ አንድነት ጋር በይበልጥ ይሄልል በማለት ነበር። ይመጣል የተባለው ጥብቅ አህጉራዊ ኢኮኖሚያዊ እና ፖለቲካዊ ትስስር በአለማቀፉ ኢኮኖሚ የአፍሪካን ሚና ለማግለጥ እና አህጉራቱ የግለሰባይዘሽንን መጥፎ ገዕታዎች ለመቋቋም እንድትችል ጉልበት ይሆናል ተብሎ ተስፋ ተደርጎ ነበር - የአፍሪካ አንድነት ወደ አፍሪካ ህብረት ሲቀየር። የአፍሪካ አንድነት ወደ አፍሪካ ህብረት ሲለወጥ አዳዲስ የአደረጃጀት ለውጦችን ለማምጣት ታስቦ ነበር። ከታሰቡት ውስጥ በአህጉራቱ ሁለንተናዊ ፖለቲካዊ እና ማህበራዊ ጉዳዮች ላይ የሚመክር የአፍሪካ ፓርላማ ማቋቋም፣ የኢኮኖሚ ችግር ሊጋጠማቸው የአህጉራቱ ሃገራት የብድር አገልግሎት እና ድጋፍ የሚሰጥ ባንክ መመስረት፣ የአህጉራቱ አንዳንድ ቦታዎች በእርስበርስ ጦርነት እና አለመረጋጋት ስለሚጠቃ ይህን የሚከታተል እና የአህጉራቱን ፀጥታ የሚቆጣጠር የአፍሪካ ፀጥታ ምክር ቤት ማዋቀር፣ የአፍሪካ ፍርድ ቤት መመስረት ዋናዎቻቸው ነበሩ። ነገር ግን ከአፍሪካ ባንክ በቀር ሌሎች አመርቂ ስራ ሲሰሩ አልታዩም። የአፍሪካ ፍርድ ቤትን በተመለከተ በመዋቅር ደረጃ እንኳን ህልውና አላገኘም።

የአፍሪካ ህብረት የማን ህብረት ነው?

አፍሪካ ህብረት ከመነሻው ጀምሮ በአፍሪካዊያን መሃከል የጠበቀ ትስስርን የመፍጠር ህልም ነበረው። በተግባር ግን ህብረቱ ይሄ ነው የሚባል ህዝባዊ ትስስር፣ አፍሪካዊ ማንነት ለመፍጠር ሲሰራ አይታይም። በምትኩ ህብረቱ በበለጠ የአህጉራቱ አምባገነን መሪዎች ህብረት ወደ መሆን ያደላል። መሪዎቹ ላያሰልሱ የሚያደርጓቸው ስብሰባዎች የብዛታቸውን ያህል በህዝቡ ህይወት ላይ ተጨባጭ ለውጥ አምጥቷል ማለት አይቻልም። በሌላ በኩል የመሪዎቹን ስልጣን የሚፈታተን ሲመጣ ተባብሮ ድባቅ ለመምታት፣ ከዛሬ ጀምሮ ህገ-መንግስታዊ ባልሆነ መንገድ ወደ ስልጣን መምጣት ተከልክሏል ለማለት ትብብራቸው ብርቱ፣ እርምጃቸው ፈጣን ነው። ህዝቡ የአምባገነን መሪዎቹ አገዛዝ አንገናግፎት አመፅ ሲያደርግ እና ስልጣን አፍቃሪዎቹ አምባገነኖች ስልጣናቸውን ለመታደግ የገዛ ህዝባቸውን በሰማይ በሚበር በምድር በሚሸከረከር ጦር መሳሪያ ፍጻሜን ሲያሳዩት የአፍሪካ ህብረት አጋርነቱ ለአምባገነኖቹ ነውና ምንም የውግዘት ቃል ሲተነፍስ አይሰማም። በዚህ ረገድ የቅርብ ዘመኑን የሊቢያ እና የግብፅ ህዝባዊ አመፅ መጥቀስ ይቻላል። የሰሜን ሱዳን አልበሽር የዳርፉርን አልቂት በማርገብ ፋንታ ነዳጅ እየጨመሩ ህዝቡን ለመተላለፍ እና ስደት ሲዳርጉ የአፍሪካ ህብረት እዚህ ግባ የሚባል የመፍትሄ እርምጃ ሳይወስድ የሩቆቹ የአለም አቀፍ ተቋማት ነበሩ መክሰስ መውቀስ የጀመሩት። በሚገርም ሁኔታ የእኛ ሃገርም ክሱን ተቃውሜ ከተከሳሽ በበለጠ በተቋማቱ ላይ ረዘም ያለጊዜ የወሰደ ውግዘት ስታደርግ ለሰማ የሚገርም ነበር። በምርጫ ማግስት በአብዛኞቹ ሃገራት በህዝብ እና በመንግስት ታጣቂዎች መሃል የሚከሰተውን መጋደል የጨመሩ ውዝግቦች ሲነሱ የአፍሪካ ህብረት ዲሞክራሲ ለሚሻው ህዝብ በመወገን ድምፁን ሲያሰማ አልተስተዋለም።

ሳይራመዱ ጉልምስና!

መቀመጫውን በተፈጠረበት አዲስ አበባ አዕንቶ በውብ ህንፃ የሚሸምነሞነው የአፍሪካ ህብረት ግማሽ ምዕተ አመት ያለል እድሜ እያስቆጠረ ነው። ሲነሳ ለማሳካት ወዳለመው ግብ ለመድረስ ምን ያህል ቅርብ ላይ ይገኛል ተብሎ በመረመር ግን እድሜውን የሚመጥን ስራ ሰርቷል ለማለት አይቻልም። የተዋሃደች አንዲት አፍሪካዊት ሃገር መፍጠርን ረጅም ጉብ ቀደም ብሎ

የረመረው አፍሪካ አንድነት/ህብረት ከልጅ እግሩ አቻው የአውሮፓ ህብረት ጋር ሲወዳደር ያልተራመደ ጎልማሳ፣ ልጁ የቀደመው አባት መሆኑ በግልፅ ይታያል።

ሰፊዋን አፍሪካ አህጉር ወደ አንድ የተዋሃደች ሀገር ከማምጣቱ በፊት በሀዘቦቿ መሃል አፍሪካዊ ማንነት የመፍጠር ስራ መስራት እንዳለበት እመን ነው። ይህን ለማምጣት የሚደረግ የህዝብ ለህዝብ ቅርርብ፣ የባህል ልውውጥን የማዘውተር ስራ ሲሰራ አይታይም። በመሆኑም በአፍሪካ ሃገራት ሀዘቦች መሃከል የመቀራረብ፣ ወንድማማችነት ስሜት አይታይም።

በተለይ የመግራብ ሃገራት የሚባሉ ስሜን አፍሪካዊ አረብ ሀገራት ከተቀረው አፍሪካዊ ጥቁር ህዝብ ይልቅ ከአህጉሩ ውጭ ወዳሳት የመካከለኛው ምስራቅ ሃገራት የመሳብ ነገር ይታያል። በሌሎቹ የአፍሪካ ሀገራት ሀዘቦች መሃከል ያለው በአፍሪካዊነት የመሳሳብ አንድነት ስሜትም በቂ ነው የሚባል አይነት አይደለም። አፍሪካዊ ማንነትን በአህጉሪቷ ሀዘቦች መሃል የመፍጠሩ ነገር በዘገየ ቁጥር ብዙ የተባለለት የተባበረች አፍሪካን የመፍጠሩን ነገር ያዘገየዋል።

ከላይ እንደተጠቀሰው የአፍሪካ አንድነት ወደ አፍሪካ ህብረት ሲቀየር አንዱ አላማው በአለም ኢኮኖሚ የአፍሪካን ድርሻ ማሳደግ ነበር። ለዚህ ተግባራዊነት ደግሞ መጀመሪያ በአፍሪካ ሃገራት መሃከል ያለውን የንግድ ግንኙነት (Intra Continental Trade) ቀና የሚያደርጉ እርምጃዎች መወሰድ አለባቸው። በዚህ ረገድ የአውሮፓ ህብረትን አመርቁ ስራ ብንመለከት የአፍሪካ ህብረትን ደረጃ መረዳት ያስችላል። በአውሮፓ ሃገራት መሃከል ያለውን የንግድ ልውውጥ ለማቀጠፍ እንዲያመች ከሁሉ አስቀድሞ ሃገራቱን በፊጣን የበባቡር እና የአስፋልት መንድ የማያያዝ ስራ ከመስራቱ ባሻር የሃገራቱ ዜጎች ወደ የትኛውም የአውሮፓ ሃገር በቀላሉ ለመንቀሳቀስ የሚያስችል የይልፍ (shengen visa) በስራ ላይ እንዲውል ተደርጓል። በተጨማሪም በአባል ሃገራቱ መሃከል ያለውን ግብይት ለማቀጠፍ ዩሮ የተባለ የጋራ መዝገያ ገንዘብ ከተጀመረ ሰነዱ። በኢኮኖሚ ችግር ውስጥ ያሉ ሃገራት የሚደገመበት ስርአትም በተገቢው ሁኔታ እየተሰራበት ያልጉዳይ ነው። ለግሪክ የተደረገውን እንደ አብነት መጥቀስ ይቻላል። ይሄን ሁሉ አህጉራዊ ትስስር እያመቻች ያለው አውሮፓ ህብረት እንደ አፍሪካ ህብረት ወደ አንድ አውሮፓዊ ሃገርነት የመድረስ አላማ ሳይኖረው ነው። በተቃራኒው በፖለቲካ

የተዋሃደች አንዲት አፍሪካ የመፍጠር ህልም ያለው የአፍሪካ ህብረት ይህን ሲያደርግ አይታይም። ከአንድ የአፍሪካ ሃገር ወደሌላው ለመንቀሳቀስ ምን ያህል ከባድ እንደሆነ ብዙ ሳይራቅ ኬንያ ትንሽ የቆየ ሰውን መስማት፣ ደቡብ አፍሪካ ለመድረስ በመንገድ ላይ ካሉ ሃገራት ፖሊሶች ጋር አባርሽ የሚገጥሙትን የሃገራችን ስደተኞች ታሪክ መስማቱ በቂ ነው።

የአፍሪካን ሀገራትና ሰላም ለማስከበር፣ የአፍሪካን ችግር በአፍሪካዊያን ህብረት በጋራ ለመስራት ሁሉ እቅድ ሚያወጣው የአፍሪካ ህብረት ወደ አንድ ሰላሚ የተናጋ ሃገር ሰላም አስከባሪ ለመላክ ሁሉ አይን አይን የምትታየው የኛዋ ሃገር እትዮጵያ ነች እንጂ በተደራጀ መልኩ የሁሉንም ሃገር ጦር ባማከለ ሁኔታ በትክክለኛው ስለት ሰላም አስከባሪ ልኮ ችግሩ ሳይብስ በየመፍታቱ ስራ ብዙ ይቀረዋል። ባስ ሲልም ስመትልቁ አፍሪካ ህብረት ቁጭ ብሎ የምእራባዊነት ጦር ገብቶ የአፍሪካን ጉዳይ እልባት ሲሰጥ በሊቢያ እና በኮትዲቯር ሁኔታ ታይቷል። የሊቢያን ህዝብ እልቁት የገታው የምእራባዊነት ጦር ገብቶ እንጂ የአፍሪካ ህብረት አልነበረም። ህብረቱ የችግሩ የመፍትሄ እካል መሆን ቀርቶ የሀዘቦች ስቃይ እንዲያበቃ እምባካኑን የፕሬዚደንት ጋዳፊ አመራር ሲያወግዝ እንኳን አልተደመጠም። በኮትዲቯር በአላሳን ዋታራ እና ሎረን ባግቦ መሃከል የነበረውን የስልጣን ይገባኛል ውዝግብም የሀገሪቱ ቀድሞ ቅኝ ገዥ ፈረንሳይ ገብታ ነው አንድ ያለችው።

በተመሳሳይ የሞሮኮን እና ከምእራባዊ ግዛቷ የተገነጠለችውን የምዕራብ ሳራዊ ሪፑብሊክን ጉዳይ በመፍታት ፋንታ የአፍሪካ ህብረት ያለሞሮኮ ደሁንታ ለተገንጣዩ ያደገ ሕውትና በመስጠቱ ሞሮኮ ከ1983 ጀምሮ ከህብረቱ እንደወጣች ቀርታለች። እስካሁን ህብረቱ የሞሮኮን ወጥቶ መቅረት ነገራ ብሎ ለመመለስ ምንም ሲሰራ አልተሰማም። በስሜን ማሊ የቱዋረግ ተገንጣይ ቡድኖች እና በደካማው ማዕከላዊ መንግስት መሃከል የነበረውን ሀገሪቱን ለማፈራረስ የተቃረበ ዉዉዝግብ ፈረንሳይ ገብታ የማዕከላዊ መንግስቱን ወታደሮች እና ፖሊስ አሰልጥኖ፣ አጠናክራ ነው ነገሩ እልባት ያገኘው።

የኢትዮ-ኢርትራ የድንበር ውዝግብ እና እሱን ተከትሎ ከቀደመ ወዳጅነታቸው ጋር በማይገጥም ጠብ ላይ ያሉትን የሁለቱን ሃገር መሪወች የማቀራረብ ነገርም በአፍሪካ ህብረት በአመርቁ ሁኔታ የተሄደበት አይደለም። የደቡብ እና የሰሜን ሱዳን በአብዩ ጉዳይ ላይ ውዝግብ፣ የሶማሊ መንግስት አልባነት፣

የሎርድ ሪዚዘታንስ አርማ በምስራቅ አፍሪካ እንቅስቃሴ እና ተያያዥ መጋደሎች፣ በአብዛኛዎቹ የአፍሪካ ሃገራት በምርጫ ሰሞን የሚታየውን ምርጫን ከትጥቅ ትግል ያልለየ ደም መፋሰስ ሁሉ የአፍሪካዊያንን ችግር በአፍሪካዊያን አፈታለሁ የሚለው የአፍሪካ ህብረት ሃምሳ አመት ሞልቶት ጎልምሶም ያልሰራቸው የቤት ስራዎቹ ናቸው።

7.2 የቤት አመል ገበያ ያወጣቸው የአፍሪካ መሪዎች

አፍሪካ ከቅኝ ከአውሮፓዊያን ቅኝ አገዛዝ ከተላቀቀች ከግማሽ ምዕተ አመት በላይ አሳለፈች። ይህ ግን ለነፃነት አልሆነችም፤ ከዕጅ አይሻል ዶማ ወደ ሆን ዲሞክራሲ የራቀው ፖለቲካዊ ድባብ ውስጥ ዶላት እንጂ። «ነፃ የወጣችዋን» አፍሪካ ፖለቲካ ከሚዘውሩ የአፍሪካ መሪዎች ውስጥ ወደ ህመም የሚጠጋ የስልጣን ጥም የተቆራኛቸው አምባገነኖች ይጠላሉ። እነዚህ መሪዎች የስልጣናቸውን እድሜ ለማርዘም የህዝባቸውን ደም ለማፍሰስ እግራቸው የሚፈጥን፣ በወንበራቸው እስከተደላደሉ ድረስ ህዝብ ስደት፣ ረሃብ፣ እርዛት የማያሳስባቸው መሆናቸው ሳያንስ ሀገርን ጠቅልለው ለመጉረስ የሚዳዳቸው መሰኞች ናቸው። በዚህ ሁኔታ መሪ እሳት አህጉሪቱ መልካም አስተዳደር ርቋት፣ ፍትህ ለሚታዩት የምትቃትት የድህነት ቀጠና ሆና ዘመኗን ትገራለች።

ይህ የማያሳስባቸው መሪዎች የፈጠሩት ህብረትም እድሜ ከማስቆጠር በዘለለ ለአፍሪካ መሰረታዊ ችግሮች ትርጉም ያለው መፍትሄ ሲያፈላልግ አልታየም። ህብረቱም የአፍሪካ ህብረት ከሚባል ይልቅ የአፍሪካ አምባገነን መሪዎች ህብረት ቢባል እውነታው ይጠጋል። ከሚለያን አፍሪካዊያን ስደት፣ መፈናቀል እና ሞት ይልቅ ለዚህ ሁሉ መነሻ በመሆኑ የተከሰሰ የአንድ መሪ ፍርድቤት መጠራት የተቀሩትን ያምናል። እ.ኤ.አ በ2008 ኬንያ ውስጥ በተደረገው ምርጫ ከ1100-1300 ለሚገመቱ ዜጎች ሀይዎት መጥፋት ተጠያቂ የተደረጉት የወቅቱ የኬንያ ፕሬዚዳንት ሁሩ ኬንያታ በአለም አቀፍ የወንጀለኞች ፍርድ ቤት (ICC) መጠራት የሰውየውን ቢጤዎች አስቸኳይ ስብሰባ አስቀምጦ ብዙ አናግሮ ነበር።

በዳርፉር ያሁሉ ዜጋ ሲያልቅ፣ የተረፈው ሲፈናቀል፣ በናይጄሪያ የእርስበርስ ጦርነት ህዝብ ሲሰቃይ፣ በአረብ ፀደይ አብዮት የሰሜን አፍሪካ ወጣቶች በሰማይ በምድር በሚዘንብ እሳት እና በቅጥር ነፍሱ-ገዳዮች ሲፈጁ፣ ከአፍሪካ

ዳርቻ ወደ ላምፓዲሳ የሚያቀናው አፍሪካዊ ተስዳጅ ባህር ሲበላው፣ የሎርድ ሪዚዘታንስ አርማ እና የቦኩ ሃራም ጥይት በአፍሪካዊያ ጆሮ ላይ ሲያፏጭ፣ ሰማሌ ባለቤት እንደሌለው እቃ ስትሆን ወዚህ አስቸኳይ ስብሰባ ያልተቀመጡ የአፍሪካ መሪዎች አንድ መሪ ያውም በብቁ ማስረጃ የተደገፈ የክስመዝገብ ሊገለጥበት ሊሆን በእስቸኳይ ከያለባት ተሰብስበው አምባገነኑ ከፍርድ አደባይ የሚያመልጡበትን መንገድ ያፈላልጋሉ። በሦር ወንጀለኝነት፣ በሰብአዊ መብት ጥሰት እና ዘር ማጥፋት ወንጀል ማስረጃ ጠቅሶ የሚከሰቸውን አለማቀፉን የወንጀለኞች ፍርድቤት አፍሪካዊያንን ብቻ የሚከስ ዘረኛ ይሉታል። ፍርድ ቤቱ ስራ ከጀመረበት 1998 ጀምሮ በስምንት የአፍሪካ መሪዎች ላይ በርካት ያለ የክስ መጥሪያ ቆርጧል። በተጨማሪም ፍርድቤቱ ጥቆማ ደርሶት ክትትል እያደረገባቸው ካሉ የእስር ሃገራት ወንጀለኞች ውስጥ ሁለቱ ወደ አፍሪካ መሪዎች የሚያገባጥሩ ናቸው። በዚህ ሁኔታ በፍርድ ቤቱ የተከሰሽኑት ሳጥን ላይ ይቆሙ ዘንድ የተጠሩት የአፍሪካ መሪዎች ቁጥር ማሻቀብ ነው የአፍሪካ መሪዎችን አስቆጥቶ ፍርድ ቤቱን የአፍሪካ ሃገራትን ለአላዊነት በመፈታተን እና በዘረኝነት እስከማብጠልጠል ያደረሳቸው።

ፍርድቤቱ በአፍሪካ መሪዎች የሚወቀስበት የዘረኝነት ክስ ብዙ እርቀት እንደማያስኬድ የሚያመለክቱ በርካታ ምክንያቶችን ማንሳት ይቻላል። ስምንቱ የአፍሪካ መሪዎች በአለማቀፉ ፍርድቤት ክስ ሲቆረጥባቸው ክሱን እና ክልቢያ መሪዎች በቀር የተቀሩት መሪዎች የተከሰሱት በራሳቸው በአፍሪካዊያን ጠያቂነት ወይም ድጋፍ ነው። የሱዳን አልበሽር በዳርፉሩ ቀውስ ተጠያቂ እንዲሆኑ የተባበሩት መንግስታት የሆኑት ጥበቃ ምክርቤት ሲጠይቅ ኮንጎ ሪፐብሊክ፣ ቤኒን እና ታንዛኒያ ክሱን በመደገፍ ድምዳሜውን አሰምተው ነበር። በተመሳሳይ የሆኑት ጥበቃ ምክርቤት የሊቢያውን ሙአምር ጋዳፊ መከሰስ ሲጠይቅ ደቡብ አፍሪካ፣ ጋቦን፣ ናይጄሪያ እና ኮትዲቯዋር ክሱን ደግፈው ከፍርድቤቱ ጎን ቆመው ነበር። የኬንያ ባለስልጣናት ክስ ጉዳይ ምርመራ የቀድሞው የኬንያ ፕሬዚደንት እና ጠ/ሚኒስተር ራኦል አዲንጋ በስልጣን በነበሩበት ጊዜ ድጋፍ ሰጥተውት ነበር። ከዚህ ሁሉ በተጨማሪ የአለም አቀፉ ወንጀለኞች ፍርድቤት ዋና አቃቤ ህግ የጋምቢያ ተወላጅ አፍሪካዊ ሲሆኑ ፍርድቤቱ ባጠቃላይ ካሏት አስራ ስምንት ዳኞች አምስቱ አፍሪካዊ ናቸው። ከዚህ ሌላ የመሪዎቹ ክስ በአፍሪካ ምሁራን፣ አክቲቪስቶች፣ ሊቪክ ማህበራት እና አብዛኛው ዜጎች ዘንድ የሚደገፍ እንደሆነ እየተነገረ ነው።

የቀድሞው የተባበሩት መንግስታት ዋና ዐሃፊ ጋናዊው ኮፌ አናን አፍሪካ መሪዎች ክፍርድቤቱ ጋር የገቡትን ንትርክ «የሃፍረ ምልክት» ሲሉት ታዋቂው ደቡብ አፍሪካዊ አክቲቪስት ዴዝሞን ቱቱ ተከራካሪዎቹን የአፍሪካ መሪዎች «አንደገና ለመገደል የሚፈልጉ» ብለዋቸዋል።

መሪዎቹ ነገሩን ወደ ዘረኝነት ያስጠጉት እንጂ የክርክራቸው ጭብጥ ባለሳምንትነትን ከመፍራት ይመስላል። የአፍሪካ መሪዎች ፍርድቤቱን የሚመግቡትም ወንጀሉን አልሰራንም ብለው ሳይሆን የተጠያቂነታቸው ቀን ተራዝሞ ከስልጣን ሲወርዱ እንዲከሰሱ ነው። በስልጣን ላይ ያሉ መንግስታት ያለመከሰስ መብት ስላላቸው ላይ ላዩን ሲያዩት የመሪዎቹ ክርክር ተገቢ ሊመስል ይችላል። ነገር ግን ይህ የሚሰራው መሪዎቹ በስልጣን ዘመናቸው በሃገራቸው የህግ የበላይነትን አስፍነው፣ እራሳቸውም ጥፋት ሊገኝባቸው ሊጠየቁ የሚችሉበት የፍትህ ስርዓት ሊገኝ ነው። በአብዛኛው አፍሪካ ሀገራት ይህን መጠበቅ ደግሞ ክቁል ሊያስመድብ ይችላል።

መሪዎቹ በስልጣን ላይ እያለን መከሰስ የለብንም ሲሉ ስልጣን በቶሎ የሚለቁ ቢሆኑ እንኳ ይሻል ነበር። በአፍሪካ ግን እውነታው ሌላ ነው። አብዛኞቹ መሪዎች እንደመጫኛ የረዘመ የስልጣን እድሜ ይመኛሉ። ከእሩብ ምዕተ-አመት በላይ በስልጣን ላይ የሚወዘቱት በርካቶች በሆኑበት ሁኔታ ከስልጣን ሳንወርድ መከሰስ የለብንም ሲሉ በወንበር ላይ በሚቆዩበት ዘለግ ያለ ዘመን የሀዘባቸውን ፍጻሜ እንደሚያረዝሙት እሙን ነው። በተጨማሪም የአፍሪካ መሪዎች የስልጣን እድሜ ርዝመት መሪዎቹ በስልጣ ላይ እንዳሉ ሕይወታቸው የሚያፍቡትን ዕድል ያስፋዋል። የመሪዎቹ ከነወንጀላቸው አፈር መግባት ደግሞ አፍሪካ እና ፍትህ ሰኔ እና ሰኞ እንዲሆኑ ያደርጋል። አፍሪካዊያኑ መሪዎች በቅርብ ጊዜ በየሀገራቸው የህግ በላይነትን አስፍነው መከሰስ መወቀስ የመቻላቸውን ነገር ተስፋ ማድረግ አዋቂ ስለማይሆን የ ICC እርምጃ የወቅቱ ሁኔታ መፍትሄ ይመስላል።

አፍሪካዊ “ICC”ን መመስረት ይሳካ ይሆን?

የቀድሞው የአፍሪካ ህብረት ወደ አፍሪካ እንድንት ሲቀየር አንዳንድ የመዋቅር ለውጦች ተደርገው ነበር። ከለውጦቹ አንዱ “African court on Human and Peoples Rights” የሚል መጠሪያ ያለው አህጉራዊ ፍርድቤት መመስረቱ

ነበር። በተለምዶ “African Human Rights Court” በመባል የሚታወቀው ይህ ፍርድቤት ከተመሰረተ ጀምሮ ይህ ነው የሚባል ስራ ካለመስራቱ የተነሳ በመንፈስ እንጂ በአካል ያለ ተቋም አይመስልም። የሰብአዊ መብት ጥሰት ብርቅ ባልሆነባት አፍሪካ የከተመው ፍርድቤት የአህጉራቱ ህዝቦች የመንግስታቸውን አምባገነንነት በመቃወማቸው፣ የመንግስተ ለውጥ በመጠየቃቸው በገዛ መሪዎቻቸው በጥይት ሲቆሉ ፍርድ ቤቱ ጠንክር ያለ ክትትል ለማድረግ የነቃ አይደለም።

ለሰብአዊ መብት መከበር ኬሬዳሽ የሆኑት የአፍሪካ አምባገነኖች ጥፋታቸው ይህ ብቻ አይደለም። ከጎረቤት ሃገሮች ጋር በተቃራኒ ጊዜ የባላጋራቸውን የሀገር ውስጥ ተቃዋሚዎች በማስታጠቅ የእጅ አዙር ጦርነት “proxy war” ሲያደርጉ ፍርድቤቱ ሃይ ብሎ አያውቅም። ጃንጃዊት ሚሊሻዎችን እያስታጠቁ ዳርፋርን እልቂት አምባ ያደረጉት የሱዳን አልባሽር፣ ኢትዮጵያ አማዕያንን የሚያስታጥቀው እውቁ አምባገነን ኢሳያስ አፈወርቂ እና በተቃራኒው ኤርትራ አማዕያንን አይዟችሁ የሚለው የኢትዮጵያ መንግስት ለዚህ ተጠቃሾች ናቸው። ይህ በተለመደበት አህጉር ሉርድ ሪዚስታንስ አርማ የተባለውን በምስራቅ አፍሪካ የሚንቀሳቀስ ገዳይ ቡድን እና ቦኩ ሃራም ተባለውን የምዕራብ አፍሪካ አምባያውን አፍሪካዊያኑ መሪዎች በፈለጉት ሰለት ጠላት የመሰላቸውን ሃገር ለማድማት እንደማይጠቀሙበት እርግጠኛ መሆን አይቻልም። የሊቢያ የቀድሞ ፕሬዚዳንት ሙአምር ጋዳፊ ቅጥር ነፍሰ-ገዳዮችን ከጥቁር አፍሪካ ሃገሮች ገዝተው በሀዘባቸው ላይ ሞት ሲያውጁ የአፍሪካው የሰብአዊ መብት ፍርድቤት ምንም ሲል አልተሰማም። ይህ የጋዳፊ ስራ ያመጣው መዘዝ ብዙ ነበር። መሪያቸው ቅጥር-ነፍሰ-ገዳዮችን እንዳስማራ ያወቁት ሊቢያዊን በወቅቱ በሀገራቸው ምድር ያዩት ጥቁር ሁሉ ቅጥር ነፍሰ-ገዳይ እየመሰላቸው ለእንጀራ የተሰደዱ ሰላማዊ ጥቁሮችን ሁሉ ማሳደድ ጀምረው ነበር። ኢትዮጵያዊያን ስደተኞቻቸው የዳፋው ተጋሪዎች ነበሩ። ይሄ ሁሉ የተቆላሰፈ የሰብአዊ መብት ጥሰት ሲደረግ ምንም ያላለው የአፍሪካ ፍርድቤት ነው እንግዲህ በአፍሪካ የICCን ሚና ይጫወት የሚባልለት።

አህጉራዊው ፍርድቤት አለማቀፍ ፍርድቤቱን ተክቶ የአፍሪካን ችግር በራሱ እንዲፈታ ሲታሰብ አቅሙን ከፍ በማድረግ አካሄድ ላይ ለመምከር እኤአ ግንቦት 2013 በአፍሪካ ህብረት አዘጋጅነት በርካታ ህግ ባሙያዎች አዲስ

አበባ ላይ መከረው ነበር። የፍርድቤቱ መጠሪያም ከ “African Human Rights Court” ወደ “African court of Justice and Human Rights” እንዲቀየር ነው እቅዱ። ፍርድቤቱ ስሙን ሲቀይር የሚያያቸው ጉዳዮችም ሰፊ እንደሚሉ ታላቅ ተደርጓል። እዚህ ላይ ልብ መጣል ያለበት ጉዳይ ፊቱንም ከላይ ለመጥቀስ በተሞከረው መልክ ለመቆም የተጠጋ እንቅስቃሴ የነበረው ፍርድቤት ተጨማሪ ስራ እንዲያከናውን እየተጠበቀበት ነው። እየታሰበ ባለው አዲሱ ደረጃው ፍርድቤቱ ሃገራትንም ሆነ ግለሰቦችን የሚመለከቱ ጉዳዮችን በአንድ ላይ እንዲያይ ማድረግ ነው የአፍሪካ ህብረት አዝማሚያ። ሲሞን አሊሰን የተባሉ ተንታኝ ይህ ቀበሌ ተስፋ ነው ሲሉ “Is there an African Alternative to the ICC?” በሚለው ዕውቀታቸው ያስረዳሉ።

አንደ ተንታኝ አፍሪካ ህብረት የሚወራለትን አይነት አፍሪካዊ ፍርድቤት ለመመስረት ህጋዊ፣ ዲፕሎማሲያዊ፣ ፖለቲካዊ እና በጀትን ያማከሉ ሳንዝዎች ይጠብቁታል። ከሀገር አኳኑ አስማተፋዊ ፍርድቤት የሃገራትን እና የግለሰቦችን የወንጀል ክስ በአንድ ላይ ማየት የሚችልበትን አካሄድ የሚፈቅድ የህግ አግባብ የለም። ሁለቱ ጉዳዮች ሚጣሩበት አካሄድ እና ደረጃ የተለያየ ስለሆነ ሁለቱ ጉዳዮች በአንድ ፍርድቤት እንዲታዩ ሲደረግ ፍርድቤቱ ደብልቀው ውቃው የህዝቡት ድንግርግር ውስጥ ሊገባና አንዱንም በትክክል መስራት ሊሳነው ይችላል ይላሉ ተንታኝ። ሲሞን አሊሰን ዲፕሎማሲያዊ ችግር ያሉትን ሲስረዱ አሁን ያለው የአፍሪካ ህብረት ፍርድ ቤት ሲመሰረት መስራች ሀገራቱ ረዘም ያለ ጊዜን ወስደው የተወያዩበት መሆኑን ጠቅሰው የአሁኑ ደግሞ ከዛቸው በበለጠ ስራ እንዲሰሩ እተጠበቀ ስለሆነ የበለጠ ረዥም ጊዜ መውሰዱ አይቀርም ይላሉ። ችግሩ ረዥም ጊዜ መውሰዱ ብቻ ሳይሆን የፊትኛውን ፍርድቤት ምስረታ የደገፉት ሃገራት ሁሉ ይህኛውን ላይደገፉ ይችላሉና ሃገራቱን አሳምኖ ፍርድ ቤቱን መመስረቱ አስቸጋሪ ሲሆን ይችላል ባይ ናቸው ተንታኝ።

ከላይ የተጠቀሱትን ሳንዝዎች አልፎ ፍርድ ቤቱ በመሰረት እንኳን የሚገኘውን ፖለቲካዊ ተግዳሮት የመቋቋም ጥንካሬው ያጠራጥራል። የአፍሪካው ብቻ ሳሆን ሁሉም አለማቀፍ ፍርድቤቶች ከፖለቲካ ተዕዛዥ ነፃ ናቸው ማለት ያስቸግራል። ነገሩ የህግ የበላይነት ለፖለቲካዊ አቋሞች እጅ ሰጥቶ በቋፍ ባለበት አፍሪካ ሲሆን ደግሞ ችግሩ ይብላል። ለዚህ ጥሩ ምሳሌ ሚሆነው የደቡባዊ አፍሪካ ሃገሮች ክልልላዊ ህብረት የሆነው

SADC ያቋቋመው ፍርድቤት የነጠመውን ፖለቲካዊ ችግር ስናስተውል ነው። ፍርድቤቱ በዝምብቁ ላይ ከፍተኛ የነበረውን ክስ መሪዎቹ አጥብቀው በመቃወማቸው ፍርድቤቱ የሚያየው ጉዳይ በአካባቢው ሃገራት መካከል በሚፈጠር አለመግባባት ላይ ብቻ እንዲወሰን እና ግለሰቦች ይዘውት የሚመጡትን አቤቱታ እና መረጃ እንዲያይ እኤአ ነሃሴ 2013 ሞዛምቢክ ላይ በተደረገ ስብሰባ ተስማምተዋል። ይህ ውሳኔ የፍርድቤቱ መሪዎች በደል እንደፈፀሙ ጥቆማ ቢደርሰው እንኳን በነገሩ ላይ ክትትል እንዳያደርግ የሚያገድ ነው። በሌላ አነጋገር ፍርድቤቱ መሪዎች የሚያደርጉትን ሰብአዊ መብት ረገጣ ጠቅሶ መክሰስ አይችልም ማለት ነው። በዚህ አይነት በአህጉር ደረጃ የሚቋቋመው ፍርድቤት ሊገኘው የሚችለውን ውስብስብ ችግር መገመት ከባድ አይደለም።

የአፍሪካ ህብረት እመሰርተዋለሁ የሚለው ፍርድቤት በስልጣን ላይ ያሉ መሪዎችን ህግን መተላለፍ ጠቅሶ የመክሰስ ቁርጠኝነት ላይ ቢደርስ እንኳን የህግ በላይነትን በሃገራቸው ያልተለማመዱት አብዛኛ የአፍሪካ መሪዎች አሁን ICCን የሚሞግቱበትን ልብ አውላቁ ንትርክ ይዘው ላለመምጣታቸው እርግጠኛ መሆን አይቻልም። መሪዎቹ በስተመጨረሻው ከICC መውጣትን መፍትሄ እንዳደረጉት ከአህጉር በቀሉ ፍርድቤትም ጥብቅ ነገር ሲመጣባቸው አንዳንድ እያሉ እንደማይዎሙ እንዴት እርግጠኛ መሆን ይቻላል?

የበጀት አጥረት ሌላው ፍርድቤቱን የሚጠብቀው ችግር ነው። አሁን ሲመሰረት የታሰበው ፍርድቤት ተገቢውን ስራ እንዲሰራ አፍሪካን ሊያንገዳግድ የሚችል ባጀት ያስፈልገዋል ይላሉ ሲሞን አሊሰን። ይህን ለማስረዳት እ.ኤ.አ ከ2006-2007 ሩዋንዳን እልቂት ጉዳይ ለማጣራት ብቻ 270 ሚሊዮን የአሜሪካ ዶላር እንዳስፈለገ ጠቅሰዋል። የአፍሪካን አቅም ለማግኘት በስራ ላይ ነው የሚባለው የአህጉሪቱ ፍርድቤት እ.ኤ.አ በ2011ዓ.ም. የመደበው ባጀት 6 ሚሊዮን ዶላር ብቻ መሆኑን ያስረዳሉ። የበጀት አጥረቱን ሳንካነት አፍሪካህብረት ራሱ የሚያውቀው ጉዳይ ነው። እኤአ ሃምሌ 2013 የአፍሪካ መራሃ-መንግስታት አዲስ አበባ ላይ ባደረጉት ስብሰባ ፍርድቤቱን ለመመስረት የቀረበውን ረቂቅ ፕሮቶኮል ላለማዕደቅ ተስማምተው ነበር፤ ምክንያታቸው ደግሞ ህብረታቸው ፍርድቤቱ የሚፈልገውን ረብሳ ዶላር ማሟላት ስለማይችል ነው የሚል ነበር። የአፍሪካ ህብረት የባጀቱን ችግር ለመፍታት ወደ ለጋሾች እጅ ሊያማትር ቢሞክር እንኳን የሰብአዊ መብቶችን ጉዳይ የህብረቱ ሃገሮች

በየፍርድቤቶቻቸው እንዲፈቱ ስለሚጠበቅ ለጋሾቹ እጃቸውን ለመዘርጋት ላይፈጥኑ ይችላሉ።

ከላይ የቀረቡት ምክንያቶች ፍርድቤቱን የማቋቋሙ ነገር ቢያንስ በትርብ ጊዜ እንደማይሰካ ጠቋሚናቸው። አፍሪካዊያኑ መሪዎችም ቢሆኑ ይህን አያጡትም። ፍርድ ቤቱን ስለመመስረት የሚያውሩትም ICC በክሰላቸው ሰሞን ብቻ ነው እንጂ ከላይ እንደተጠቀሰው ሃምሌ ላይ ፍርድቤቱን ማቋቋም እንደማይቻል አምነው ነበር። ይህን ካወቁ አፍሪካዊ ፍርድቤት እንመሰርታለን ከማለቱ አዋጭ የሚሆነው በሃገራቸው የህግ በላይነትን አስናነው፤ በመንግስታቸው ሊፈፀሙ የሚችሉ የሰብአዊ መብት ጥሰቶች መጠየቅ የሚችል የፍትህ ስርዓት-መዘርጋቱ ነው። ይህ ካልሆነ በአገራቸው ውስጥ የሚያደርጉት ትጥ ያጣ የመብት ጥሰት በአለም የፍትህ አደባባይ ቢያስጠራቸው የሚጠበቅ ነው። የቤት አመል ገበያ ያወጣል ማለትም ይህ ነው።

7.3 የሞ ኢብራሂም ኢንዲክስ - የኦፍሪካ መስተዋት

ምድራችን ከያዘቻቸው ክፍለ-ዓለማት ውስጥ አፍሪካ የዲሞክራሲ ቱርፋት የሆነውን መልካም አስተዳደር በማስፈን በኩል እምብዛም አልተሳካችም። ለሁሉም የአፍሪካ ችግር ቅኝ አገዛዝን ተጠያቂ የሚያደርጉት የ«Dependency Theory» አቀንቃኞች ይህንንም የቅኝ አገዛዝ ተፅእኖ ውጤት ያደርጉታል። ነገር ግን ለረዥም ዘመን በቅኝ ግዛት ስር የነበሩ የእስያ እና የደቡብ አሜሪካ አብዮት ሃገሮች ከቅኝ ግዛት ከተላቀቁ በኋላም ዲሞክራሲን ማሳደግ ችለዋልና የአፍሪካን ያልተሳካ ጉዞ መንስኤ ቅኝ አገዛዝ ብቻ እንደሆነ ማሰብ አያስኬድም። ይልቅስ የአፍሪካ በመልካም አስተዳደር እና ዲሞክራሲን በመገንባት በኩል ፈቀቅ ያለማለት ዋነኛ ምክንያቱ ከቅኝ አገዛዝ ማክተም በኋላ ወደ ስልጣን የመጡ መሪዎች የፖለቲካ ስብዕና እና የአመራር ዘይቤ ነው።

አብዛኞቹ የአፍሪካ መሪዎች ስልጣንን በዲሞክራሲያዊ ምርጫ ላሸነፈ ከመልቀቅ ይልቅ ምርጫውን የይስሙላ በማድረግ ስልጣን ላይ መከራረምን ይመርጣሉ። የሃገራቸው ህገ-መንግስት በስልጣን ላይ ይቆዩ ዘንድ የሚፈቅድላቸው ዘመን ሲገባደድ ደግሞ የወንበር ፍቅራቸው ህገ-መንግስት እስከ መደለዝ ያደርሳቸዋል። ባስ ያሉት ደግሞ ክንካኔው የስልጣን

ዘመናቸው በምድራዊ ህግ የማይገደብ ሲሆን ከልጣን የሚለያቸው መታብር ብቻ ይሆናል። የመሪዎቹ በዚህ መልክ ስልጣን ላይ ሙጥኝ ማለት የሃገራቱን ለውጥ ፈላጊዎች አማራጭ አላጥፉ የትጥቅ ትግልን እና መፈንቅለ መንግስትን እንደ አማራጭ እንዲወስዱ በማድረግ አፍሪካ የእርስ በርስ ጦርነት እና ያለመረጋጋት አምባ እንድትሆን ሆኗል። ይህ አብዛኛውን የአህጉራቱን ክፍል የድህነት ቀጠና እና የጉስቁልና ምድር አድርጎ ምድሪቱንም «ጨለማ» አህጉር እስከመባል አድርጏታል።

በምዕራቡ አለም እንደ ትልቅ ጉዳይ የማይታየው ስልጣንን በዲሞክራሲያዊ ምርጫ የማስረከብ ነገር በአፍሪካ የሚያሸልም፤ የሚያስሞግስ ብርቅ ተግባር ነው። በዚህ እንደማላያ የሚሆነው እ.ኤ.አ በ2006 የተመሰረተው የሞ ኢብራሂም ተቋም ነው። ይህ ተቋም ስልጣናቸውን በሰላማዊ መንገድ በምርጫ ለረታቸው ተቀናቃኝ ፓርቲ ያስረከቡ የአፍሪካ መሪዎችን ረብጣ ዶላር ይሸልማል። የተቋሙ መስራች በትውልድ ሱዳናዊ በዚግነት እንግሊዛዊ የሆኑት በጎ አድራጊ እና ስራ ፈጣሪ ዶ/ር ሞ ኢብራሂም በሙያቸው ኢንጅነር እና በአሁኑ ሰአት የ 1.1 ቢሊዮን የአሜሪካ ዶላር ባለቤት ናቸው። ይህንን ሃብት ከማግኘታቸው በፊት በተለያዩ የቱሌ ኮሙኒኬሽን ኩባንያዎች አገልግለዋል። በ1998 «ሴል ቱል» በመባል የሚጠራ የራሳቸውን የቱሌ ኮሙኒኬሽን ኩባንያ መስርተው የነበረ ቢሆንም በ2006 ኩባንያቸውን በ3.4 ቢሊዮን የአሜሪካ ዶላር ሸጠው የሞ ኢብራሂም ተቋምን መሰረቱ።

የሞ ኢብራሂም ተቋም ምን ይሰራል?

“Governance is Crucial” የሚል ሎጎ ያለው ይህ ተቋም በአፍሪካ መልካም አስተዳደርን ለማስፈን ዋና የሆነውን የዲሞክራሲያዊ አመራር ስብዕናን በመሪዎች ዘንድ ማስፈን ነው። አያይዞም በአፍሪካ ያለውን የፖለቲካዊ አመራር ሁኔታ በተመለከተ ውይይት እና ክርክር እንዲኖር ያደርጋል። በዚህም ሞ ኢብራሂም ኢንዲክስ የሚባል የአፍሪካን ሃገራት ሁለንተናዊ የአመራር ሁኔታ የሚገመግም ባለ 94 መስፈርት መገምገሚያ አዘጋጅቶ የሃገራቱን ደረጃ ይፋ ያደርጋል። ደረጃው ሲወጣ በዋናነት ታላቢ የሚደረገው የሃገራቱን የሰብአዊ መብቶች አያያዝ፤ ዘላቂ ልማት ለማምጣት የተደረገ ጥረት እና የተገኘ ተጨባጭ ውጤት፤ በሰብአዊ ልማት (Human Development Index) በኩል የተመዘገበ ውጤት፤ የዜጎችን ሁለንተናዊ ደህንነት ከማስጠበቅ አንፃር

የተደረገ መሻሻልን ወዘተ ነው። የሞ ኢብራሂም ኢንዱስትሪ እ.ኤ.አ በ2007 ለመጀመሪያ ጊዜ ስራውን ሲጀምር ጥናቱን ያደረገው ከሳህራ በታች ባሉ 48 የአፍሪካ ሃገራት ላይ ነበር። በወቅቱ ጥናቱን አካሂዶ ውጤቱን ይፋ ያደረገው በሃርቫርድ ዩኒቨርሲቲ ከሚገኘው ኬኔዲ የመንግስት ጥናት ትምህርት ቤት ጋር በመተባበር ነበር። በአሁኑ ሰዓት ጥናቱን የሚያደርገው ከተለያዩ አህጉር በቀል የጥናት ተቋማት እና ተመራማሪዎች ጋር በመተባበር ነው።

ከ2007-2013 በተደረገው የሞ ኢብራሂም የአፍሪካ የአመራር ጥራት መለኪያ ኢንዱስትሪ ሞሪሸየስ፣ ሲሸልስ፣ ቦትሰዋና፣ ኬፕሽርዴ የላቀ መልካም አስተዳደር እና የላቀ ዲሞክራሲያዊ አመራር የተመዘገበባቸው ሃገራት ከሚለው የላይኛው ተርታ ጠፍተው የማያውቁ ሲሆን ዙምባቤ፣ ኮንጎ ሪፐብሊክ፣ ቻድ እና ሶማሊያ ከመጨረሻዎቹ ተርታ ቋሚ ተሰላፊዎች ናቸው። የሞ ኢብራሂም እናት ሃገር ሱዳን በ2007 ከታችኞቹ አራተኛ ተርታ ላይ የነበረች ሲሆን በዘንድሮው ውጤት ደግሞ ከላይኞቹ አስርኛም ሆነ በተቃራኒው ከተሰለፉት ተርታ ስሟ የለም። የአኛ ሃገር በዘንድሮው የደረጃ ሰንጠረዥ 33 ሃገራት ልቀዋት ከ19 የባሉ ሃገራት ተሸላ 34ኛ ደረጃ ላይ ትገኛለች። በየአመቱ በደረጃ ሰንጠረዥ የላይኛ ደረጃ ላይ የሚገኙ ሃገራት ተመሳሳይ መሆንን የተገነዘቡ ታዛቢዎች በአፍሪካ ከትላልቅ ሃገራት ይልቅ መልካም አስተዳደር በማስፈኑ በኩል የአህጉራቱ ትናንሽ ደሴቶች የተሻለ ውጤት ማስመዝገባቸውን ያስምሩበታል። በዚህ መልክ የአህጉራቱን ሃገራት ደረጃ ማስቀመጡ የአፍሪካ ሃገራት ህዝቦችም ሆነ መንግስታቸው ደረጃቸውን እንዲለዩ እና በጉድለቶቸው ላይ በጋራ እንዲሰሩ ያግዛል ይላሉ የተቋሙ ባለቤት ዶ/ር ሞ ኢብራሂም በአንድ ወቅት ከአልጄሪያ ጋር ባደረጉት ቃለ ምልልስ።

የአፍሪካ ሃገራትን የመልካም አስተዳደር ደረጃ ላይንላዊ የሆነ ኢንዱስትሪ አዘጋጅቶ ከመለካቱ ባሻገር የኢብራሂም ተቋም የአፍሪካ የሲቪክ ማህበራት፣ የመገናኛ ብዙሃን እና አካባቢያዊ ህብረቶች በአህጉራቱ ፍትህ፣ አየር ንብረት ለውጥ፣ ግብርና፣ የምግብ ዋስትና እና አካባቢያዊ የኢኮኖሚ ትብብር ዙሪያ እንዲወያዩ የሚያስችል አመታዊ ፎረም ያዘጋጃል። እስከ እኤአ 2013 ድረስ በየአመቱ ላቅ ያለ የመልካም አስተዳደር ዘዴቤ በማስመዝገብ ላይ ባለችው ሞሪሸየስ፣ በዳራሰላም እና የሰሜን አፍሪካን አብዮት ባስጀመረችው ቱኒሲያ ሞና ከተማ ቱኒስ ላይ አድርጓል። በተጨማሪ ተቋሙ “Ibrahim Leadership

Fellowship Program” የሚባል ለወጣት አፍሪካዊያን የሚሰጥ ስኮላርሽፕ አዘጋጅቶ ወጣቶቹ አለም ባንክ፣ የአለም የንግድ ማህበርን እና «ECA»ን በመሳሰሉ ታላላቅ ተቋማት ውስጥ ገብተው የአመራር ክህሎታቸውን እንዲያዳብሩ መንገዶች ያመቻቻል። የዚህ አላማው የተሻለ ዲሞክራሲያዊ የአመራር ክህሎት ያላቸው ወጣት አፍሪካዊያንን ለነገዋ አፍሪካ ለማበርከት ነው። ተቋሙን ለዚህ ተግባር ያነሳሳው አሁን አፍሪካን እየፈተነ ያለው የዲሞክራሲያዊ መሪ እጥረት ይመስላል።

የሞ ኢብራሂም ተቋም ከላይ የተጠቀሱትን ክንዋኔዎች የሚያደርግ ቢሆንም በይበልጥ የሚታወቀው ግን የዲሞክራሲያዊ አመራር ልቅና ላስበዘን እና በዲሞክራሲያዊ ምርጫ ስልጣናቸውን ለማያስረክቡ የአፍሪካ ርዕሳን ብሄር እና ርዕሳን መንግስታት በሚያበረክተው አመታዊ ሽልማት ነው።

እነማን ይሸበማሉ?

ተቋሙ በሃገራቸው በትምህርት፣ በጤና፣ በማህበራዊ ዋስትና ወዘተ ላቅ ያለ ውጤት አስመዝግበው፣ በዲሞክራሲያዊ ምርጫ ስልጣናቸውን ላስረክቡ ወደኋላ የሃገራቸው ህገ-መንግስት በስልጣን ላይ ይቆዩ ዘንድ የፈቀደላቸው ጊዜ ሲያበቃ ወንበራቸውን ለሚለቁ እና አሁን በስልጣን ለገነት ላይ ለማይገኙ የአፍሪካ መሪዎች 5 ሚሊዮን የአሜሪካ ዶላር በአንድ የሚሸልም ሲሆን ተሸላሚዎቹ በህይወት እስካሉ ድረስ በየአመቱ 200,000 የአሜሪካ ዶላር ይከፍላል። “Molbrahim Pize fr Acnivement in African Leadership” የሚል መጠሪያ ያለው ይህ ሽልማት በአለማችን በሚለገሰው የገዝብ መጠን በትልቅነቱ ተወዳዳሪ የሌለው ሲሆን በሰፊው የሚታወቀው የኖቤል የሰላም ሽልማት ከሚያበረክተው ገዝብ በ1.3 ሚሊዮን የአሜሪካ ዶላር ብልጫ አለው። ይሁን እንጂ ውድድሩን ማሸነፉ እንደ አፍሪካ መሪዎች የስልጣን ነገር ለማይሆንላቸው እና ወንበር ላይ ሲቀመጡ እንከን ለሚበዛባቸው መሪዎች እንዲህ በተላሉ የሚላካ አይደለም።

በመሆኑም ሽልማቱ ከተጀመረበት ከ2007 ጀምሮ እስከ አሁን ድረስ ለሰባተኛ ጊዜ የተካሄደ ቢሆንም የሽልማቱን መስፈርት የሚያሟላ መሪ በመሆኑ እኤአ እስከ 2014 ተሸላሚ አልነበረውም። ተሸላሚ የተገኘባቸው አመታት 2007፣ 2008 እና 2011 ናቸው። በ2007 የሞዛምቢክ መሪ የነበሩትን ዳኩደም

ፒላሮን ሃገራቸውን ከግጭት ወደ ሰላም መረጋጋት እና ዲሞክራሲያዊ አስተዳደር በማቅረብ በኩል አመራራቸው ጉልህ ሚና ተጫውተዋል በማለት የሽልማቱ ማሟሻ አድርጓቸዋል። በዚህ አመት ታዋቂውን የነፃነት ታጋይ ኔልሰን ማንዴላን የክብር ተሸላሚ በማድረግ የ1.1 ሚሊዮን ዶላር ሽልማት አበርክቶላቸዋል። በ 2008 አመራራቸው ሃገራቸውን ቀጣይነት ላለው ብልፅግና እና መረጋጋት አብቅቷቸዋል፤ አንገባባባት የነበረውን የኢ.ፌ.ዲ.ሪ ወረርሽኝ ለመግታት ረድቷል ሲል የቦትስዋናውን መራሄ መንግስት ፊትክፍል ሞጋይን የሽልማቱ አሸናፊ አድርጓቸዋል። በ2010 ተሸላሚ ባለመገኘቱ ሽልማቱ የተዘለለ ሲሆን በ2011 የኬፕቨርዴው ፔድሮ ፓሪስ ጥሩ የአመራር ስብዕና አሳይተዋል ተብለው ሽልማቱ ተበርክቶላቸዋል። ከዛ በኋላ ባሉት ሁለት አመታት (2012 እና 2013 ዓ.ም.) ተሸላሚ አልተገኘም። በ2012 ተሸላሚ መሪ ቢጠፋም ታዋቂውን ደቡብ አፍሪካዊ አክቲቪስት እና መንፈሳዊ መሪ ዴዝሞን ቱቱን «በስልጣን ላይ ያሉ መሪዎችን ሳይፈሩ እውነቱን የመናገር ድፍረት ያላቸው» በማለት የ 1 ሚሊዮን የአሜሪካ ዶላር ልዩ ተሸላሚ አድርጓቸዋል።

እንኳን ዘንዋብሽ.....!

የሞ ኢብራሂም ኢብራሂም ሽልማት በሰባት አመት ጉዞው ሶስት ተሸላሚዎችን ብቻ ማግኘት የቻለው መስፈርቱ በጣም ጥብቅ በመሆኑ ነው የሚሉ ተቺዎች አልጠፉም። እንደተቺዎቹ ሽልማቱ በስልጣን ላይ ያሉ የአፍሪካ መሪዎችን ታሳቢ አለማድረጉ፤ መንግስታዊ ባልሆኑ ተቋማት ላቅ ያል ተጽዕኖ መፍጠር የቻሉ መሪዎችን ያለማካተቱ እና በአፍሪካ ሁኔታ ለማግኘት ከባድ የሆኑ የመሪነት መስፈርቶችን ማስተመጠን በየአመቱ ተሸላሚ እንዲያገኝ ከልክሎታል። ተሸላሚ ካገኘበት ይልቅ ያላገኘበት አመት የበለጠ መሆኑ ድርድርንም ፖለቲካዊ ሁኔታዋ በበጎ ለማይታወቀው አፍሪካ ሌላ ጥሩ ያሆነ ምስል የሚያሰጥ ነው ሲሉ ያክላሉ ተቺዎቹ። ይህንን በማስመልከት ከአልጄሪያ ቱሊቭኸን ጥያቄ የቀረበላቸው የተቋሙ ባለቤት ዶ/ር ሞ ኢብራሂም በሽልማት መስፈርታችን ከፍታ እንክራሰን፤ የሽልማታችን አላማም በአፍሪካ ዲሞክራሲያዊ የስልጣን ሽግግርን ማበረታታት በመሆኑ መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማት መሪዎችን፤ ደራሲያንን ወይም ሌሎችን ለመሸለም አንሳም ሲሉ መልሰዋል። በየአመቱ ተሸላሚ አለማግኘታችንም አፍሪካ የሚገባትን መሪ እንድታገኝ ይረዳል እንጅ መጥፎ ጎን የለውም ይላሉ ዶ/ር ሞ ኢብራሂም። አክለውም ተቋማቸው

ከተመሰረተ ጀምሮ 94% በሚሆኑት የአፍሪካ ሃገራት ላይ የኢኮኖሚ እድገት መመዝገቡን እንዳረጋገጠ ገልፀው የኢኮኖሚ እድገቱን ያህል ግን ሃገራቱ በህዝቦች ሰብአዊ እና ዲሞክራሲያዊ መብት አያያዝ ላይ ተስፋ ሰጭ ሁኔታ እንዳልታየ ይገልጻሉ።

ጥቁረት ሰበብ አይሆንም!

በቅርቡ የአለም አቀፍ ወንጀልኞች ፍርድቤት አፍሪካዊያን መሪዎችን ብቻ መክሰስ የሚቀናው ዘረኛ በማለት የሚተቸት የአፍሪካ መሪዎች በአፍሪካዊ ባለቤት እና ታንዛኒያዊውን ሳሌም አህመድ ሳሌምንና የግብጽን መሃመድ አልባራዲ ጨምሮ በአፍሪካዊ የኮሚቴ አባላት በሚመራው የኢብራሂም ተቋም የሽልማት መስፈርት አይን መሙላቱ እጅግም አልተሳካላቸውም። ይህ የሚያሳየው የአፍሪካ መሪዎች መልካም አስተዳደርን በማስፈን በኩል እና ስለዲሞክራሲ ስልጣንን መስዕዋት የማድረግ ቁርጠኝነት ላይ ብዙ የሚቀረቸው መሆኑን ነው። በዚህ እንክፍተው ምክንያት ከአለም አቀፍ ተቋማት የሚመጣባቸውን ነቀፌታ ከጥቁርነታቸው ጋር ለማያያዝ የሚፈጥኑት ነገርም ብዙ እንደማያስኬድ የሞ ኢብራሂም ተቋም የእስካሁን ጉዞ አንዱ አስረጅ ነው።

የዶ/ር ሞ ኢብራሂም ሸርአዎነት

የግል ንብረታቸው የሆነውን «ሴል ቱል» ከባንያ ሸጠው የሞ ኢብራሂም ተቋምን በመመስረት በአፍሪካ መልካም አስተዳደርን ለማስፈን በሚያግዝ መልካም ተግባር ላይ ያዋሉት ዶ/ር ሞ ኢብራሂም ለአህጉራቸው የበኩላቸውን እየተወጡ ያሉ ታላቅ ለው ርቸው። ሃገራችንን ጨምሮ የበርካታ አፍሪካ ሃገራት ዲያስፖራ ምዕራብ ሃገራቸው የምዕራቡን ዓለም አይነት የነፃነት ምድር እንድትሆን አብዙተው ይደክማሉ። ይህንን ሲያደርጉ ወይ ፓርቲ መስርተው በመታገል አለያም በሙያቸው ማድረግ የሚችሉትን ተዕዕኖ ፈጣሪነት በመጠቀም ትክክል የመሰላቸውን ያደርጋሉ። ይህ የተለመደ በጎ ተግባር ቢሆንም ዶ/ር ሞ ኢብራሂም እንዳደረጉት ተቋም መስርቶ በአህጉራቱ ዲሞክራሲያዊ የአመራር ዘዴ ቁራኝነትን፤ ሰላማዊ የስልጣን ሽግግርን የሚለመድበትን፤ የዜጎች ሁለንተናዊ ህይወት የሚሻሻልበትን መንገድ የማፈላለጉ ነገር የተለመደ አይደለም። ይህ ተግባራቸው በተለየ መንገድ እና

ዘዴ በአፍሪካ ዲሞክራሲን እውን ለማድረግ የሞከሩበት የሚያስመሰግን በጎ ተግባር ነው። በተጨማሪም የሚያደርጉትን በጎ ተግባር ለትውልድ ሃገራቸው ብቻ ይሆን ዘንድ ከመገደብ ይልቅ በሰፊው አስበው በአህጉር ደረጃ ለትውልድ የሚተርፍ ስራ በመስራት ላይ ናቸው። ይህ ከብዙ ትምህርት እና አለማቀፍ ልምድ ዘጋላም ስለተወለዱበት መንደር ብቻ ማሰብ እና መናገር ለሚቀናቸው አንዳንድ የሃገራችን ምሁራን አርአያነት ያለው አስተማሪ ተግባር ነው።

7.4 ኔልሰን ማንዴላ Vs ሮበርት ሙጋቤ

አፍሪካዊያን ከቅኝ አገዛዝ ነፃ ለመውጣት ያደረጉትን ትግል የመሩ የዘመኑ የነፃነት ታጋዮች ነጭ ቀኝ ገዥዎችን ካስወገዱ በኋላ በየሃገራቸው የፖለቲካ ስልጣን ሰገነት ላይ ተሰይመዋል ከነዚህ የሚጠቡ ወደ አምባገነንነት ለመቀየር ብዙ ጊዜ አልወሰዱም። ከስልጣን በጊዜ የተነሱትን ለመቀጠር አንድ ካሉ በኋላ ሁለት ለማለት ያዳግታል። የአብዛኞቹ ረዥም የስልጣን ዘመን ከነፃነት ጋር ህብረት የለሌለው ሆኖ ሳለ «የነፃነት አባት» መባሉም አልቀረባቸውም። አብዛኞቹ የነፃነት ታጋዮች ከድል በኋላ የለየላቸው አምባገነኖች ቢሆኑም በነፃነት ትግሉ ወቅት የነበራቸው አላማዕናት እና የነፃነት ጥማት የሚደነቅ ነው። ይህም መሪዎቹን በቅኝግዛት ስር ለነበሩ አፍሪካዊያን ሁሉ ባለውለታ ያደርጋቸዋል። ከነዚህ ባለውለታዎች ውስጥ እኤአ 2013 ባለፉት የደቡብ አፍሪካው ኔልሰን ማንዴላ እና የዙምባዊው ሮበርት ሙጋቤ ፖለቲካዊ ማንነት፣ ስኬት፣ ጉድለት ዙሪያ በውድድር እና ንዕስር መልክ ብዙ ጉዳዮች ይነሳሉ። በተለይ የኔልሰን ማንዴላን ሞት ተከትሎ ስለ ሁለቱ ሰዎች ብዙ ብዙ መባሉ በርካቶ ሰንብቷል። በዚህ ዙሪያ የሚነሱ ሃሳቦች ከስሜታዊነት እና ለማጠቃለል ከመቸከል የራቁ ቢሆኑ ከውይይቱ የምናተርፈው ይበዛል። ይህን ለማድረግ ደግሞ ውይይታችን በትክክለኛ መረጃ ላይ የተመሰረተ፣ የሁለቱን መሪዎች/ሃገራት ታሪካዊ ነባራዊ ሁኔታዎች ያገናከበ መሆን አለበት።

ሰንፅፅሩ ታሳቢ መሆን ያለባቸው ነጥቦች

ኔልሰን ማንዴላን እና ሮበርት ሙጋቤን እንደ ነፃነት ታጋይ ለሃገራቸው ማድረግ በቻሉት እና ባልቻሉት ነገር ላይ ውይይት ሲደረግ ታሳቢ መደረግ ሲገባቸው ብዙ ትኩረት የማይሰጣቸው ወሳኝ ጉዳዮች አሉ። መሪዎች ነጭ ቅኝ ገዥችን ድል ያደረጉባቸው መንገዶች፣ የትግል ጉዟቸውን ተመሳስሎቭ

እና ልዩነት፣ መሪዎቹ በድል ዋዜማ የነበሩባቸውን ሁኔታዎች ከግንዛቤ መግባት ካለባቸው ጉዳዮች ውስጥ ቀዳሚዎቹ ናቸው። ሮበርት ሙጋቤ በእስር ያሳለፉት አስራ አንድ አመት ትቂት ባይሆንም ከማንዴላ ሃያሰባት አመት ጋር ሲነፃፀር ከግማሽም በታች ነው። የኔልሰን ጊዜያቸው በአንፃራዊነት ማጠር ደግሞ ሮበርት ሙጋቤ ከነጉብዝናቸው ከእስር ቤት እንዲወጡ በማድረግ የገዥዎቹን ሁኔታ አይተው ትግላቸውን አዋጭ ወደ መሰላቸው የአፈመዝ ትግል ለመለወጥ እንዳያመነቱ ረድቷቸዋል። በአንፃሩ ሃያ ሰባት አመት በእስር የቆዩት ማንዴላ የእስር ጊዜያቸው ርዝመት ጉልምስናቸውን ወደ እርጅና ስለቀየረው ፓርቲያቸውም የትጥቅ ትግሉን ትቶ በሰላማዊ መንገድ የሚንቀሳቀስ ወደ መሆን አዘነበሉ ነበር። በመሆኑም ጥቁሮችን የፖለቲካ ስልጣን ባለቤት የሚደርገውን የድርድር ሁኔታ ብዙ የሚቀረው ነገር አለም እንደ ብልህ ልጅ የያዙትን እበሉ መቆየትን እንዲመርጡ አድርጓል። በሰዓቱ ኔልሰን ማንዴላ ከአሳሪዎቻቸው ጋር ያደረጉት ድርድር በአንዴ ከዚህ በላይ መሄድ የሚችል ባለመሆኑ እንጂ የህይወታቸውን ወርቃማ ጊዜ ለትግሉ የሰውት ማንዴላ ማድረግ ሚቸሉትን ነገር ከማድረግ ሰንፈው የጥቁሮችን ኢኮኖሚዊ እኩልነት የማያረጋግጥ ድርድር አደረጉት ማለት ያዳግታል። በሌላ በኩል በቅኝ ገዥዎች እስር ቤት ሳይሆን በሃገራቸው ጫካ የነበሩት ሮበርት ሙጋቤ ድላቸውን ያገኙት በጠብመንጃ ትግላቸው ስለነበረ ትግሉ ብዙ እልቂት ቢያስከትልም የድላቸውን መቋጫ ፓርቲያቸው በሚፈልገው መንገድ እንዲያደርጉ አስችሏል።

ሌላው ብዙ ጊዜ ሲነገር የማያጋጥመው መሰረታዊ ጉዳይ የደቡብ አፍሪካ ሁኔታ ከ13ኛው ክፍለ ዘመን የነጮች ደቡብ አፍሪካ ላይ መስፈር ጀምሮ ስር የሰደደ የነጭ ሰፋሪዎች ሁለንተናዊ የበላይነት እንጂ እንደ ዙምባቤ ከ1885ቱ የበርሊን ኮንፍረንስ ጀምሮ በታወጀ አፍሪካን የመቀራመት አዋጅ የተጀመረ የቅኝ አገዛዝ አስተዳደር አይደለም። የበላይነቱን የያዙት ነጮችም ረዥም ክፍለ ዘመን በደቡብ አፍሪካ ከመኖራቸው የተነሳ የቆዳ ቀለማቸው ነጭ ቢሆንም እራሳቸውን እንደ ሃገራው ሰው አድርገው የሚቆጥሩ እንጂ ሌላ ሃገር አለን ብለው የሚያስቡ አይደሉም። ይህ መሆኑ ማንዴላ እና ሙጋቤ ነጮችን የሚያየበቅን አይን እንዲለያይ አድርጓል ብዬ አምናለሁ። ምክንያቱም ደቡብ አፍሪካ ውስጥ ያሉ ነጮች ዙምባቤ እንዳሉት ቅኝ ገዥዎች ከዛሬ ጀምሮ መሪዎችንን ልቀቁ በባሉ ትናንት እንደመጡት

የዙምባዊ ቅኝ ገዢዎች ስራቸውን በአንድ መንቀል አይቻልም። በመሆኑም ከ13ኛው ክፍለዘመን ጀምሮ የነበረውን የተዛባ የሃብት ክፍፍል መገዳደሩ እንደ ዙምባዊው አይቀልም።

የሃብት ክፍፍሉን ፍትሃዊነት ገቢራዊ በማድረግ ባለማድረጉ በኩል ማንዴላ ሲወቀሱ ርብርቅ መጋቢ ደግሞ ሲወደሱ፣ ሁለቱ ሰዎች በስልጣን ላይ የቆዩበት ዘመን ከላይ የተጠቀሰውን በየሃገሮቹ ያለውን የነጮች የበላይነት ስር የመስደድ ሁኔታ ባገናዘበ መልኩ ችግሩን ለመፍታት በቂ ነበረ ወይስ አልነበረም ብሎ ማገናዘብም አስፈላጊ ነው። ከዚህ ጋር አብሮ መታሰብ ያለበት ፍትሃዊ የሃብት ክፍፍል በማድረግ የሚመለከቱት ርብርቅ መጋቢ በነጮች ተይዘው የነበሩ ይዞታዎችን ለሃገራው ጥቁሮች ማከፋፈል የጀመሩት መቼ ነው የሚለው ነው። እ.ኤ.አ በ1980 ሃገራቸውን ነፃ አውጥተው መጀመሪያ በጠቅላይ ሚኒስትርነት ቆየት ብለው ደግሞ በፕሬዚደንትነት ሃገራቸውን በመምራት ይሁን በመግዛት ለ33 ድፍን አመታት ስልጣን ላይ የኖሩት ርብርቅ ገብሬል መጋቢ ስርነቀል የመሬት ክፍፍሉን ገቢራዊ ያደረጉት በፈረንጆቹ አቆጣጠር ከ1998-2000 ዓ.ም ባለው ዘመን ነበር። ይህ ማለት አንድም ፍትሃዊ የሃብት ክፍፍል ማምጣት የፖለቲካ ስልጣንን እንደመጋራት ወይም መጠቀሱ በአጭር ሰዓት የሚከናወን ቤት ስራ አይደለም ማለት ነው። ሁለቱም ርብርቅ መጋቢ ወደ ሃያ አመት አካዘዘ ስልጣን ላይ ከባጁ በኋላ የሰሩትን ስራ ማድላ በእራት አመት ለምን አልሰሩም ብሎ መውቀሱ ምክንያታዊ ክርክር አለመሆኑን ያሳያል። ከዚህ ይልቅ የማንዴላን በትር የተቀበሉት ታቦሊን ቤኪ እና ጃክብ ዙማ ጉዳዩን በተመለከተ ያልተስተካከለውን ለማስተካከል ያላዩትን ዳተኝነት ምክንያት መጠየቅ ይበልጥ ምክንያታዊ ይመስለኛል። የጃክብ ዙማ ግላዊም ሆነ ፖለቲካዊ ማንነት በተለይ መፈተሽ ያለበት ነገር ነው። እዚህ ላይ ማንዴላ ለወደፊቱም ቢሆን ፍትሃዊ የሃብት ክፍፍል በማምጣቱ ረገድ ምን መደረግ አለበት በሚለው አቅጣጫ ላይ ለመደራደር አለመሞከራቸው እንደ ጉድለት ሊታይ የሚችል መሆኑ መረላት የለበትም። ማንዴላ ያልከፈቱት በር ተዘግቶ ይቀራል ወይም በመጀመሪያ ያልተነሳ ጉዳይ ዘግይቶ አይነሳ ሚባል ህግ የለም፤ ቢኖርም በዚች ተለዋዋጭ አለም የሚሰራ አይሆንምና ጉዳዩን ወደ ጠረጴዛ ማምጣት ፖለቲካዊ ዛቢያውን ከተረከቡት ተተኪዎች ይጠበቃል።

ከላይ የተቀመጡትን መሰረታዊ እውነታዎች ሳንረሳ ሁለቱን የነፃነት ታጋዮች ድካም ጥንካሬ፣ ልዩነት መመሳሰል ወደ መመርመሩ እናልፋለን።

ተመሳሰሉ ስና በየነት

በአድማ ከአምስት አመት በላይ የማይበላላው ኔልሰን ማንዴላ እና ርብርቅ መጋቢ የሚያመሳስሏቸው ነገሮች አሉ። በየሃገራቸው የተቀሰቀሰውን አፍሪካን ከቅኝ አገዛዝ ነፃ የማውጣት ትግል በግንባር ቀደምትነት መምራታቸው አንዱ መመሳሰላቸው ነው። በትግሉ ወቅት ሁለቱም ወደ ተለያዩ ሃገሮች መስደዳቸው (ማንዴላ ወደ ኢትዮጵያ ሲሰደዱ መጋቢ ደግሞ ወደ ዛምቢ እና ጋና ተሰደው ነበር)፣ በቅኝ ገዢዎች አስርቤቶች መታሰራቸው፣ በአስርቤት ላሊ የህግ ትምህርት መማራቸው፣ ሁለቱም ለትግላቸው ስኬት የኢትዮጵያችንን እርዳታ ማግኘታቸው ሁለቱን ሰዎቹን ከሚመሳሰሏቸው እውነታዎች መሃል ናቸው።

ከላይ የተጠቀሱት መመሳሰሎች ቢኖሩም ሁለቱ የነፃነት ታጋዮች ከመመሳሰላቸው ይልቅ ልዩነታቸው ሳይበዛ አይቀርም። መሰረታዊው ልዩነታቸው ወደ ስልጣን ከመጡ በኋላ የትግላቸውን ቁርፋት የተጠቀሙበት መንገድ ነው። በዚህ አንፃር ርብርቅ መጋቢ በቅኝ ግዛት ወቅት በዝምባዊ የነበረው የነጮች እና ጥቁሮች ግንኙነት ከስሩ ተነቅሎ መጣል አለበት ብለው የሚሟኑ ናቸው። የዚህ መገለጫም 1% በማይሞሉ ነጮች ተይዞ የነበረውን 70% የሃገሪቱን ለም መሬት ለጥቁር ገበሬዎች ማከፋፈላቸው ነው። በዚህ ርብርቅ መጋቢ ተግባር ያልተደሰቱ ነጮች ክፍፍሉን ለማስፈፀም የሚውል ፈንድ ለመስጠት ፈቃደኞች ባለመሆናቸው የመሬት ክፍፍሉ የሚደረገው ያል ካላ ክፍያ ነበር።

ይህንን በማድረጋቸው ምዕራባዊያን ጥርላቸውን ይከሰባቸዋል። «ካጊትለር ጋር በሚመሳሰል ዘረኝነት ነጮችን የሚጠሉ የዓለም ቁጥር አንድ አደገኛ አምገባገን» እያሉ በጋቢጣ መፅሔቶቻቸው ያብጠለጥሷቸዋል። በዚህ ርብርቅ መጋቢ እኔኤ በ 2003 እንዲህ ሲሉ መልሰው ነበር «እም እኔ የዚህ ዘመን ሂትለር ነኝ ... ይህኛው ሂትለር ግን ያለው አንድ ግብ ነው። ለሃገሩ ህዝብ ፍትህን ማምጣት፣ ለአላዊነትን ማጎናፀፍ፣ የህዝብ ነፃነት እና በተፈጥሮ ጥብቱ የመጠቀም መብቱ እንዲረጋገጥ ማድረግ። ሂትለር እንዲህ ከሆነ

የቆምኩት ለዚህ ነውና አስር እጥፍ እና አስር ጊዜ ሂትለር ነኝ» የጥቁሮች ነፃነት የሚረጋገጠው በቅኝ ገዢ ነጮች የተዘረፉት ንብረታቸው እጃቸው ሲገባ እንደሆነ የሚያምኑት ሙጋቤ በነጮች የተያዘውን የሃገራቸውን መሬት ለጥቁር ገበሬዎች በማክፋፈሉ ብቻ አይበቃም ብለው ያስባሉ። በሃገሪቱ ያሉት የንግድ ተቋማት በጥቁሮች እንዲያዙ እንደሚሰሩ ይህም የነፃነት ትግላቸው የመጨረሻ ምዕራፍ እንደሆነ በ2008 ምርጫ «ማሸነፋቸውን» አስመልክቶ ባደረጉት ንግግር አስታውቀዋል። ርብርቅ ሙጋቤ ጥቁር የሃገራቸው ልጆች በሃገራቸው ሃብት ተጠቃሚ ይሆኑ ዘንድ ያደረጉት ጥረት በውሮፓዊያን ዘንድ ክፉ ጠላት ቢያደርጋቸውም እውነተኛ ፓንአፍሪካኒስት፣ የጥቁሮች ጠበቃ አድርገው የሚያንቀሳቅሱባቸውም ብዙ ናቸው። በተለይ በስልጣናቸው የመጀመሪያ አመታት በሃገራቸው የተሻለ የኢኮኖሚ አቅም መገንባት ችለው ስለነበረ ተወዳጅነታቸው ከፍ ያለ ነበር። ከትግል በፊት አስተማሪ እንደመሆናቸው የሃገራቸውን የትምህርት ፖሊሲ በጥሩ ሁኔታ ማስኬድ መቻላቸውም የሚያስወድሳቸው ተግባር ነው። በ2008 ከዙምባቤ ህዝብ ውስጥ 90% ማንበብ፣ መፃፍ፣ እና ሃሳብ ማስላት የሚችሉ እንደሆኑ ሙጋቤን የሚጠሉት ምዕራባዊያን መገናኛ ብዙሃንም ያመነት ነው። ርብርቅ ሙጋቤ የመሬት ክፍፍሉን አምርረው ከያዙበት ከ1998 በፊት በምዕራባዊያን ዘንድም ደህና የሚባል ተቀባይነት ነበራቸው። ማሳቹሴትስ እና ሚቸገን እስቴት የኒቨርሲቲን ጨምሮ ከታላላቅ የምዕራባዊያን እና የአፍሪካ የኒቨርሲቲዎች በርከት ያሉ የክብርዲግሪዎች ተበርክተውላቸዋል።

ከርብርቅ ሙጋቤ በተለየ የነፃነት ትግል ምዕራፋቸውን አስርቤት ሆነው ሲያደርጉት በነበረ አታካቸ ድርድር የቋጨት ኤልሰን ማንዴላ ነጮችን ከፖለቲካው ህገነት ማስነሳቱ ቢሳካላቸውም በነጮች እና ጥቁሮች መሃከል ፍትሃዊ የሃብት ክፍፍል በማምጣት በኩል የማንዴላ ትግል ብዙ ርቀት አልሄደም። ኤልሰን ማንዴላ እና ርብርቅ ሙጋቤ የሚለያዩበት አንድ እውነታም ይህ ነው። ሌላው የሁለቱ ልዩነት የቀድሞ ገዢዎቻቸውን ከድል በኋላ ያስተናገዱበት መንገድ ነው። ማንዴላ እራሳቸውን ለሃያሰባት ድፍን አመታት በአስርቤት ያማቀቃቸውን፣ ህዝባቸውን ከሰው ደረጃ አጉድሎ ወደ እንስሳት ማንነት ባወረደ መንገድ ሲገዛ የነበረ ስርአት ተዋናዮችን ይቅር ብለው ደቡብ አፍሪካ ለሁሉም ነዋሪዎቿ እንድትሆን መጣራቸው በአለም ላይ የሚደነቁ መሪ አድርጓቸዋል። በተጨማሪም በአብዛኞቹ የአህጉሪቱ የነፃነት

ታጋዮች ዘንድ ባልተሰመደ ዙፌታ ስልጣን ላይ ሙጥኝ አለማለታቸው ነው። አብዛኞቹ የአፍሪካ የነፃነት ታጋዮች ከድል በኋላ በሃገራቸው የፖለቲካ መንበር ላይ መሰንበትን ይመርጣሉ። ይህንን ሲያደርጉ የህዝባቸውን የለውጥ ፍላጎት በመጫን እልፍ ሲልም ለውጥ ፈላጊ ዜጎችን ማሰርን፣ መግደልን፣ በማሳደድን የጨመረ የሃይል እርምጃን ከቅኝ አገዛዝ ነፃ አወጣነው በሚሉት ህዝብ ላይ እየወሰዱ ነው። ማንዴላ ግን እጃቸው የገባውን ስልጣን ነገራ ሳይሉ በጊዜ ከወንበር የተነሱት ህዝባቸው ይቆዩ ዘንድ እፈለገ እንጂ የለውጥ ያለህ እያለ አልነበረም። ይህ ርብርቅ ሙጋቤ ያላገኙት ከዚህ በኋላም ሊያገኙት የማይችሉት የማንዴላ ልዕልና ነው። የሁለቱ የነፃነት ታጋዮች እንደ ተራራ የዝገፈ ልዩነትም ይህ ነው።

ለማንዴላ መወደስ የሚበዛው የነጮችን የሃብት መሰረተ ሳይንዱ ስለቀሩ ነው። ርብርቅ ሙጋቤ ደግሞ የነጮችን የሃብት መሰረት ከስሩ ስለነቀሉ ነው የምዕራባዊያን መገናኛ ብዙሃን ነውራቸውን የሚያበዙት የሚለው ክርክር እውነትነት ቢኖረውም የማንዴላ ከስልጣን የተዋጀ ፖለቲካዊ ማንነት ግን እንደ ነጭም እንደ ጥቁርም ሆኖ ቢታይ ትርጉሙ አንድ ነው። ይህም ማንዴላ ከስልጣን መነሳት እንደ ማይገድል ያሳዩ፣ አፍሪካም ለአርአያነት የሚበቃ ታላቅ መሪ ሊፈልቅባት እፈራረሟል ያስመሰከሩ ብቸኛ መሪ መሆናቸውን የሚያሳይ ነው። የማንዴላ በጊዜ ስልጣን መልቀቅ የትግላቸው እውነተኛ ግብ ህዝብ ነፃነት እንጂ በነፃ አውጭነት ስም የስልጣን ጥምን ለማርካት፣ በሃገር ሃብት ቤተ-ዘመድን ቱጃር ለማድረግ እንዳልሆነ ግልፅ ምስክር ነው። በዚህ ረገድ ርብርቅ ሙጋቤ እንከናቸው ብዙ ነው። 33 አመት ስልጣን ላይ ከመባደታቸው በላይ ረዥሙ የስልጣን ዘመናቸው የህዝባቸውን መከራ የሚያከብድ እንጂ የተሻለ ምዕራፍን የሚያመጣ አልሆነም።

የርብርቅ ሙጋቤ ታላቅ ስኬት ተደርጎ የሚወሰደው የመሬት ክፍፍሉ አካሄድ ሳይቀር የስልጣን ጊዜያቸውን ለማራዘም ለረዷቸው የጦር አበጋዦቻቸው ያደላ ነው የሚል ትችት አላጣውም። የመሬት ይዞታ ድልድል በሚደረግበት ወቅት ርብርቅ ሙጋቤ የግብርና ሙያ እውቀቱም ሆነ በስራው የመቀጠል ፍላጎቱ ለሌላቸው የጦር አበጋዦቻቸው በርካታውን መሬት እና የእርሻ መሳሪያዎች በገዕ-በረከትነት በጭስጠታቸው መሬቶቹ ጦም እንዲድሩ፣ የእርሻ መሳሪያዎች እንዲዝጉ በመሆኑ የሃገሪቱ “African Institute for Agrarian studies (AIAS)” የተባለው ተቋም እኤአ በ2006 ዓ.ም በስድስት የሃገሪቱ

የአስተዳደር ክልሎች ጥናት ካደረገ በኋላ በሃገሪቱ የግብርና ምርት በአጅጉ ማሸቀልቀሉን አብዝቶ ሲተኝ ነበር። ይህ የሆነው መሬቱ ከነጭ ገበሬዎች ተነጥቆ ለጥቁር ገበሬዎች በመሰጠቱ ላይሆን መሬቱ ከቅኝ ገዢዎች ተወስዶ ለጥቁሮቹ ሲሰጥ በመስኩ ሊሰሩ ለሚችሉ ተገቢ ሰዎች ባለመሰጠቱ ነው።

በመሬት ድልድሉ ርብርቅ መጋቢ ለግላቸውም በሶስት የተለያዩ ቦታዎች ግብት መከለላቸው፤ ታገልኩለት የሚሉትን የዙምባቤን ህዝብ ድህት በማይመጥን መልኩ የተቀማጠለ ኑሮ መኖራቸው (ቤተ-መንግስታቸውን ለማስገባት የሚውሉ ጣውላዎችን ከማሊሽያ እምነበረድ እና ግራናይት አይነት የክበሩ ድንጋዮችን ከአውሮፓ ሃገራት ያስመጣሉ)፤ የወር ደመወዛቸው 57000 የአሜሪካ ዶላር ከመሆኑ ሌላ የሃገሪቱን ሃብት ወደ ማሊሽያ ባንክ እንደሚያሸቹ፤ ባለቤታቸው ግሬስ ማሩፍ ለመዋቢያ ቁሳቁሶቻቸውን ከአውሮፓ ገበያዎች ለመሸመት ባህር የሚያቋርጡ ቅምጥል በመሆናቸው «Great Shoper» የሚል ስም እንዳላቸው በሰውየው ግል ህይወት ዙሪያ የሚሳፉ ዕቃዎች ይገልጻሉ። እኔስ በ2002 ግሬስ ማሩፍ እና ባለቤታቸው ርብርቅ መጋቢ ወደ አውሮፓ ሃገራት እንዲያቀኑ ገብ ማዕቀብ ሲደረግባቸው አንድ የአውሮፓ ፓርላማ አባል «አግዱ የሴትዮዋን ወደ አውሮፓ ሱቆች መመላለስ ስላስቀረ ለዙምባቤ ድሃ ህዝብ መልካም ዜና ነው ብለው ነበር። »

በአንፃሩ ኔልሰን ማንዴላ ከእስር ተፈተው ፕሬዚደንት ከሆኑ በኋላ ዴክለርክ የነበሩበት ቤተ መንግስት እንዲገቡ ቢጋበዙም ሌላ መለስተኛ ቤት ውስጥ ሆነው ሃገራቸውን ማስተዳደርን መምረጣቸው የሁለቱ የነፃነት ታጋዮችን ማንነት ለማገዛወር በሚያስቸግር የተራራቀ ቦታ ያስቀምጣል።

ሁለቱ ጥቁሮች እና ሴላወ አስም !

ምዕራባዊ መገናኛ ብዙሃን ርብርቅ መጋቢን ለማጥፋት በሚፈጥኑት ፍጥነት ኔልሰን ማንዴላን ምክንያት ፈልገው ያንቀለጻጸሳሉ የሚለውን አስተያየት ብዙ ሰው የሚጋራው ነው። የዚህ መሰረታዊ ምክንያት ነው ተብሎ ዘወትር የሚነሳው ደግሞ መጋቢ በሃገራቸው ነጮችን ከኢኮኖሚያዊ ስራቸው በመንቀሳቸው ምድረ ነጭ ስለሚናደድ ነው። ማንዴላ ደግሞ የጥቁሮችን ኢኮኖሚያዊ ተጠቃሚነት ወደ ጎን ትተው ነጭ ገዢዎች በይቅርታ ስም በነበሩበት የበላይነት እንዲቀጥሉ ስላደረጉ ነው የሚል ነው።

አባባሉ እውነትነት ባያጣውም የሚራገበውን ያህል ለሃቀ ይቀርባል ለማለት እትገራለሁ። ምክንያቱን ላስረዳ።

በመጀመሪያ የኔልሰን ማንዴላን ተዕዕኖ ፈጣሪ መሪነት ምዕራባዊነት ብቻ ሚያራግቡት ላይሆን በሁሉም የእለም ዳርቻ፤ ቅኝ ተገዢ በነበሩት የእስያ እና ላቲን አሜሪካ ሃገራትን ጨምሮ ለመሉ ለስምምነት በቀረበ ሁኔታ ተቀባይነት ያለው ነገር ነው። ሰውየው እንደሞቱ በእለም ላይ ካሉ 143 ሃገራት ውስጥ ወደ 110 የሚጠጉ ሃገሮች ባንዲራቸውን ዝቅ አድርገው ያውሰበሉት የሃገሮቻቸው ህገመንግስት ማንዴላ ሲሞቱ ባንዲራችን ዝቅ ብሎ ያውሰበሉብ-ብለውስለሚደነግጉ ላይሆን ህግ ሳይባሉም ይህን ለማድረግ የሚያስማማ እውነታ ስላለ ነው።

ሌላው ኔልሰን ማንዴላን የክብር ማማላይ የሚያስቀምጣቸው ይቅር ባይነታቸው ቢሆንም ይህም ክርክር የሌለበት ነገር አይደለም። ከዚህ ሃሳብ በተቃራኒ የሚቆመው እሳቤዎች ነጮቹ በማንዴላ ይቅርባይነት እንዲህ የሚገረሙ ከሆነ ራሳቸው ለምን የናዚ ወንጀለኞች ይቅር ብለው በሰላም አይሸልኙም የሚል ሃሳብ ያነሳሉ። እዚህ ላይ ሰዎች ሌላን ሰው የሚያደንቁት እነሱ ለማድረግ ያቃታቸውን ነገር በማድረግ እንደበለጣቸው ሲያምኑ ነው። እነሱ ያደረጉትን ላደረገ ሰው ምን አድናቆት እና ክብር ያስፈልጋል? አውሮፓዊያኑ የናዚ ወንጀለኞችን የሚቀጥቡት መንገድ ሁሉም ሰው ሊያደርገው የሚችል መደደዴ ተግባር መሆኑን ስላወቁ ይመስለኛል ለየት ያለ ነገር ያውም ከአፍሪካ ምድር ለሰሩት ሰው አድናቆታቸውን የሚቸሩት።

በሌላ በኩል ርብርቅ መጋቢ በምዕራባዊነት ዘንድ በጎ ስም የላቸውም። ለዚህ እንደዋነኛ ምክንያት ተደርጎ እስከሣሬ የሚነሳው ደግሞ ሰውየው ነጭ ገበሬዎች ከዙምባቤ መሬት አስነስተው መሬቱን ለሃገራው ገበሬ በማከፋፈላቸው ነው የሚለው ነው። ይህ እሳቤ ግን ብዙ ርቀት የማያስኬድባቸው ብዙ ምክንያቶች አሉ። በመጀመሪያ በርብርቅ መጋቢ መሬታቸውን የተነጠቁ ነጭ ገበሬዎች ከ6000 አይዘሉም። ይህ ከሆነ ደግሞ ወደ ሃያ አምስት አመት እየተጠጋው ነው። ከሃያ አምስት አመት በፊት መሬታቸው ለተቀማ ነጮች ሲል ሁሉም የነጭ መገናኛ ብዙሃን እስከ ሣሬ በአንድ አፍሪካዊ መሪ ላይ ይዘምታሉ ማለት ነጮቹም እስከሣሬ በቅኝ አገዛዝ ዘመን ትዝታ ላይ ቆመው ቀርተዋል እንደ ማለት ነው። በተለይ አሜሪካ የቅኝ አገዛዝ ዘመን ተዋናይ ያልነበረች

እና ቅኝ አገዛዝ እንዲያከትም አስተዋዕክ ያደረገች ሃገር እንደ መሆኗ ጥቁር ዝብሬዎች ለምን መሬታቸው ተመለሰላቸው ብላ ይህን ያህል አመት በሙጋቤ ላይ ታቂማለች ማለት አላማኝ አይሆንም። በዚህ ላይ ምዕራባዊያን መገናኛ ብዙሃን የደረሱበትን በአንድ ቦይ ያለመፍሰስ እድገት ስናስተውል ነገሩ የመጣው በነጭ ዝብሬዎች መፈናቀል ምክንያት ብቻ ነው የሚለውን እሳቤ ጥርጣሬ ውስጥ ይጥለዋል። ይህን ክርክር የሚያጠናክርልን ርብርት ሙጋቤ የመሬት ክፍፍሉን ባደረገባቸው ቅርብ አመታት ብዙ ትችቶች እንዳስተናገዱ ባይካድም የእንግሊዝን እና የአሜሪካን የኢክሮሲቲዎች ጨምሮ ከበርካታ የባህር ማዶ የኢክሮሲቲዎች የክብር ዶክትሬቶች ይበረክቱላቸው ነበር። ከዚህ በማይገጥ ሁኔታ ከቅርብ አመታት ወዲህ ሰውየው አፍሪካ በዓለም መድረክ በምትወክልበት ቦታ አህጉራቱን ወክለው እንዳይመጡበት ይሉ ይዘዋል ምዕራባዊያኑ። ይህ የሰውየው ፖለቲካዊ ስብዕ በምዕራባዊያኑ ዘንድ ይበልጥ ሞገስ እያጣ የመጣው ከቅርብዚ ወዲህ እንደሆነ ያመለክታል።

ለርብርት ሙጋቤ እና ምዕራባዊያኑ የሻከረ ግንኙነት ዋነኛ ምክንያቱ የሰውየው ዲፕሎማሲያዊ መንፈስ የተለየው ፓን አፍሪካኒስት ነኝ ባይነት፣ የሃገር ውስጥ አምባገነንነታቸው ያሳደገው የልተገራ ንግግራቸው እና ቅኝ አገዛዝ ካከተመ ከሰላሳሶስት አመት በኋላም ነጮችን የአፍሪካ ሁሉ ችግር ምንጭ እና የጥቁር ጠላት አድርጎ የማየት ዝንባሌያቸው ድምር ውጤት እንደሆነ ይሰማኛል። ርብርት ሙጋቤ በሃገሪቱ በተደረገ ምርጫ ሁሉ ዘወትር አሸናፊነታቸውን ማወጃቸውን አስመልክቶ ምዕራባዊነት ፖለቲከኞች እና መገናኛ ብዙሃን ለሚሰነዘሩት ትችት ሙጋቤ የሚሰጡት መልስ ለተቀመጡበት ወንበር የማይመጥን፣ ዞሮ ዞሮ ወደባው ወደ ቅኝ አገዛዝ ዘመን የሚያመለክት ሲሆን የሰውየውን ተቀባይነትም የሚሸረሸር ነው። እኤአ በ2008 በዙምባቤ ተደረገውን ፕሬዚደንታዊ ምርጫ ተከትሎ ፕሬዚደንት ሙጋቤ ወንበራቸውን ላለማጣት ብዙዎችን ሲገድሉ፣ ሲያስሩ፣ አድራሻ ሲያጠፉ የውጭ ሃገር ጋዜጠኞችን ሲያስሩ ድርጊታቸውን ያወዝቡትን የወቅቱን የእንግሊዝ ጠ/ሚኒስትር ጎርድን ብራውንን “A little tiny dot on this planet” በማለት ነበር የወረፋቸው። የካቶሊክ እምነት ተከታይ እንደሆኑ የሚነገርላቸው ርብርት ሙጋቤ ለነጭ ሃይማኖት መሪዎችም አይመለሱም። ያለፉትን የካቶሊክን ጳጳስ ጆን ፖል ዳግማዊን የተከትን ጳጳስ ፍራንሲስ በአለ-ሊመት ለማክበር ወደ ቫቲካን በተጓዙበት ወቅት ለጋዜጠኞች በሰጡት መግለጫ

«አዲሱ ጳጳስ ሁላችንም ሰብአዊ ፍጡሮች በፈጣሪ ፊት እኩል እንደሆንን ተገንዝበው አፍሪካንም ሊጎበኙ ይመጣሉ ብየ አስባለሁ» ሲሉ የባራቱ ጆን ፖል ዳግማዊ ወደ አፍሪካ እግራቸውን መርቷቸው እንደማያውቅ ጠቆም አድርገው ለአሁኑም ማሳሰቢያ ቢጤ ጣል አድርገው አልፈዋል። ይህኛው የሙጋቤ ንግግር የነጮች ዘረኝነት የሃይማኖት አባቶችንም እንደማይጠፋ ጠቆም ያደረጉበት እውነትነት ያለው እና ለዙብ ያለ ንግግር ቢሆን ሰውየው በፖለቲካዊ መድረኮች ሲገኙ ግን ንግግራቸው ነጮችን የሚያስከስ ነው። የምዕራባዊነት ረሻሻም እጅ እንዲያፍሪካ ፖለቲካ ችግር መሆኑ ባይካድም ማለት የተፈለገውን በዲፕሎማሲያዊ ጨዋ ቃላት መግለፅ ደግሞ ከአንድ መሪ የሚጠበቅ ነው። ርብርት ሙጋቤ ግን ይህን መንገድ አይመርጡም። ምዕራባዊያንን ሲናገሩ ህዝባቸውን ተምስቅል በሚያሳዩበት ግራ ቀኝ ባላገናዘበ ስሜት መር ሁኔታ ነው። ይህን ማንነታቸውንም ለጥቁር ሙብት ዙብ ከመቆም ጋር እያሳመዱ የሚያሞግሷቸው አልፍ ናቸው። ራሳቸው ሙጋቤም የትናንት ቀኝ ገሻቸውን ማሸነፋቸውን የሚያረጋግጡት በየጊዜው ከነጮች ጋር በሚያደርጉት እንኳ ሰላንቲያ ሳይመስላቸው አልቀረም።

በአንፃሩ ኤልሰን ማንዴላአብዛኛውን ጊዜ መናገር የማይወዱ ሲናገሩ ደግሞ እንደጥቅስ የሚወሰዱ ጨዋ ቃላትን የሚሰነዝሩ ናቸው። ማንዴላ በአፍሪካ ቀርቶ በአለም ላይ ማኖሩንም ሰው የመገሰፅም ሆነ የማውገዝ ልዕልና እንዳላቸው የሚታወቅ ቢሆንም እሳቸው ግን ከምዕራባዊን ጋርም ሆነ ከሩብ ምዕተ አመት በላይ ስልጣን ላይ ከሚወዙ የአፍሪካ መሪዎች ጋር እስጣዝ ውስጥ ሲገቡ አይስተዋልም። ማንዴላ የአብዛኞቹ የአፍሪካ መሪዎች የስልጣን ፍቅር የሚያመጣው ውዝግብ፣ መተላለፍ፣ ምርጫን ትጥቅ ትግል የማስመሰል አባዜ ማዘናቸው የማይቀር ነው። ይሁን እንጂ እንዳቸውንም በቀጥታ ለመገሰፅም ሆነ ጉንጭ አልፋ ንግግር ለመናገር ሲነሱ አይስተዋልም። ይልቅስ አረጋዊነታቸውን በሚመጥን መልኩ ልብ ያለው ልብ ይል ዘንድ በተመጠነ ቋንቋ ጠቅልል ያለ መልዕክት ያተላለፋሉ። «መታፈር በከንፈር» እንዲል የሃገራችን ብሃል ይህ ቁጥጥነታቸው ለማንዴላ ሊላው ሞገሳቸው ነው።

የነፃነት ተጋደነት ማለት?!

ኤልሰን ማንዴላም ሆኑ ሮበርት ሙጋቤ ስለነፃነት ብዙ እስር እንግት አሳልፈዋል። በዚህ ረገድ ሁለቱን ሰዎች በአንድነት መጥራት የሚቻለው ግን በየሃገራቸው ፕሬዚደንት እስከሆኑበት ዘመን ብቻ ነው። የነፃነት ትግሉ በጥቁርነት ድል ተጠናቆ ሁለቱ ታጋዮች የየሃገራቸው ፕሬዚደንት ከሆኑ በኋላ ያለው ማንነታቸው እጅጉን ይለያያል። ኤልሰን ማንዴላ ነፃ ያወጧት ሃገራቸው ከቅኝ ግዛት ማክቶም በኋላም ለሁሉም ነዋሪዎቿ የሚመች ፖለቲካዊ ከባቢ ያላት የነፃነት ምድር ትሆን ዘንድ ፋናወጧ ለመሆን ራሳቸው ሰላማዊ የስልጣን ሽግግርን አስጀምረዋል። ተከታዮቻቸውም ሌላው ቢያቅታቸው ከስልጣን በጊዜ መነሳቱ አልከበዳቸውም። በመሆኑም የጀቡብ አፍሪካ ህዝብ አኮሞሚያዊ ሁኔታው ጥያቄ በኖረውም በፖለቲካው ረገድ የፈለገውን መርጦ፣ ያልመሰለውን ተቃውሞ በነፃነት እየተነፈሰ ይኖራል።

ሮበርት ሙጋቤ ደግሞ የነፃነት ትግል ማለት ጥቁር ከነጭ ጋር ብቻ የሚያደርገው ትንቅንቅ አድገው እንደማሰብ ይሞክራቸዋልና ነጭ ገዢዎቻቸውን ካስወገዱ በኋላ የእድሜ ልክ ፕሬዚደንት ሆነዋል። ይህን ሲያደርጉ ነፃ አወጣሁት የሚሉትን ህዝባቸውን ድምፅ አናነው፤ በነፃነት እንዳይናገር ለጉመው ነው። ይህ ድርጊታቸው ከነፃነት ጋር እንደሚጣረስ ሙጋቤ ቆም ብለው የሚያስቡ አይመስልም። በጥቁር አምባገነን መንግስት አሳር መከራ በማየትም ሆነ በነጭ ቅኝ ገዢ በመንገላታት ውስጥ ነፃነት የለም። የሮበርት ሙጋቤ ትግል ያመጣው ደግሞ ነፃነትን ሳይሆን ነጭ ገዢን በጥቁር አምባገነን መተካትን ነው። ይሄ ደግሞ «የአገሪ ጅብ ይብላኝ» ለማለት ካልሆነ ለውጥ የለውም።

ለ33 አመት ሮበርት ሙጋቤ በገዢነት ዙምባቤ የመሰብሰብ መብት በህግ ተከለከለ ነው። የተቃዋሚ ፓርቲ አመራር ወይም ደጋፊ መሆን በአፍሪካ በአፍሪካ ደም እስከመጣ የሚያስደበድብ አለያም የሚያሳስር «ድፍረት» ነው። እኔስ በ2008 በተደረገው ሃገራዊ ምርጫ ማግስት የሃገሪቱ ዋነኛ ተቃዋሚ ፓርቲ “Movement for Democracy and Cahnge” በምሳራ (MDC) መሪ ሞርጋን ቻንጋራይ በሃገሪቱ ፖሊስ ክፉኛ በመደብደባቸው የተነሳ ብዙ ደም እንደፈሰሰባቸው፣ ጀርባቸው፣ እጅ እና እግራቸው ላይም ስብራት ጉዳት እንደደረሰባቸው በወቅቱ ለቢ.ቢ.ሲ ገልፀው ነበር። ስለዚህ ጉዳይ የተጠየቁት

ሮበርት ሙጋቤ ታዲያ «ቻንጋራይ የሚገባውን ነው ያገኘው ማን የተከለከለ ነገር አድርግ አለው» ሲሉ ነበር የመለሱት። በሃገሪቱ ነፃ ጋዜጠኛ መሆንም ለእስር እና ለሞት መደገብ ማለት ነው። ጋዜጠኞቹ ሲታሰሩ ደግሞ ሃሰተኛ መረጃ በማስራጨት የሚል ታርጋ ተለጥፎባቸው፤ ፍርድ ፊት ቀርበው ነው። ፍርድቤት ሳይቀርቡ የሚገደሉ እና የገቡበት የማይታወቅ ጋዜጠኞችም እንዳሉ ሃውማን ራይትስዎች በየጊዜው በሚያወጣው ሪፖርቱ የሚያስታውቀው ነገር ነው። ለሮበርት ሙጋቤ የእርሳቸውን የስልጣን ዘመን ከመጫኛ መርዘም፣ የአስተዳደራቸውን አምባገነንነት፣ ሙሰኝነት የተቸ ሁሉ ከነጮች የወገነ ከሃዲ ነው። በሃገሪቱ የሚካሄድ ምርጫ ትክክለኛ የሚሆነው እርሳቸውን አሸናፊ የሚያደርግ ውጤት ይዞ ከመጣ ብቻ ነው። በዚህም ምክንያት ፈረንጆቹ Ballot fixing dictator (የምርጫን ውጤት ቀድሞ የሚያውቅ አምባገነን) ይሏቸዋል።

በ2008ቱ ምርጫ የሞርጋን ቻንጋራይ ፓርቲ MDC ብዙ ተግዳሮችን ተቋቁሞ 47.9% ለ 43.2% በሆነ ውጤት የሮበርት ሙጋቤን እናት ፓርቲ ZANU-PFን ማሸነፉን የሃገሪቱ ምርጫ ኮሚሽን በማወጁ ነበር የኮሚሽኑ ዋና ዋና ሰዎች ወደ እስርቤት የተወረወሩት። ወዲያውም በአንደኛው ዙፋ ምርጫ ሁለቱም ፓርቲዎች መንግስት ለመመስረት የሚያበቃ ውጤት አላስመዘገቡም በሚል ሰበብ ሁለተኛ ዙፋ ምርጫ የሃገሪቱ ህግ እንደሚያዘው 21 ቀንን ሳይጠብቅ ወዲያው እንዲደረግ ተደረገ። በውጤቱም የሮበርት ሙጋቤ ፓርቲ ሃያ አንድ ቀን ባልሞላ ጊዜ ውጤቱን በእጥፍ አሳድጎ 85%ቱን የመራጭ ድምፅ አገኘ ሲባል ተቀናቃኙ MDC ደግሞ ወደ 9.3% አሸቆለቆለ ተብሎ ያለምንም ሃፍረት ታወጀ። በስተመጨረሻው በSADC አሸማጋይነት ተቀናቃኞቹ ስልጣን ተጋርተው የምርጫው ውዝግብም እልባት አገኘ። እዚህ ላይ ሮበርት ሙጋቤን የመሰሉ አምባገነን ስልጣን ለማጋራት መስማማታቸው ራሱ እንደ መልካም እርምጃ የሚወሰድ ነው።

ከላይ የተዘረዘሩትን የዙምባቤ ትቂት ማሳያዎች እና የሌሎች አፍሪካ ሃገራትን እውነታዎች ስናጤን በአፍሪካ የነፃነት ትግል ማለት በአመዛኙ ከነጭ አገዛዝ መላቀቅ ብቻ ተደርጎ እንደሚታሰብ ነው። ሮበርት ሙጋቤን ጨምሮ አብዛኞቹ የአፍሪካ የነፃነት ታጋዮች ሃገሮቻቸውን ከቅኝ አገዛዝ የማላቀቁን ትግል የመሩ መሪዎች በነጮቹ እግር ተተክተው ህዝባቸውን ነፃነት በሌለው ህይወት መሩት እንጂ እንደስማቸው የነፃነት ታጋይ ሆነው

አልቀጠሉም። ይልቅስ የእድሜ ዘመን አምባገነን ገዥ እና ሙስኞች መሆንን መርጠዋል። በዚህ ደግሞ ራሳቸው የመሰረቱት የአፍሪካ አንድነት/ህብረት የይስሙላ ምርጫቸውን ተአማኒ እና ፍትሃዊ መሆኑን አረጋግጧልሁ እያለ ውሸታቸውን የሚጋራ ጥሩ ከለላቸው ነው። ህብረቱ ህዝቦቻቸውን ስለምን ለውጥ ትሻላችሁ በሚል በጥይት የሚቆሉ፣ የሚያስር፣ ቤት አልባ የሚያደርጉ አምባገነኖችን ጠንከር አድርጎ ሲገስፅም ታይቶ አይታወቅም። በዚህ ረገድ እንደ ብቸኛ ተጠሪ የሚነሱት ኔልሰን ማንዴላ ናቸው። አላዛኙ ነገር ግን የእሳቸውን ፈለግ ተክትሎ በስልጣን የሚጨክን መሪ ማግኘቱ አሁን የአህጉሪቱ ፈተና መሆኑ ነው።

7.5 ምዕራባዊውን አፍሪካ የሚያስረገደው ቦኮ ሃራም

የምዕራብ ፍሪካዊቷ ሃገር ናይጄሪያ ከአስር አመታት በፊት ሃይማኖትን የላይ ምክንያት ባደረገ የእርስ በርስ ጦርነት የምትታመስ፣ መልካም አስተዳደር የራቃት፣ የአምባገነኖች መፈራረቂያ፣ የሙስና ምድር ነበረች። በመሆኑም የመሰረተ ልማቷ ድክመት፣ ኢኮኖሚያዊ ድቀት ነዳጅ የሚንቆረቆርባት የበረከት ምድር ሳያስመስላት ዘመናትን ገፍታለች። ሆኖም ባለፉት አስር አመታት እየተሻላት መጥቶ በተለይ በኢኮኖሚው መስክ እምርታን እያሳየች የአፍሪካ ባለታላቅ ኢኮኖሚ ሃገር እስከመባል እየደረሰች እንደሆነ እ.ኤ.አ በሜይ 2014 የተነበበው “News Africa” የተባለው መዕሄት ዘግቧል። እንደ መዕሄቱ ናይጄሪያ እ.ኤ.አ ከ2012 ወዲህ ኢኮኖሚያዊ በእጥፍ አድጎ የውጭ ኢንቨስተሮችን የምትጠራ (በአህጉር ደረጃ ከደቡብ አፍሪካ ቀጥሎ ሁለተኛዋ የውጭ ኢንቨስትመንትን ተቀባይ ሃገር ሆናለች)፣ የአክሲዮን ገበያ የደራባት፣ በአለም ሁለተኛ ሲሚንቶ ላኪ ሃገር ነች። ሃገሪቱ መካከለኛ ገቢ ያላቸው ዜጎቿን ቁጥር በእጅጉ ከማሳደን የተነሳ የአውሮፓዊያን የፋጆታ ሽቀጦች የሚጎርፉባት የገበያ ቦታ ሆናለች።

ይህን ሁሉ የኢኮኖሚ እምርታ በረከት ግን ለሁሉም ናይጄሪያዊያን በአኩል የሚጋራት አይደለም። የአስልምና ሃይማኖት ተከታዮች ወደ ሚበረክቱበት ሰሜናዊው የሃገሪቱ ክፍል ሲኬድ ድህነቱ፣ ስራ-አጥነቱ፣ የመሰረተ-ልማት እጦቱ እንዳለ ነው። ከላይ የተገለፀው በረከት የሚታየው በደቡባዊ የሃገሪቱ ክፍል ለሚኖሩት አብዛኛ ክርስቲያን ዜጎች ነው። በመሆኑም ሰሜናዊው ክፍል ሁሉ ታጣቂ አማዕያን የማይጠፋበት፣ የውዝግብ ቀጠና እንዲሆን

አድርጎታል። በአሁኑ ሰአት ከናይጄሪያ አልፎ ልዕል ሃያሏን አሜሪካን እያስረገደ ያለው እስላማዊ ታጣቂ ቡድን ቦኮ ሃራም ብቸኛው ባይሆንም በሃገሪቱ ሰሜናዊ ምስራቅ ግዛት ከሚንቀሳቀሱ አማዕያን መሃከል ጡንቸኛው አማላ ነው። ታጣቂ ቡድኑ የተመሰረተው እ.ኤ.አ በ2002 መሃመድ ዮሱፍ በሚባል መሪ አማካይነት ሲሆን በሃገሪቱ ሰሜናዊ ምስራቅ አቅጣጫ የምትገኘውን ማድሁግሪ ከተማ መዲናው አድርጎ ይንቀሳቀሳል። አማላ ቡድኑ የምዕራባዊያንን ትምህርት መማር ሃራም (ሃጥያት) ነው ከማለት ማንኛውም ከምዕራባዊን ማህበረሰብ የተገኘ ቁሳዊም ሆነ መንፈሳዊ ባህል ሁሉ የአስልምናን ትክክለኛ እሴቶች የሚያጠፋ በመሆኑ ከናይጄሪያ ምድር መጥፋት አለበት ብሎ እስከማመን ይደርሳል። ናይጄሪያን ከድሮ እስከዘገነድሮ የመሩ መሪዎችም ሃገሪቱን በሽሪያ ህግ እካላስተዳደሩ ድረስ ሙስሊም ቢሆኑም ኢ-አማኒ ናቸው ይላል። ቦኮ ሃራም ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ራሱን እያጠናከረ መጥቶ በቀጠና ደረጃ የምዕራባዊ አፍሪካ ሃገራት ስጋት ሆኗል። ቡድኑ “Al-Qaeda in the Islamic Maghreb” በምህፃሩ AQIM ከሚባለው የአልቃይዳ የአፍሪካ ክንፍ እና ከሶማሊው አልሸባብ ጋር ግንኙነት እንዳለው የሚያመለክቱ ፍንጮች በመገኘታቸው የቡድኑ አደገኝነት በቅርቡ አሜሪካም ታምኖበታል። በመሆኑም እ.ኤ.አ 2013 ላይ ከአለም አቀፍ አደገኛ አሸባሪዎች ተርታ ፈርጃዋለች፤ በአሁኑ ሰአትም ከአልቃይዳ የበለጠ አደገኛ አሸባሪ ስትል ጭራውን ለመያዝ በቀጠናው ወታደራዊ እዝ እስከማቋቋም ይርሳልች።

ቦኮ ሃራም በይፋ የተመሰረተው 2002 ይሁን እንጂ ከናይጄሪያ መንግስት ጋር ወደ ተካረረ ግጭት የገባው ከ2009 ዓም ጀምሮ ነው። የግጭቱ መነሻ መንግስት ያወጣውን ሞተር ሳይክል ያለ ብረት ቆብ (Helmet) ያለመንዳት ህግ በመተላለፋቸው የተወሰኑ አባላቶች በመንግስት ተጣቂዎች መገደላቸውን ተክትሎ ነበር። በግጭቱ የቡድኑ መስራች መሃመድ ዮሱፍን እና አማቱን ጨምሮ ከ800 በላይ አባላቱ ተገድለውበታል። የቡድኑ መሪ መሃመድ ዮሱፍ መሞት የበለጠ እክራሪ እና ጨካኝ ነው የሚባልለትን የአሁኑ የቡድኑ መሪ አብባከር ሽኮው ወደስልጣን እንዲመጣ ተአድርጎ የቦኮ ሃራምን አደገኝነትም ከፍ አድጎታል። የ2009ኙ የናይጄሪያ መንግስት እርምጃ አምነስቲ ኢንተርናሽናልን ጨምሮ በብዙ የሰብአዊ መብት ተከራካሪዎች ዘንድ መንግስትን ያስወገዘ ሰብአዊ መብት ጥሰት ነው የተባለለት ነው። እርምጃው ግን ቦኮ ሃራምን ከማዳከም ይልቅ መንግስትን አሳጥቶ ለሸማቂ ቡድኑ አባላትን ያበዛለት ክስተት እንደሆነ ተንታኞች ይገልጻሉ።

የቦኮ ሃራም ሃራም እርምጃዎች

ቦኮ ሃራም አላማው በሃገሪቱ መንበር ላይ ያለውን በሽማቲ ቡድኑ አጠራር ኢ-አማኒ መንግስት፣ አስመንጃ በሽሪያ የሚመራ አስላማዊ መንግስት መመስረት እንደሆነ ቢናገርም የቡድኑ ፍላጎ ለሰላማዊ ሰዎችም ተርፏል። ቡድኑ በየደረሰበት የምዕራባዊያንን ልማድ ያደርጋል ያላቸውን ሰላማዊ ሰዎች በየደረሱ ይቆላል፤ በቦንብ ያበራያል፤ ሴቶች ከሆኑ ደግሞ አፍኖ ወስዶ እንደ እቃ እንደሚሸጣቸው ይፎክራል። በንብረት በኩልም ተሽከርካሪዎችን ይጋያል፤ የተባበሩት መንግስታትን የናይጄሪያ ቢሮ ጨምሮ ትልልቅ መስሪያ ቤቶችን አመድ አድርጓል። በቅርቡ አንድ ፈረንሳዊ ቤተሰብን አፍኖ መውሰዱ እና አንድ አዳሪ ት/ቤትን ሰብሮ በመግባት ወደ 250 የሚጠጉ ሴት ተማሪዎችን ጠልፎ መውሰዱ የአለምን ጆሮ እንዲስብ ያድርገው እንጅ ቡድኑ ከዛ ቀደም ብሎ ዋና ከተማዋ አቡጃ በህዝብ አውቶብስ ማረፊያዎች ላይ ሁለቱ በባለው ቦንብ የብዙ ንዑሃንን ህይወት ተጥፏል። በ2012 ዓ.ም ብቻ 714 የሚሆኑ ሰላማዊ ሰዎች የቦኮ ሃራም የጥይት አረር ራት ሲሆኑ ከአንድ አመት በኋላ ጥፋቱ በዕጥፍ አድጎ በ2013 የሚች ሰላማዊ ሰዎች ቁጥር ወደ 2,265 በላይ የሚገመቱ ንዑሃን ህይወታቸውን አጥተዋል።

የእንቅስቃሴው ባህሳዊ መሰረቶች

በሰሜን ምስራቅ ናይጄሪያ በሚገኙ ሃውሳ ፋላኒ ጎሳዎች ዘንድ ቦኮ የሚለው ቃል «የውሸት» ውይም በእንግሊዝኛው “fake” ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይነት ያለው ትርጉም ያለው ነው። የምዕራባዊን ትምህርት ወደ ሃውሳ ጎሳዎች ምድር ከመምጣቱ በፊት «ቦኮ» የሚለው ቃል ከቤህላዊ የሰርግ ስነ-ስርዓት ጋር ቁርኝት ነበረው። አንድ እንስት መሽራ ወደ ባሏ ቤት ስትሄድ አጃቢ በዘቶ እንዳያስቸግራት ትመጣለች ተብሎ ከተነገረው ለአት ቀድሞ እንድትሄድና በተነገረው ሰዓት መሽራ የሚመስል ነገር በፈረስ ተጭኖ እንዲከተላት ይደረግ ነበር። ይህ መሽራ መሰል ነገር «ቦኮ» የሚል ስያሜ ይሰጠው እንደ ነበር መሃዲ ናጋስኪ የተባሉ ሀሃፊ “The Hausa Factor in History of West Africa” በሚለው መዕሃፋቸው ያትታቱ። የምዕራባዊያን ትምህርት ወደ ቦታው ሲመጣ ጎሳዎቹ በቀላሉ አልተቀበሉትም ነበር። ይልቅስ በቋንቋቸው አለታዊ ትርጉም ያለውን «ቦኮ» የሚለውን ስም ሰጥተውት «ቦኮ ሃራም ነው» ማለት እንደመሩ የአካባቢውን ባህል የሚያጠነት ፕሮፌሰር መሃዲ

ከላይ በተጠቀሰው መዕሃፋቸው ይገልጻል። ይህ አስተሳሰብ በናይጄሪያዊያን ሃውሳዎች ብቻ ሳይሆን በሌሎች ምዕራባዊ አፍሪካ ሃገሮች በሚኖሩ ሃውሳዎች ዘንድም ከ1980ዎቹ ጀምሮ የቆየ እንደሆነ ያካላል ሀሃፊው።

በዚህ አስተሳሰብ መሰረት እውነተኛ የስልምና ሃይማኖት አማኝ የሆነ ሰው ማንኛውንም የምዕራባዊያን ቴክኖሎጂ ውጤት የሆኑ እንደ የእጅ ሰዓት፣ ሞተር ሳይክል፣ ሬዲዮ፣ ቴሌቪዥን ወ.ዘ.ተ አይነት ቁሳቁስን እንዳይጠቀም ይከለከላል። በልማድ እና አስተሳሰብ ደረጃም እንደ የቤተሰብ ምጣኔ፣ የስርዓተ-ጾታ አኩልነት፣ የአንድ ለአንድ ጋብቻ፣ ለቱሪዝም እና ለተለያዩ የመዝናኛ ፕሮግራሞች ክቦታ ቦታ መንቀሳቀስ፣ ለቀን ተቀን ስራ በሰአት የተገደበ ፕሮግራም አውጥቶ መስራት፣ ከቁርአን ውጭ ሌላ መዕሃፍት ማንበብ፣ ፊልም ማየት ወ.ዘ.ተ የምዕራባዊያን ልማዶች ናቸው በሚል ሃራም ተደርገው ይወሰዳሉ። ምርታማነትን ለመጨመር የሚደረጉ የግብርና ቴክኖሎጂ ግብአቶች እንደ በትራክተር ማረስ፣ በተለምዶ የፈረንጅ የሚባሉ እንስሳትን ማርባትም ሆነ በማዳቀል መጠቀምም በዘመናዊ መልኩ የእንስሳት ተወሰኝዎችን ለገበያ ማቅረብ የቦኮ ሃራም ለይፍ ራት ስለሚያደርግ የአካባቢውን ምርታማነት እንዲቀንስ አድርጓል። በመሆኑም የሃገሪቱ መንግስት እንደ አማራጭ የተወሰደው ገበሬዎችን ከይቡብ አፍሪካ አስመጥቶ ከክፍያ ነፃ የእርሻ መራት፣ ለስራ ማስኬጃ የሚሆን ነፒታል እና የግብርና ግብአቶችን በማቅረብ በዘመናዊ መንገድ እንዲያመርቱ ማድረጉን ነው።

ይህ አይነቱ ከ1980ዎቹ ጀምሮ በአካባቢው የተለመደው አስተሳሰብ ነው ለቦኮ ሃራም መፈጠር እርሾ የሆነው። ሆኖም በታጠቁ ወታደሮች የተደራጀው ቦኮ ሃራም ግን ቀደም ካለው አስተሳሰብ ትንሽ ለየት ባለመልኩ ካሜራ፣ ኮምፒውተር እና የእጅ ስልክን ጨምሮ የተለያዩ የመገናኛ ቴክኖሎጂዎችን መጠቀምን እንደሚፈቅድ በቅርቡ ለመጨረሻ ጊዜ በለቀቀው የሰደዮ ምስል መሪው አቡበክር ሾኮው ገልጧል። የመስለሙ አለም በርካታ ስልጣኔዎችን ለአለም ያበረከተ ሆኖ ሳለ ቦኮ ሃራም ስልጣኔን እና ቴክኖሎጂን ሁሉ ምዕራባዊያን ብቻቸውን ያበጁኩት ቱርፋት አድረጎ ቆጥሮ የቴክኖሎጂ ውጤቶቹን አለመጠቀምን እንደ አቋም መያዙ ከእውነታው ጋር አይገናኝም፤ ስልጣኔ የሚወራረስ እንጅ ከአንድ አካል የማይቀዳ የመሆኑን ሃቅም የካደ ነው የቦኮ ሃራም አቋም። ይበልጥ የሚገርመው ቦኮ ሃራም ራሱ የምእራባዊን ቴክኖሎጂ ውጤት የሆኑ እሳት ተፈ የቦላ መሳሪያዎችን

እየተጠቀመ ለእድገት አስፈላጊ የሆኑ ቴክኖሎጂዎችን መጠቀምን መከላከል ግራ ነው።

ቦኮ ሃራምን ያፋፋ ምክንያቶች

“UK Department for International Development” የተባለው ተቋም በ2009 ያደረገው ጥናት እንደሚያመለክተው የቦኮ ሃራምን መፈጠር ጨምሮ ባለፉት አስር አመታት ናይጄሪያ ውስጥ ለተከሰተው ፖለቲካዊ አለመረጋጋት በተጠናው የተከሰተውን የአየር ሀብድ ለውጥ አንድ ምክንያት ያደርጋል። እንደጥናቱ በተጠናው የተነሳው የአየር ሀብድ ለውጥ የበረሃማኑት መስፋፋትን፣ የተፈጥሮ ሃብት መራቆትን፣ የውሃ እጥረትን በማስከተል በአካባቢው ረሃብ፣ ሞት፣ ስደት፣ ስራ አጥነት፣ የምርት ማሽቆልቆልን የመሰሉ ማህበራዊ ቀውሶችን ያስከተለ ቢሆንም የናይጄሪያ መገኘትም ሆነ ሌሎች የአካባቢው መንግስታት ለጉዳዩ አስፈላጊውን ትኩረት ሰጥተው ለመፍትሄው አልሰሩም። በመሆኑም የማህበራዊ ቀውሱ ብርታት ህዝብን በመንግስት ላይ አስቆጥቶ ህዝብን እና መንግስትን ሆድና ጀርባ በማድረግ ለቦኮ ሃራም ተጨማሪ ወታደሮችን የመመልመያ ጥሩ መንገድ ከፍተለታል። አብዛኞቹ የቦኮ ሃራም ወታደሮች አክራሪ መስለሞች ሳይሆኑ (የእስልምና ሃይማኖት ተከታዮች ያልሆኑም አሉበት) ድህነት ከቀያቸው ያበራራቸው ከጎረቤት ሃገር ጭምር (ከቻድ እና ኒጄር) ወደ ናይጄሪያ ድንበር የተሰደዱ ወጣቶች እንደሆኑ “US Institute for Peace” በምህፃሩ USIP የተባለው ተቋም በያዝነው የፈረንጅኛ አመት ያደረገው ጥናት ይጠቁማል። በቅርቡ እንኳን ወደ 200,000 የሚጠጉ አርሶ አደሮች ወደናይጄሪያ እንደተሰደዱ እና ከዚህ ውስጥ ብዙው ቁጥር ቦኮ ሃራምን መቀላቀሉን አክሎ ይገልጻል ጥናቱ።

ከአየር ሀብድ ለውጡ በተጨማሪ ናይጄሪያ የነዳጅ ዘይት ሃብት እያደር መመናመን ድህነትን አባብሶ ለቦኮ ሃራም መጠናከር ተጨማሪ ምክንያት ሆኗል። የሃገሪቱ ምሁራን ያጠናቸው ጥናቶች እንደሚጠቁሙት የነዳጅ ዘይት አቅርቦት እጥረቱ በአመት ከ15-20% የሚደርስ እንደሆነ ይጠቁማሉ። የሃገሪቱ የነዳጅ ዘይት ዲፓርትመንትም ይህንኑ አምኗል። የነዳጅ ዘይት አቅርቦቱ መመናመን ሃገሪቱ ከነዳጅ ዘይት ታገኘው የነበረውን ገቢ ከማጥፋቱም ባሻገር በሃገር ቤት የነዳጅ ዘይት ዋጋ መናርን አስትሏል። ንራቱን ለማርገብ መንግስት በበቂ ሁኔታ የነዳጅ ድጎማ ባለማድረጉ የኑሮ

ውድነት በሃገሪቱ መከሰቱ ለመንግስት ፈተና ቢሆንም ለቦኮ ሃራም ግን ችግር ላበረራቸው ወጣቶች እንደ አማራጭ ሆኖ የወታደር አቅርቦቱን አድርገዋል።

በደቡብ እና ሰሜን የናይጄሪያ ክፍል የሚታየው ከፍተኛ የእድገት አለመመጣጠን ለቦኮ ሃራም መፋፋት ሌላ ምክንያት ነው። በሰሜን ናይጄሪያ ከሚኖረው ህዝብ 70% የሚሆነው የቀን ገቢው ከአንድ ዶላር በታች እንደሆነ፣ በድህነት እና በበሽታ እንደሚገኝላታ፣ ከደቡባዊው የሃገሪቱ ክፍልጋር በማይወዳደር መልኩ መሰረተ ልማት ያልተሟላለት እንደሆነ “News Africa” የተባለው መፅሔት እኤአ በግንቦት 2013 እትሙ ዘግቧል።

እንደ አብዛኛው ነዳጅ አምራች ሃገራት የናይጄሪያ መንግስት ከፍተኛ ባለስልጣናትም በሃገር ሃብት ህዝብን ከማገልገል ይልቅ የራሳቸውን ኑሮ የሚያደላድሉ መስኞች መሆናቸው፣ በሃገሪቱ ማህበራዊ ፍትህ እና መልካም አስተዳደር መጥፋቱን ለቦኮ ሃራም ደጋፊ አምርተዋል። ሌላው ቀርቶ ከሰሜናዊ ናይጄሪያ የሆኑ የሃገሪቱ ክፍተኛ ባለስልጣናት ሳይቀሩ የጉድላክ ጃናታን መንግስት ይወድቅ ዘንድ በድብቅ ቦኮ ሃራምን ይረዳሉ የሚል ከግምት በላይ የሆነ ሁኔታ እንዳለ ተንታኞች ይገልጻሉ ሲል “Open Society Initiative for West Africa” በምህፃሩ OSIWA የተባለው የፖሊሲ ጥናት ተቋም “Understanding Boko Haram Radicals” በሚል ርዕስ ያዘጋጀው ዕቃ፣ ያስረዳል። ጥናቱ አክሎም ቦኮ ሃራም በሃይማኖት ሽፋን በአመዛኙ ለፍትሃዊ የሃብት ክፍፍል፣ ስለመልካም አስተዳደር፣ ፍትህ፣ ፍትሃዊ የሃብት እና የስልጣን ክፍፍል (በሰሜን እና በደቡብ መሃከል) እንደሆነ ያስረዳል። ክርክሩን ሲያጠናክርም የአማጺ ቡድኑ ወታደሮች መስለሞች ብቻ አለመሆናቸውን፣ መስለም የሆኑትም በእስልምና ትምህርት ያልተማሩ፣ አክራሪም ያልሆኑ መሆናቸው የእንቅስቃሴው አላማ ሃይማኖታዊ ጉዳይ ብቻ ሳለመሆኑ አንድ ማሳያ ነው ይላል።

ቶላ የተበሰወ ዋና ነገር

ቦኮ ሃራም ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ገና የወጣ አማጺ ቡድን ቢሆንም በናይጄሪያ የሚንቀሳቀስ ብቸኛ ታጣቂ ቡድን ግን አይደለም። በሰሜናዊ ናይጄሪያ እንኳን «ሃሰባ» የሚባል ሌላ ብረት አንጋች አክራሪ ቡድን ይንቀሳቀሳል። በተጠና ደረጃ ከታየ ደግሞ ምዕራባዊው አፍሪካ የማሊ ነውጠኞችን እና በአካባቢው

የሚንቀሳቀሱ የባህር ወንበዴዎችን ጨምሮ የአካባቢው ሃገሮች በርካታ ብረት አንጋች ታጣቂዎችን አቅፈዋል። ለዚህም ነው የቀጠናው ሃገራት ህብረት ሊቀመንበር በቅርቡ ታጣቂዎችን ለመመከት አለማቀፍ ድጋፍ ያስፈልገናል ሲሉ ተማዕኖ ያቀረቡት።

እንደሚታወቀው የነዳጅ አምራች ሃገሮች ከሌሎች በተለየ ሁኔታ የሽማቄዎች እንቅስቃሴዎች ይበረክታቸዋል። ምዕራባዊ አፍሪካም አልጀሪያ፣ ቻድ፣ ኒጄር እና ናይጄሪያን አይነት በነዳጅ ሃብት የታደሉ ሃገራት ያቀፈ በመሆኑ የሽማቄዎችን ስጋት በጋራ ለመግታት ግምባር የፈጠሩት ከእስር አመት በፊት ነበር። ይህ ስምምነታቸው ነው በአሁኑ ወቅት “Trans-sharan counter Terrorism Initiative” ወይም AFRICOM ወደሚባል ሁለመናው በአሜሪካ የሚዘመር ወታደራዊ እዝ የተቀየረው። ይህ ሁሉ ጥምረት ግን የኮሃራምን በሞት እና አልቂት ከተሞላው እርምጃው ሲገታው አልቻለም።

እንደ ተንታኞች ለቦክ ሃራም ጉልበት ያለመፈታት ምክንያቱ ቡድኑን በእስላማዊ እክራሪ አሸባሪነት ፈርጆ ሃይማኖታዊ ጥያቄውን ከማጉላት እና ከማውገዝ በዘለለ ለቡድኑ መፈጠር መሰረታዊ ምክንያት የሆኑትን ፖለቲካዊ እርምጃ የሚያስፈልጋቸው ጉዳዮች መርምሮ ተገቢውን መልስ ለመስጠት አለመሞከሩ ብቻ ሳይሆን አለመታሰቡም ነው። ከላይ እንደተገለፀው በሃይማኖት የተሸፈነው የቦክ ሃራም ጥያቄ ፖለቲካዊ መልስ የሚያሻቸው የመልካም አስተዳደር እና የኢኮኖሚ ጥያቄዎችን ያረዘበ ነው። በመሆኑም ችግሩን የሚፈታው ከአህጉር እስከ አለም አቀፍ ደረጃ ወታደር አዋጥቶ የማይጨበጠውን ቦክ ሃራምን ለመውጋት መሞከር አይደለም። ለችግሩ መፍትሄ የሚሆነው በሰሜኑ እና በደቡቡ የናይጄሪያ ግዛት ያለውን ሰፊ የእድገት ልዩነት ለማጥበብ፣ ፍትሃዊ የሃብት ክፍፍል ለማምጣት፣ መስናን እና ብልሹ አሰራርን ለማስቀረት፣ የአየር ጸባይ ለውጥ የሚያመጣውን የሰሜናዊ ናይጄሪያን ህዝብ ፍጻሜ ለማቃለል መስራት በዋነኛነት ከሃገሪቱ መንግስት ይጠበቃል። በተጨማሪም የሃገሪቱ መንግስትም ሆነ ቦክ ሃራም እያስበረገጋት በቀጠናው ወታደራዊ እዝ (AFRICOM) እስከ መመስረት የደረሰቸው ልዕለ ሃያሏ አሜሪካም አጥፍታ የማታጠፋውን ቦክ ሃራምን በአፈመዝ ንክክታ እያደር አራስ ነብር ከማድረግ ይልቅ የችግሩን ፖለቲካዊ መንስኤ በማጥናቱ እና አልባት መስጠቱ ላይ መበርታቱ ተሻይ ውጤት ያመጣል።

በዚህ መንገድ ጠደ ስልጣን የመጣ ስኬት ስልጣኑን ለመስተፋትም የሚያመራርደው የሙት ቀስለኛ መጠን የሰውምኖ የተሻለ ሲመጣ ስልጣን ለማስረከብ አያትማም፡፡

በ1998ዓ.ም በድንገት መከበር የጀመረው የብሄረሰቦች ቀን በዓል አይኑ በሀገሪቹን በስራ ላይ ያለው ህገ-መንግስት በስራ ላይ የዋለበትን ቀን ለማሰብ ሲባል የሚደረግ ነው የሚለው ነገር የማይመልሰው አንድጥ ያጭሰል፡፡

በ1987 ዓ.ም ስራ ላይ የዋለውን ህገ-መንግስት ታላቢ ለማድረግ ከ11 አመታት በኋላ በ1998 ዓ.ም እንዲከበር የተረሰገበት ምክንያት ከመንግስት በኩል በገሰጽ ተነገር አያውቅም፡፡

በሀገሪቹን በዚገኙ መብት ላይ የሚሰሩ የሲቪክ ማህበራት የህጋዊነት ሽፋን በተሰጠው ስራኝ አዋጅ ከጨዋታ ውጭ በመደረጋቸው ስለዚገኙ መብት መማማር፤ ገንዛቤ መፍጠር እናመክራክር አልተቻለም፡፡

ይህ አላማኝ እውነት ባረበበበት ሀገር ስለእንስሳት መብት መከበር የሚሰሩ የሲቪክ ተቋማት ከመንግስት ይዞን ታስገኝተው እየተንቀሳቀሱ ስለመሆኑ የሚያመለክቱ የአህዮች መብት መከበር እንዳለበት የሚያስገነዝቡ መልዕክት ያዘሉ ፖለቲከኞች እና ጸረ ጽዮኔች ያጋጉማሉ፡፡ ይህን መቀጠሉ የመያዙ ነገር አቶ መለሰን ከሊጡም ከወጡም እንዲሉ በማድረግ እረፍት ማጣቱ ከህመማቸው ጋር ተደምር ሲቀራቸው ጠደ ሞት ሳያጣድፋቸው አልቀረም.....

ይበዳል ያሉት ሀላባቸው ሶስተኛ ወገንን አላመነም አላሳመነም፤ አስከፊም አስደሰተ፤ ከመርህ ጋር ተጋጫም አልተጋጩ፤ ትናንት ራሳቸው በእንደበቃቸው ከተናገሩት ጋር ገጠመም አልገጠመ ላራ ያመነበትን ብቸኛው መንገድ አድርገው ለማስረዳት አይሰኝፉም፡፡ በአምባ ገንገና መሰኛ መሪዎች መዳፍ ውስጥ በሆሰንተኖዊ ጉስቀልና የሚላጋውን አብዛኛውን የሰራጊ ህዝብ ከቅኝ አገዛዝ ነጻ ጠጣ ከማለት ይልቅ የሰው ሀገሪን ሸኝት በሀገሪ ድብ እየተበላ ነው ማለት ገላጭ ሳይሆን አይቀርም፡፡

ከመጽሀፉ የተወሰደ